

ION NECULCE

LETOPISEȚUL ȚĂRII MOLDOVEI
DE LA DABIJA VODĂ PÂNĂ
LA A DOUA DOMNIE A LUI
CONSTANTIN MAVROCORDAT
ȘI
O SAMĂ DE CUVINTE

<PREDOSLOVIE>

Acest pământ al Moldovii n-au fost așezat de demult de oameni, să fie fost trăit într-însul cu pace, ce în câteva rânduri au fost și pustiiu. Deci pentru acéia nu să află létopisete scrisă de păminténi véchi. Ce de la o vréme, de la descălecatul lui Dragoș vodă, târziu, s-au apucat Uréchi vornicul de au scris din istoriile a doi istorici leșești. Și l-au scris până la domnia lui Aron vodă.

Apoi au mai făcut după Uréche vornicul și un Simion dascal, și un Misail călugărul, și un Evstratie logofătul, și iar l-au scris, cât au scris Uréche vornicul, până la Aron vodă. Numai aceștiia, poate-fi, au fost oameni neînvățați, de n-au citit bine la istorii, că au defăimat pre moldovéni, scriind că sânt din tâlhari. Pentru aceasta dară nimenea din scrisorile lor, nici céle ce ar fi fost adevărate, auzite sau văzute a lor, nu le pot oamenii créde.

Iară pre urma acestora s-au apucat dumnealui Miron Costin, vel logofăt, de au făcut un létopisătu. Și cât n-au putut istovi Miron logofătul l-au istovit fiu-său, Nicolai Costin, biv vel logofăt, și l-au scris di-nceputul lumii, arătând cine au trăit pre acest pământ, cu mărturii a istorici streini. Și l-au scris până la Dragoș vodă, și de la Dragoș vodă l-au scris di pe izvodul lui

Urèche vornicul până la Aron vodă. Însă mult l-au mai împodobit, mai frumos, și Miron logofătul și fiu-său Nicolai Costin. Iar mai înaintea nu s-a mai găsește scris de Miron sau de fiu-său Nicolai. Poate-fi, de or fi și scrise de Nicolai logofătul, dar or fi poate-fi tănuite, și până acum la ivală n-au eșit.

Iară de la Dabijia vodă înaintea îndemnatu-s-au și Ion Neculcé, biv vel vornic de Tara de Sus, a scrie întru pomenirea domnilor. Însă până la Duca vodă cel bătrân l-au scris di pe nește izvoade ce au aflat la unii și alții și din auzitele celor bătrâni boiari; iară de la Duca vodă cel bătrân înaintea, până unde s-a videa, la domniia lui Ion vodă Mavrocordat, nici de pre un izvod a nemăru, ce au scris sân-gur, dințru a sa știință, cât s-au tâmplat de au fost în viața sa. Nu i-au mai trebuit istoric strein să citiască și să scrie, că au fost scrisă în inima sa.

Deci vă poftescu, cetitorilor, pre unde ar fi greșit condeiu mieu, să primiți, să nu gândiți că doară pre voia cuiva sau în pizma cuiva, ce, precum s-au tâmplat, cu adevăr s-au scris. Doar niscaiva valeaturi a anilor de s-or fi greșit, iară célelalte întru adevăr s-au scris.

Mai socotit-au și din létopisățul lui Evstratie logofătul și a lui Simion dascalului și a lui Misail călugărului nește cuvinte câteva, de nu li-au lăsat să nu le scrie, ce li-au scris, măcar că dumnealui Miron logofătul și cu Nicolai fiu-său nu li-au scris, și-i ocărește. Și să cade să-i ocărăscă, undé face că sânt moldovénii din tâlhari. Bine face că-i ocărește și zice că sânt basne. Iar pentru Dumbrava Roșie, cum că au arat-o Bogdan vodă cu léșii, Miron logofătul au lăsat de n-au scris. Dar acéia zicu să nu fie basnă. Și pentru niamul Moviléștilor, și cum li s-au numit acest numé, dintru Ștefan vodă cel Bun, Moghila, iar nu-i basnă. Și altele multe n-or fi știut istoricii streini, ca să le pomeniască toate. Decii o samă de istorii mai alése și noi nu li-am lăsat să nu le scriem. Însă nu li-am scris la rândul lor, ce s-au pus deoparte, înaintea domniiei Dabijii

vodă s-au scris. Ce cine va vrea să criadă, bine va fi, iar cine nu le va créde, iarăși bine va fi; cine cum îi va fi voia, așa va face. Că mulți istorici streini, de alte țări, nu le știu toate câte să fac într-alt pământu. Tot mai bine știu cei de locu, decât cei streini; însă ce să face în viața lor, iară nu în delungate vremi, iar istoriile céli véchi mai bine le știu istoricii, că le au scrisă, iară nu auzite.

Deci fratilor cetitorilor, cu cât vă viți îndemna a ceti pre acest létopisătu mai mult, cu atâta veți ști a vă feri de primejdii și veți fi mai învățați a daré răspunsuri la sfaturi, ori de taină, ori de oștire, ori de voroave, la domni și la noroade de cinste.

<O SAMĂ DE CUVINTE>

O samă de cuvinte ce sânt auzite din om în om, de oameni vechi și bătrâni, și în létopisătu nu sânt scrise, ce s-au scris aicea, după domniia lui Ștefăniță vodă, înaintea domniiei Dabijii vodă. Decii cine va ceti și le va crede, bine va fi, iară cine nu le va crede, iară va fi bine; cine precum îi va fi voia așa va face.

Zacialo 1. Dragoș vodă, așa povestescu oamenii cum că, dacă au descălecat Țara Moldovii, au descălecat târgul Sirétiului. Și i-au fost scaonul domniiei sale acolo. Și au făcut zamcă, cetate de pământ, și în zamcă case domnești și lângă zamcă biserică de piatră. Și hramul bisericii iaste Sfânta Troițe, caré și până astăzi iaste și să slujaște sfânta liturghie. Iar doamna lui Dragoș vodă, așa povestescu oamenii acei de locu, de la târgul Sirétiului, cum să fie fost de lége sască. Și au făcut și ia o biserică de piatră, săsască, mai depărțitor de la zamcă, spre târgu, căriia biserică săsești îi sta zidurile și până în zioa de astăzi. Și așa domnul Dragoș vodă duminicile și la sărbători mergea la biserică cea creștiniască, care era de dânsul zidită și doamna iarăși mergea la biserică cea săsască, care era de dânsa zidită. Mai aflatu-s-au și o biserică de lemn, făcută iarăș de Dragoș, la Volovăt, lângă episcopie Rădăuților, pre care biserică o au mutat dintru acel locu Ștefan vodă cel Bun la mănăstiré la

Putna. Și iaste hramul bisericii Vovedenie. Și au zidit Ștefan vodă la Volovățu altă biserică, de piatră, vrând ca să facă evlavia mănăstirii Putnii, ca să să chieame acéia întâi, fiind acea biserică mai de demult decât alte mănăstiri a lui Alexandru vodă cel Mare.

(2) Ștefan vodă cel Bun, luund domnia Moldovii, și viind turcii în zilele lui să triacă în Moldova, la Gălați, i-au bătut foarte rău pre turci și au luat și Cetatea Albă și Chilia de la turci. Apoi mai pe urmă iar li-au luat turcii acéste doao cetăți. Și în câteva rânduri s-au bătut Ștefan vodă cu turcii. Iar când s-au bătut la Războieni, atuncea s-au așezat turcii cu Ștefan vodă. Și li-au dat hotar și olat Bugiacul și au făcut pace. Și turcii apoi au adus tătari din Crâm și i-au așezat în Bugiac, carii stau și până astăzi, precum au așezat și la Hotin lipcani.

(3) Ștefan vodă cel Bun multe războaie au bătut. Și așa să aude din oameni véchi și bătrâni, că, câte războaie au bătut, atâte mănăstiri cu biserici au făcut.

(4) Ștefan vodă cel Bun, când s-au apucat să facă mănăstirea Putna, au tras cu arcul Ștefan vodă dintr-un vârvu de munte ce iaste lângă mănăstire. Și undé au agiunsu săgiata, acolo au făcut prestolul, în oltariu. Și iaste mult locu de unde au tras până în mănăstiré. Pus-au și pre trii boerenași de au tras, pre vâtavul de copii și pre doi copii din casă. Decii undé au căzut săgiata vâtavului de copii au făcut poarta, iar undé au căzut săgiata unui copil din casă au făcut clopotnița. Iar un copil din casă zicu să fie întrecut pe Ștefan vodă și să-i fie căzut săgiata într-un delușel ce să chiamă Sion, ce iaste lângă mănăstiré. Și iaste sâmnu un stâlp de piatră. Și zic să-i fie tăiat capul acolo. Dar întru adevăr nu să știe, numai oamenii așa povestescu. Fost-au și bisericucé de lemnu întru acel delușel și s-au răsipit,

fiind de lemnu. Și așa au fost făcut mănăstirea de frumoasă, tot cu aur poleită, zugrăvala mai mult aur decât zugrăvală, și pre dinlăuntru și pre denafară, și acoperită cu plumbu. Și zicu călugării să fie fost făcut și sfesnicile céle mari și céle mici și policandru și hora tot prisne de argint, și pe urmă să li fie luat un domnu și să fie făcut alteli de spițe, care li-am apucat și noi. Iar strâcându-să un clopot mare la mănăstiré și făcând călugării clopotul a doa oară, au pus acéste toate ce scriu mai sus în clopot, ca să fie mai mare.

(5) Iăsat-au Ștefan vodă cel Bun la mănăstirea Putna, după moartea lui, arcul lui și un păhar, ce vorbiia călugării la mănăstiré că iaste de iaspis, ce era în chipul marmurii albe și al farfurii, ca să fie întru pomeniré la sfânta mănăstiré. Și arcul l-au fost trăgând cu vârtej. Și la vremea lui Costantin Cantemir vodă, fiind răscoale, au vinit niște căzaci cu lési, cu moldovéni joimiri, vrând ca să jecuiască ce ari găsi în mănăstiré. Decii fiind un turnu cu bună tărie, nu putea să jecuiască. Decii au zis călugărilor să dea turnul, că nu vor lua a mănăstirii nemică. Iar călugării, necrezind, nu vrea să dea turnul. Iar acei căzaci cu lési și cu moldovéni îndată au aprinsu mănăstirea; iar călugării, văzind că aprind mănăstirea, îndată au dat turnul. Atuncea, îndată, având puști de apă, acei căzaci, lési și moldovéni au stânsu focul. Decii atuncea au jecuit tot din turnu ce au fost a boiari și a neguțitori, iar a mănăstirii n-au luat nemică, fără numai arcul lui Ștefan vodă. Iar păharul au fost până la a triia domnie a lui Mihai Racoviță vodă. Și scoțindu-l din turnu un egumen, pre anumé Misail Chisiliță, și vrând să să faliască, au bătut la masă cu acel păhar a lui Ștefan vodă, cu niște slugi boeresti, ce era zloțași. Și, bând mult cu acel păhar, s-au îmbăt. Și, fiind béți, au stricat un lucru scumpu domnescu și de minună, ca acela.

(6) Ștefan vodă cel Bun, bătându-l turcii la Războieni, au mărșu să între în Cetatea Niamțului. Și fiind mumă-sa în cetate, nu l-au lăsat să între și i-au zis că pasirea în cuibul său piare. Ce să să ducă în sus, să strângă oaste, că izbânda va fi a lui. Și așa, pe cuvântul mâne-sa, s-au dus în sus și au strânsu oasté.

(7) Iară împăratul turcescu au vinit cu toată puterea lui la Cetatea Niamțului. Și au suit pușcile deasupra unui munte pre despre Moldova. Și au început a bate Cetatea Niamțului foarte tare. Iar pre acéia vréme era un niamțu închis în cetaté. Și, văzind că bat cetatea, au zis păzitorilor să spue mumei lui Ștefan vodă să-l sloboadă de la închisoară, din temniță, pre dânsul, că el va mântui cetatea de acel greu. Decii, slobozindu-l pre acel niamțu de la închisoară, s-au și apucat acel niamțu de au îndreptat pușcile din cetaté asupra turcilor, undé sta acolo în munte de avea nevoie cetatea. Și au și lovit în gura unii puști turcești, de au sfărmat-o. Și au început a bate în corturile turcilor, cât și boldul de la cortul împăratului l-au sfărmat. Decii n-au mai putut sta turcii întru acel vârșu de munte, de unde avea cetatea nevoie, ce numai li-au căutat a să da în laturi de la acel locu.

(8) Iară Ștefan vodă, mergând de la Cetatea Niamțului în sus spre Moldova, au mărșu pe la Voronet, undé trăia un părinte sihastru, pre anumé Daniil. Și bătând Ștefan vodă în ușa sihastrului, să-i descuie, au răspunsu sihastrul să aștepte Ștefan vodă afară până ș-a istovi ruga. Și după ce ș-au istovit sihastrul ruga, l-au chemat în chilie pre Ștefan vodă. Și s-au ispoveduit Ștefan vodă la dânsul. Și au întrebat Ștefan vodă pre sihastru ce va mai face, că nu poate să să mai bată cu turcii; închina-va țara la turci, au ba? Iar sihastrul au zis să nu o închine, că războiul iaste a lui. Numai, după ce va izbândi, să facă o mănăstiré acolo, în numele sfântului Gheorghie, să fie hramul biséricii. Decii au și purces Ștefan vodă în sus pe la

Cernăuți și pre la Hotin și au strânsu oastea, féliuri de féliuri de oameni. Și au purces în gios. Iar turcii, întâlegând că va să vie Ștefan vodă cu oaste în gios, au lăsat și ei Cetatea Neamțului de a o mai bate și au început a fugi spre Dunărea. Iar Ștefan vodă au început a-i goni în urmă și a-i bate, până i-au trecut de Dunăre. Și întorcându-să înapoi Ștefan vodă, s-au apucat de au făcut mănăstirea Voronetul. Și au pus hramul biséricii Sfântul Gheorghe.

(9) Ștefan vodă cel Bun, când s-au bătut cu Hroit ungurul, precum zicu unii la Cașen, iar létopisățul scrie că s-au bătut la Schéia pe Siretiu, au fost căzut calul cu Ștefan vodă în războiu. Iară un Purice aprodul i-au dat calul lui. Și nu putea în grabă încăleca Ștefan vodă, fiind om micu. Și au zis Purice aprodul: „Doamne, eu mă voi face o moviliță, și vino de te sui pe mine și încalecă”. Și s-au suit pe dânsul Ștefan vodă și au încalecat pre cal. Și atuncea au zis Ștefan vodă: „Sărace Purece, de oi scăpa eu și tu, atuncea ți-i schimba numeli din Purice, Movilă”. Și au dat Dumnezeu și au scăpat amândoi. Și l-au și făcut boiar, armaș mare, pre Purece. Și dintru acel Pureci aprodul s-au tras niamul Moviléștilor, de au agiunsu de au fost și domni dintru acel niam. Dar și aprozii atuncea nu era din oameni proști, cum sunt acum, ce era tot ficii de boiari. Și portul lor: era înbrăcați cu șarvanale, cu cabanițe. Așa trebuia și acum să să afle slugi, să slujască stăpânului, și stăpânul să miluiască pre slugă așa.

(10) Când au așezat pacé Ștefan vodă cel Bun cu lésii, fiind Ion Tăutul logofăt mare, l-au trimis sol la lési. Și au dăruit craiul leșescu Tăutului acéste sate la marginé: Câmpul Lungu rusăscu, Putila, Răstoaceli, Vijnița, Ispasul, Miliia, Vilavcea, Carapciul, Zamostiia, Vascăuții, Voloca. Toate acéste li-au dăruit craiul leșescu Tăutului logofătului. Și au pus hotar apa Cirimușul, întru o duminică diminiata.

(11) Ștefan vodă cel Bun, vrând să margă la biserică întru o duminică dimineața, la liturghie, în târgu Vasluiului, și eșind în polimari la curțile domnești ce era făcute de dânsul, au auzit un glas mare de om strigând să aducă boii la plug. Și mirându-să ce om iaste acela să are duminica, și îndată au trimis în toate părțile, ca să-l găsească pre acel om, să-l aducă la dânsul. Și l-au aflat pre om în sus, pre apa Vasluiului, cale de patru ceasuri, arând la o movilă de să chiiamă acum Movila lui Purcel. Că pe acel om încă îl cheama Purcel. Și ducându-l pre acel om la Ștefan vodă, l-au întrebat Ștefan vodă: el au strigat așa tare, și pentru ce ară duminica? El au zis că au strigat el, să aducă boii la plug, și ară duminica, că iaste om sărac, și într-alte zile n-au vrut frate-său să-i dea plugul, și acum duminica i-au dat. Decii Ștefan vodă au luat plugul fratelui celui bogat și l-au dat fratelui celui săracu, să fie a lui.

(12) Ștefan vodă cel Bun și cu fiul său Bogdan vodă, de multe ori au avut războaie cu leșii. Și multe robii au făcut în Tara Leșască, cât au pus pe leși în plug de au și arat cu dâșii, de au sămănat ghindă, de au făcut dumbrăvi pentru pomenire, ca să nu să mai acolisască de Moldova: Dumbrava Roșie la Botășeni și Dumbrava Roșie la Cotnari și Dumbrava Roșie mai gios de Roman. Și leșii încă nu tăgăduescu, că scrie și în cronica, în létopisățul lor. Numai mă mier de Miron logofătul cum au acoperit acest lucru de nu l-au scris. Și așa vorbăscu oamenii, că, când au fost arând cu dâșii, cu leșii, i-au fost împungând cu strămurările, ca pre boi, să tragă. Iar ei să ruga să nu-i împungă, ce să-i bată cu biciușcile; iar când îi bătea cu biciușcile, ei să ruga să-i împungă.

(13) Când au murit Ștefan vodă cel Bun, au lăsat cuvânt fiului său, lui Bogdan vodă, să închine țara la turci, iar nu la alte niamuri, căci niamul turcilor sânt mai întâlepti și mai putérnici, că el nu o va putea ținea țara cu sabiia, ca dânsul.

(14) După ce au luat Bogdan vodă domnia, au și triimis pre Tăutul logofătul sol la turci, când au închinat țara la turci. Și așa vorbăscu oamenii, că l-au pus viziriul de au șezut înaintea viziriului pre măcat, și n-au fost având mestei la nădragi; că, trăgându-i cibotile, numai cu colțuni au fost încăltat. Și dându-i cafe, nu știia cum o va bea. Și au început a închina: „Să trăiască împăratul și viziriul!“ Și închinând, au sorbit felegianul, ca altă băutură.

(15) Când au pus țara întâi domnu pre Petru vodă Rareș, el nu era acasă, ce să tâmplase cu măjile lui la Gălați, la pește. Și au triimis boiarii și mitropolitul haine scumpe domnești și carătă domniască cu slujitori, undé l-ari întâmpina, să-l aducă mai în grabă la scaon, să-l puie domnu. Decii el, întorcându-să de la Gălați, au fost agiunsu la Docolina, de au mas acolo cu zece cară, câte cu șase boi carul, pline de pește. Și piste noapte au visat un vis, precum dialul cel di céia parte de Bârlad și dialul cel dincoaci era de aur, cu dumbrăvi cu totul. Și tot sălta, giuca și să pleca, să închina lui Rareș. Și deșteptându-să din somnu dimineața, au spus visul argaților săi, celor ce era la cară. Iar argații au zis: „Bun vis ai visat, giupâne, că cum om sosi la Iași și la Suceavă, cum om vinde pestile tot“. Și au și îngiugat carăle dimineața. Și au purces Petru vodă înainte carălor. Și când s-au pogorât în vadul Docolinii, l-au și întâmpinat gloata, și au început a i să închina și a-l înbrăca cu haine domnești. Iar el s-au zimbit a râde și au zis că „de mult așteptam eu una ca aceasta să-mi vie“. Și când au purces de acolo, argații lui au zis: „Dar noi ce om face, doamne, cu carăle cu pestile?“ Iar el au zis: „Să fie carăle cu pește, cu boi cu tot, a voastre. Și viniți după mine, să vă fac cărți de scutială, să nu dați nemică în zilele mele“.

(16) Petru vodă Rareș, fugând pin târg pin Piatră, și gonindu-l pietrenii, l-au fost agiungând un popă. Și au tras

Petru vodă înapoi în popă cu arcul și l-au lovit cu săgiata în oblăncul șelii. Și i-au zis: „Întoarce-te, popo, înapoi, nu-ți lăsa liturghië nesfârșită“. Iar după ce au vinut Petru vodă domnu cu a doa domniie, au scos ochii popii și pietrenilor acelor ce l-au gonit și li-au făcut și blăstăm, afurisanii.

(17) Petru vodă Rareș, când era închis în cetatea Ciceului în Țara Unguriască, avea nevoie de nemți și de unguri. Iar fiind doamna lui sirboaică, de niamul Despoților, fată lui Despot crai, au scris o carte sirbască la împăratul turcescu și la viziriul, cu rugămintă. Și au slobozit cartea pre o feriastră gios din cetate. Și au învățat pre o slugă a lor, sirbu, ce avea, să să ducă cu cartea la Poartă, la viziriul. Și mergând sluga acéia la Poartă, a lui Petru vodă, au scris viziriul la unguri să-l sloboadă pre Petru vodă. Și după ce l-au slobozit, s-au dus la Poartă.

(18) Iară după ce s-au dus Petru vodă la Poartă, așa vorbăscu oamenii, că au grăit viziriul împăratului să-l iarte și să-l puie iar domnu în Moldova. Iar împăratul au răspunsu că-i giurat, până nu va tréce cu calul preste dânsul, să nu-l lasă. Decii viziriul au zis că-i „pre lésne a plini măriia ta giurământul“. Și l-au scos la câmpu și l-au culcat la pământ, învălit într-un harariu, și l-au sărit împăratul de trii ori cu calul. Iar alții zicu că au șezut supt un pod, și împăratul au trecut de trii ori pe pod. Decii l-au înbrăcat cu caftan, să fie iarăși domnu în Moldova. Decii cum au slujit mai pre urmă turcilor, scrie létopisățul.

(19) Iliaș vodă, ficiorul lui Petru vodă, după ce s-au turcit, zic să fie rămas o fată creștină după moartea lui. Și au luat-o un grec mare, bogat, vestit la Poartă, anumé Scarlat, carele și sulgeriia împărătiască o ținea el. Și cine s-au născut dintru acea fată, mai gios arată, la rândul său.

(20) Alexandru vodă I.ăpușnianul, fiind domnu, au făcut mănăstirea Slatina. Și așa zicu oamenii că, trăind un săhastru acolo și fiind un paltin, copaciu mare, undé iaste acmu prestolul în oltariu, videa acel săhastru spre duminici și spre alte zile mari multe lumini întru acel paltin la vréme slujbii bisericii. Și i s-au arătat Maica Precistă în vis și i-au zis să margă la Alexandru vodă, să-i zică să facă mănăstirea. Și mergând săhastrul la Alexandru vodă, s-au îndemnat Alexandru vodă de săhastru de au făcut mănăstirea Slatina întru acel loc, undé au fost paltinul. Și au adus și capul Sfântului Grigorie Bogoslov, de stă până astăzi la sfânta mănăstiré la Slatina, ferecat cu argint și cu pietri scumpe.

(21) Încéperea lui Despot vodă cum au fost de au agiunsu de au fost domnu. El n-au fost rudă lui Despot cel Mare, ce au fost slugă lui Despot. Și murind Despot, precum zicu unii, la Veneție, iar alții zicu că au murit la Râm, s-au sfătuit cu cele slugi să zică că el iaste nepot lui Despot, și să împartă ei averea a lui Despot și să-i dea lui toate scrisorili câte au avut Despot cel Mare și puținé din averea lui, iar céialaltă averé au împărțit-o célelalte slugi. Și așa, mărturisind cătră venețianii că-i iaste nepot lui Despot cel Mare, au crezut venețianii că-i iaste nepot lui Despot. Și n-au luat nemică din averili lui Despot venețianii, ce toate averili lui Despot cel Mare au împărțit-o slugile. Iar Despot, ce au zis că-i iaste nepot, au luat numai scrisorili și hrisovul cel de la Carol, împăratul nemțescu, și cu acéli scrisori au făcut meștersug de au agiunsu de au fost domnu, precum scrie létopisățul.

(22) De la a doa domnie a lui Alexandru vodă I.ăpușnianul au început domnii a să așeza mai cu temei în scaon în Iași. Și când au purces de la Poartă cu a doa domniie, zicu să-l fie învățat turcii să taie boiarii, să-i slăbască; și pe cuvântul

viziriului au tăiat atâta mulțime de boiari. Și au trimis și au ales din curteni de țară, pre Racovițași și pre Sturzași și pre Bălșași și pre alții mulți.

(23) Iară pentru Aron vodă așa să povestește din om în om cum fiind el de niamul lui moldovan de aici din Moldova și slujind la un mitropolit, anumé Nicanor, fiindu-i nepot mitropolitului, și acel mitropolit fiind ctitor la mănăstirea Agapiia cea veché din dial și mergea de multe ori mitropolitul acolo la mănăstiré de ședea, fiind ctitor. Iar fiind cu dânsul Aron vodă, de multe ori eșia fără știrea unchiu-său, mitropolitului, afară la o mănăstioară de călugărițe, afară din munte, ce era pre moșia mănăstirii, ce să chiamă Hilioara. Acolo eșia la plimbaré.

Și așa eșind Aron vodă într-un rând la primblaré la Hilioara și întorcându-să la mănăstiré, numai ce s-au tâlnit cu unchiu-său mitropolitul, mergând și mitropolitul de la mănăstiré la moșiile mănăstirii. Și tâlnindu-să la un locu, undé iaste drumul tăiat în pîiatră cu ciocanul și văzind Aron vodă pre unchiu-său, mitropolitul Nicanor, de frică au fugit drept la dial, pre după o stâncă mare de pîiatră. Și după ce au fugit, nu s-au mai întorsu la unchiu-său mitropolitul, ce s-au dus în Țara Unguriască și din Țara Unguriască s-au dus la Țarigrad.

Și apucându-să la oameni mari de au slujit și zăbăvind acolo câtăva vrémie, apoi au eșit și domnu în Moldova. Și acolo undé s-au întîmpinat cu mitropolitul Nicanor, la drumul acel tăiat în pîiatră cu ciocanul, au pus de au săpat întru o stâncă de pîiatră mare, făcând și sâmnu de deasupra stâncii undé au călcat calul cu piciorul, scriind și istorie pre stâncă. Care acum, de mulțimea anilor, nu să poate ceti să să întăliagă cum că au fugit pre la acel locu în Țara Unguriască.

(24) Ieremiia vodă au fost pus multă averé la mănăstiré la Suceviță, într-un beciu supt curțile domnești. Iară după

moartea lui, vinit-au doamna cu ginerii iei din Țara Leșască și au luat acea averé toată, de s-au dus cu dânsa, de au făcut oaste în Țara Leșască, și au vinit în Moldova. Care stau tainele și până astăzi deșarte, undé au fost acea averé.

(25) Când au bătut turcii pre Gașpar vodă la Țuțora, întorcându-să lésii înapoi, tăiat-au un tatar pre Jolcovschii, hatmanul leșescu, lângă Movilău, precum scrie și létopisățul. Numai tatarul nu l-au știut că iaste Jolcovschii, hatmanul leșescu. Ce, după ce l-au omorât, au găsit ceasornicul, în sân, de aur cu diiamanturi. Și aflând tatarul că au fost hatmanul leșescu, să fie zis tatarul acela că nu trebuiaște să trăiască omul în lumé, dacă nu va avea năroc, și să să fie giunghiiat sângur.

(26) Având Radul vodă o fată din trupul lui, să fie fugit cu o slugă, eșind pre o feriastră din curțile domnești din cetatea Hârlăului. Și s-au ascunsu în codru. Și au făcut Radul vodă năvod de oameni și au găsit-o la mijlocul codrului, la o fântână ce să chiiamă Fântâna Cerbului, lângă podul de lut. Decii pre slugă l-au omorât, i-au tăiat capul, iar pre dânsa au dat-o la călugărie, de au călugărit-o.

(27) Radul vodă făcând nuntă cu fiul său Alexandru vodă, domnul muntenescu, au luat pre fata lui Scarlat celui bogat de la Țarigrad. Care să pomenéște într-alt rând mai sus, că au ținut Scarlat fata lui Iliiaș vodă celui turcit. Și având fata lui Scarlat albață pre un ochiu, n-au avut viață bună cu Alexandru vodă. Și au trimis Scarlat ferman împărătescu de ș-au luat fata de după Alexandru vodă, de au dus-o la Țarigrad, și au dat-o după un grammatic, anumé Mavrocordat. Și acel Mavrocordat au făcut pre Alexandru Exaporitul, și Alexandru Exaporitul au făcut pre Nicolai vodă, și Nicolae vodă au făcut pre Costantin vodă, careli au fost domnu aicea la noi în Moldova, în anii de la

zidirea lumii 7242 <= 1734> careli să trage de pre strămoaşe-sa niam din domnii cei vechi moldovenesti.

(28) Barnovschii vodă mergând cu multă gloată de aicea din țară la Poartă, cu mulți boiari și mazili și curténi, și cu di ceiialtăi mai proști, și preoți și cu călugări, și mergând pe drum și poposind și șezind la masă, au început a strănuta Barnovschii vodă des și tare. Iar boiarii carii erau la masă cu Barnovschii vodă, după obiceiai: „Sănătos, doamne, și pe voia mării-tale!“ Iar pre urmă, văzind că tot strănută, un boer să fie zis: „Viermi, doamne“. Și cum i-au zis „viermi, doamne“ au și tăcut de strănutat.

(29) Când i-au tăiat capul lui Barnovschii vodă, calul lui a și început a sări, cât n-au mai putut să-l ție comisul în mână. Și, scăpându-l din mână, pe loc au căzut de au murit. Și văzind turcii, mult s-au mirat și au zis: „Nevinovat au fost acest om“. Și au cunoscut pre Barnovschii vodă turcii că au fost drept și s-au căit pentru că l-au tăiat. Și s-au giurat ca să nu mai taie de acum domnu de Moldova. Numai létopisățul de aceasta nu scrie nimic. Iară oamenii așa vorbăscu, că au apucat unii dintru alții.

(30) Vasilie vodă, după ce au luat domnia de la Tarigrad, s-au rugat viziriului să lasă țara de bir trii ani, și al triili anu să dea birul țării o dată, și pre turcii pre carii or avea datorie în țară să-i scoată, să nu supere oamenii. Și i-au făcut pre voie viziriul. Și după ce au vinit el în țară, la scaonul domnii, conțș cu soboli n-au înbrăcat trii ani, ce numai cu hulpi. Și pe zi numai o mierțe de pâine să mănca și doi berbeci și o ialoviță la curtea domniască. Cheltuială puțin, mai mult de doi galbénii pe zi nu eșia. Și au făcut cărți de sloboziie în toată țara. Și nemică din țară n-au luat până nu s-au plinit trii ani. Numai

din desétină și din mortasipii, din goștină și din vamă ce lua, să chivernisiia. Iar până în trii ani s-au umplut țara de oameni. Și au scos atuncea pre țară fumărit, câte un leu de casă. Și au plinit atuncea tustreli birurile, de li-au trimis la Poartă; și încă au rămas și lui Vasilie vodă o mie de pungi de bani dobândă. Atuncea au trimis la Poartă poclon, de au mulțămît împăratului și viziriului și altor turci mari, blane de spinări de soboli pentru bine ce au făcut de au așteptat țara. Care acest dar n-au fost nici de un folos țării, că au rămas obiceiai de dă țara baraiamlăc de atuncea încoace, în toți anii. De mirat lucru iaste că au fost domnu strein și nu au fost grabnic la lăcomiie.

(31) Tot atuncea, când au vinit Vasilie vodă în scaon, era niște joimiri moldovéni în Țara Leșască și prăda în multe rânduri țara aceasta a Moldovii. Decii Vasilie vodă scriia la léși să poroncească oamenilor săi celor de oaste să nu strice Țara Moldovii. Iară léșii să mântuiia de cătră Vasilie vodă și zicea că nu sunt léși, ce sunt moldovéni aceia ce pradă. Ce Vasilie vodă, văzând că-i dau acel răspunsu de la léși, au ales și el puținței moldovéni de ai lui și au strigat în léfe oameni de oaste, slujitori, și i-au pornit a prăda în Țara Leșască. Decii moldovenii cei din Țara Leșască ce strica și prăda aicea în țară, văzind așa, au vinit toți la Vasilie vodă de s-au închinat. Și au început și iei a prăda în Țara Leșască. Apoi léșii, văzindu așa, au început a scrie cu bănat la Vasilie vodă, iar Vasilie vodă răspunzând: „Ceii ce pradă țara mea aceia pradă și țara voastră“. Și nu au ținut aicea pre mult acéa gâlceavă, și s-au așezat cu léșii Vasiliu vodă, și pre joimirii aceia i-au așezat la marginé slujitori. Numai pre doi, ce erau mai căpetenii, neașezindu-să, i-au omorât. Și apoi s-au făcut bună pace.

(32) La domnia lui Vasilie vodă rămăsésie o beizadea a Radului vodă, tânăr. Și au fost avut Radul vodă un turcu mare

priiatin la Poartă. Și să ruga acel turcu viziriului totdeauna pentru acel beizadea a Radului vodă să-l facă domnu în Moldova în locul lui Vasilie vodă. Și poroncindu viziriul să-l aducă să-l facă domnu, au zis că-i prè tânăr, dacă l-au văzut viziriul. Și au zis turcului să mai aștepte vreo doi, trii ani, și apoi l-a face domnu la Moldova. Și au trimis pre acel turcu la Moldova viziriul cu o triabă, și să vadă și pre Vasilie vodă și țara cum iaste. Iară Vasilie vodă oblicisă, pentru acel turcu, că-i iaste nepriiatin și-i iaste stricată domniia despre acel turcu. Și au și răpezit la Gălați, și i-au eșit mulțimea de slujitori înainte, și la Bârlad, și la Vaslui, și la Scânteia, și la Iași încă și mai mulți slujitori. Și la drum au poroncit, și i-au eșit mulțime de pluguri și țară înainte, de-i videa turcul. Și cum au sosit la gazdă în Iași, cum i-au trimis Vasilie vodă cinci mii de galbény de aur. Și apoi, după ce s-au înpreonat cu Vasilie vodă, poronca ce au avut acel turcu îndată au plinit. Și stând la vorbă cu turcul, Vasilie vodă au spus poveste cum că el știe că i-i domniia stricată despre dânsul. Și i-au mai dăruit și atuncea la purces cinci mii de galbény de aur. Și, după ce au purces turcul pe drum, i-au mai trimis și alte cinci mii de galbény de aur. Iar când au agiunsu turcul la Țarigrad, i-au mai dat alte cinci mii de galbény de aur, carii s-au făcut preste tot doaozăci de mii de galbény de aur. Iar după ce au mârșu turcul la viziriul de s-au înpreunat, întrebându-l viziriul de Vasilie vodă, au început turcul a zice viziriului: „Bine ai nimerit, măriia ta, de nu ti-ai grăbit să-l mazilești pre acest domnu harnic și de triabă și putincios; că iaste mulțime de oameni în țara lui, și de l-ai fi mazilit, s-ar fi făcut mare greșală, că are niște slujitori mulți și țară cu putere mare, și poate s-ar fi hainitu și ar fi vinit și el la o peiré. Și acmu el știe că vei măriia ta să-l mazilești și să pui domnu pre ficiorul Radului vodă, și iaste în grije. Decii, de vii socoti măriia ta, să faci surgun pre feciorul Radului vodă, să audă Vasilie vodă, și atuncea îi va eși grijă.” Decii viziriul îndată

au poroncit de l-au făcut surgun și s-au tâmplat de au murit ficiorul Radului vodă în surgunie. Și s-au mântuit Vasilie vodă cu doaozăci de mii de galbény de aur și au rămas în pace. Așa țin turcii prieteșugul, pentru voia banilor.

(33) Vasilie vodă, aproape de mazilie, au greșit lui Dumnezeu, că i s-au întunecat minte spre lăcomiie, de au stricat mănăstirea Putna, gândind că va găsi bani, și n-au găsit. Și s-au apucat să o facă de nou iarăș, precum au fost, și nu i-au agiutat Dumnezeu să o facă. Că au zidit-o numai din temeliie din pământ până la ferestri, și i-au luat Dumnezeu domniia. Că s-au sculat Gheorghe Ștefan logofătul cu oaste asupra lui și l-au scos din domnie. Iar plumbul cu careli au fost acoperită mănăstirea Putna l-au luat căzacia lui Timuș, a ginerelui lui Vasilie vodă, de l-au dus la cetate la Suceavă, de au făcut glonturi de pușcă, să apere cetatea Sucevii despre Gheorghe Ștefan vodă. Ce știu că au apărat-o bine; că s-au osândit și Timuș pentru prada și jacurile ce au făcut pe la sfinteli mănăstiri. Și s-au pus și el capul de glonțu, precum scrie létopisătul. Și pre urmă au gătit mănăstirea Putna Gheorghe Ștefan vodă, după ce au luat domniia, de iaste zidită precum să vede acum.

(34) După ce s-au dus Vasilie vodă la Poartă, l-au închis turcii în Edicula. Și-l pâraia domnul muntenescu și domnul moldovenescu și Racoții, craiul ungurescu, și sta tare asupra lui, să-l omoară înpărăția. Și giuruia trii mii de pungi de bani. Iar Vasilie vodă își pierdusă toată nedejdă de viață. Și s-au chemat toate slugile, câte avea pre lângă dânsul, acolo la Edicula și s-au împărțit toată avère lor. Și li-au zis, de a peri, să fie averea acéia a lor, iar de nu va peri, să i-o dea iarăș înapoi. Și-s aștepta numai ceasul, să vie să-l omoară. Iară atuncea viziriul au chemat pre toți pașii ce era la Poarta înpărătească

și au sfătuit cu dânsii și li-au spus cum dăruiescu trii mii de pungi de bani, ca să-l omoară pre Vasilie vodă. Și totți au sfătuit să-l omoară. Numai unul dintre dânsii au zis că mulți bani sânt, dar la o împărăție o liafă nu agiungu banii și nu sânt mulți. Și acest om poate-fi iaste trebuitoriu, de giuruescu iei atâtea pungi de bani să-l omoară; că acest om să cunoaște că-i harnic. Și poate să vie o vrème să trebuiască și să slujască împărăției mai mult prețul decât trii mii de pungi de bani, îndzăcit decât giuruescu iei. Și grăind acel pașia acel cuvânt, au lăsat totți după cuvântul lui. Și l-au ertat împărăția pre Vasilie vodă și l-au slobozit din Edicula. Și după acéia curund era să-l puie domnu. Iar n-au zăbăvit și au murit.

(35) Gheorghie Ștefan vodă, când era boiariu, murindu-i giupâniasa, au rămas văduvoiu. Și tâlnind o giupâniasă săracă, frumoasă, tânără, anumé Safta, de niamu Boeștilor, au timpinat-o pe drum, mergând cu rădvanu la Iași. Și au poprit rădvanul cu sila, și s-au suit fără de voia iei în rădvan, și au întorsu rădvanul înapoi, la casa lui. Și pre urmă au priimit și ia și s-au cununat cu dânsul, caré au agiunsu de au fost și doamnă.

(36) Gheorghii Ștefan vodă, când era logofăt mare, au fost sezând odată în Divan cu toiagul în gură. Iar Iordachi Cantacozino cel bătrân, vel vistiernic: „Ce zici în fluer, dumneata, logofete?” Iar el au răspunsu: „Zic în fluer, să mi să coboare caprile de la munte, și nu mai vin”. El au răspunsu în pildă, și alții nu s-au priceput. Că el aștepta oștili ungurești să vie de preste munte.

(37) Gheorghie Ștefan vodă, trecând cu oastea unguriască prin Roman, să scoată pre Vasilie vodă din domniie, iar un bivolar bătrân al lui au eșit înainte dintr-o cârcimă, fiind bat, în mijlocul târgului, și au început a râde și a bate în palme și

a zică: „Dragul badii, Ștefan vodă, mai bine îți șade în domniie decât în boieriie. Așia să mi te porți!” Iar Ștefan vodă l-au întreat: „Ce ți-i voia, măi?” Iar bivolariul au dzis: „O bute de vin am neguțat și n-am bani să o plătescu, să beu pentru sănătatea mării tali și a oștii mării tali!” Atuncea Ștefan vodă s-au zâmbit a râde și au zis la șoltuzul: „Pas' să ți-o plătiască”. Și au mârșu de au băut butea cea de vin toată cu soțiile lui, cu cine au fost, și au plătit șoltuzul butea cea de vin.

(38) Gheorghie Ștefan vodă, după ce au luat pre doamna lui Vasilii vodă din Suceavă la mâna lui și pre Ștefăniță vodă, pre fiul său, l-au însămnat la nas puțintel, și pre doamna au vrut să-și rădă de dânsa. Ce doamna lui Vasilii vodă l-au probozit și au început a-l blăstăma și a-l sudui și a-i zică dulău fără de obraz, cum nu să tème de Dumnezeu, că i-au fost domnu-său stăpân, și i-au mâncat pita. Și așia i-au dat pacé și o au trimis la Buciulești de au închis-o în curțile lui. Și i-au luat averea și multă spaimă i-au făcut.

(39) Gheorghie Ștefan vodă, după ce au prinsu pre Toma vornicul Cantacozino în Suceavă, l-au înbunat până a aduce pre frate-său Iordachi Cantacozino din Țara Leșască, cu giurământ, de la Cameniță. Și apoi, prinzind pre amândoi frații, i-au închis pre amândoi frații împreună cu doamna lui Vasilii vodă la Buciulești. Și acolo multă groază le făcea și umbla noaptea cu luntre pre apa Bistriții, de-i spăria că-i vor răsturna în Bistriță. Și li-au luat tot ce au avut, și sate, și haine, și odoară, și haine, și bucate, și bani gata noaozăci de mii de galbeni de aur ungurești. Și au trimis pre armașul cel mare, pre Hăbășescul, să-i omoară. Ce Hăbășescul nu s-au grăbit cu moartea. Și au scris în doao rânduri Gheorghe Ștefan vodă numai să-i omoare, și tot n-au vrut să să grăbască să-i omoare. Iar al triile rând, scriind Gheorghii Ștefan vodă la armașul

Hăbășescul numai să-i omoară, și stând cărțile gata pre masă, întru acel ceas au sosit un căpitan din Tara Munteniască, anume Ușurelul, cu cărți de la Constantin vodă Băsărabă, domnu nou, poftind cu scrisoare pre Gheorghie Ștefan vodă să-i sloboadă pre acei doi boiari, să nu-i omoară. Iar de-i va omori, vor strica prieteșugul, și să fie gata de războiu. Și Gheorghie Ștefan vodă nu știa nemică de moartea lui Matei vodă. Că, cum au murit Matei vodă, au și rădicat domnu pre Constantin vodă slujitorii și boiarii și țara. Întru acel ceas au căzut cu rugămintă Constantin postelnicul Cantacozino, fratele Tomii vornicului și a lui Iordachi visternicului, de au scris Constantin vodă Băsărabă la Gheorghii Ștefan vodă, precum s-au pomenit mai sus. Și căpitanul acela, ce-au venit cu cărțile, întru o zi și într-o noapte din București au agiunsu în Iași, i-au pus munténii numé de atuncea, Ușurelul. Careli după acéia multă milă au avut de la Cantacozinești. Și așa, cu această tâmplară, i-au ertat Gheorghii Ștefan vodă pre acești doi boiari și li-au dat moșiile înapoi, iar altă nemică nu li-au dat ce le luasă.

(40) Gheorghii Ștefan vodă, după ce s-au dus în Tara Unguriască, umblat-au pin multe părți de loc, ca să-i dea oaste, pe la nemți, pe la lésii, pe la Moscu, pe la șvezi. Și au dăruit împăratului moschicescu o crucé ferecată cu aur și cu pietri scumpe de patru sute de pungi de bani, ca să-i dea oaste, să vie în Moldova. Și tot l-au purtat cu voroave și nu i-au mai dat oaste, până ce i s-au tâmplat de au murit acolo, la Moscu. Și pe urmă i-au adus oasăle lui în Moldova, în mănăstirea lui la Cașen, de l-au îngropat.

(41) Iară pre doamna lui Gheorghii Ștefan vodă, pe Safta, ce o luasă cu sila, precum s-au scris mai sus, o urâșă Gheorghii Ștefan vodă, umblând prin țări streine, și au

triimis-o în țară aicea, până a nu muri el. Și el ș-au fost luat o slujnică țiitoară dintru acéli țări streine. Iar doamna Safta au trăit aicea în țară, cu pace multă vrème și după moartea lui Gheorghii Ștefan vodă.

(42) Fost-au luat Iordachi Cantacozino și Toma frate-său toate moșiile Ceaureștilor, pentru acea pradă ce li-au făcut Gheorghii Ștefan vodă, cu dreptate și cu giudecată. Dar mai pre urmă s-au socotit Toma vornicul și cu frate-său Iordachi visternicul de voia lor și li-au dat iar la niamurile lui moșiile, la Ceaurești, să le stăpâniască. Iară Răcovițăștii, nu să știie din cé pricină, au fost luat și iei moșii de-a Ceaureștilor atuncea și nu li-au mai dat înapoi, care moșii din niamul Racovițăștilor și astăzi le țin de le stăpânescu, satul Roznovul și alteli.

(43) Ghica vodă, de niamul lui fiind arbănaș, copil tânăr au purces de la casa lui la Țarigrad, să-ș găscă un stăpân să slujască. Și cu dânsul s-au mai luat un copil de turcu, iar sărac, din ostrovul Chiprului. Și mergând amândoi denpreună la Țarigrad, multe vorbe bune au vorbit: de vor găsi pită, să să caute unul pre altul. Și au dzis Ghica vodă: „Tu ești turcu, poți să agiungi să fii om mare, și ce mi-i face pre mine atuncea?” Iar turcul au zis atuncea: „De voi fi eu om mare, te voi face de vii fi mai mare în Chipru, giudecătoriau”. Și mergând în Țarigrad, s-au despărțit unul de altul, să-ș caute stăpâni.

Deci copilul cel de turcu au nemerit la un agă, ce era de curtea împărătiască. Și au slujit așa din stăpân în stăpân, până au agiunsu de era pașia. Și fiind pașia sărac, avea un priiatin musaip împărătescu. Și mergea totdeauna la vorbă la acel musaip împărătescu. Și pre acéia vrème să tâmplasă de era multe zorbale în Țarigrad, de nu să mai putea așeza Poarta. Deci Chiupru-liolu au zis cătră acel priiatin musaip de casa împărătiască: „De m-ar pune pre mine viziriu, aș potoli eu zorbalele acéste”. Iar

împăratului i să supărasă cu zorbaleli, și să miera ce va face, și întreba sfat și pre unul și pre altul. Și aflând vremea acel musaip împărătescu, au spus împăratului că iaste un pașia sărac, și el zice să-l pui măriia ta vizir, că a potoli toate gâlcevile acēste, pre careli îl chiamă Chiupruliolu“. Decii împăratul îndată l-au adus și l-au pus viziriu. Și cum l-au pus viziriu, îndată au și pus și au strigat oastea, și pre de altă parte au început a tăia capetili celor viclénii, până i-au spăriiat, de au așezat toate zorbaleli. Și au rămas viziriu lăudat la turci, precum s-au văzut și să vede și până astăzi niamul lui.

Iară Ghica vodă, intrând în Tarigrad, au nemerit la capichihăile moldovenești de au slujit, apoi au venit la Moldova cu neguțitorie, apoi la Vasilie vodă, lipindu-să de curte, fiind și Vasilie vodă tot de un niam, arbănaș. Și vrând și Dumnezeu, au agiunsu de au fost capichihăia la Tarigrad și vornic mare aici în Moldova. Decii tâmplându-să atuncea, la vrémia lui Gheorghii Ștefan vodă, de au fost la Poartă cu alți boiari, viziriul, văzându-l, l-au și cunoscut cine iaste. Iar Ghica vodă nu-l cunoștea pre viziriul. Decii viziriul Chiupruliolu au și chemat pre haznatariul lui și i-au zis în taină: „Vezi cel boiariu bătrân moldovan ce iaste la divan? Să-l iei și să-l aduci la odaia ta, până s-a rădica divanul, și apoi să-l aduci la mine în taină, că-mi trebuieaste.“ Iar Ghica vodă, după ce îl luasă dintre ceialalți boiari, să spăriiasă tare, că nu știia povēste ce iaste. Și după ce s-au rădicat divanul și l-au dus la viziriul, l-au întrebat viziriul ce om iaste și de undé iaste, și au zis: „Cunoști-mă pre mine, au ba?“ Iar Ghica vodă s-au spus de undé iaste de locul lui, iar a cunoaște pre viziriul, nu-l cunoștea. Atuncea viziriul Chiupruliolu s-au spus și au dzis: „Ții minte ce am vorbit când viniiam amândoi pre calé?“ Și au zis: „De ai uitat tu, dar eu n-am uitat, și iată că te voi face domnu în Moldova; numai să taci mālcom“. Iar Ghica vodă au și mārșu de i-au sărutat mâna și s-au rugat atuncea pentru

stăpānu-său, să-l lasă să fie domnu, să nu-l maziliască. Iar viziriul au răspunsu: „Acum deodată îl las să fie, iar mai pre urmă cuvântul meu gios nu l-oi lăsa, ce te voi face pre tine“. Și pre urmă, chemând la Poartă pre Gheorghii Ștefan vodă, și nevrând Gheorghii Ștefan vodă să margă, au pus pre Ghica vodă domnu în Moldova, după cum scrie létopisățul. Așa au fost povēste eșirii acestor doi oameni, Chiupruliului viziriului și Ghicai vodă; că undé iaste voia lui Dumnezeu să biruiescu toate firili omenești.

(44) Ștefăniță vodă, ficiorul lui Vasilie vodă, fiindu domnu tânăr, dezmierdat și inimos, de multe ori eșind cu boerii la primblări, punea de lua frâiele din capeteli cailor boerilor și le da chiot cailor, de cădea boerii gios de-ș sfărma capetile, cât să îngrozise boiarii a mai merge cu dānsul cu cai buni la primblări.

(45) Ștefăniță vodă vrând odată să scoată fumărit pe țară câte șase orți de casă, și înaintea vrémie era obiceia de da numai câte un leu de casă, iar Toma vornicul și cu Iordachi, frate-său, Cantacozineștii nu-l lăsa să-l scoată mai mult decât un leu și-i zicea să nu facă obiceia nou, că nu-i bine. Iar Ștefăniță vodă îndată s-au mâniaat și au scos hamgériul și s-au răpezit să dea într-înșii, și ei au fugit din casă afară. Măcar că acei boiari era greci, dar să punea tare pentru țară și pentru obiceia nou să nu să facă, că obiceia cele noao fac rāsipă țărālōr și pieira domnilor.

(46) Auzind acēste fapte rălē Vasilie vodă, tată-său, la Tarigrad, nu-i părea bine, și-i scrie de multe ori să să lasă. Și de nu ar fi murit, era numai să-l scoată din domnie pre fiu-său, să vie el domnu în Moldova, că cunoștea că nu va procopsi fiul său în domnie, Ștefăniță vodă.

(47) Era un boiar anumé Neculai Milescu spătariul, de la Vaslui de moșiia lui, pre învățat și cărturar, și știia multe limbi: elineste, sloveneste, greceste și turcește. Și era mândru și bogat, și umbla cu povodnici înainté, domnești, cu buzdușane și cu paloșie, cu soltare tot sirmă la cai. Și lui Ștefăniță vodă îi era pre drag, și-l ținea pre bine și tot la masă îl pune, și să giuca în cărți cu dânsul, și la sfaturi, că era atuncea grammatic la dânsu. Iar când au fost o dată, nu s-au săturat de bine și de cinste ce avea la Ștefăniță vodă, ce au șezut și au scris niște cărți viclene și li-au pus într-un bătu sfredelit și li-au trimis la Constantin vodă cel bătrân Basărabă, în Țara Leșască, ca să să rădice de acolo cu oști, să vie să scoată pre Ștefăniță vodă din domniie. Iar Constantin vodă n-au vrut să să apuce de acéle lucruri ce-i scriia, ce s-au sculat și au trimis bățul acel sfredelit cu cărți cu tot înapoi la Ștefăniță vodă, de li-au dat. Decii Ștefăniță vodă, cum au văzut bățul cu cărțile, s-au pre mâniiat și l-au și adus pre acel Nicolai Milescul înaintea lui, în casa cea mică, și au pus pre calău de i-au tăiat nasul. Scoțând Ștefăniță vodă în grabă hamgériul lui din brău, au dat de i-au tăiat calău nasul. Și n-au vrut să-l lasă pe calău să-i taie nasul cu cuțitul lui calău, ce cu hamgériul lui Ștefăniță vodă i-au tăiat nasul. După acéia, Nicolai Cârnu au fugit în Țara Nemțască și au găsit acolo un doftor, de-i tot sloboziia sângeli din obraz și-l boția la nas, și așa din zi în zi sângele să închiega, de i-au crescut nasul la locu, de s-au tāmăduit. Iar când au vinit aicea în țară, la domniia lui Iliiaș vodă, numai de abii s-au fost cunoscând nasul că-i tăiat. Numai tot n-au șezut în țară mult, de rușiné, ce s-au dus la Moscu, la marelî împărat, la Alexii Mihailovici, la tatul marelui Petru împărat, carele au vinit la noi aicea în Moldova. Și pentru învățatura lui au fost terziman împăratului și învăța și pre fiul împăratului, pre Petru Alexievici, carte. Și era la mare cinste și bogăție. Și l-au trimis împăratul Alexii Mihailovici sol

la marili împărat al chitailor, de au zăbăvit la Chitai vreo doi, trii ani. Și au avut acolo multă cinste și dar de la marelî împărat al chitailor, și multe lucruri de mirat au văzut la acea împărăție a chitailor. Și i-au dăruit un blid, plin de pietri scumpe și un diiamant ca un ou de porumbu. Și întorcându-să pe drum înapoi, s-au tāmplat de au murit împăratul Moscului, pre anumé Alexii Mihailovici, iar senatorii de la Moscu i-au eșit întru întimpinaré și i-au luat acéli daruri și tot ce au avut și l-au făcut surgun la Sibir. Și au șezut câțiva ani surgun la Sibir.

Iară mai pre urmă, rădicându-să Petru împărat, fiul lui Alexii Mihailovici, carele au vinit aicea în țară, în Moldova, de s-au bătut cu turcii la Prut, la Stăniilești din gios de Huși, în ținutul Falciiului, agiuns-au Cârnu din Sibir cu cărți la dânsul, la împăratul Petru Alexievici de i-au făcut știré de toate ce au făcut și cum iaste surgun.

Atuncea Petru Alexievici împărat îndată au chiebat senatorii și au întrebat zicând: „Undé iaste dascalul mieu, cel ce m-au învățat carte? Acum, curund, să-l aduceți.“ Și îndată au răpezit de olac și l-au adus la Petru Alexievici, împăratul Moscului, în stoliță. Și l-au întrebat ce au văzut și ce au pătit și i-au plătit lucrurile toate acéle de la senatori ce-i luasă, până la un cap de ată, și diiamantul cel mare. Și împăratul, după ce l-au văzut, s-au mirat și l-au dat în haznaoa cea împărătiască, iar Cârnu lui i-au dat optzăci de pungi de bani. Și l-au luat iară în dragoste și în milă și l-au pus iar sfétnic.

Și când au ras barbeli, împăratul, a moscalilor, atuncea când ș-au schimbat portul, atuncea sângur împăratul i-au ras barba, cu mâna lui. Și au trăit Cârnu până la a doa domniie a lui Mihai vodă Racoviță, și atuncea au murit. Care mare cinste i-au făcut împăratul la moartea lui și mare păreré de rău au avut după dânsul, că era trebuitoriu la acéli vremi.

Rămas-au acelui Cârnu ficii și nepoți, și au agiunsu unii de au fost polcovnici spre slujba oștirii. Că să însurasă el acolo,

de luasă moscavcă. Și s-au mai dus după dânsul de aicea din Moldova trii nepoți de frate, de să așezasie și ei pe lângă unchiu-său. Și aceia avea milă de la înpărăție, și acolo au murit.

(48) Ștefăniță vodă zicu unii că pentru vrăjmășiia lui și supărarea ce făcea boiarilor, atuncea la Tighinea, la Bender, când s-au bolnăvit, să fie murit de otravă. Dar adevărul nu să știe că létopisătul nu scrie nemică de acest lucru.

(49) Duca vodă cel bătrân, fiindu de oameni de gios de niamul lui de la Rumele, din Țara Grecească, după ce au luat domniia aicea în țară, în Moldova, au vinit stăpânul lui, spahiul, cu ferman înpărătescu la Duca vodă, de i-au cerșut dajde după obicei ce au spahii de eu de la oamenii săi, pre izvod, de la înpărăție. Și după ce au vinit spahiul l-au cinstit Duca vodă, puindu-l și la masă. Iar turcul, spahiul, șezind la masă cu Duca vodă, au fost zicând lui vodă: afendi, blem la Rumeli. Iar Duca vodă au fost zicând să margă turcul: pas tu, dar eu nu voi merge. Și i-au dat și haine și i-au dat și bani ce i să făcea și mai mult decât i să făcea.

(50) Duca vodă avea un frate mai bătrân decât dânsul și-l pusésie vameș mare; și numele lui era Cârstea. Și așa era de fudul, că când mergea prin târgu nu vrea să-ș ia șlicul denaintea nemăru. Iar neguțitorii și alți oameni din cei mai proști, văzindu-l că nu-ș ia șlicul denaintea nemăru, au început și iei a nu-ș lua șliceli înaintea lui. Apoi el s-au dus și s-au jeluit Ducăi vodă, frăține-său, că nu-l cinstescu neguțitorii să-ș ia șlicele înaintea lui. Apoi Duca vodă l-au întrebat, el i-aș șlicul înaintea lor? Iar el au zis că nu-ș ia. Iar Duca vodă, i-au zis: Pas pre uliță și-ti ia tu șlicul și apoi, dacă nu-ș vor lua iar șlicile, vin' de-mi spune mie, că știu eu ce-oi face. Decii el au și purces pre uliță, cum îi poroncisă frate-său, Duca vodă. Și au

început a-ș lua șlicul. Iar neguțitorii s-au și sculat în picioară, și au început a-ș lua șlicile și a să închina. Și apoi au mersu la Duca vodă și i-au spus că luându-ș șlicul el, îș eu și neguțitorii șlicile înaintea lui. Atuncea Duca vodă au zis că dacă va cinsti el pre alții, il vor cinsti și pre dânsul alții, măcarî că iaste frate de domnu.

LETOPISETUL ȚĂRII MOLDOVEI
DE LA DABIJA VODĂ PÂNĂ LA A
DOUA DOMNIE A LUI
CONSTANTIN MAVROCORDAT

DOMNIA DABIJII VODĂ
CAP 78

1. După moartea lui Ștefăniță vodă, ficiorul lui Vasilie vodă, în anul 7170 <=1662>, au trimis boiarii la Poartă pre Chirița Drace, cu rugămintă de la boiari și de la țară, pre cine or vrea iei să le dea domnu de țară. Și li-au eșit răspunsul de la împărăție să margă boiarii toți la Poartă și acolo, pre cine or alége ei, pre voia lor vor face.

2. După acéia mers-au toți boiarii la Țarigrad, după porunca viziriului. Și cu dânșii era și Evstratie Dabije vornicul. Și dintre cei boiari mulți carii trăgea nedejdea domniii, numai Toma vornicul și cu frate-său vistiiarnicul Iordachi, Cantacozineștii cei bătrâni, s-au agiunsu cu nepotu-său, cu cupariul Rusăt cel bătrân. Având cupariul treceré și cinste la Poartă, au isprăvit lucrul de domnie pentru Dabije vornicul. Și eșind boiarii înaintea viziriului, să ținea di cela să-i aliagă de domnie. Iar Dabije vornicul nemică nu știia, nici în gând nu-i era. Ce cum întrară boiarii în casă la viziriul, fiind lucrul tocmit și așezat de cupariul, și întrebă viziriul care iaste Dabije. Și arătându-l boiarii, l-au și înbrăcat cu caftan de domnie. Iar alți boiari ce trăgea nedejde domniii au rămas numai cu nedejde.

3. Vinit-au Dabijea vodă în scaonul domnescu în Iași, tuturor cu bucurie de bună părere pentru domnu bun de boiariu de țară. Și era tuturor cu bine. Și nu era nici un boiariu în prepus sau în minciuni la acest domnu, nici țara nu era înpresurată cu dările pe acéia vreme.

4. Acest domnu avea obicei, când șidea la masă și videa niscaiva oameni săraci dvoirind pin ogradă, învăța de lua câte doao, trii blide de bucate din masa lui și pâine și vin și le trimitea acelor oameni acolo în ogradă, de mânca acei oameni. Și zicea cătră boiari: „De mult or fi zvorind ei și or fi flămânzi, neavând de cheltuială“. Și făcea divanuri dese, ca să nu zăbăvască oamenii mult, dacă or vini la Iași pentru nevoile lor. Și multe divanuri făcea și din amiazăzi în desară. Care acei divanuri den amiazăzi în desară nu cădea toate pre de laudă. Așjiderea el bea vin mai mult din oală roșie decât din păhar de cristal, dzicând că-i mai dulce vinul din oală decât din păhar. Și el era de locul lui din ținutul Putnii, și știindu el încă din boiarie că au oamenii săraci dobândă bună din vie, din toate celé relé au scornit și el acestu obicei rău de vii: de pogon câté un leu să dea; caré să tragé și până astăzi.

5. Având un hiiastu al său, anumé Lupașco, făcut de Dabijoia cu Buhuș, căce Dabijoe au avut și alți bărbați mai nainte, pân-a o lua Dabije, făcut-au maré nuntă în curțile domnești cu acel hiiastu al său, cu Lupașco, caré acel Lupașco au agiunsu mai pi urmă și spătar maré în Țara Munteniască și au luat o fată a lui Iordache visternicul Cantacozino. Și încuscrindu-să Dabije vodă cu Iordachie, l-au pus spătaru maré, și n-au pestit vreme multă ș-au murit Iordachie spătarul, caré cu multă pofală și cu maré jelé dispré toți peminteni l-au îngropat înu Bărnovschii; că, măcar că era grec, omu strein, dar era om bun: să punea taré pentru peminteni la domnie.

6. Într-aciia vreme tâmplatu-s-au de ave oștiré Turcul cu Niamțul. Și au vinit poroncă la Dabijea vodă, de s-au gătit dé

oasté, de au mârșu la Uivaru, în Țara Nemțască, și au trecut Dunărea pré la Rușava, înpreună cu Grigorie, ficiorul Ghicăi vodă, domnul Țării Munténești. Și înpreunându-să cu viziriul, au bătut cetate Uivariul ș-au dobândit-o de la nemți, și s-au întorsu înapoi cu multă dobândă moldovenii și muntenii, aducând cară încărcate de hainé și dé multé lucruri.

7. Iară la anul după această oștiré, iar au vinit poroncă de la Poartă la Dabijea vodă și la Gligorie vodă, de s-au gătit dé oștiré, de au mârșu în Țara Nemțască, la Leva, înpreună cu oștîli turcești, cu viziriul. Au lăsat viziriului la Leva pe un sarascheru cu oastea turcească și pré un soltan cu triidzaci de mii dé tătari și cu domnii acestoru țări la cetate la Leva, s-o dobândiiască. Iară viziriul să dusésă la altă cetate, mai înlăuntru, și l-au bătut pe viziriul nemții de la acea cetate. Și după ce l-au bătut pe viziriul nemții, s-au dat viziriul cu oastea sa în laturi ș-au răpedzit cum mai degrabă să margă și oștîle caré lăsasă la Leva, să margă la vizirul, să-i dea agiutoriu. Ce n-au apucat să margă la viziriul, că i-au și lovit nemții și pe cea oasté dé la Leva, de i-au bătut nemții și i-au răsipit. Că li să și supărasă turcilor a mai oști, fiindu vreme de toamnă, pré la Sîmedru, și trăgându și nedejdé ca doară i-or slobodzi să margă pe la casăli lor. Și Dabije vodă și cu Gligorii vodă sfătuisă să fugă în Țara Leșască. Și cum au lovit nemțai acolo la Leva, fugându oastea înapoi spré Dunărea, ei au și trecut Dunărea cu oștile lor, fără știré viziriului, ș-au vinit prin Țara Munteniască. Iară Stamatie, ci era postelnicu maré la Dabije vodă, au dzis Dabijăi vodă: „Să nu fugi, măriea ta, ci să te întorcii înapoi la viziriul, că apoi poată să vie din urmă poroncă la țară să té prindză, ci să lași pi Gligorie vodă să facă el ce știe“. Dece Dabije vodă s-au întorsu și ș-au tomit lucrul dispré viziriul.

8. Gligorie vodă, neștiindu nimic di întorsul Dabijăi vodă, ș-au pornit doamna cu toată casa lui di au trecut în Țara Unguriască, iar el au vinit prin Țara Moldovii, ca să aflé pe

Dabije vodă în țară. Și au mârșu pân' la Suceavă și, neaflându-lu pe Dabije vodă, i s-au răzletit și oastea sa, ce avê, de dânsul și au rămas numai cu 50 de oameni. Și temându-să să nu sară țara după dânsul să-l prindză, au purces noaptea di la târgul Sucevii spre Botășeni și di acolo au lovit la Prut la Bogdăneștii. Și di acolo au luat asupra Nistrului și-au trecut tocma la Movilău. Și cându au trecut dimeniața pe o negură pe lângă Botășeni, i s-au rătăcit un cămăraș a lui, anume Istoc, c-o păreché di disagi dé galbeni, și cădzindu pré mâna Jorăi, ci iera atunci vornicu în Botășeni, au luat banii și l-au triimis pré Istoc la Dabije vodă și cu banii. Numai, pân-a-l triimise, au dispecetluit banii Jora și-au luat câțiva galbeni și-au dat samă către Dabijea vodă că așa, dispecetluiti, i-au găsit.

9. Gligorie vodă n-au zăbăvit mult în Țara Leșască și-au trecut pren Țara Unguriască, de și-au luat doamna, și-au trecut cu toată casa lui la Beciu, la împăratul nemțescu, și-au zăbăvit acolo câțiva ani, la Beci.

10. Decé pi acie vréme, audzindu stolnicul Costantin Cantacozono, fratilê lui Șerban vodă, îndată s-au dus și el din Țara Munteniască la Beciu, de au făcut jalobă la împăratul nemțescu pi Gligorie vodă, precum, cându era Gligorie vodă domnu în Țara Munteniască, au închis pi tată-său, pe Costantin postelnicul, la mănăstiré la Sniagov și i-au făcut acolo multe caznê, și i-au luat mulți bani, și l-au și omorât. Si el n-au fost vinovat lui Gligorie vodă cu nemic. Iară Gligorie vodă tăgădue, dzicând că-l năpăstuesște înainte divanului împărătescu. Iar Costantin stolnicul s-au agiunsu cu o slugă a lui Gligorie vodă, anumé Ionașco Cap-di-ghindă, și l-au scos martur înainte divanului împărătescu, de au mărturisit cum că l-au omorât stăpănu-său, Gligorie-vodă, fără nice o vină, pe Costantin postelnicul.

11. Dece Gligorie vodă, dac-au vădzut că mărturisesște așa sluga lui, n-au avut ce mai răspunde, că s-apucasă pe cap înainte divanului că e-i năpasté, și-au rămas vinovat și-au cădzut

la-nchisoare și-n maré grija. Sfātuindu-s-au c-un prietin să să facă catolic, că într-alt chip na puté scăpa de morté. Și așa priimind, și-au dat și un copil la împăratul, de l-au botedzat și i-au pus și nume copilului Leopold, pe numele împăratului.

12. Căutatu și-au vreme și-au fugit de la Beci la Vinetie, și ase i s-au trăgănat vrémea, de au zăbăvit în streinătate 7 ani, pân' și-au făcut pace la turci. Și s-au dus pri taină iar la Țarigrad, și ședea în Țarigrad pri taină, di nu-l știé nime.

13. Iară boiarii muntenesști rădicasă cap un domnu în locul lui Gligorie vodă pe un om prostu, anume Antonie, și-i da nafacă lui pe dzi di cheltuială câte 10 potronici. Iar viziriul au triimis de au chemat pre acel domnu la Poartă, cu boiarii dinpréună, dzicând să le înnoiască domniie. Și-ndată s-au rădicat pi poronca viziriului cu Antonie vodă și-au mârșu la Poartă, neștiindu nemic de vinirea lui Gligorie vodă, că-l ținea viziriul tănuit.

14. Déce împreunându-să boiarii cu viziriul, rugatu-s-au viziriului să lé puie un domnu dintre dânsăi, pi caré și-ar alegé iei, că acel domnu ce-l rădicasă ei iaste un om prea prostu. Atunce i-au întrebat viziriul pe boiari pintru Gligorie vodă, undé să află și, de i-ar scrie, oare n-ar vini? Iar muntenii îlu suduia, că-i omu rău și nici a mai vini de unde îi dus. Dziu-le-u viziriul: „Alegeți-vă un domnu dintre voi, pe cine v-a plăcê, și viniți mâné diminiață să vi-l fac”. Iar Gligorie vodă, după perdeaoa viziriului, asculta toate. Ducându-să boiarii la gazdă, sfātuitu-s-au și-au ales dintre dânsii pi un frate mai maré a lui Șerban vodă, anumé Drăgăciu. Și cum au purces cu dânsul a dooa dzi la Poartă să îmbrace căftan, și-au întrat în casă la viziriul.

15. Iară viziriul au și scos pi Gligorie vodă și l-au îmbrăcat cu căftan. Iară boiarii muntenești, dacă l-au vădzut, numai ce au încremenit. Și i-au dat pi toți dé grumadzi pi mâna lui Gligorie vodă. Numai ce au scăpat Șerban vodă dintre dânsii, că, vrând și el să între în casă la viziriul, după cialta, un prietin

i-au spus în taină că-i Gligorie vodă în casă la viziriul. Și el n-au mai apucat să spue celorlalți frați, și-ndată au fugit și s-au ascunsu. Iar pe Drăghiciu Cantacozono și pe frate-său Mihaie și pe frate-său Costantin, care îl pârăsă pe Gligorie vodă la Beci, și pe frate-său Mateiu și pe Iordachi, i-au luat pe aceștea pre tot de grumadzii, i-au dus în Țara Munteniască. Dece pe Drăghiciu l-au omorât, iară pe celalți i-au închis în curțile domneștii la simeni. Ș-au răpedzit Gligorie vodă oamenii săi înainte cu schimi aga, de au prinsu pe giupâneasa lui Șerban și pe celelalte a celorlalți boiari, de li-au închis la simeni. Și după ce au mârșu în Bucureștii, Gligorie vodă îi tot bătea și-i căzniș pe acei boiari și pe giupânesh.

Caré lăsăm acmu povestea lui Gligorie vodă, de omu scrie mai înainte, cându i-a vini rândul. Și-ncepem iar a Dabijăi-vodă, la rândul nostru.

16. Dabijea vodă, aice în țară domnindu cu pace și cu domnie așezată, cu țară întemeiată, era omu bun și blându, fără nice o răutate. Și neplinindu biné 4 ani a domneii lui, fiindu și om bătrân, au plătit și el datorie ce de opștie, de-au murit. Și l-au dus cu toată boierimea, cu maré cinsté, de l-au îngropat în mănăstirea lui, în Bârnova, carii iaste de dânsulu isprăvită, iară din temeiul eii au fost-o început-o Barnovischie vodă și n-au apucat s-o isprăvască, c-au perit la Poartă, cum să poméneșté mai sus.

DOMNIIA DUCĂI VODĂ CELUI BĂTRÂN

CAP 76 I.EAT 7174 <= 1666>

Zacialo 1. Duca vodă era dé moșie din Țara Gréceiască, de la Rumelea, și, viindu aici în țară de copil, au slujit la Vasilie vodă în casă și la alți domni, pân-au agiunsu la boierie maré. Și s-au și-nșurat aicea în țară, de au luat o fată a doamnei Dabijooia, anumé Nastasie, ce iera făcută cu Buhuș, ș-au

agiunsu de au fost și visternicu maré în dzilele Dabijăi vodă. Ce, după ce au murit Dabijea vodă, au mârșu doamna Dabijoaia în Țarigrad, cu Duca visternicul, ginere-său, avându pe Cupăreștii cei bătrâni în Țarigrad, purtători de trébilé domniui, la viziriul și la alte căpetenii a Portăi împărătești. Scris-au și Toma vornicul Cantacozono la nepoțai lui, la Cupăreștii, ca să fie nevoitori pentru Duca visternicul. Și așea i-au sprăvit de l-au îmbrăcat cu căftan de domnie în Țara Moldovei, în locul Dabijăi vodă.

2. Déce viindu în scaonul domniei, în Iași, le iera tuturor cu biné, fiindu și el din boiarii țării domnit, cât nu să plânga nimé nice dé o strâmbătate. Dar numai giumătate de an au domnit, și i-au și vinit mazălie, pentru povesté unei cărți ce au scris iel la hanul tătărăscu.

3. Dzic că atunce să cerca acel hanu să s-închiné la împărăția Moscului și să lipsască de supt împărăție Turcului. Și-nțelegându la împărăție dé povesté aceasta, n-au crédzut, ce au scris viziriul la Duca vodă aice în țară, să cauté numai să adeverească acestu lucru, să-i facă știre.

4. Și viziriul, din Țarigrad, au purces la oasté. Duca vodă, vrând să ispitiască pré hanul, să aflé adevăriul pe poronca viziriului, au scris și el la hanul, cum și el iasté robu și plecat supt puterea hanului, și altelé multe ca aceștea. Și mărșând omul Ducăi vodă pré la Văzâia, la trecătoarea Niprului, l-au prinsu pașea de Văzâia; și fiindu pașea neprietin Ducăi vodă, i-au și triimăsu cărțile la Țarigrad, la camaicanul. Și camaicanul, neștiindu povestea, îndată au arătat cărțile împărăției. Și împărăție au triimis de l-au mazilit. Și era să-șu puie și capul. Atunce în grab-au pus împăratul pe Iliiș vodă, ficioriul lui Alexandru vodă, domnu.

5. Numai nărocul Ducăi vodă ce au fost, de nu ș-au pus capul, că camaicanul au triimis acelea cărți a Ducăi vodă la oasté, la viziriul, de li-au vădzut. Dece viziriul au scris la

împărăție cum că Duca vodă cu poronca lui au scris la hanul, ca să-l ispitiască, și nu-i vinovat. Și așa au scăpat Duca vodă cu dzilé, de n-au perit. Iară mazâl tot au rămas, că apucasă împărăție de pusesă pré Ilieșu domnu. Și au domnit Duca vodă numai șesă luni într-această domnie întâiu.

6. Și când i-au vinit mazâlie, era ieșit Duca vodă la primblaré cu toată casa și boiarii lui pe Prut în sus, la Berehoiești, de-ș lua sama oiloru ce avé din boiarie. Și acolo, fără nedejdé, i-au vinit mazâlie, și de acolo luându-l aga împărătescu, cu toată casa lui, de l-au dus la Țarigrad.

DOMNIA LU ILIIȘ VODĂ, FICIORUL
LUI ALEXANDRU VODĂ
CAP 77

<Zacialo 1>. I-a acé vrémé ce au vinit cărțile Ducăi vodă la Poartă, carele scrisesă Duca vodă la hanul și le prinsesă pașea dé Vuzâia, precum arată mai sus, s-au tulburat taré împărăție, s-au întrebat împăratul ce domni să află aice la Țarigrad mazâli. Și tâmplându-să de murisă Alexandru vodă, tatul lui Iliaș vodă, rămâindu sărac și la maré lipsă și cu datorii multe, de pre cum iasté obiceiul domnilor mazâli, de rămân săraci după ce să mazălescu, din blăstăm ul cel mult a oamenilor.

<2>. Mergea și Ilieș vodă dup-oasălé tătâne-său la îngro-paré, cu multă grija și frică dé datornicii tătâne-su, să nu-l prindză, să-l închidză. Și tâmplându-să într-ace l ceas de l-au tâmpinat, cu oaséle ducându-le la gropniță, un omu împărătescu și tâmplându-să la acea întrebare a împăratului de domnii mazâli de Moldova, iar acel omu împărătescu, cine-r hi fostu, au dat samă c-au vădzut acmu pe Iliași mǎrgându după oasălé tătâne-său. Și așa îndată au răpedzit împăratul un ceas, de l-au luat de la îngroparea tătâne-său și l-au dus la saraiul, de l-au îmbrăcat cu căftan de domnie, de l-au pus domnu în

Moldova în locul Ducăi vodă, precum să pomeneșté mai sus. Iară pân-a-l îmbrăca cu căftanul, foarte rău să spărtiasă, că nu știé la ce-l duce și la cé. Ce mila dumnedzăiască iasté maré, de bucură pe om cându nu gândeșté.

3. Și după ce au vinit Iliaș vodă domnu în țară, pré acie vrémé era pace. Și acestu domnu era bun țărâi și boiarilor, îi avé în cinsté. Numai, fiindu născut, crescut în Țarigrad, nu știé limba țărâi, ce grăia cu tǎlmaciu la divan. Și multe giudețé a lui, fiindu cu tǎlmaci, nu să giudeca biné, și câteva ispisoacé au ieșit pe urmă réle. Așijdére pe o samă dé boiari ce era dé casa Ducăi vodă i-au pus câțiva bani dé au dat împrumutaré, și pe caré boiarii îi aflasă c-au fostu sfetnici la rădicarea țărâi asupra tătâne-său, lui Alexandru vodă, încă nu lé prea căuta cu biné.

4. Tâmplatu-s-au pré acea vrémé de au vinit și un ficioru a lui Batiște visternicul cu domnie din Țarigrad. Și afându pe un orheian, anumé Bosâie, caré au ucis pe tată-său, Batișté visternicul, l-au fost închis în vartă, fără știrea domniei. Iară după ce au vădzut alții că l-au închisu, pe afar-au început a strâga și a gâlcevi, ce poate să fie acest lucru. Dece domnié, întelegând, îndată au poroncit de l-au slobodzit și poroncindu să nu să ttiamă nimé de nemic, că acelé lucruri toate li-au ertat. Și-ncă au ținut și pe ficiorul lui Batișté rrău. Și țara era împresurată cu dărilé, că să făcea cheltuelé mari la vistérie, și era și darnic: bacșizuri da mari, că era om bun. Și așa să pomenește că, după ce s-au mazălit și au trecut Dunărea, n-au fost avându de cheltuială, s-au fostu îndatorindu la boerénași de bani, de au fostu cheltuind pe drum. Și puțin n-au plinit 3 ani cu domnie și s-au mazălit. Și fiindu Duca vodă domnu mazâl la Poartă, au ășit domnu al doilea rândul la velet 7177 <= 1669>.

DOMNIIA A DOOA A DUCĂI CELUI BĂTRĂNU
CAP 78

Zacialo 1. Viindu Duca vodă cu a dooa domnie în țară, arătă-să la hire mai aspru decât cum era cu domnia dintăiu. Și și începu a zădi mănăstirea Cetățuia, că era țara plină de oameni și cu hrană și agonisită bine.

2. Iară în al triilea anu a domniei lui, la vleato 7180 <=1672>, rădicatu-s-au Hânceștii cu toți orheianii și lăpușnenii cu oaste asupra lui, pentru urăciunea grecilor ce adusesă prea mulți dé la Tarigrad.

3. Și mai ales pentru Cupărești, ce iera aice în țară. Dece viind Hâncul și cu Durac sârdariul aice în Eși, cu toată ostili, străga să prindză pe greci, să-i omoară. Fugit-au toată boiarimea caré încotro au putut. Iară Duca vodă, vădzindu că s-au rădicat atăta asupra lui, au ieșit din curtea domnească cu toată casa lui ș-au purces în gios pre iaz. Iară Hânceștii au intrat în curté și pin casăli boiarești și neguțitorești, pen târgu, străgându și jăcuind. Și prindzindu pré greci, pre câți i-au găsit, pe toți i-au omorât.

4. Duca vodă au trecut déodată pesté Dunăre, și cu o samă dé boiari, iară o samă trecusă în Țara Munteniiască. Și isprăvindu-și Duca vodă de la Poartă, și ș-au luat tătari câți i-au trébut, de i-au triimis cu Alexandru Buhuș, ce iera pe acie vréme sârdariu, de au lovit pin oastea Hânceștilor la Iepureni și i-au bătut pe Hâncești și i-au împraștiat.

5. Iară tătarii, după ce au bătut pe Hâncești, pe mulți oameni au robit dintr-acelea ținuturi și pe mulți din căpetenii, căpitani, hotânogii, prindzindu-i, i-au spândzurat; și pe unii i-au înțepat Duca vodă, după ce s-au întorsu dé pisté Dunăre. Iarna era maré atunce. Hânceștii atunce nu știm, n-au vrut au n-au îndrăznitu să facă vrun rău domnului. Ce pentru doi, trii vinovați au périt mulți nevinovații, și s-au potolit toții.

Numai numelé Hânceștilor au rămas în pomenirea oamenilor de atunce pân-astădzi.

6. Iară dup-acestea zarvé, cât s-au făcut vară, s-au gătit împărăție Turcului și au purces cu oști să vie asupra Țării Ieșeștii, să dobândiască vestita cetată Camenița. Și au triimis poroncă la Duca vodă să-i triimiță chip și starea cetățai Cameniței, să vadză ce loc și ce tărie aru avé.

Duca vodă au triimis pé un nemiș din ținutul Hotinului, anume Gligorie Cornescul, ce iera foarte meșter dé scrisori și dé săpături la pietré și la alté lucruri, de au făcut chip cetățai Cameniței de ciară, cu toate tocmeleleiei dinluntru și dénafară. Și o au triimis la împărăție dé o au vădzut, și mult s-au mirat dé mărirea ei, ce iera din sângură starea locului, cu apă și cu stânci dé piatră împrégiuriu minunat locu. Și mai mult aceasta au îndemnatu pe împărăție dé au vinit la Cameniță.

7. Viziriu era atunce Chiopărăliolu. Și nu-i era cu voie să-i vie împărăție la Cameniță, ș-au scris și la Duca vodă, cât aru putea să puie pedică, arătându că-i prea tare Camenița și n-a putea-o lua. Dar nemic n-au putut isprăvi. Numai ce s-au pornit împărăție, la Obluțea sosindu, au găsit podul gata pesté Dunărea și au și trecut cu ostilé salé. Ieșii, neștiindu nimic, nice avându vesté, nu să gătisă nimic de oaste.

8. Duca vodă gătindu conace și poduri peste toate pâreilé cu multă grijă, să nu-i aflé împărăția vro pricină, să-su puie capul. Vinit-au și Gligorie vodă cu oastea sa, după poronca împărăției, dé era de agiutor împreună cu Duca vodă.

9. Într-acestu anu făcutu-s-au și o minuné maré, arătaré la Hotin, într-o mănăstioară mică ce iasté supt cetaté. Au lăcrămat icoana Maicii Precistei, cât să răntuna lacrămile pe chipul icoaniei, de le vidé toți oamenii. Și pica într-o tepsie ce iera pusă supt icoană, de iera de miraré a prăvi arătaré și sâmnu ca acela, caréle au fostu adevărat sâmnu de peirea a mulți

creștini în Țara Leșască și începătura durerii și stricării țărâi noastre. Că de-atunce din an în anu tot rău și amar de creștini și pustiire au rămas locurile pré acolo.

10. Trecut-au împărăția Dunărea, și dé acolo porceasă pe Prut cu multă oaste și cu multe tunuri grelé și mari. Și la un tun punea câte 80 dé bivoli. Unelé era și mai mici; feluri de feluri de harmate. Și sosându la Țuțora, au sădzut cu toată oastea de au odihnit 8 dzilé. Țara era bejănită numai din șlahul oștii, iar în laturi sta toți cineși pe la casăli lor; navé nimé nice o névoie, nicé la mărșu, nice la întorsu.

11. Vinit-au în primblare împărăție de la Țuțora în Eși și s-au scoborât pe la Nicoriță în Căcaina și s-au suit pin târgul boilor și-au descălecat în câmpu, supt saivan, de la diial dé târgul boilor. Și Duca vodă mergea cu toții boiarii pri gios pe lângă împărăție. Și s-au tinsu câteva bucății de atlazuri și de tăfții pe înbe părțilé dé ulită, pe unde mergea împărăție.

12. Iară dac-au discălecat împăratul supt saivan, Duca vodă i-au închinat multé daruri: câțiva cai turcești cu podoabé scumpe și leghin cu ibric de argint și alté lucruri scumpé. Și d-icé iar s-au întorsu împăratul la urdie la Țuțora. Și iar după acie au mai vinit împăratul în prinblare și s-au suit în diial la mănăstiré la Cetățuia, de au vădzut-o și prăvind locul în toate părțile. Și iar s-au întorsu la urdié la Țuțora. Dzac atunce să fie strigat și hoga în clopotniță la Sfeté Neculaiu, și-au stătut beserica pecetluită până la vinirea cu domnia lui Antonie vodă.

13. Decé boiarii atunce, aflându vréme, au jăluit pe Duca vodă la împărăție foarte taré, mai cu deadinsu Ursachi cel bătrănu. Și era atunce să-l mazilească la Țuțora. Numai viziriul au grăit împăratului că nu-i biné să-l mazilească pi calé, ca să nu facă smintială pentru celé ce trébuescu să grijască: conace, poduri și de alté ce trébuescu pentru triiaba împărăției până la Nistru. Și așa l-au îngăduit împăratul, pecum au dzis viziriul, până la Nistru; nu l-au mazilit acolo. Purces-au împărăție de la

Țuțora pe Prut în sus, fiindu boiarii orânduiți de-a purta grije cé era traba: pâné, ordzu, iarbă, lemné, țărushi, ialoviță, berbeci, unt, mieré și de alté multe ce trébuia la conacé.

14. Acestu împărat era călăreți bun și vânător. Mergea tot pe câmpu cu puținței oameni de curté lui până la conac. Și într-acestu anu era maré bișug în țară de toate, și ducé oamenii la urdie de vindé fără nice o grije: ialoviță, mieré, unt, poamé de tot felul, cini dé ce avé, de s-împlusă oamenii dé bani. Cându au sosit la Nistru, era podul gata pisté Nistru, din gios de Hotin, la un sat anumé Vărnovița. Și trecându împărăție, iară Duca vodă sta la capul podului, di cié parte dé Nistru, aștepta pentru slujba să-l îmbrace cu căftan. Iar împăratul, avându pi dânsul măraz și gându să-l maziliască, cum au trecut, au și făcut sâmnu dé luară pé Duca vodă, de l-au dus de l-au închis la baș ceauș. Atunce s-au vădzut că-i mazâl. Și i-au scris, tot ce au avut, la împărăție, și din pâra lui Ursachi l-au bătut împărăție. Și-au cheltuit mulți bani, și era să și piară.

15. Numai, nărocul lui, s-au tâmplat o blană de hulpé de mosc neagră prea bună și scumpă. Și-aceia i-au scos capul, că, ducând-o la vizirul, viziriul au arătat-o împăratului, caré s-au mirat și-npăratul de acea blană. Și atunce au găsit vrémé viziriul, fiindu-i prietin, de au grăit: dé n-a hi apucat a peri, să fie mila împărăției să-l erté. Și atunce împăratul l-au ertat dé cap și l-au dat pe mâna unui agă, dé l-au adus prin Iașu, dé l-au rădicat cu tot ce au avut și l-au dus la Țarigrad. În loc de milă și cinsté ce aștepta să aibă, ei l-au mazălit.

16. Ieșit-au răspunsu boiărilor: pe ciné vor alegé dintre dânsii să margă să-l îmbrace cu căftan di domnie. Sfătuit-au cu toții și-au ales dintre dânsii pe Petriceico cluceriul. Și l-au dus la cortul viziriului, neavându el nice un cuget al său să iasă la domnie, l-au îmbrăcat cu căftan dé domniie. Apoi și Petriceico vodă, ce l-au ales boiarii, vide-viți la câtă stângere și robie au dus țara cu faptele lui, cum omu scrie pe rându mai gios.

17. Lésii, neavându grije, dé vinirea turcului la Cameniți așea fără vesté, nice oasté au gătit împotriva turcului, nice Camenița au întărit-o cu nesticavai oștii, să să spréjâniiască de turcii, că pe acea vremé ave gâlcevi cu sfedzii, nice țara lor nu să bejenisă pen pâlanci, néștiindu nemic.

18. Craiu leșescu era atunci Mihail Vișnoveschie, și hatman Sobetichie, caré pe urmă au fostu și craiu. Sta sateli pe marginea Tărâi Leșesti pliné dé oameni, și lé spunea moldovenii: „Fugiți, fugiți, că vin turcii în țara voastră!” Ei nu credé, sta pe loc. Turcii, cum au trecut Nistrul, cum au început a prăda ș-a robi ș-a da foc, cât au putut agiungé pin Țara Leșască, făr' nice o grijă dé leși.

19. În Cameniță era numai vro 6.000 de drăgani, de paza portilor, și târgoveții. Și cum au agiunsu turcii supt Cameniță, trei, patru dzilé, ș-au bătut din puști, și s-au și închinat cei din cetate Camenițai, adevărindu-le turcii milă, dacă să vor închina. Și déschidzind porțile, au intrat turcii ș-au făcut dovă în limba lor și veselie maré de izbândă, c-au luat cetate ca acié vestită, Camenița, așe prea lesné, făr' nice o scădere de oști și vârsări dé sânge. Așea da din tunuri, cât să cutremura locul. Și au ieșit toții lăcuitorii Camenițai pe porți afară, cu tot ce au avut. Și i-au aședzat pe toții pe denafară, pe lângă cetate, să lăcuiască.

20. Iară Volodiovschie, starostelé de Cameniță, dac-au vădzut că s-închină cetate, el au intrat în erbărie de au dat foc, de au arsu și el cu iarba, socotindu mai biné să-ș facă moarté cu mânulé salé decât să încapă în mânulé păgânilor, rob.

21. Déci turcii, întărindu cetate cu puști și cu zahara și cu oasté, au aședzat și pași și prădându cât au putut agiungé oștii turcești în sus prin Țara Leșască, au purces împărăție în gios, iar pe acel șlah, ce au vinit, ș-au trecut Dunărea la Oblușiți cu mult plen de robi și de duim.

22. Iară pe Petriceico vodă l-au lăsat cu oastea sa, cu moldovenii, în Hotin, ca să fie di paza țărâi ș-a șlahului Camenițai, ca să nu închidă leșii drumul neguțitorilor, să nu flămânzască oastea din Cameniță.

23. Trimis-au viziriul la Petriceico vodă, când era împărăție la Nistru, să aleagă un boiaru care-i mai dé treabă să-lu triimată la cortu lui, că-i trebuiașté. Ales-au Petriceico vodă din toții boiarii țării mai di triiabă la vorovi pe Miron Costân, caré au fost mai pe urmă și logofăt maré. Și mărăgând Miron la cortul viziriului, pusu-l-au viziriul de au șadzut înaintea lui. Și i-au dzis vizirul să-i spuie dreptu: pare-lé lor biné c-au luat împărăție Camenița, au ba? Iar Miron au răspunsu că să temé a spuné drept. Vizirul s-au zâmbit a râde și i-au dzis să grăiască, să nu să tiimă. Atunce Miron au dzis că „sintem noi moldovenii bucușorii să să lătască în toate părțile cât de mult, iar pesté țara noastră nu ne pare biné să să lătasă”. Atunce viziriul iară au răs și i-au dzis: „Drept ai grăit”, ș-apoi l-au întrebat cum socoteșté: lăsa-o-a oastea turcească la Hotin cu Petriceico vodă să fie de paza țărâi ș-a Camenițai pân-în primăvară și n-a ave vro primejdé de leși?

24. Iară Miron au răspunsu că nu-i biné să lasă oastea turcească, că esté vremé de iarnă, și să șadză oastea de iarnă la un loc n-a pute-o birui țara de fân și dé grăunță și de alte bucate, că-i țara săracă, ș-a flămândzi. S-o răschiare prin saté, satilé își rari, și or lovi poghiiazuri din ceia parte, astădzi într-un sat, măné într-altul, și pân-în primăvară a peri oastea împărătească toată, și pentru oastea turcească oru strâca poghiiazurilé și țara.

25. Numai oastea turcească să să duc-în gios. Numai să lé de voie împărăție să scrie moldovenii la leși, cu rugăminté și cu înbunături, fiindu tot de o legé. Or crede leșii s-or lăsa de n-or facé stricăciuné Moldovei, și or chiverniși și cetate di bucate pân-înu primăvară.

26. Și așa au lăsat vizirul după sfatul lui Miron, iar unii din boiarii, după ce li i-au spus Miron sfatul, dzice că-i mai bine să lasă turcii, că poate pe dâșii să-i pradă leșii țara. Iară Miron dzice că n-or prăda-o, iar de or și prăda-o, nemic na hi, decât să lé ia inecerii muiarile și copiii și să rămăe și asădzători, să nu să mai ducă.

DOMNIA LUI ȘTEFAN PETRICEICO VODĂ
CAP 78 <sic>

Zacialo 1. Stătu domnul Petriceico vodă la vleato 7180 <= 1672>. Și dacă s-au așezat domnu, au rămas cu oastea sa la Hotin, pentru grije podului ș-a Cameniței, pân-în postul Crăciunului. Apoi au vinit la Iași în scaon.

2. Iară de primăvară au vinit împărăție pân' la Oblusiță ș-au trimis pe Husăin pașea cu oștii la Hotin. Mărs-au și Petriceico vodă, cu oastea și cu toții boiarii săi, și domnul muntenescu Gligorie vodă, iarăș cu oastea sa, la Hotin, iar la Țuțora au stătut caplan pașea cu oastea turcească.

3. Atunce leșii gătindu-și oastea, au vinit asupra turcilor, la Hotin, Sobetichii, hatmanul coronii, caré pe urmă au fost și craiu, și cu Sinavischii, hatmanul polnii, cu frumoasă oaste. Iar Mihail, craiul leșescu, era cu toată puterea sa la Leovi.

Turcii, vădzindu că viné oastea asupra lor, făcut-au șanțuri pe lângă cetate Hotinului ș-au întrat în șanțuri, iar moldovenii și cu muntenii, osăbiți într-alté șanțuri, încungiurați. Cé ei, ca ciia cu nevoe, s-au sfătuit iei în de iei, Grigorii vodă cu Petriceico vodă, să să închine la leși, să stea cu toții să bată pre turci, ca să nu să apucé a să așeza în cetatea Hotinulu pașia, precum să așezasă în Cameniță. Că așezindu-să în Hotin pașia, decii în Moldova, n-are di cé mai domni domnu. Și ajiungându-să cu leșii, ei îi chiema să vie mai curund, că ei încă

vor ținea cu dâșii asupra turcilor. Decii leșii au priimit cu bucurie și îndată s-au pornit asupra Hotinului.

4. Husain pașia, ce era sarascheriu, cu alți pași ce era în Hotin, întâlegând că vine oaste leșască asupra lor, să sfătua cum ari tocmi oastea acolo în șanțuri pedestrimea și cum ari tocmi călărimea afară din șanțuri, să să bată cu leșii. Au chemat și pre domni, pre Grigorie vodă și pe Petriceico vodă, la sfaturi, să vază cum ari socoti și iei. Decii Grigorii vodă și cu Petriceico vodă ruga Dumnezeu și aștepta să vază cum mai degrabă izbânda leșilor asupra turcilor, ca să nu să poată așeza turcii în Hotin.

5. Dzis-au pașia acestor domni, după ce au vinit la dânsul: „Marele și putérnicul împărat ne-au trimis cu oaste la această cetaaté, la Hotin, cu puterea sa cea nebiruită, să ținem locul și cetatea aceasta și să purtăm de grije, și de aret să fim cetății Cameniții, caré iaste e curund luată din nărocită primblarea împăratului, nostru, ce s-au primblat până aicea ca să fie raialii Țării Moldovii, ce iaste supt ascultarea împărăției. Să fim de aret de apărare despre leși, aflându-să nepriiatini împărăției despre această marginé. Acmu cum socotiți să tocmim oastea, pedestrimea și călărimea, să putem lua izbânda nepriiatinilor celor ce vin acmu asupra noastră cu oști?”

6. Iară Grigorii vodă au răspuns pașii și au dzis: „Eu de aceasta nu pociu sfătui într-alt chip, fără numai oastea putérnicului împărat, fiindu deprinsă la loc largu călărește a da războiu, foarte iaste tare și cu nedejde de izbândă fără de nici o smintială, iar din șanțuri iaste cu grije a să lupta cu nepriiatinii cei denafară. Că de multe ori să prilejaste, cei denafară încungiură pre cei dinlăuntru și-i țin închiși și-i flămânzăscu, și pre urmă de nevoie să închină și cad în mâinile vrăjmașilor săi, fără de nici un războiu. Ce eu socotescu să eșim de aicea cu oastea, să lăsăm cetaatea Hotinului și să ne pogorăm în gios pre Prut, undé vom alége loc largu și bun de bătălie.

Și de vom videa că nu putem sta înproțiva nepriiatinilor, vii trimite, măriia ta, de a vini și caplan pașia cu oastē de la Țuțora și-i vom bate.“

7. Iară sarascheriu pașia, dacă au auzit pre Grigorie vodă dzicându-i să lasă cetaatea, să iasă la loc largu cu oștile, s-au mâniaat pre tare pre Grigorii vodă, cât au scos hamgériul să-l lovască, să-l omoară, și au răcnit de i-au dzis că pentru cetatea aceasta l-au triimis pre dânsul înpăratul. Iar Grigorii vodă cu Petriceaico vodă s-au îngrozit și de sârgu au eșit de supt cort afară. Și cum s-au dus la otacul lor, îndată au trimis la lēși să vie mai curund, să nu zăbăvască. Vinit-au oastea leșască aproape de Hotin tăbărându-să ș-au tocmit oastea pre orânduiala lor de războiu. Eșit-au și turcii, oaste aliasă, călărimea din șanțuri, și Petriceaico vodă cu moldovénii, și Grigorii vodă cu munténii. Și începând războiu, mergea turcii cu năvală asupra polcurilor leșești, iar lēșii încet pășind sprejenia năvala turcilor până au vinit aproape de șanțurile turcilor. Și stând lēșii vitejaște, s-au și închinat Petriceaico vodă și cu Grigorii vodă împreună cu oștile lor la lēși și s-au amestecat cu lēșii și au și început cu toții asupra turcilor a-i tăia.

8. Decii călărimea turcilor, văzind așia, n-au mai avut vrēme să facă năvală asupra leșilor, ce numai le-au căutat de au intrat în șanțuri la céia pedestrimă a lor, ca să să apere; iar stiașurile husărești, pășind înainte, au intrat în șanțurile turcești, și după dâșșii céialaltă oastē. Și au și început a-i tăia pre turci, cât n-au mai putut să să mai îndrepte turcii. Și au și purces în răsipă. Unii au apucat pre pod, ce era preste Nistru supt cetatea Hotinului, alții pin Nistru da, de să inneca, alții pre supt cetatea de stâncă da, de să zdrobiia. Și podul încă s-au rumptu de năvala turcilor la mijlocul Nistrului, de s-au innecat mulțimē de turci. Numai câți au apucat cu pașia innaintē de-au trecut asupra Cameniții, atâtea au hălăduit. Perit-au optsprázēce mii de turci. Umplutu-s-au lēșii și

moldovénii și munténii de cai turcești, și de haine, și de arme, și de bani, și de alte lucruri bune.

9. După ce au făcut lēșii această izbândă, chiebat-au pre acești domni de s-au sfătuit să purcează în gios, să triacă Dunărea în Țara Turcească. Și au orânduie pre moldovéni și pre munténi să margă innaintē pre Prut să le fie de straje și să strângă oști zaharea. Și cu acea socoteală au purces domnii în gios pre Prut, iar lēșii, așteptând să le mai vie oastē pre urmă, au luat de la Hotin pre supt codru asupra Toporăuților întru întimpinarea ceialalte oști ce viniia despre Sneatin, ca să să împreune cu toată oastea la un locu, să purcează în gios, precum le era sfatul.

10. Decii domnii au trecut Prutul pre la Zaluciia în ceasta parte, și de acolo s-au despărțit. Petriceico vodă au mârșu la satul lui la Tătărășeni și de la Tătărășeni au luat pre supt codru asupra Iubăneștilor, întru întimpinarea leșilor; iar Grigorie vodă au luat în gios, că nu avea într-alt chip cum face, că-i era doamna și coconii în Țarigrad, în mâna turcilor. Decii hatmanii leșești, văzindu-l pre Grigorii vodă că au luat în gios, și calea nu-i era într-acolo, au triimis un domnu să-l întrebe pre Grigorie vodă di cé merge pre acolo, că calea oștii nu-i într-acolo. Iară Grigorii vodă au dat samă cătră acel domnu că merge să dea știrē țării să nu fugă, nici să să bejeniască, și să orânduiască conace pentru triaba oștii. Că într-alt chip n-are pre undē mergē, că să vor spăriia oamenii și să vor bejeni, și nemică nu vor găsi hrană de triaba oștii. Și acest răspunsu au luat acel domnu leșescu și s-au întorsu innapoi la hatmani.

11. Grigorii vodă, după ce au purces acel domnu leșescu innapoi la hatmani cu acel răspunsu, scris-au o carte la hatmanii leșești, și au triimis-o pre de altă parte, să-l iarte și să priimască de la dânsul acea slujbă cu izbândă ce au făcut. Că atâtea au putut, iar mai mult nu poate, fiindu-i doamna și copiii în Țarigrad, în mâna păgânilor. Și au purces cum mai degrabă

în gios Grigorii vodă de au trecut Dunărea pre la Gălați. Și au trimis de au dat știré viziriului, la Obluciță, că și el au scăpat cum au putut și vine la poala împărății.

12. Decii viziriul, dacă au auzit că vine Grigorie vodă, s-au mierat, știindu-l că s-au închinat la léși, având viziriul veste de la Husain pașia că s-au închinat la léși. Nu credea viziriul că vine și tot trimeea ni pre unul, ni pre altul înaintea lui, să vie mai curund. Sosind Grigorii vodă la Obluciță, au mârșu la viziriul, și l-au întrebat cum au fost lucrul lui Husain pașia sarascheriul la cetatea Hotinului de au prăpădit oastea.

13. Atuncea având calé Grigorie vodă cuvintelor sale, au spus viziriului cum au sfătuit pre Husain pașia să iasă din șanțu cu oastea împăratului, pentru căci că oastea împăratului iaste deprinsă a da războiu nepriiatinilor la largu, iar nu la strâmtoare. Și Husain pașia s-au mâniiat și au scos hamgériul să-l omoară, și i-au făcut de au intrat în șanțuri și pre moldoveni și pre munténi. Și viind oastea leșască i-au încungiurat din toate părțile, și numai pașia au scăpat pre pod preste Nistru, iar pre dânșii pre toți i-au cuprinsu léșii. Ce pre urmă el au făcut cum au putut și s-au adus capul la poala împărății. Decii viziriul, dacă au auzit așa, au dzis că „bine ai fost sfātuind, și nu ti-au ascultat”. De care lucru așa s-au tocmnit lucrul, că au adus și marturi Grigorii vodă înaintea viziriului, de au arătat. Decii viziriul au trimis de au tăiat capul lui Husain pașia.

14. Și pre Grigorie vodă, de bucurie mare ce avea viziriul că au vinit de s-au închinat de la léși la dânșul, i-au dat iară domnia în Țara Munteniască, să fie domnu. Că întălegând că iaste hain, pusésie domnu pre Duca vodă în locul lui, fiind Duca vodă mazil la Țarigrad, și luasă și pre doamna lui Grigorii vodă cu coconii la saraiul împărătescu, să-i turcească. Decii viziriul îndată au răpezit la Țarigrad de au slobozit pre

doamna lui Grigorii vodă și pre coconi. Și au poprit și pre Duca vodă să nu margă în Țara Munteniască.

15. Decii Grigorii vodă s-au rugat viziriului să-l lasă să margă pre la Țarigrad, să-s vază casa și copiii, că i să și supărasă cu oastea. Și mergând la Țarigrad, apucatu-l-au munténii cu multe pâri, mai vârtos Postelniceștii, fiind și cu a Ducăi vodă îndemnătură, temându-să să nu-i smintiască domniia ce-i didésie.

16. Și Postelniceștii fusésie eșiți de la închisoarea lui Grigorii vodă mai dennainte vréme. Că, după ce au vinit Duca vodă mazil de la Moldova în Țarigrad, și Șerban logofătul, careli pre urmă au fost și domnu, au scăpat, de nu l-au fost prinsu la mână să-l ia, precum au fost prinsu pre ceiialți frați a lui, precum să pomenéște mai sus, la céialaltă povéste a lui, au fost isprăvit Șerban logofătul, cu mijlocul Ducăi vodă, de au fost mârșu un capegi-bașia de au luat pre toți frații lui Șerban și niamul lui din închisoarea lui Grigorii vodă din București. Și mergând Grigorii vodă la Țarigrad, s-au tâmplat și ici acolo și s-au aflat vréme a-l pâri, feliuri de feliuri pâri pentru cazne și răutăți ce l-au făcut.

17. Ce Grigorii vodă era un om harnic și tare, și sămătu, și gata la răspunsu și la toate socotelile, și să pâraia față la față înaintea divanului împărătescu cu Postelniceștii, cu Șaitaniceștii, cărora le zicu și Cantacozineștii. Și mai vârtos giupânésele lor îl pâraia înaintea divanului împărătescu, că li-au fost puindu pe giupânésie de au fost cărând var și piiatră, împreună cu țiganii cei de dârvală, la curțile domnești.

18. Ce Grigorie vodă au mijlocit cu priiatinii lui și iară i-au dovedit și i-au pus iară pre toți la poprială. Și Șerban logofătul iară prinsésie de veste și să ascunsésie, ca și întâi. Ce ceașii împărătești l-au găsit ascunsu în casă la Duca vodă, în pod, și de acolo l-au luat și l-au făcut surgun la Crit. Și mult mustra Grigorie vodă și să ciortiia cu Duca vodă, ce să pune pentru

niște oameni răi ca aceia. Și Grigorii vodă să gătia să porceadă cu mare vâlfă de al triilea rând în Țara Munteniască cu domnia.

19. Numai Dumnezeu iaste mult milostiv, iar apoi de sârgu întoarce mila sa. Că îndată s-au războlit Grigorii vodă și au murit. Nărocul Cantacozineștilor! Dzicu unii să să fie agiunsu Cantacozineștii cu un doftor și să-l fie otrăvit.

20. Și apoi, murind Grigorie vodă, au purces Duca vodă cu domnia în Țara Munteniască. Și mai cu vreme, după ce au mârșu Duca vodă în Țara Munteniască, au stăut cu mare cheltuială de au scos și pre Șerban vodă din surgunie de la Crit și l-au adus în Țara Munteniască și l-au făcut logofăt mare.

21. De aicea înaintă lăsăm pentru Țara Munteniască să scrie munténii, și noi iară ne întoarcem la urmă, să scriem pentru țara noastră.

22. Petriceico vodă era om bun și slabu, prost, n-au cutezat să facă ca Grigorie vodă, să margă la turci, și de la Tătărășeni s-au dus la Iubănești, așteptând pre leși să să scoboare în gios și gândind că să vor mai strânge moldovéni, să să înmulțască oastea, să strângă zaharea, ca să fie de triaba oștii leșești.

23. Iară boiarii moldovéni carii era cu dânsul, văzind că Grigorii vodă s-au despărțit și s-au dus la turci, sfătuitu-s-au și iei înde iei și s-au agiunsu și cu toate capetile, căpitanii slujitorilor, să ție la un cuvânt. Și s-au dus cu toții la Petriceico vodă și au început a se ruga lui Petriceico vodă să-i lasă pe acasă, să-ș ia fimeile și copiii, să-i dea în laturi, să nu-i ia tătărăi, și iarăș or vini întru întimpinarea lui Petriceico vodă. Ce Petriceico vodă, neștiind că și slujitorii sunt cu dânsii la un cuvânt, oarecum cu simetie le grăia, și nu-i credea și nu vrea să-i sloboază, zicând că și oaste leșască vine multă.

24. Iară Miron logofătul au răspunsu: „Ori să fie voia mării tale, ori să nu fie, noi nu ne vom lăsa casăli să le ia tătărăi“. Și s-au închinat și i-au dzis: „Să fii măriia ta sănătos“, și au eșit

afară. Și așa toți boiarii și căpitanii au purces, cea după cea, pre rând, a să închina și a eși afară. Și cum au eșit afară, au început a încăleca pre cai și au purces cu toții în gios.

25. Iară Petriceico vodă au rămas numai sângur, numai cu Hăbășescul hatmanul și cu casa lui. Și au început a plângé și a blăstăma pe Miron și pe alții și a dzice la cé l-au adus, și au trecut codrul întru întimpinarea leșilor de la Iubănești spre Cernăuți.

26. Iară boiarii, după ce au purces și au mârșu la Căcăceni, s-au sfătuit și au scris cărți la boiarii cei de Țara de Gios, la Gavriliță și la Buhuș și la alții, precum iei și cu toată oastea s-au despărțit de Petriceico vodă și vin în gios la dânsii. Ce să facă știré viziriului, să poftiască domnu dintre dânsii, să-ș pue pre cine vor socoti. Și, fără zăbavă, și ei își vor alége domnu și vor merge cu toții la viziriul. Și au dat cărțile la Gheorghită Mitre, să le ducă la boiarii carii sunt pomeniți mai sus.

27. Decii când au mârșu Gheorghită, au găsit pre toți boiarii în Gălați și pe Dumitrașco vodă Cantacozino pus domnu de la împărăție. Și cum au văzut pre Gheorghită Mitre că au vinit cu cărțile, l-au și chiebat, de i-au spus de toate, și s-au bucurat și l-au boierit, l-au pus postelnic al doilea. S-au și păzit de au scris, de au făcut știré viziriului, cum că toții boiarii și toată slujitorimé și țara s-au lăsat de Petriceico vodă și au vinit și s-au adus capeteli suptu mila împărăției.

DOMNIA LUI DUMITRAȘCO
VODĂ CANTACOZINO LEAT 7182 <= 1674>
CAP 79

Zacialo 1. Audzindu vizirul, fiind la Obluciță, de lucrurili ce s-au făcut la Hotin și cum s-au hănit Petriceico vodă, de s-au închinat la leși, acolo, în grabă, nice un domnu sau ficior de domnu mazâl nu era, nimi. Numai ce s-au aflat Dumitrașco

vodă, caré era ca capichihaia lui Petriceico vodă și fusesă mai înainte vréme și visternic maré în Țara Munteniască, la Gligore vodă.

Și era grec țarigrădiian de felul lui, niiam de-nparat creștinescu di Cantacozoneștii, și știe rândul acestor țări. Și neaflându-să nimé atunce, cum să pomenește mai sus, l-au pus pe dânsul vizirulu domnu în Moldova în locul lui Petriceico vodă. Și luându căftan dé domnie, au mârșu în târgu în Gălați. Și s-au strânsu toată boiarimea la dânsul și oastea, ca puii di potrinichi, după cum s-au scris mai sus. Ș-au orânduit vizirul și un pașă cu câțava oasté turcească și un sultan cu 20.000 de tătari, ca să-l duc-în scaon în Eșii și să să bată și cu acei leși ce or vini asupra lui.

2. Déce leșii, dacă s-au tâlnit cu Petriceico vodă spré Cernăuții, au purces în gios pân' la <loc gol>, tot dépreună apoi s-au despărțit, ș-au trecut obuzul leșescu în gios, pân' lângă Movila Răbâii. Dumitrașco vodă, din Gălații au pornit pe acel pașé cu turcii și pe sultanul cu 20.000 de tătari și cu oastea moldovenească și cu o samă de boiari moldoveni, anumé Alixandru Buhuș hatmanul și cu Costantin Cantemir, sârdarul, care au fostu pe urmă și domnu, și cu Ștefan Cerchezul comisul și cu Mitre și cu frate-său Ghiorghită și alții mulți, ș-au purces în tâmpinarea leșilor. Și era în obuzul leșescu cap hatmanul Sinavschii. Și după ce s-au tâlnit acolo la Răbâia, le-au dat războiu pre taré, și s-au bătut toată dzua. Iară când au fostu noapté, au făcut leșii mulțimé de focuri, un om câte 5, 6 focuri. Dece pașea au chemat pe Buhuș și pe Cantimir și i-au triimis să ia limbă. Și cându au mârșu, au găsit numai locul și focurile, iar obuzul leșescu să-ntorsesă înapoi, că fusesă de toții șesă, șapte miei de leși. Dece spuindu Buhuș pașéi, s-au bucurat, ș-au mai mârșu o samă după dânsii, pân-au trecut din Eși leșii. Și turcii și cu tătarii s-au întorsu înapoi, că era în postul Crăciunului, vréme de iarnă. Și leșii s-au tot dus în țara lor, și Petriceico vodă

încă s-au dus cu dânsii, și hatmanul Hăbășescul înpréună cu dânsul. Numai ce au lăsat o samă dé nemții în Cetate Neamțului și-n Sucevi, caré s-au tâmplat de au ședzut acei nemții într-acelé cetăți mai bini de un an. Și era acelé cetății pliné de odoare și de hainé a toată țara, boiarestii și neguțito-reștii, după cumu-i obiceiul la vremé de răscoalé, de-ș pun oamenii ciné ce aré mai bun.

3. Iar în Hotin, după ce au bătut leșii pe turci, n-au mai lăsat nici oasté; l-au lăsat pustiiu.

4. Dumitrașco vodă, după ce au vădzut că s-au curățit de leși, rădicatu-s-au cu toată boiarimea și s-au dus în scaon, în Eșii, și s-au aședzat la scaon. Dece Dumitrașco vodă temându-să de leși să nu sloboadză nescariva poghiiazuri cu-ndemna-rea lui Petriceico vodă, să-l ia, scris-au la viziriul de au făcut știré de toate de acestea cum s-au tâmplat. Déce vizirul au poroncit să ervedzé tătari în țară pentru să aperé și pe dânsul și raioa. Iar mai multu au fostu socotiiala turcilor pentru ca să slăbască raeoa să nu să poată haini lesné. Dzik să fie dzis viziriul lui Dumitrașco vodă, cându l-au pus domnu, la Oblușité:

5. De s-or apuca boiarii să facă zapis la mâna viziriului, cum că n-or vini poghiiazuri să strâce țara și domnie va trăi cu pacé în Iași, or rădica să nu ervedză tătarii în țară. Dece o samă dé boiarii s-au fost apucându să facă zapis, dar Miron logofătul dzicu să nu fie priimit la acel sfăt, dzicându că s-au făcut multă vrajbă cu leșii și știindu și pe Petriceico vodă că-i dus cu dânsii, nu să vor putea răbda să nu să sloboadză poghiiaz, să strâce țara, și pe urmă a căde greu în capetelé lor; iar așé, de or erna în țară, mai biné a hi, că or apăra și țara dé pogheazuri, că și în Țara Leșască văz că erneadză joimiri și nu mai iaste nimic. Și așea au socotit și n-au vrut să facă zapis și au lăsat de au ernat tatarăi în țară.

6. Dar aceste voroave nu-s nemic, fără cât Dumitrașco vodă, fiindu grec tâlpiz și fricos, cu piele de iepure la spate, și neavându nice o milă de țară, punea pricini asupra boiarilor ș-a lui Miron, că sfătuescu și-i biné să ernenedze tătari și ei n-au priimit să facă zapis. Dar lui îi era voe și silie spré acela lucru, că să temea să șadză în Iași, să nu vie nescarivai poghiiazuri să-l ia din Eși.

7. Dece întrat-au tătarii în țară, ca lupii într-o turmă de oi, dé s-au aședzat la iarnatic pin saté, pe oameni, din Prut până în Nistru și mai sus, până în apa Jijiei, nemărui nefiindu nice o milă de sāraca de țară, cum aru hi fostu țara fără domnu. Așe iera jac într-însa, cum aru hi fostu ei, sāraccii, pricina răutătâi, cum aru fi ei, sāraccii, sfătuit să vie leșii cu oastea la Hotin. Cum s-au îndurat a da țara în pradă, fără nice o nevoie! Numai pentru frica ce blăstămătasă și chivernisala lui au socotit, de au ernat tătara în țară pân-în primăvară!

Joimirii în Țara Leșască, ce mânâncă gospodarii casăi mânâncă și ei, și au frică di strânsoare de rohmistrii lor, dé nu pot face oamenilor răutătâi.

8. Iară tătara sunt lupi apucători, pradă, robăscu, bat și căznescu pe creștini, neavându grije, nice strânsoare de mârzacii lor. Și tătara nu mânca, ca joimirii, ce mânca gospodarii, ce mânca tot carne de vacă și de oai, dé nu-i pute să-i biruiască cu hrana, pe dânșii și pe caii lor. Că un sac dé ordzu de pe dzi unui cal, și cât nu pute să mânâncé un cal într-o dzii îl deșerta din traisté și-l strângea deuseghi; și dac-îl și fârșe bietul om ordzul din groapă, iar tătara îl făcè pe om de cumpăra ordzul ceta ce strângea iel de pen traisté. Mâncat-au tot, și pâné, și dobitoc, ș-au jăcuit tot pân' la un cap dé ață. Pe mulți au și robit, cu furis, femei, feté, copii. Rămas-au biețai oameni numai cu sufleteli, bătuți și strunciunați, cum era mai rău și mai amar, cum nu să poate nice a scrie, nice a să povesti

cazelé și ucisurili lor ce au avut de tătari. Dece viindu primăvara, s-au rădicat tătara din țară.

9. Iară nemțai tot șadea pen cetății, în Neamțu și-n Suceavă, și jăcuia ce pute prinpregiurul cetăților pentru mâncaré. Și moldovenii sta cu oastea prinpregiurul cetăților, ca să-i scoată, și nu-i pute, și sta penpregiurul cetăților și totdeauna avea cu dinsăi bătaie. Și boiarimea di pinpregiur era bejenii de răul lor.

10. Purces-au al doili anu viziriul cu oastea în Țara Leșască, pe Nistru, pe di cie parté, tot străcându și ardzindu pin Podolie cetățile și târgurilé cu balemezurile, și hanul cu tătara robindu toată Podolié în sus, pân-au agiunsu la Zăravna.

11. Iară aice au orânduit pe caplan pașea, cu oaste turcească și cu moldovanii, de au stăut prinpregiurul cetății Sucevii câțva vremé, și nu pute scoate pe nemții, până au flământzit și s-au închinat de bună voie și viindu-le și poroncă de la leși să iasă.

12. Iară cei din Cetate Niamțului, neavându bucate, n-au zăbăvit mult, ce au ieșit legând tabără de au mărșu la Sucevi, la cetalai nemții. Era atunce Alexandru Buhuș hatman, și cum i-au tâmpinat hatmanul Buhuș la Podișoari, aproape de târgul Sucevii și dându-lé năvală virejsté acolo cu slujitorii săi, au rumtu tabăra nemților în doa. Atunce au ucis calul de supt hatmanul Buhuș, și cădzusă hatmanul într-un răzor, cu fața în sus, de nu să pute îndată să scoali. Și nemții năvalié să-l apucé, iar un căpitan moldovan, anumé Décusară, au grăbit cu calul asupra-le, și s-au apucat hatmanul de coada calului lui Décusară, și țindu-să biné, l-au scos din năvala nemților. Dece hatmanul, încălecându și pi alt cal, le-au mai dat năvală în cătéva rânduri, și mulți din nemții au perit, iară pe unii i-au prinsu vii, iar o samă s-au tot apărat, pân-au întrat în Suceavă la cetalai. Trims-au nemțai cei vii, ce i-au prinsu în războiu, și capeteli celor morții în Iași la Dumitrașco vodă, și

Dumitrașco vodă i-au trimis la împărăție. Și șade pregiur cetate oaste, și nu-i putea scoate; și doi ani tot au ținut nemțai cetate Sucevii, nu i-au putut scoate.

12 <*sic*>. Tâmplatu-s-au de au murit și craiul leșescu Vișinoveschie. Și era multă amestecătură între leși, că nu-ș pute alege craiu. Și din sus cu sfedzii nu era bine aședzați, din gios îi bătē turcii și cu tătarăi, precum s-au pomenit mai sus. Dēce leșii au agiunsu la toată creștinătate, căți sint în Ievropa, și la niiamtu, și la Moscu, și la venetiian, și la papa. Toate crăilē câte sint creștineștii au scris cărți la împăratul și la viziriul turcescu să dea pacē leșilor, să nu să mai atingă dē dânsii, că apoi iei, cu totăi, s-or scula asupra lor.

13. Dēce vizirul atunce era la Jăravina, și era hanul pe dē altă parte și alți pași pe alte locuri, de tot strāca zidurilē cetăților și ardea și prāda. Dēce atunce la Jăravna, cum au vinit acelea cărți dē la creștinătate, au și stătut viziriul cu leșii la pacē, că acolo la Jăravina era strānsă și oastea leșască. Și așē s-au aședzat: să dea toată Podoliē olat Camenițai, din Nistru dē la Buceci, pe la Satanova și pân' la Nejiboje, și pe la Iățiciova, cât cuprinde Podoliē toată și Ocraina, și să iasă și nemțai de pen cetății din Moldova, și poghiiazuri în Moldova să nu mai facă, și Camenița să aibă pace de poghiiazuri.

14. Și să coronească și pe hatmanul Sobetichi, să le fie craiul, căce hatmanul Sobetichi avē prietēșug bun cu hanul. S-au stătut hanul la mijloc cătră viziriul, de au aședzat să-l puie pe dânsul leșii craiu, și așē, aședzindu-să de înbe părțilē, s-au întorsu viziriul înapoi pe Nistru, pe la Tighinea, de s-au dus la Poartă.

15. Scris-au atunce viziriul la Dumitrașco vodă, eșind nemții din cetățilē Țărāi Moldovei, să triimiță să lē strācē toate, ca altă dată să nu mai vie oștii să între într-însălē. Așē se vorovește, că mai mult sfatul și-ndemnătura lui Dumitrașco vodă au fostu decât voia viziriului.

16. Trimis-au Dumitrașco vodă pe Panaitachii ușerul Morona c-un agă turcu, pentru să strāce cetățilē, și cu alții boiari. Și atunce, eșind nemțai din Suceavă, au întrat acel Panaite, talmaciu agăi, și cu acel agă s-au spart săcreilē și lădzilē unora și altora, care au fostu pusă acolo, și multe lucruri scumpē și odoară au luat, de s-au înlut de averē. Iară mai pe urmă i-au rămas ficiorul dē muriē dē foamē, a lui Panaitachie.

17. Dēce atunce au strācat cetatea Sucevii s-a Neamțului s-a Hotinului.

18. Pe hatmanul Buhuș îlu ținea la marē cinstē Dumitrașco vodă pentru vitejailē ce făcuse acolo la cetăți. Când au vinit de la oaste la Iaș, făcutu-i-au marē cinstē și alaiu cu toții slujitorii curtăi, cu dobē, cu surlē, ca unui hatman ce iera vestit, de slujăia domnului cu dreptate și țărāi.

19. Făcut-au acestu domnu Dumitrașco vodă un obicei rău și spurcat în țară, carē n-au mai fost până atuncē, de au dat hârtii, de scriu fețelē oamenilor de la mic pân' la marē, care au rămas pomană lui, de n-o mai lasă nice un domnu să să uite acea pedeapsă a săracilor.

20. S-au scornit o ciumă marē în toată țara în dzilelē acestui domnu la vleato 7183 <= 1675>, de la luna lui iuni, s-au ținut pân' la ghenar. S-au murit mulți oameni, cât nu-i pute îngropa și-i arunca prin gropi, de-i năruia.

21. Iară Dumitrașco vodă, vādzindu atāta omor, au eșit în diial la Gălata cu boiarii, și acolo sēdē. Și atunce s-au tâmplat un pasē, anumé caplan, fiindu la Tuțora cu oaste, petrecāndu haznalelē ce mergea la Cameniță, i-au vinit farman de la Poartă să mazilească pe Dumitrașco vodă. Dēce caplan pașea cum i-au sosit farmanul, au și triimis la Dumitrașco vodă, de l-au chemat la Tuțora, și i-au arātat fārmanul cel de mazilie. Și de acolo nu l-au mai lasat să să mai întoarcă la Iași, ce l-au și pornit în gios la Țarigrad. Numai ce au triimis la Iași, de s-au luat agārlăcul, că doamna lui era la Țarigrad. Iar în locul lui au pus domnu pe Antonie vodă Rusāt.

DOMNIA I. LUI ANTONIE VODĂ RUSĂT,
VLEATO 7184 <= 1676>
CAP 80

Zacialo 1. Dac-au mazilit caplan pașea pe Dumitrașco vodă la Țuțora, au vinit domnu Antonie vodă Rusăt, iară grec țarigrădiiian, rudă cu Dumitrașco vodă. Acesta, dac-au vinit în scaunul domniei, fiindu bun și milostiv, s-au apucat a face lucruri dumnedzărăști, beserici, să rămâie pomană. Au direș clopotnița la Sfetei Neculaiu, o au șindilit pesté tot și au făcut zidu înpregiur și au zugrăvit pristolul, cum să vedé, și au adus și apă pe oale, pân-în zidul aceștii béserici, carei pe urmă cu vréme s-au astupat, netocmind-o nimé. Zidit-au și la mănăstirea Sfetei Savei zidulu înpregiur, ce n-au apucat să-l istovască. Alu doilea anu a domniei lui au vinit poroncă de au mârșu la oaste cu vizirul la Ceahrin.

2. Mârș-au și Duca vodă, domnul muntenescu, și bătându cetatea Ceahrinului câțeva săptămâni, și viind oastea moschiciiască cu un cneadzu, anume Ramadan, au bătut pre turcii, și mulții turcii s-au înecat în apa Tesmenul. I a Antonie vodă era hatman Gavrilă. Iară dac-au mârșu oaste la Ceahrin, fiindu știind Halil pașea pe Buhuș hatmanul, carelă au mârșu cu o zahara la Cameniță, și Buhuș hatmanul făcea pod pesté Nistru, și viind oastea leșască, ținea calea să nu lasă zaharaoa să o treacă la Cameniță. Și s-au făcut un războiu maré, undé sta Buhuș vitejește. Acel pașé întrebându pre Anton vodă unde iaste Buhuș hatmanul, iar Antonie vodă au dat samă că au bolnăvit și n-au putut vini în oasté. Și au făcut pre Antonie vodă de au triimis, cum mai dé sârgu, de l-au adus pre Buhuș tocma acolo la Ceahrin. Și mărgându Buhuș, cu slujitorii ce avé, pre câmpu pustiiu, au dat preste niște căzaci ce ținea șleavul turcilor la niște stânci de piatră, și nimé nu lé putea străca nemică. Iară lovindu-i Buhuș, i-au luat pe toții de grumadzi, pân-apuca ici să între în stâncă. Și mărgându la adunaré, au

închinat la pașé, pentru caré slujbă au dobândit cinsté și nume bun de la pașé. Și îndat-au poroncit pașa lui Antonie vodă de l-au pus hatman, și să nu aflé că-l mai schimbă din hătmănie. Dece pentru Buhuș era și Duca vodă, domnul munténescu, îndemnător la pașé ca să-l puie hatman. Dar și hărnicié lui ilu arăta la stăpâni, cum și atunci n-au mârșu cu mânulé goalé la pașé.

3. Iară la anul dup-aceasta au mârșu turcii cu oaste și cu domnii acestor țărâi la Ceahrin și au dobândit Cehrinul cu viclesugul lui Ramadan. Dzir să fie cădzut în robie un ficior a lui Ramadan, dintr-un poghiiaz ce au mârșu spre Crâm, mai înainte de oștirea turcilor la Ceahrin, și l-au fost turcit. Și înțelegându el că iaste tată-său cu oștili moschicești acolo la Ceahrin, au spus turcilor și să-l ducă și pre dânsul acolo, că, dacă-l va ști tată-său, el va închina cetaté.

4. Déce mărgându turcii a doa oară cu oști la Ceahrin, au dus pré ficiorul lui Ramadan, și au scris la tată-său să silească să-l scoată din robie. Și agiungându turcii și cu bani la Ramadan, el au făcut viclesug, scoțindu-și ficiorul din robie. Au înbătat cu holercă pre căzácii cei din cetate și, dormind beții, au dat știré turcilor, și au întrat turcii, în cetate și au prinsu pre toții căzácii și au arsu cetaté pân-în pământ, că era de lemnu și de pământ. Iară Ramadanoschi s-au făcut a fugi și tâmpinându-să cu oastea moschicească ce vinié asupra turcilor la Ceahrin, dac-au înțeles c-au luat turcii Cehrinul, s-au întorsu înapoi în deșert.

5. Pé urmă, înțelegându de viclesugul lui Ramadanovschii, l-au prinsu împăratul moschicescu ș-au topit banii ce au luat de la turci și i-au turnat în gura lui Ramadanovschii. Și așea ș-au luat plata după fapta lui.

6. Iară la Poarta împărăței turcești pe acia vréme înbla Dumitrașco vodă Cantacozono să mazălescă pré Anton vodă, și Șerban Cantacozono logofătul înbla pentru domnie Țării

Munténeștii, să mazălescă pre Duca vodă, domnul muntenescu. Că pe Șerban logofătul îl lăsașă Duca vodă camaican în București și ispravnic, să facă curțile domneștii acolo în Bucureștii. Și dac-au gătit curțile, el n-au mai așteptat pe Duca vodă să vie de la Ceahrin, că atunce au găsit vreme bună de fugă, și s-au dus cu toată casa lui și cu tot neamul lui Cantacozoneștii. C-ave mulți și mari neprieteni la Duca vodă, de sta în tot ceasul să-i mânâncă capul, pe toți Cupăreștii și pe alții boiari de Țara Munteniască, tovarăși cu Cupăreștii. Și sta tot de pâră. În doo rânduri l-aduseră Duca vodă, pe gurile lor, la București, să-i taie capul. Numai să pună doamna și cu fratele doamnei, Lupașco spătarul, fiindu-i cumnat lui Șerăban, de-i scotă capul. Iar pe urmă, tâmplându-să de au murit Lupașco spătarul, au vădzut Șerban că n-are cine să mai pună pentru dânsul; numai ce au căutat de au fugit.

7. Déce Duca vodă, dac-au înțales dé la Cehrin c-au fugit Șerban logofătul la Udrii și cu tot neamul lui, s-au mahnit. Chemat-au pe Costantin stolnicul, fratele lui Șerban logofătul, și pe nepotul său, Costantin Brâncovanul postelnicul, de le au giurat Duca-vodă cum că n-a ave nici o névoie, să s-întoarcă iar înapoi. Că stolnicul Costantin îl credé Duca vodă, că-i era cumnat, și s-apuca c-a-ntoarce pe frate-său de la Udrii înapoi. Și așe au amăgit și ei pe Duca vodă, de i-au triimis și pe dâșii dé la oasté tocma la Udrii, la céialaltii. Decé Șerban vodă, după ce au vădzut și pe frate-său scăpat de la Duca vodă, n-au căutat să să mai întoarcă înapoi, ce, avându prieteni la Poarta împărătaiei, au făcut cum au putut, cu cheltuială, s-au eșit domnu în Țara Muntenescă. Însă pe Duca vodă nu l-au putut mazăli, ce au mazilit pe Antonie vodă. Ș-au vinit Duca vodă din scaonul muntenescu aice în Moldova, în locul lui Antonie vodă.

Întorcându-să Antonie vodă dé la Ceahrin, au vinit pân' la Soroca. Și-l pârăsă o samă de boiari pe Antonie vodă, și

Antonie vodă cheltuisă o sută de pungi dé bani și mai bine atunce la vizirul. Și știé că ș-au tocmit lucrul. Ș-au mârșu de ș-au luat dzua bună de la vizirul ș-au înbrăcat căftan să margă la lași cu domnié. Iar Buhuș și alții boiari carei îl pârăsă, dac-au vădzut c-au înbrăcat căftan de la vizirul, au început a-și prinde caii, să fugă carei încotro or putea. Mârș-au Antonie vodă și la chihaiaoa, să-ș ia dzua bună. Atunce au și nemerit un agă de la împărătie cu mazălie. Și acolea, de la chihaioa vizirului, i-au luat căftanul din spaté și l-au pus în heré și l-au dus la împărătie la Udrii. Ș-au pus camaican pe <loc gol>, până a socoti împărătie să pue domnu. Atunce audzind boiarii céia ce iera să fugă s-au bucurat ș-au dat laudă lui Dumnedzău.

8. Iar pe Duca vodă atunce nu l-au mazilit. Ș-au mârșu de la Ceahrin la București și în București au triimis de l-au mazilit. Au vinit cu mazilié Costantin Brâncovanul postelnicul în București, cu cealma în cap, fără dé vesté, de nemic nu știé Duca vodă, împreună cu schimi aga, să-l ducă în Țara Moldovei, și-n locul lui să fie Șerban logofătul.

9. Înblat-au Brâncovanul postelnicul, nepotul lui Șerban vodă, ca să prindză pe toții neprietenii lui Șerban vodă, să-i tie la-nchisoaré, pân-a vini Șerban vodă cu domnie, pân-a vini de la Țarigrad. Dece pe Cupărești, fiind greci, nu i-au putut lua de la mâna Ducăi vodă. Iar pe boiarii muntenesti carei era dușmani lui Șerban vodă, Staico păharnicul și cu alții, dac-au prinsu de veste, au făcut cum au putut ș-au fugit ș-acéia în Moldova. Iar pe Hrizea și pe alții mulții boiarii muntenesti au prinsu-i și, după ce au vinit Șerban vodă, pe toți i-au omorât cu grele și cumplite morți. Iar Duca vodă au purces la scaonul său în Moldova, în postul Crăciunului.

10. Ia vremea lui Antonie vodă, după ce s-au întorsu de la Jăravina vizirul și cu hanul, coronit-au leșii pe Sobetichie craiu la vleato <loc gol>. Și după ce l-au coronit, stătuț-au cu toată recipospolita dé au ales pe un domnu mare leșescu, de

I-au triimis sol la Poartă pintru întemeierea şi aşădzământul păcei, ce au fostu făcut la Jaravina. Ş-au trecut pen târgu pen laşi cu maré pofală, şi i-au eşit Antonie vodă înainte şi i-au făcut maré cinsté şi pofală. Ş-au făcut multă zăbavă la Tarigrad. Târdziu s-au întorsu la ţara lui.

11. Antonie vodă, măcar că era grec şi strein, tărigrădean, dar era mai bun domnu decât un pementiaan, că nicé un obicei rău în ţară în dzililé lui n-au făcut, ce încă şi câte au găsit de alţii relé, multe au lăsat. Numai la toţii domnii să află câte un musaip om rău. Aşe şi la Antonie vodă era o rud-a lui, anumé Alixandru Ramandei, postelnic maré, grec simătu, mându, nebun, lacom. Trece peste toţii, nu cunoştea pre nimé, având treceré şi cinsté de la Antonie vodă.

12. Dar încăşi, pecum vād acmu, musaipéi la domnu, nu numai streini, ce şi de ai noştri moldoveni, carei au cinsté şi sint aproape la domni, au întrecut cu dzecé părţi cu răutate şi neomeniè pe Ramandiiu; că Ramandiiu nice un obicei rău n-au îndemnat pe domnu să facă, nice au făcut. Iar acestie de pe acmu, câte ciumé şi răutăţii toate le-au scornit şi le-au făcut, precum le-ţi videa la rândul lor înainte, că s-au însămnat tot anumé la ce domnu s-au făcut şi ciné au fostu musaipii.

13. Fost-au şi ficiorii lui Antonie vodă dezmerdaţii. Fără frică înbla prin ţară, cu mulţi ficiori de mazâli, nebuni, strânşi cu dânsăi, de făcea multe jocuri şi betâi şi nebunii prin târguri şi prin saté boiareşti, de lua femeilé şi fétile oamenilor cu de sâla, de-ş rădea dé dânsălé, ce nu numai a oameni proştii, ce şi a oameni de frunte. Ce, deşi oblicie Antonie vodă, încă nu lé dzice nemic şi nu-i certa cu cuvântul, ca un părinte ce le era. Şi pentr-acie poate în osândă mai pe urmă Antonie vodă au cădzut.

14. C-au mârso boiarii la Poartă de l-au pârât prè taré la Poartă, cu multe năpăşti, în loc de biné ce au făcut Antonie

vodă ţărâi, de n-au scos nicé un obicei rău. Cu acestu fel de mulţamită boiarii i-au mulţamit, că l-au închis turcii, şi l-au bătut, şi l-au căznit cu fel de fel dé cazne. Pân' şi tulpanuri suptîri îl făcè dé înghiţiè, ş-apoi le trăgea înapoi, de-i scotè matălè pe gură. Şi l-au făcut de au dat 1000 de pungi de bani şi mai biné. Şi după ce l-au slobodzitu-l turcii să margă la casă-ş, şi apropiindu-şi de casă-ş, numai ce-au vădzut că-i ardé şi casa; şi putîntelè odoară ce-i mai scăpasă, mistuite în casă, au arsu şi acelea.

15. Védeţi păcatul şi osânda la cé aducé pe om la vrème dé bătrâneté: sărăcie şi caznă! Cât au mai trăit, cu milostenie îş ţinea viiaţa lui, şi ficiorii lui, la maré lipsă, să hrăniè cu pascărie în Tarigradu.

16. Dar şi boiarii ceia cé l-au pârât, încă nemic nu s-au mai ales de casălè lor. I-Alixandru Buhuş hatmanul nemic nu i s-au ales dé casa lui şi de ficiorii lui, caré să vād şi pân-astădzi. Aşijdere şi Miron Costân logofătul, cându au pus Costantin Cantemir vodă de i-au tăiat capul în Roman, ce-i povestea scrisă înainte la rândul, dzicea şi străga în gura maré că nu-i vinovat cu nemic lui Cantemir vodă şi peré pe nedreptate; numai osânda lui Antonie vodă îl goneşte, şi pentr-acéia pieré, că l-au pârât pe strâmbătate. Şi alţai mulţii ca acesta.

Déce bine ar fi, fraţilor, să nu vā îndesaţi a pârî domnii, că-s stăpâni şi pomăzanici a lui Dumnedzău. Măcar de v-ar şi poronci domnul atunce, care-i stăpânitor, încă din celé drépté să lé mai înpuţinaţi, iar năpăşti să nu puneţi, că osânda nu să iartă, nici trece. Pe mulţi amu vădzut îndesându-să, pentru cinsté să dobândească, de părăscu domni şi să laudă între dânsii, că să tem domnii de dânsii, că ştiu biné a pârî. Iar pe urmă de cest fel de hărnicii nice pe unul n-am vădzut viindu la precopsală.

DOMNIA DUCĂI VODĂ CELUI BĂTRÂN,
A TRIE, ÎN TARA MOI.DOVEI

Zacialo 1. Vinit-au Duca vodă cu domnië în Țara Moldovei din Țara Muntenescă cu a trië domnie la vleato 7187 <=1679>. Ş-au intrat în Iaşi în şesă dzilë a lui dechemvrie, la Sfetei Neculaiu. Vinit-au şi câţiva boiari muntenesţi aice în tară cu Duca vodă, de frica lui Şerban vodă, pecum s-au scris mai sus. Atuncea era greu în tară pentru zaharelé şi meziluri la drumul Cameniţai şi cheltuială cu schimbatul paşilor din Cameniţă. Din Iaşii pân-în Cameniţi era pustiu încă din iernatul tătarălor din dzilele lui Dumitraşco vodă. Şi aşedzând slujitori în Tabără şi în Ştefăneştii, Antonie vodă ţinea mezilul din Ştefăneştii pân-în Cameniţă. Iar pe urmă au aşedzat oameni în Hotin şi-n Perérta. Viniia poghiazuri din Țara Leşască la drumul Cameniţai, de lovië pe turcii şi pe neguţitorii ce mergea la Cameniţă, şi făcè multe pagubé şi străcăiuni.

2. Iară dacă s-au întorsu solul de la Poartă, cel leşescu ce trecusă la Antonie vodă, au ales loc Cameniţai ş-au hotărât toată Podolie să fie olat Cameniţai: din Nistru de la Buceci pân-în Ocraina şi cu Ocraina cu tot pân-în Cehrin şi pân-în Vozie în gios au rămas tot supt ascultarea turcilor. Ş-au ieşit mulţime de ruşi dinluntru, din Țara Leşască, de s-au aşedzat în olatul Cameniţai, de s-au făcut sate şi raia, de-u pus subaşi pen sate dup-obiceiu lor. Şi înbla turcii la leşi şi leşii la turci fără nice o grijă. Atunce şi-n Moldova s-au aşedzat slujitori pe la mezăluri şi pe la marginé şi a să facè şi slobodzâi pe la Cernăuţi şi pe la Hotin.

3. Iară în al doilea anu au tăiat Duca vodă pe trei boiari, anumi pe Vasile Gheuca, vel visternic şi pe Ghiorghe Bogdan vel jicnicer şi pe Lupul sulgeriul, carei au fostu făcut cărţi hileni, cu iscăliturile lui Dumitraşco vodă, la orheeni şi la lăpuşneni, să rădice cu oastea, să margă să prindză pe Duca vodă, cu toată casa lui, şi pre o samă de boiari a lui, şi cu izvod

de ce morţi să-i omoare pe toţi, şi triimiţindu cartè acie cu Lupul sulgèrul, ca cumva vrea hi de la singur Dumitraşco vodă, la căpitanii de la acelea ţinuturi. Iar un căpitan, anumé Decusară, dac-au înţeles ce scrie într-acea carte, s-au făcut a triimite poronca la alţii căpitani, iar pe de altă parte au şi vinit cum mai de sârgu la Iaşi, de au mârşu la Buhuş hatmanul de l-au întreat, c-o lui ştire iasté? Ce Buhuş, neştiindu nemic de acestea, îndată au mârşu la curte de au spus Ducăi vodă. Şi Duca vodă au triimis pe Gheorghită Ciudin sârdarul de au prinsu pe Lupul sulgerul cu acea carte vicleană. Iar Ghieuca şi Bogdan nu ştiè nemic. Ce cum l-au adus pe Lupul sulgerul la Duca vodă, l-au întreat Duca vodă pe Lupul sulgèrul c-o cui învăţatură au făcut acestea.

4. Iar el au spus că l-au triimis Gheuca şi Bogdan. Şi îndată Duca vodă au triimis nişte bulubaşi cu simeni de i-au luat de pre la gazele lor şi i-au închisu-i. Şi a doa dzi i-au scos la divan, între toată boiarimea, şi ei nemic n-au mai putut să tăgăduiască faptele lor, şi au spus drept că ei sint vinovaţii. Deci Duca vodă mult i-au muştrat.

5. Şi au orânduit pe Toader Flondor vel armaş de le-au tăiat capetelè a tustrii, dzua amiadzâdzi la fântâna denainte porţai domneştii. Şi în locul Gheucăi au pus visternic maré pe Toderăşco Cantacozono, ficiorul lui Iordachi celui bătrân. Fost-au giupâneasa Gheucăi vară primaré cu doamna Ducăi vodă, Nastasie, dar nemic nu i-au putut folosi.

6. Iară după ce s-au plinit 2 ani de domnie Ducăi vodă, au mârşu la Țarigrad, la împărătie, avându pâra cu Ştefan vodă, ficior Radului vodă, pentru logodna ce făcusă cu fiică-sa Catrina; că fiindu ficiorul Radului vodă grozav la faţă, punea principină şi nu vrè să i-o dea. Dece au rămas ficiorul Radului vodă pe Duca vodă de la divanul împărătescu.

7. Atuncea au cheltuit Duca vodă mulţi bani la Poartă, aproape de o mie de pungi de bani. Şi i-au dat turcii şi

hătmăniè Ocrainei, căftan și șlic și buzdugan și un tui. Și din Țarigrad au purces dempreună cu ficiorul Radului vodă, ginere-său, cu 3 tuiuri și cu buzdugan, de-l duce înaintè lui, cu maré alai întrându în Iași.

8. Îndatăși s-au apucat de au făcut maré și frumoasă nuntă. Triimis-au în toată țara de au poftit pe toată boiarimea și mazălimea de la mic pân'la maré, și de alté căpitenii, ce nu cu poroncă și cu poftă. Și după ce s-au strânsu cu toțâi la Iași, făcutu-le-au oboroace, tuturor de la domnie, de le da de toate ce le trebuie, de nu cheltuia nime, nemic.

9. Așijdére mai adus-au opt soli: 2 din Țara Muntenească și 2 din Țara Ungurească și 2 din Țara Leșască și 2 din Țara Căzăcească cè maré de pisté Nipru, de au adus solii multe daruri și frumoasă, de au închinat Ducăi vodă. S-au veselit 2 săptămâni cu feluri de feluri de muzăci și de jocuri și pelivani și de pușcii. Și giuca 2 danțuri pen ogradă și pe ulite, cu toți boiarii și giupânesé înpodobiți și toți neguțitorii și tot târgul. Și un vornic maré purta un cap de danțu și alt vornicu maré alt capu de danțu, înbrăcați cu șarvanalé domneștii. Numai mirili și mireasa, fiindu ficiori de domnu, nu giuca în danțu pe afară, numai ce giuca boiarii. Cât nu era nuntă, și era minună. Și după ce au nuntit, au multămit solilor și i-au dăruit biné, și s-au dus la țările lor.

9 <sic>. Pé urmă s-au gătit ș-au purces la Ocraina, la Nemirova. Și s-au strânsu toată căzăcimea acolo la Duca vodă, la Nemirova. Ș-au ales din capete dintre dânșii ș-au pus giudecători și polcovnici și sotnici și le-u pus și-n locul lui nemesnic, în loc de hatman, să lé poarte de grije lor, anumé Ene Gredinevici, omu slujit, știindu limbă căzăcească, de neamul lui grec. Ș-au făcut și curți lângă Nemirova, în marginea Buhului, ș-au făcut și alté curții în marginea Nistrului, la Țicanovca, înpotriva Sorociei. Și de-colo s-au întorsu de toamnă la Iași. Și stăpâniè Duca vodă și Ocraina și

Țara Moldovei, domnu cu trii tuiuri. Și acolo, cându au fostu la Ocraina, multă cinste au făcut căzăciloru.

10. Dup-acéia mârș-au în prinblaré la un sat a lui, ce iasté în ținutul Neamțului, anumé Prăjăstii, avându și curți acolo, cu toată casa lui, cu ginerei și cu ficiorei lui și cu toată boiarimea și curté lui. Ș-au zăbăvitu acolo vro 2-3 săptămâni, înblându pe la vânaturu și pe la alte sate a lui. Chematu-l-au în cinste și un boer, anumé Costantin postelnicul Ciobanul, la un sat a lui, anume la Silește, de l-au cinstit 2 dzile. Și așè iar s-au întorsu la Iași la scaon.

11. Duca vodă, vrându să scoată banii ce cheltuisă la Poartă pentru hătmăniè Ocraenei și avându și casă grea, cu maré cheltuială, și nu cheltuia ca un domnu, după putința țărâi, și vrea să cheltuiască ca un craiu, și vâdzind și vicleșugul boiarilor celor ce i-au tăetu-i, de cum era rău de fel, încă mai rău s-au făcut și mai groaznic asupra boiarimei și asupra țărâi. Scos-au niștè hârtii pe țară, mari câte de 6, de 8 ughi, și câte n-au înbrăcat pe fețé, le-au dat năpăștii pin saté. Și după ce au dat tablelé în visterie, au aruncat orânduelé pe hârtii, de un galbăn 16 galbeni. Care luasă hârtie de șesă galbeni îi făcè mai biné de o sută. Și dacă nu găsiè cu ce plini de la om, lua a altuè pentr-acela. Și pe unde era pustiiu, făcè pe zlotași de plătiè de la casălé lor. Și-i bătè pe zlotași cu buzduganul, de au omorât vro doi, trei. Deci vâdzind că mor de buzdugan, au făcut un bătu în optu muchii, de bătè pe boeri și pe zlotași cu bățul. Și-i punea pe boiari dăjdi și-nprumute pesté putința lor, câtu nu să mai putea plăti că era boul 2 galbeni și vaca 1 ughiu, și nu istovîè zlotașii tot, nice cu odoarâli ce le zălojăia pe la neguțitori. Ce iera pline închisorilé de boiari și grosurilé de cei sāraci, ce-i bătè și-i căzniè cu capeteli pen garduri, și leșinați de foamé, și bărbați și femei. Și muriè prin grosuri.

12. Și giupânesă sārache încă le lega la pușci și le închidea la simeni pentru bani. Pentr-acea vrăjmășie și groază ce-i

înplușă inema diiavolul de lăcomië ce avè, urât-au toții pre Duca vodă. Și să ruga toți lui Dumnedzău să-i mântuiască de mânule lui, și-l blăstăma de la mic pân'la maré, de audzië slugeli lui cu orecheli. Atunce fugit-au mulți boiari și mazăli de groaza lui pentr-alte țări, de ș-au pustiit casălê. Tudosăe Dubău vel spătar au fugit într-o noapte din tângu din Iași în Țara Leșască. Așijdere și Savin Zmucilă vel medelnicer și cu frate-său Ghiorghită postelnicul. Și i-au agiunsu gonașii, lepcanii, în Codrul Hertei, și s-au bătut cu dânsăi, și nu le-au pututu strica nemică. Și Moțoc și alțai mulți. Iar la anul, la vleato 7191 <= 1683>, gătitu-s-au vizirul de oasté, să margă asupra nemților.

13. Vint-au poroncă și la Duca vodă să margă în oasté. Făcut-au mare gătiré de oasté, c-au adus și câteva polcuri de căzaci de la Ocraîna, și călărășimé, și lefecii, și curteni, și hânsari. Și pe țară au orânduit oameni de oasté, și boerii, și mazălii, câte cu 10–12 slugi. Ș-au pus și pe un Brahă căpitan de au făcut un stîg de oameni tot din vătăjăi boiarilor ș-a giupănesilor celor săraci.

14. Ș-au purces cu toată oastea sa dé aice din Iași în 10 dzili a lui aprilu. Boiarii și țara, toți erau bucuroși să purceadză Duca vodă în oasté, să hălăduiască dé vrăjmășië lui. Și-l blăstăma toți să nu să mai întoarcă de unde mergea. Că și atunce, la purces, multă strânsoară făcea pentru rămășița banilor birului, să istovască boierii. Și nu putè istovi, că bani nu era necăjuri, vîndzaré în vite nu era. Ce și pre calé, pân'la Focșeni, mîrgându cu oastea, tot zapceituri era. Mergea încet și făcè oturace, câte 5–6 dzilé și mai mult, la un loc pentru tătari. Trecându hanul cu tătărirea pre la Fălciu, atunce multe jacuri au făcut pen țară, slobodzindu-să tătărăi prin saté și pre la casălê boiarești, pân-au trecut în Țara Muntenească, mîrgându la oasté. Și dacă s-au strecurat tătărirea di prin țară, ș-apoi au trecut și Duca vodă pe la Focșeni, cu toată oastea lui. N-ar hi

făcut tătărăi atăta stricăciuné în țară trecând, de-r hi dat Duca vodă poclon deplin pecum cerea. Numai Duca vodă n-au vrut să-i dea.

15. Rămas-au camaicani în Iași Neculaiu Răcoviță logofătul și Păladé spătarul și Toderășco visternicul, carei, la purcesul Ducăi vodă, s-au sfătuit cu o samă de boiari de cée ce au mărșu cu domniia în oasté ca, de s-ar mai întoarce Duca vodă, ei să nu vie cu dânsul, că nicé ei nu-l vor astepta în Eși, ce să vor ducé să-ș prindză capeteli printr-alte țări, că nu-l mai pot sătura. Mărgând Duca vodă cu oastea prin Țara Muntenească, au trecut pesté munte și au mărșu alături cu Țara Ungurească pre la Sibii, pré la Lugoj, pré la Timișvar, pre la Sarvas, pre la Solnnoc, ce iasté la apa ce să chiiamă Tisa, și de acolo la Dunăré, la cetatè Buda. Au trecut Dunărea pe pod din gios de Buda. Într-un câmpu au agiunsu pe Șerban vodă cu oastea, și au vinit Șerban vodă de s-au adunat cu Duca vodă, iar vizirul cu oastea și tătărirea era înainte la Stonbeligrad. Viziriul Kara Mustafa pașea atunce cu acéia gătiré mergea, anumé, să dobândească cetatè Enăcul, ce iasté în marginea Țării Nemțești, cu îndemnarea lui Tiuchil grof și altor domni ungurești, ce îndemnasă pe viziriul să margă. Decé nemțai, avându vesté de vinirea oștilor turcești la Enăc, au grijit cetatè cu oasté și cu bucate.

Sosindu vizirul cu oastea la Enăc, au prinsu limbă, caré au spus că cetatè Enecul iasté grijită foarte biné și cu tărie maré; nu o va putè dobândi. Iar cetatè Beciul iasté fără dé nice o grijă: nice oastea, nice bucate nu au sosit, numai cei de locu în cetate. De va mergé, prea lesne o va dobândi. Luându această vesté, viziriul nemic lângă Enec n-au zăbăvit, ce au și purces cu oastea în sus, pre lângă Dunăré, la Beci și au tăbărât lângă Beci. Și-n 5 dzilé a lui iulie au început a baté din tunuri.

16. Împăratul nemțescu era cu oști atunce într-altă parte, de să bătea cu alții megiiși ai săi, iar în Beci era numai un

ghinărar, anume Sterimbeg, cu 25 000 de nemți. Și au zăbăvit turcii pregiur cetate Beciului din 5 zile a lui iulie până în 2 zile a lui septembrie. Și nepărăsit da din tunuri, cum și din cetate să apăra bărbătește. Și era în mare strânsoare cei din cetate, cât era în cumpănă de peiré, neviindu-lé agiutoru nice dé o parte, pân' ce au venit Sobetichi, craiul leșescu, cu oaste și au bătut pe turci și au mântuit cetate Beciului de năvala turcilor. Și întorcându-să vizirul fără de nicé o izbândă, l-au zugrumat în Beligrad și i-au dus capul la împărăție. Că el s-apucasă că va aduce cheile cetății la împărăție, a lanăcului, apoi și a Beciului, iar Dumnedzău nu i-au agiutat după simetie lui. Ce au rămas Țara Nemțască prădată și arsă, cât numai pământul au rămas pe urma lor.

Dacă s-au întorsu oastea turcească de la Beci, au venit la Buda, și pogorând și oastea leșască pe Dunărea în gios la Hostrohon. Iar turcii s-au simetit și s-au întorsu înapoi s-au lovit pe leși, și leșii, fiindu netocmiți, nu i-au putut sprejăni s-au îndreptat înapoi a fugi. Atunce au perit ficiorul hatmanului polnăia și alții mulți, și aproape era să piară și craiul Sobetichi. Numai nărocirea lui a fostu că l-au tunpinat nisté polcuri de husari, de l-au mai rătuit, pân-au agiunsu și pedestrima, nemțai. Dece iar i-au înfrânt pe turci s-au rămas izbândă la creștini, iar cu mare scăderé oștii leșești.

17. Și pân-a vini peirea vizirului și zăbăvind la Buda, nice pré domni acestor țărâi nu vré vizirul să-i lasă să vie înainte.

Părātu-s-au atunce Duca vodă cu Șerban vodă la vizirul pentru o somă dé bani, ce au rămas la Duca vodă, a Țărâi Muntenestii, cându au fostu domnu în Țara Munteniastă. Și l-au rămas Șerban vodă pe Duca vodă să plătească toți banii la vistérie împărătească. Decé luându-și dzuoa bună Duca vodă atunce de la vizirul, să vie în țară au lăsat zălog la vizirul pentr-acei bani pe Apostol Catargiul vel comis și pe Tânase de Soroca, pân-a triimite banii. Și Duca vodă au purces în gios,

de au venit la ținutul Putnei, la sat la Domneștii, iară doamna cu casa lui au lăsat-o în Focșeni. Că fugisă doamna din Eși mai-nainte de leși, la Brăila și i-au eșit Ducăi vodă înainte la Focșeni. Vizirul încă, dac-au purces Duca vodă, încă i-au venit sconcenie, precum scrie mai sus, de au perit iar boiarii caré era zălog, atunce, perind vizirul, atunce au fugit. Ce n-au venit la Duca vodă, ce s-au dus în Țara Ungurească, că le-au fostu casale acolo, cu alții boiari ce pribegisă din Moldova.

18. De la Domnești Duca vodă scrie la camaicani, la Neculai Răcoviță vel logofăt și la Toderășco vel visternic și la altă boerimé, să iasă din Hangu din bejenie, să margă la dânsu la Domnești, să nu să tiamă de leși, că leșii sunt niște tâlhari. Iar boiarii, cum i-au văzut cartea, îndată au făcut pătășci și au fugit pe potică în Țara Unguriastă, în Giurgevu, cu toate casale lor, ca să nu mai dea într-ochi cu Duca vodă.

16 <sic>. Iară când s-au luat zioa bună Duca vodă și cu Șerban vodă de la veziriul, și i-au înbrăcat veziriul cu caftane, au fost zicând Șerban vodă, Ducăi vodă: „Ia, că în Țara Moldovii să aude că au eșit leși. Blem pe la mine, că îți iaste și doamna la Brăila, și-i șidea câțava vréme acolo, și te voi griji de conace, și până vii videa cum a mai fi. Și de acolo te vii putea chivernisi și vei merge cu temei.“

Iar el n-au vrut să facă așa, pecum îi zicea Șerban vodă, și au trecut Dunărea în ceasta parte, de au venit drept pin Țara Unguriastă, de au mărșu pe la Apafi Mihai, craiul ungurescu, la Biliigrad. Și i-au făcut craiul masă frumoasă Ducăi vodă, și l-au cinstit tare, și au giucat amândoi și cu toți boiarii. Și craiul ungurescu încă îi spunea Ducăi vodă să nu vie în Țara Moldovii, că au venit în țară alt domnu de la leși, ce să aștepte acolo la dânsul, și-i va da de toate ce i-a trebui, sau, de a vrea, să-i dea câteva mii de cătane, să-l pitriacă până la scaon. Și el nici așa n-au priimit.

Și purcegându de acolo și agiungându la Cotele, lângă Brașov, o samă de boiari a Ducăi vodă, căroră le era giupănésele în Țara Munteniască cu doamna și era la un sfat cu ceiialți boiari din Moldova, cu caimacamii, sfătuia pe Duca vodă să triacă de la Brașov, în Țara Munteniască, gândind că-ș vor apuca giupănésele și să vor închina la lési cu ceiialți boiari, ce era caimacamii.

17. Iară Miron logofătul și cu Buhuș hatmanul și cu Costantin postelnicul Ciobanul, fiind mai aproape de casa Ducăi vodă, n-au priimit acel sfat să triacă de la Brașov în Țara Munteniască, zicându: „Dacă n-am mărșu pin Țara Munteniască, cându ne înbiê Șerban vodă, iar de aice ce să căutăm? Ce mai bine iaste să mergem drept pe Oituz, și dacă om videa că n-om putea merge la Iași de răul lésilor, noi om lua pe Trotuș în gios și om mergé la Focșani.“ Și pe acel sfat au purces și au eșitu pe Oituz.

Decii oastea Ducăi vodă, fiindu supărată de la Sviatii Gheorghie pân'la Sviatii Nicolai, s-au și răsipit, carii încătrow au putut pre la casăle lor. Și au rămasu numai doao stiaguri de lipcani și puținii siimeni. Decii la Iași n-au avut cu cine merge și au luat în gios de s-au dus la Domnești.

18. Boiarii carii sfătuia pe Duca vodă de la Brașov să margă pin Țara Munteniască, dacă au văzut că nu li s-ascultă sfatul lor, ei s-au răzlețit de Duca vodă, de la Brașov, și s-au coborât în Țara Munteniască, de ș-au găsit giupănésele acolo, după cum le era sfatul cu ceiialți boiari, când au purces din Iași la oaste, ca să-l părăsască pre Duca vodă, să nu-l mai vază în ochi. Anumé Gavriliță Costachi vel vornic și Ion Racoviță vel pâharnic și Gheorghită tretii logofăt și alții s-au dus în Țara Munteniască, pecum mai sus s-au scris.

19. Viindu véste în Țara Leșască precum craiul Sobetchi și cu nemții au bătut pe turci la Beciu, au și început a să slobози poghiiazuri în Podoliia, în raioa turcească, a tăia și a robi pre

turci. Decii turcii, câți au putut prinde de véste au fugit și s-au închis în cetate în Camenită, iar prostimea, satele, s-au răsipit carii încătrow au putut. Și au început a să slobози tâlhărit și în Moldova și Brăneștii de la Cernăuți, și au început oamenii de la câmpu a să bejeni spre munte.

20. Atuncea boiarii caimacamii își făcea spaimă, mai mult ei decât alții. Îș găsiră vrême de au spăriiat pre doamna Ducăi vodă, de au fugit în gios la Brăila. Și au fugit și boiarii la munte, să nu mai dea ochi cu Duca vodă, să-și mai dea sama de atâta mulțimé de rămășită ce le era asupră, precum mai sus s-au scris. Atuncea și oamenii carii erau închisi câte de un an și mai bine pe la târguri și grosuri s-au slobozit și au dat laudă lui Dumnezeu.

21. Rădicatu-s-au Petriceaico vodă din Țara Leșască, cu boiarii carii era pribégi cu dânsul, și au vinit cu oaste în Moldova. Și s-au coborât Petriceaico vodă la Suceavă cu Demidetchii și cu Conetchii și cu puțințe oaste căzăcească, să ia Moldova, să margă să bată Bugeacul, fiindu tătarăi duși în oaste la Beciu.

Și de la Suceavă s-au coborât Petriceaico vodă la Iași și au triimis pe Savin medelnicériul Zmucilă, carele pe urmă au fost și ban, și pre alții prin bejenii, de scotea oamenii la oaste, pe moldoveni, pe unii de voie, pe alții de nevoie. Și s-au dus împreună cu căzacii și cu Conetchii în Bugeac, iar Petriceaico vodă au rămas în Iași. Decii tot tăia și ardea în Bugeacu, tătarcele cele burduhoasă le spinteca și puneă copiii pin pari, și slobozii robii de pin obezi, și-i lua cu bucatele cele tătarăști, și aducea duiumuri multe, cât nu mai putea să le ia sama. Că nu avea cine să le stea împotrivă. Și așa au umblat câtăva vrême, arzindu și stricându Bugeacul.

22. Duca vodă, dacă s-au așezat în Domnești, au triimis pe Buhuș hatmanul de au bătut pre niște adunători ce era cu Vasilie Hăbășescul. Să strânsése multe căpitenii și oameni de

la țară la Movileni, în malul Sirétiului, despre Tecuci. Și era și aceia mergători la Bugeac. Și i-au răsipit, cât nu s-au putut apuca de nemică.

23. Petriceaico vodă, dacă au sosit în Iași, îndată au slobozit poghiaz căzacii și lésii, cu Demidetchii și cu Costantin Turculeț polcovnicul și cu Bainschii sârdariul, să margă să lovască pre Duca vodă la Domnești. Și purcegându poghiazul din Iași, au mersu pre Siréti în gios, și luundu mazili și căpitani și slujitori și pre cine afla prin țară, să se înglotiască cât de mulți.

24. Duca vodă, întălegându că vine poghiaz pe Siréti, s-au sfătuit cu boiarii cum vor face. Buhuș hatmanul sfătuia să să coboare Duca vodă din Domnești la Focșani, la margine, că iaste mai fără de grije, și să vor găsi și slujitori în léfe, dacă ar trebui, că în Domnești iaste cu grije. Doamna Ducăi vodă încă vinisă de la Brăila în Focșani. Iar Miron logofătul au sfătuit să nu să clintiască nicăiri din Domnești, că aceia ce vin sunt niște tâlhari. „Ce puteré au ei să vie asupra mării tali? Să nu dăm locul, că pământul acesta iaste frământat cu sângele moșilor și a strămoșilor noștri!”

Și cu acest sfat înșelătoriu nu s-au clătît Duca vodă din Domnești, ce au făcut căutare slujitorilor siimenilor, și s-au aflat numai șeasedzăci de siimeni. Și i-au băgat în curte, că până atuncea era denafară. Era și lipcani, optzăci de oameni, la doao steaguri. Aceasta au fost luni, în zioa de agiunul de Crăciun. Și au trimis Duca vodă doisprăzeci lipcani cu Muharecico, căpitanul lor, în sus spre Răcăciuni, de straje. Și a doa zi era să margă și hatmanul, în zioa de Crăciun, cu ceiialți lipcani întră întâmpinarea poghiazului. Iar sosindu poghiazul la Răcăciuni întră acea seară, au prinsu pre lipcani acolo, în Răcăciuni, și i-au tăiat pre toți. Numai unul au scăpat și, viind noaptea să dea știré, au dat piste niște oameni la Copăcești, pe apa Trotușului. Și dându-i un om să-l ducă la Domnești, el l-au

dus pîntr-o dumbravă, rătăcindu-l până la zio. Și când au sosit lipcanul drept Domnești pîn dumbravă, atuncea și poghiazul au fost agiungându la curte în Domnești fără de veste. Și încungiurându curtea, era să între pe poartă un rohmistru ce viné înaintea. Ce întâmplându-să în poartă un bulubase, anumé Cerchezu, au văzut că sunt lésii și au dat cu pușca și au lovit pre acel rohmistru, de nu s-au mai clătît. Și au apucatu poarta de o au închis siimenii cu mare greu, că năvalisă lésii la poartă să între.

Duca vodă atuncea șezusă la masă. Lipcanii, luund banii de léfe, era toți la gazda rohmistrului, de le împărția léfele. Au plecat fuga cine încătro au putut să scape; caii lor era pre la gazde prin sat; n-au apucat să să încălăreze. Miron logofătul șidea cu Duca vodă la masă și cu Costantin postelnicul, iar Buhuș hatmanul era la o casă departe de curte, mai în gios. Și dacă au auzit gâlciava la curte, numai cu Dédiul sârdariul și cu vreo cinci, șese lipcani, ce scăpasă călări, și au purces spre curte. Ce timpinându-să cu căzacii și cu lésii, n-au putut răzbi spre curte, știindu că în curte era slujitori siimeni și curtea lui vodă și să vor apăra. Ce ș-au întorsu giupâniasa de au fugit în luncă cu sanié, iar el hărățindu-să oarece au dat dos, oarece sprejenindu-să și lésii cu moldovénii a-i goni. Și nemică nu li-au stricat, că nice gonașii nu pre îndrăznia.

25. Au triimis hatmanul în Focșani la doamna pre Manolachi sulgériul, să dea bani să facă oaste de acolo, din Focșani, și să vie la dânsul, să margă să să bată cu lésii, să poată face vreo izbândă. Și dacă au mârșu Manolachi la doamna, n-au pus să strâgă în lefi nescai slujitori, ce au și-ncalecat Ștefan vodă, ginérelé Ducăi vodă, cu niște siimeni și cu slugii de pe la boiarii ce iera cu doamna. Și-ntr-acea noapte au vinit la hatmanul în Zăbrăuți, la Șoldești. Iară hatmanul, dacă l-au vădzut pe ginérelé Ducăi vodă, numai ce s-au ciudit pentru ce au vinit. Că el vrea să margă, cu gloata ce iera, să dă războiu cum aru

hi putut, iar cea vrea fii stătuț în laturi, și lângă dănsu vrea rămânea cea ce vînîsă hatmanului într-agiutor.

31 <sic>. Purces-au cu toți din Zăbrăuți și au mărșu de noapte în Cornul Dumbrăvii, dreptu Domneștii. Ce n-au vrut să lovască noaptea, tēmându-să să nu răpue oamenii ce au socotit să aștepte pân-în dzuu, să vadă cine sint. Iar nendrăznindu-lé să va întoarce și va strângé oaste, știindu că în curte era 60 de simeni și boerinașii de curte și altă gloată. Să vor apăra câteva dzilé, că și bucate și hrană de cai și iarbă de pușcă de agiunsu avé. Și dacă s-au făcut dzuă, s-au apropietu prin arini, lingă sat, pe din gios de curté, într-o răpă, și au eșit de au prinsu limbă pe un celednic leiav. Și acela au spus câte stiiaguri sint de căzaci și câte-s dé leși și de moldoveni, de toții ca 500 de oameni. Leși sta denainté curtăi țindu caii de frâu, că avé grijé de Buhuș, să nu vie cu tatarăi să-i lovască.

32. Hatmanul Buhuș, vădzindu-i că stau stoliții, au scos pré Dedul sárdarul cu vro 20 slujitori ai lor, de au mărșu spré oastea leșilor, ca doar aru încălca și s-ar slobodzi asupra lor. Și atunce, depărtându-să de lângă curté, să dē năvală și hatmanul cu ai săi, să apucé dinspré curté și, eșindu și cei din curté, să vor baté cu leși. Că ceialaltă gloată de țară, cé era luată cu de-sila în poghiiaz, era toții gata de fugă, cât ar videa pré hatmanul. Ce mărăgându Dedul sárdarul pân-aproapi dé dănsii, au încălecat numai trei inși den gloata leșilor și le-au eșit înainte, întrebându-i ce caută. Dedul sárdariu au răspunsu în limba turcească, iar ei au dzis: „Vă știm noi cine sunteți; mai biné să viniți să fimu tot de unii“. Și s-au întorsu înapoi la al săi, iar temeiul lor, a leșilor, sta neclătî înainte curtii.

Hatmanul încă s-au dat în giosu spré gârlé, triimețindu să-i mai vie agiutor, și decé să vie asupra leșilor anumé, că siimenii din curte vor sta pentru domnu. Iar ei, cum s-au clătî hatmanul de acolo, au și deschis porțița, de s-au închinat la poghiiaz un bulubaș, anumé Dedul, nicé de o nevoie, nice de

o strânsoari, numai dé vicleni cé era. Și întrând leși și căzaci și moldovenii, au luat pré Duca vodă și pe alți boiari, pre toții dezbrăcându-i i-au lăsat cu peelé goalé. Și s-au întorsu poghiiazul cu dobândă ș-au dus pe Duca vodă în Țara Leșască, și acolo au murit. Și cându-l ducé pe drum, îl pusesă într-o sanie cu doi cai, unul albu și unul murgu, și cu hamuri dé teiu, ca vai de dănsul. Ocări și sudălmi de audzié cu urechilé. Ș-agiungându la Suceavă, la un sat, anume <loc gol>, au pofit puțintel lapte să mănâncé. Iar femeia, gazda, i-au răspunsu că „n-avem lapte să-ți dăm, c-au măncat Duca vodă vaceli din țară, de-l va mânca vermii iadului cei neadormiți“. Că nu știé femeia acié că iasté singur el Duca vodă. Iar Duca vodă, dacă au audzit că iasté așa, îndat-au început a suspina și a plângé cu amar.

Că el să ținea și vorovîé în casa lui, de să ispité să fie craiu în Țara Ungureiască, și un ficior a lui în Țara Moldovei domnu, și altul în Țara Munteniiască, și ginere-său hatman în Ocraina. Că el își ținea lucrul prea sus. Curté lui, masa lui, cheltuiala lui, ca un craiu ținea. Și când eșîé afar-în nărod, tot posomorât căuta, ca să-i ia oamenii de frică. Că el apucasă învățătură de la Vasilie vodă, fiind cămăraș maré la Vasilie vodă. Era om nu prea nalt și gros, burduhos și bătrân. Numai îș cernea barba. Pe atăta să cunoștea că n-aré acătaré minte sau frica lui Dumnedzău. Și ce gândîé iel să facă și la ce să ispitîé, și la ce l-au adus păcatul și osânda de la Dumnedzău! Și așé l-au dus pe Duca vodă în Țara Leșască, de au murit acolo. Așé s-au agonisit de lăcomié banilor, ce avé.

34 <sic>. Era un boieru, anumé Ursachi, bogat într-această țară a noastră, de cându vinié birul de la împărăție, de multe ori, cându era în grab', îl încărca de la casa lui și-l pornîé la Poartă, și mai pe urmă îș lua de la țară. Și nu l-au putut să-l rebde Duca vodă pe acel boieru, precum sintu mulți pentr-alte țări boerii bogați. Ce den domnié al doa au început a să acolisi

de dânsul ș-a-l prădaré, și neputând răbda Ursachi pe Duca vodă, l-au pârat la Poartă, pecum mai sus s-au pomenit. Iar mai pe urmă acmu, știind Duca vodă pe Ursachi c-au avut gălcevi c-un neguțitor mare din Țara Leșască, anumé Bălăban, și giudecată acolo în Țara Leșască, multă, pentru niște bude, trâmăș-au Duca vodă la acel Bălăban, de au vinit în țară de au pârat pe Ursachi. Și i-au făcut strâmbătate lui Ursachi, că l-au dat rămas să dă lui Bălăban vro patru, cinci suté de pungi. Și așa i-au luat tot și l-au închis în temniță cu tâlharii. Și-l scoté în toate dzileli de-l băte la talpe, pin' i s-au zgârcit vinelé s-au rămas olog pân' la moarté lui. Și la moarté lui, din cè bogăție multă, n-avé cu ce-l griji. Au vândut un sat la Bacău, anume Fântâneleli, de l-au grijit. Așé au făcut Duca vodă lui Ursachi; și pe urmă i-au plătit Dumnedzău și Ducăi vodă.

35. Fost-au și trii semné mari în dzileli Ducăi vodă, când au purces la Beci. Că s-au arătat o stea pe cer cu coadă, de s-au vădzut multe dzilé. Mânca și lupul oameni. Fost-au și cutremur prea maré. Cădzut-au atunce și turnul cel maré din cetaté Sucevei, ce-i dzice turnul Nebuisăi.

36. Iară doamna Nastasiia a Ducăi vodă, după ce-au luat leșii pe Duca vodă, ia au rămas deodată în Țara Muntenească. Ș-au înblat mult pentru Duca vodă, ca să-l răscumperé de la leși. Și-l neguțasă cu leșii drept 70 de pungi de bani, să dă leșilor și să-l lasă. Și triimițind banii pen Țara Ungurească, i-au poprit ungurii cu-ndemnarea lui Șerban vodă, temându-să c-a ieșii și l-a sminti din domnie. Duca vodă atunce era în Leov slobod și oblicind c-au poprit ungurii banii, l-au lovit cataroia, de voia ra, ș-au murit în loc.

37. Iară doamna Ducăi vodă, vădzind așa, s-au dus cu toată casa ei la Țarigrad. Așé au început a o apuca datornicei, unei de o parte, alții de alta, cu feluri de feluri dé priceni, ș-a o îngrozi, ș-a o închide, ș-a o jăcui, caré cum puté, agiungând-o osândă crestinilor.

38. Caré mai pe urmă au vinit și mai la maré osândă și ocără, c-au amăgit-o un grec, de s-au măritat după dânsul. Având ia doi ficiori și patru fete, n-au socotit cinsté iei, că era mai mult bătrână decât tânără. Și după ce au mârșu dup-acel grec, au amăgit-o de-au dat bani și odoară câte au mai avut, de-au dat turcilor de l-au pus beiu la Mana. Și au mai șădzut vro săptămână cu dânsa, pân' ș-au făcut cheful, și s-au dus la Mana, dzicând c-a duce-o și pe dinsa. Și așa vro doi, trei ani au șădzut acolo și n-au mai triimis la dânsa să o ia, pân' s-au hainit și el dé la turci. Iar ia, la bătrânețé, au rămas și sāracă, și ocărăta de voroava oamenilor, și cu o casă plină de copii. Așé au plătit și Dumnedzău Ducăi vodă, pecum au făcut și el altora.

DOMNIIA A DOA A LUI PETRICEICO VODĂ DE LA LEȘI CAP 81

Zacialo 1. Petriceico vodă, după ce-au înțeles c-au bătut pe turci la Beci, s-au scoborât cu moldovenii pribegi și cu puținei leși în târgu în Suceavă ș-au început a strânge pe boeri, pe unei de nevoe, alții vinié de bunăvoe. Și de acolo s-a scoborât la Iașii ș-au triimis poghiiaz dé au luat și pe Duca vodă. Ș-au triimis și moldoveni în Bugiac, cu puținei căzaci cu Conetichie, a prăda ș-a strâca, de pe cum le-i obiceiul moldovenilor, gata la jacuri, după cum s-au pomenit mai sus la domnié Ducăi vodă.

2. Décii în scurtă vréme au nemerit și tătarăi dé la Beci la Bugeag și, vădzind deatâta stricăciuné ce le i-au făcut moldovenii și căzaccii, datu-le-au maré războiu moldovenilor și căzacilor. Decé moldovenii, cum sunt gata la jac și gata și la fugă, în scurtă vréme au început a să răsăpi în fugă, de au perit ca vai de dânsii, și în Prut s-au înecat. Iar căzaccii, cu tabăra legată au trecut pesté Nistru. Decii tătarii au prădat ș-au tăiat

în țară cât le-au fostu voè. Iar Petriceico vodă, vâdzind că n-are cu ciné să stea, s-au întorsu din Iași iar la Suceavă, și-nțelegând c-au pus turcei domnu pe Dumitrașco vodă Cantacozino, luat-au și el mieré și vin, vaci, boi, turmă de oi, ce-au putut apuca, și s-au dus în Țara Leșască. Ș-au stăpânit și el, dé la leși, de la noienvri pân'la făurar. Bogat biné și folos au rămas țărâi și dé la Petriceico vodă, pradă și foamete maré! Și s-au dus și din boeri cu dânsul: Miron Costân vel logofăt și Apostol Catargiul vel comis și Ilei Drăguțescul sârdariu și Savin Zmucilă medelnicer și frate-său Ghiorghită și alții.

DOMNIIA A DOA A LUI DUMITRAȘCO VODĂ
CANTACOZINO, LA VELET 7192 <= 1684>
CAP 82

Zacialo 1. Înțelegând turcii de ce să lucrează în Moldova, cum au luat pe Duca vodă leșii, au pus domnu pe Dumitrașco Cantacozino. Și viind la Gălații, răpedzit-au cărți în toate părțile, să-ș vie cineș la locurile sale, că de la puternica împărăție sunt toții ertații, oriciné ce greșală ar hi făcut. Déce ciné de pe unde au fost ș-au audzit, de pen Țara Ungurească și din Țara Muntenească, toți au vinit, fără cât numai Buhuș au rămas în Țara Munteniastă. Și cei din Țara Leșască n-au vinit, au mai zăbăvit ș-au vinit la domnie lui Cantemir vodă.

Dece viind domnie în Iași, ș-așădzindu-să în scaon, era maré foameté, că fusesă țara toată bejănită și nu putusă oamenii ara și nu să făcusă pâné. Era oamenii tot leșinați și morți pe drumuri și pe uliți, cât să mânca om pe om. Poghiazuri din Țara Leșască totdeauna să slobodzie de străca și pradă. Tălhareț mult era. De la Cotnar în sus era țara pustie.

2. Pesté Prut păzâia joimirii drumul Cameniței, de jăcuia. Țătarii făcè maré gâlcevi pentru prada lor. Ce viind fărman la hanul de la Poartă, s-au aședzat. Pâné aduce oamenii de pen

Țara Ungurească și de la tătari, câte puțină. În Iași era maré, maré nevoe. Că trecè pași la Cameniță cu haznalé și cu zaharalé, și nu era harnicii să-i grijască de bucate și dé cai. Și îmbla turcii sânguri pe la gazdelé boerilor de le lua caii. Atuncea domnul munteneș Șerban vodă au încărcat pâné de a lui, arată cu plugurile lui, câteva sute de cară, de-au dus-o la Cameniță, având poroncă de la-npărăție.

Oamenii în târgu în Iași arde curtili boiarilor și ogrădzile și-a altora, de au arsu târgul mai giumatate, că nu era ciné să aducă lemne. Viteli era scumpe, miera era scumpă, găneli mai nu era în țară. Găina câte un leu, oul câte un potronic, oca de untu câte doi orți bătuti și un zlot, oca de brândză câte doi potronici. Banii eșisă mulți în țară, dar bucate nu era.

3. Iară când au fostu în al doile anu a domniei, început-au a vini mulțimé dé taberi de cară tătărăști cu mălaiu dé vândut în Iașii. Decé Dumitrașco vodă pus-au de au făcut miera maré ș-au pus de au străgat crainecul să nu cumperé nimé pân-in trei dzili, că-l va înțepa caré va cumpăra. Și așè au rumtu prețu mirtăi câte un leu bătut, și peste doo, trei săptămâni s-au scoborât miera și la zlot. Decé au început săracii oameni a să sătura. Numai era greu, că muriè, că era hămnisiți.

4. Chemat-au Dumitrașco vodă de câteva ori, să vie în țară, pe Buhuș hatmanul, fiind om harnic la oștiré și trebuitor la acéia vrême. Dar el, vâdzind vremili neaședzaté în Moldova și fiind și bolnav, n-au vrut să vie. Caré i s-au tâmplat așia și moarté acolo, în sat în Ruși.

5. Iar Dumitrașco vodă, vâdzind că nu va să vie, au căutat în pizmă ș-au ales un boiaru caré era mai sărac și mai prost, anumé Zosen Bașotă. Măcar că era de niiam vechiu, dar nu era harnic de acéia boerie la celi vremi, nice iel n-ave acéia nedejdé, nice în gând nu gândiè. Așea fără vesté din târgu l-au luat și l-au dus la curte de l-au înbrăcat cu căftan, de l-au pus hatman.

6. Dumitrașco vodă era un om bătrân, grec țarigrădean de neamul lui, de Cantacozoneștii. Și mai nainte vremă fusesă visternic mare și-n Țara Munténească, la Gligori vodă. Și era om nestătător la voroavi, tălpiz, amăgitor, geambaș de cei de la Fener din Țarigrad. Și după-acestea, după toate, era bătrân și curvar. Doamna lui era la Țarigrad, iar el aice își luasă o fată a unei rachierită de pe Podul Vechiu, anumé Arhipoiaia, care o chema Anița, țitoară, de o purta în vedeală între toată boerimea, de-o ținea în brați, de-o săruta. Și o purta cu sălbi de galbeni și cu hainé dé șahmarand, cu șlic dé sobol și cu multe odoară înpodobită. Și era tânără și frumoasă și plină de suleiman, ca o fată de rachierită.

Și o triimite cu carăta domnească, cu siimeni și cu vornici și cu comiși dzuoa amiadzidzea mari pe uleți, la feridui și pe la mănăstiri și pe la vii, în prinblări. Și făcē și pe boiari de-s triimite giupănesăle cu dânsa. Și după ce viniē de la prinblări, triimite giupănesilor daruri, canavețe, bilacoase, căce i-au făcut cinstea de-au mârșu cu dânsa în prinblaré. Și după ce s-au mazilit, au luat-o cu dânsul ș-au dus-o în Țarigrad cu dânsul ș-au măritat-o după o slugă a lui, după-un grec.

Căutați, frați, iubiți cetitori, de videti ce iasté omenie și curviē grecească! Că el, de bătrân, dinti în gură n-avē. Dimineata îi încliē, de-i punea în gură, iar sara îi descliē cu încrop și-i punea pe masă. Carné în toate posturile cu turcii denprună mânca. Oh! oh! oh! săracă țară a Moldovei, ce nărociré dé stăpâni c-aceștia ai avut! Ce sorti dé viață t-au cădzut! Cum au mai rămas om trăitor în tine, de maré mirare iasté, cu atâtea spurcăciuni de obiceiuri ce să trag pân-astădzi în tiné, Moldova! Și din vremē în vremē tot ș-au mai adoas spurcateli de obiceiuri, carii mai înainte s-or pomeni cines la rândul lor.

7. Tâmplatu-s-au de-au găsit câțiva mii de galbeni acolo, în mănăstiré în Râșca, puși de titori pentru treaba mănăstirei.

Și i-au luat toți și nemic n-au lăsat mănăstirei de schivernisală, sau să tocmască ceva, fiind mănăstirea săracă.

8. Așijderea ficiorii lui Chiriiac Sturzii vornicului, Ion și cu Sandul, care acel Ion au agiunsu mai pe urmă și vornic mare la alți domni, acești boiari părâia pe o maștehă a lor la Dumitrașco vodă, zicându cum că ar fi rămas mulți bani de la tatul lor Chiriiac Sturzea, și lor nu va maștera lor să le facă parte. Decii Dumitrașco vodă, cu meștersugurili lui, au aflat undé era banii și au trimis și i-au luat toți, și nemică nu li-au dat acestor boiari, nici lor, nici maștihăi lor. Și după ce s-au mazilit Dumitrașco vodă, s-au dus mașteha acestor boiari, vorniceasa lui Chiriiac Sturzii, la Țarigrad, de au zăbăvit giumătate de an și ș-au aprinsu rogojini în cap, de l-au pârât la împăratul pe Dumitrașco vodă. Și nemică n-au putut face, să isprăvescă ceva. Și au mâncat banii toți Dumitrașco vodă.

9. Iară boiariilor celor mari le arăta dragoste și cinste, că nici pre mult n-au domnit a doa domnie, nici vremile nu-i slujia. Ce nu avea într-alt chip cum face, ce numai îi căuta să le arăte dragoste, că nu-i da mâna într-alt chip să facă.

10. Șerban vodă, fiindu domnu în Țara Munteniască, era veri primari cu Dumitrașco vodă di pe Cantacozinești, și avea vrajbă și pizmă între dânsii încă di pe cându era tineri, di pe la Grigori vodă, și să tot părâia la Poartă unul pe altul.

Atuncea au chiebat Șerban vodă pe Buhuș hatmanul și l-au învățat să margă la Focșani și să să agiungă cu boiarii moldovenești și să le dzică să fugă la dânsul în Țara Munteniască, că el le va purta de grije. Să nu șază în Moldova, că Dumitrașco vodă au făcut ferman să-i taie pre toți boiarii din Moldova, dzicându că boiarii au adus pre léși de au luat pe Duca vodă și au prădat Bugiacul, și ținea acel ferman ascunsu gata. Decii Buhuș hatmanul, pe poronca lui Șerban vodă, s-au dus la Focșani și au spus lui Gavrilă vornicul.

11. Decii Gavrilă vornicul, cum au înțeles, s-au și rădăcit cu ficiorii lui și cu alții boiari din Țara de Gios, cu câțiva, și au fugit în Țara Munteniască, la Șerban vodă. Iar Șerban vodă, după ce i-au văzut că au venit la dânsul, tare s-au bucurat și au și răpezit la Poartă harzuri de la boiari, cu pâra asupra lui Dumitrașco vodă. Și cu silința și cheltuiala lui Șerban vodă au isprăvit să margă boiarii la Obluciță, la Suliiman pașia, fiind sasarșcheriu acolo, să le ia sama cu Dumitrașco vodă, să-i giudece.

Decii Șerban vodă, avându prieteșug cu Suliiman pașia și avându nedejde pe dânsul, au chemat pre boiari de au sfătuit pe cine vor rădica domnu dintre dânsii, după ce or isprăvi. Și au socotit cu toții pre Costantin Cantemir cliucériu, fiind om bătrân, ca de șaptezăci de ani, și om prost, mai de gios, că nice carte nu știia, socotind boiarii că l-or purta precum le va fi voia lor. Și de va fi și rău, încă nu va trăi mult, că era bătrân. Că alții mai de cinste și mai de niam nu priimiia să fie domnu. Și au giurat Costantin Cantemir cliucériu lui Șerban vodă că din cuvântul lui nu va eși; ce-i va poronci, pe voie i-a face de toate.

Și i-au dzis Șerban vodă lui Cantemir să nu fie protivnic creștinilor, că el încă nu iaste. Căci Șerban vodă avea bună nedejde că va dezbate toată creștinătatea din Țarigrad încoaci de supt mâna turcilor. Că pe aceia vreme să bătea sultan Mehmet cu nemții, cu Leopold, împăratul nemțascu, și-l tot bătea Niamțul pe Turcu și luasă mult loc Niamțul de la Turcu. Și să agiunsese Șerban vodă și cu nemții, și cu Moscul, și cu lésii. Și moscalii încă bătusă la acea vreme cetatea Azacul și era să margă și la Crâm. Și gândul și gătirea lu Șerban vodă era să fie el împărat în Țarigrad. Și cu acel mijloc siliia să facă pe Cantemir domnu în Moldova, coborându-să și lésii să să înpreune, să să facă tot unii asupra turcilor.

Și iarăș au mai giurat Cantemir lui Șerban vodă, pentru doi boiari greci ce era în Moldova trăitori, frați, pré anume Iordachi

și Manolachi, fiind de niamul lor acești doi boiari Rusătești, cum a merge Cantemir cu domnie, să-i și prinză să-i omoare. Și mai avé acești doi boiari încă trii frați la Țarigrad, pre anume Iăscărachi și Mihălachi și Scarlatachi, cinci ficiori a cupariului celui bătrân, tot de un niam di pe maică cu Șerban vodă. Numai să apucasă de să învrăjbisă de la vrême Ducăi vodă, cându era domnu Duca vodă în Țara Munteniască.

Așijderea au mai giurat Cantemir și lui Gavrilă: luund domniia Cantemir, să nu să atingă sabiia lui de dânsu sau de vreun ficior a lui, pentru căci el videa și cunoștia Gavrilă pe ficiorii lui că nu sunt toți așezați la minte, ce o samă sunt și can zlobivi.

12. Și cu acéste lucruri, după ce s-au sfătuit și li-au așezat, au purces cu toții la Obluciță, la Suliiman pașia. Decii și Dumitrașco vodă despre partea lui au ales boiari de frunte și de cinste și i-au trimis acolo la Suliiman pașia, să stea la pâra cu ceialalți boiari.

Și au șezut acolo la pâra câteva zile. Și într-o zi, numaice au îmbrăcat cu caftan de domnie în Moldova pe Cantemir. Și au gâtit pe Husain, beiful de la cetatea Voziia, de l-au triimis cu maziliia înaintè la Dumitrașco vodă, să-l ia din Iași, să-l ducă la Țarigrad.

13. Iară boiarii cei trimiși despre partea lui Dumitrașco vodă, dacă au văzut că au îmbrăcat pe Cantemir cu caftan de domnie, s-au închinat lui Cantemir vodă. Decii Cantemir vodă i-au și pus pe dânsii, pe acei boiari, pe Balșe vornicul și pe alții, de au scris cărți cu viclesug lui Dumitrașco vodă, pecum au isprăvit ei caftan pe voia lui Dumitrașco vodă. Și l-au trimis înainte pe Husain, beiful de la cetate de la Tighinea, cu caftanul înaintea, înpreună cu Toader armașul Fliondor. Că armașul Fliondor încă fusese pribagu cu ceialalți boiari.

Numai ceialalți boiari a lui Dumitrașco vodă scriia bine de dânsul, cum nu-i nici un vinovat, că nu s-au amestecat cu

ceialaltți boiari pribegi. Iar pre aceia boiari, pe Cantemir și pe Gavrilă, i-au pus Suliiman pașia tot în fieră și i-au dat pe mâna lor să-i aducă cum mai de sârgu la Dumitrașco vodă.

14. Decii Dumitrașco vodă, cum au văzut cărțile boiarilor lui, a lui Balșe vornicul și a celorlalți, îndată au crezut. Și s-au bucurat și s-au gătit cu mare alai, de au eșit întru întimpinarea lui Husain beiu la Valea Adâncă după obicei.

Și întimpinându-să cu Husain beiu acolo, s-au împreonat cu dânsul, și nemică nu i-au spus, nici Dumitrașco vodă n-au priceput de mazilie. Și acolo și Toader Fliondor s-au împreonat cu dânsul, și-l căia Dumitrașco vodă pe Fliondor și arăta dragoste și milă către dânsu. Și de acolo s-au întorsu înapoi, după ce s-au împreonat cu alaiul și cu caftanul înainte, până ce au intrat în Iași, în curțile domnești.

15. Și așteptându Dumitrașco vodă să-i pue caftanul în spate Husain beiu, iar el i-au cetit fermanul de mazilie și au pus caftanul în spatele lui Ion Racoviță vornicului, să fie caimacam, până a vini Cantemir vodă în scaonul domniiei.

16. Iară Toderășco vistiernicul, ficiorul lui Iordachi Cantacozino celui bătrân, fiind văr primare cu Dumitrașco vodă, era în mare cinste la Dumitrașco vodă. El era alfa și omega atuncea în Țara Moldovii. Pusu-l-au, pe dumnealui, Husain beiu în fieră și l-au dus la gazda lui, ca să-l pue la poprială până a vini Cantemir vodă, să dea samă de răsipă țărâi. Decii mai pe urmă au stătut boiarii caimacami și cu puțințea cheltuială la Husain beiu, și l-au dat pe chizășie lor să stea față.

Iar Dumitrașco vodă, văzindu aceste, plângea de să răsiptia înaintea a tot nărodul. Și s-au gătit până a triia zi și au purces la Țarigrad, precum iaste obiceiul domnilor mazili. Și la purcesul lui Dumitrașco vodă din Iași s-au făcut mari gâlcevi și calabalăcu. Fliondor armașul și cu frate-său Gheorghită Ciudin, cu Mitre căpitanul, cu Milăștii și cu alții au buzurluit tot târgul și slujitorimea asupra grecilor, tot cu pietri și cu bețe,

de era curtea domniască plină de oameni. Și pe zidiuri sta oamenii, iar grecii tot în casă șidea, lângă Dumitrașco vodă, și să ascundea carii pe undă putea.

Și mai vartos căuta pe un grec, pre anumé Sară Eni, carele au fost de au fost bătut stupii lui Gavrilă vornicului și au fost dat știubeilor foc. Și oblicind Husain beiu de la gazdă, au alergat mai degrabă cu câțiva turci, slujitori ai lui, și au început a bate și a înprăstia nărodul. Și au prinsu pe fratele Milescului, de l-au bătut pre rău cu buzduganul Husain beiu. Și purcegându din Iași Sară Eni și alți greci, tot denaintea lui Husain beiu mergea, ca să nu-l poată lua moldovenii. Că să agiunsese Dumitrașco vodă cu Husain beiu, de ținea cu dânsul. Și la eșitul din curtea domniască, Dumitrașco vodă arăta fantaziie, de dzicea surleli și trâmbițeli și bătea dobeli. Dar năroadele tot îi suduia și-l hitcăia și arunca cu pietri și cu lămne după dânsul.

Și cu această cinste frumoasă au eșit Dumitrașco vodă din Moldova. Și i s-ar fi căzut pre calé și mai mare cinste să pitriacă, că de la dânsul s-au scornit hârtiile; el li-au scos întâi, de iaste acel madem bun și până astăzi în Moldova.

17. Așijderea la acea gâlceavă prins-au Fliondor armașul la gazdă pre un grec, anumé Mavrodin păharnic și l-au bătut și l-au dezbrăcat, de l-au lăsat numai cu cămeșe. Și l-au legat și l-au pus pe un cal îndărăpt, cu fața spre coada calului, și-i didese coada în mâini de o ținea în locu de frâu. Și-l ducea pin mijlocul târgului la Copou la primblare și-l privia tot nărodul zioa, amiazăzi mare. Și-i dzicea ficiorii ce-l ducea: „Dzi, grece, cal murgu la Fântâna Bordii“, iar el nu putea dzice „cal murgu la Fântâna Bordii“, ce dzicea „alogo murgu sto Fântâna Bordii“. Iar slugile lui Fliondor îi da palme și-i dzicea: „Dzi, grece, bine; nu dzică așa“. Acest fél de zeefet frumos i-au făcut. Și după ce au vinit Cantemir vodă, iar l-au mai bătut și l-au surgunit. Iar apoi la Constantin Duca vodă iar au vinit în țară,

de au fost vistiernic mare. Și mai pe urmă iar l-au prinsu Antiohii vodă Cantemir, și l-au jecuit, și l-au pus și în ocnă. Și la Mihai vodă iar au venit în țară, de au trăit până ce au murit de bătrân, și nu s-au mai putut curăți țara de dânsul.

18. Așijderea tâmplatu-s-au și alt grec la maziliia lui Antonii vodă Rusăt, anumé Palaloga, de l-au luat cu piele gol din feredeu și pre acela, de să pomenéște până astăzi.

19. Și la Alexandru vodă Iliaș iar, ce au pătit Batiște și alții, și la alți domni! Și în Țara Munteniască de câteva ori în câteva rânduri s-au tâmplat grecilor de au pătit necinste și răutate. Și nu s-au mai putut curăți aceste doao țări de dânsii.

20. Așa socotescu eu cu firea mea aceasta proastă: cându a vrea Dumnezeu să facă să nu fie rugină pe fier, și turci în Țarigrad să nu fie, și luppii să nu mănânce oile în lumé, atuncea poate nu vor fi nici greci în Moldova și în Țara Munteniască, nici or fi boiari, nici or putea mânca aceste doao țări, cum le mănâncă. Iar alt liac n-au rămas cu condeiul micu să mai pomenescu, ca să pot găci. Focul îl stângi, apa o eazăști și o abati pe altă parte, vântul când bate, te dai în laturi, într-un adăpost și te odihnești, soarele intră în nuor, noaptea cu întunérecul trece și să face iar lumină; iar la grec milă sau omenie, sau dreptate, sau neviceșug, nici unele de aceste nu sunt, sau frica lui Dumnezeu. Numai cându nu poate să facă rău să arată cu blândețe, iar inima și firea, tot cât aru putea iaste să facă răutate. Căutați de cetiți la hronograful grecescu, de vă încredințați și mai bine, pe când au fost grecii puternici și împărăția era a lor, ce făcea pre atuncea și cé lucra!

21. Iară după ce au venit Cantemir vodă la scaonul domnii în Iași, trimis-au boiari de țară la Poartă după Dumitrașco vodă de l-au pârât la Udriiu. Și au trimis și pe vâru-său Toderașco vistiernicul Cantacozino, împreună cu ceiialalți boiari, de l-au pârât tot la ochi. Și l-au închis pe Dumitrașco vodă și l-au făcut de au cheltuit mulți bani. Numai, nărocirea

lui, au scăpat cu zile, că au apucat de au dăruit un hamger de mare pret veziriului. Și așa au halăduit cu viață. Și după acéia n-au prea lungit, fiind mazil acolo, și au și murit. Și i-au rămas casa în multă și mare sărăcie.

22. Așijderea și Toderașco vistiernicul, după ce s-au pârât cu Dumitrașco vodă acolo la Udriiu, s-au războlit și au murit. Și fiindu Șerban vodă cu dânsul văr primare, au trimis cu mare cheltuială de i-au luat oasăle de la Udriiu. Și li-au adus prin Țara Munteniască și li-au adus în Moldova, de li-au îngropat ficiorii lui în mănăstiré în Bisericani, fiindu ei ctitori, acești boiari Cantacozineștii, la acea sfântă mănăstiré. Și au rămas dator, din visternicie ce au fost vistiernic mare la Duca vodă, cu vreo doaozăci și mai bine de pungi de bani. Așa sunt de bune boeriile în Țara Moldovii, de la Vasilie vodă încoaci!

DOMNIA I.LUI COSTANTIN CANTEMIR VOEVODA,
ÎN ANUL 7193 <= 1685>, IUNIE 10
CAP 83

Zacialo 1. Venit-au domnu Tărâi Moldovii Costantin Cantemir vodă, pre careli l-au ales la domnie boerii Țării Moldovii în locul lui Dumitrașco vodă, cu nevointa și cheltuiala lui Șerban vodă, domnului muntenescu, pecum mai sus s-au scris. Acest domnu Cantemir vodă au fost de oameni proști de la ținutul Fălciului. Și dacă s-au rădicat la vârstă, s-au dus în Țara Leșască de au slujit la oaste, până au agiunsu de au fost rohmistru. Apoi, viindu în Moldova, s-au dus cu Grigorașco vodă Ghica în Țara Munteniască și au fost acolo ceaș spătărescu. Și era om vitiazu și cu sfat bun. După acéia, viindu aicea în țară, în Moldova și slujindu bine, l-au pus căpitan mare. Și apoi au fost și sardariu, și mai pe urmă au fost și cliucér mare. Fost-au și capichihae la Poarta împărăției, știindu limbi și fiind om bătrân. Cu alesul tuturor boiarilor ce era pribégi

în Țara Munteniască l-au rădicat domnu, cu cheltuiala lui Șerban vodă, domnului muntenescu, precum mai sus s-au scris. Și titlușul lui nu scria Cantemir voevoda, ce numai Costantin voevoda.

Carte nu știa, ce numai iscălitura învășă, de o făcea. Practică bună avea la voroavă, era sănătos, mânca bine și bea bine. Sămne multe avea pe trup de la războaie, în cap și la mâini, de pe cându fusese slujitoriu în Țara Leșască. La stat nu era mare; era gros, burduhos, rumăn la față, buzat. Barba îi era albă ca zăpada. Cu boiarii trăia bine până la o vreme, pentru că era om de țară și-i știa pe toți, tot anumé, pre careli cum era. Și nu era mândru, nici făcea cheltuială țărâi, că era un moșniagu fără doamnă. Și avea doi ficiori, beizadele, pre Antiohii și pe Dumitrașco, și era zălog la Poartă și cu alți ficiori de boiari.

Și era bine în țară dintr-alteli, numai nu putea trăi oamenii de poghiazuri leșești, că era țara pustie din Iași în sus.

Și din toți boiarii era mai ales la acest domnu Gavrilă vornicul și cu ficiorii lui. Era el boiariu și chivernisiia precum îi era voia. Și era o samă din ficiorii lui can făr' de ispravă, zlobivi: Lupul și Solomon și Costachi. Avea slugi tâlhari la casăle lor, de ținea drumurili, de ucidea turcii și fura bucate din Bugeac, cai, epe. Și să făcea farmutale totdeauna și slimuri cu tătarii pentru faptele lor, și nu putea să dzică nime nemică de frica lui Gavrilă. Și domnul, deși știa, răbda.

2. Vinit-au atuncea și Miron logofătul din Țara Leșască, foarte scăpat, și l-au avut Cantemir vodă în milă și în cinste. Și avându trii ficiori, i-au boeritu. Pe Ioniță l-au făcut sârdariu, pe Nicolai logofăt al triile, pe Pătrașco cămăraș mare. Și s-au logodit Cantemir vodă și o fată cu dânsul, pre anumé domnița Safta, iar pe Miron logofătul l-au făcut staroste la Putna.

3. Pre aceia vreme pusese Cantemir vodă hatman pe Velicico, ce era frate cu Miron logofătul. Și într-acea vreme eșit-au hatmanul Velicico cu puțintea oaste ce avea spre ținutul

Sucevii împotriva a multe poghiiazuri leșești, ce umbla de strica în țară. Găsit-au atuncea un poghiazu mare la Bae. Și s-au lovit hatmanul Velicico [hatmanul] cu dâșii prea tare, cât l-au lovit pe hatmanul dintr-un sinetu, de i-au rupt dzaoa di pe lângă grumaz. Velicico năvăli în războiu sângur cu sulita a mână, și altul l-au lovit de i-au rumptu spogârnicăla de la frâul calului și altul i-au lovit din sinet dârlogul de la șea, și n-au putut să izbândească, s-au purces moldovenii în răsăpă, s-au fugit hatmanul, și multă stricăciune au făcut acel poghiiaz leșesc. Și și alte multe poghiazuri leșești lovié pe alte locuri, de străca în țară.

4. Mai lovit-au un poghiiaz leșescu pe Velicico hatmanul între vii la Copou, de l-au gonit pân-în Iași.

Velicico era un om de firé și de treabă la toate socotelele, și-ndrăznețu, bun, numai neavând nice cu ciné, hi doară nice năroc la războiu n-avea, că pe unde mergé il tot bătea.

5. Atuncea având nemțai oaste cu turcii încă dé la Beci, și tot bătea nemțai și să lătăe. Decé și leșii era la un cuvânt cu nemțai și da lefe moldovenilor. Să dusesă mai toții moldovenii, boiarinași și sluji boereștii, slujitori și vinie de jăcuia în țară.

6. Vénisă 3 sârbi ce fusesă chesăgii, la Duca vodă aice în țară, să slujască, anumé Ilei și Stanciu și Dima luruc. Ispoveduitu-s-au la un călugăr în Gălații, grec, trecând Dunărea. Și acel călugăr i-au pârât lui Duca vodă, de le-au luat 70 de pungii de bani și multe odoară scumpé. Și pe urmă s-au găsit vreme de s-au dus în Țara Leșască; și aceia au bătut pe Velicico hatmanul la Bae. Și făcea multe poghiiazuri și răutății țărâi, că era oameni harnici. Și așa s-au tâmplat într-un poghiiaz, de i-au înpresurat mulțimé de tătari. Stanciul au perit acolo, în războiu, iar ceilalții au scăpat cu multe rané. Decé dintr-acelea rané s-au spăriiat și s-au dus în Țara Nemțască, de-au agiunsu acolo de iera cap la împăratul nemtescu pe doadzăci de mii dé sârbii. Iar Dima luruc mai pe urmă s-au făcut pace s-au vinit

în țară, de iera baș bulubaș la Costantin Duca vodă. Ș-au perit și el de foc, împreună cu Totoescu, vel căpitan, când s-au aprinsu erbărie în Iași. Videții acmu ce-au făcut acel dohovnicu grec! De dragul să te ispoveduești la dâșii!

7. Coborātu-s-au și doi hatmani leșești cu oști pe Prut în gios, pân' la sat la Boian. Eșitu-le-u Suleman pașea sarascherul înaintea și cu Cantemir vodă și le-au dat leșilor războiul, și peste noapte pe-ntreg au tăiat lunca ș-au trecut peste Prut. Iar Suleman pașea cu tătarăi și cu Cantemir vodă s-au întorsu înapoi. Caré Cantemir vodă de atunce au dobândit de la turcii maré cinsté și laudă și credință, căcè mergè prea biné și frumos la războiu. C-așea mergè în frunte, de nu să putè ținea cei tinéri de dânsul.

8. Deci leșii dintr-acéia au prinsu și mai maré pizmă pe dânsul, de slobodziè poghiiazuri în toate părțili, de strâca. Și țara era tot bejănită, lipsă dé pâné, că nu putea ara oamenii. Iar stupii și vinul să făcea, că era om nărocit.

Țara bir nu da, că era ertată de la Poartă. Numai nu putea de vrajbă, că și caii lui din ceir i-au luat Crupențichi c-un poghiaz leșescu. Caré pe urmă acel Crupențichi au agiunsu de au fost și jicnicher maré. Și domnié în Iași, după ce i-au luat caii, nu putè șadea, ce s-au mutat în Cetățuia. Că dé nu s-ar hi mutat în Cetățue, când au bătut poghiazul pe Velicico hatmanul la Copou, l-ar hi luat și pe dânsul din Iași.

9. După voroava ce au avut Șerban vodă cu Cantemir vodă, prins-au pe Iordachi postelnicul Rusăt dé l-au închis și l-au muncit, că i-au cetluit capul. Ș-au dat vro treidzăci, patru dzăci dé pungi de bani. Și pe urmă l-au luat Gavrilă și cu Velicico în chizășie, cum că n-a fugit din Moldova, și l-au slobodzit. Iar pe urmă i-au dat vestea Velicico hatmanul că-i stă cu price Șerban vodă și iaste să pice. Și-nțelegând, au fugit în Țara Ungurească.

10. Atunce, când au mârșu Suliman pașea cu Cantemir vodă înainte leșilor la Boian, vinit-au și Șerban vodă cu oaste din Țara Munteniască pân-în Iași, de-u descălecat cu oastea la mănăstirea lui Aron vodă, de-u sădzut vro 4, 5 dzilé de ș-au isprăvit dé la Suliman pașea având grija de nemți. Și s-au întorsu înapoi pe Bârlad, tot vâ nând vânatu ri și peștè.

Iară în al doilè anu a domniei lui Cantemir, scoborātu-s-au craiul Sobetichie cu toată puterea sa, și cu toți hatmanii, și cu toată recipopolita, și cu multé poghiazuri în toate părțilè, în toată țara, pré la Ocnă, pe la Bârlad, pe la Bujoreni, de nu rămânè un loc neprădat și nestrăcat.

Tăiat-au atunce leșii pe doamna Rucsanda, fata lui Vasile vodă, la cetate la Neamțu, și pe Andrieșoia, și pe Enache gramaticul la ocnă, și pe altăi mulți. Că să făcusă tâlhari nu numai dé la oastea leșască, și și din muntăi ungureștii, de jăcuia mănăstireli, și altăi dispré Bugeagu. Încotro căutai, tot de tâlhari dai. Atunce mulții boiari și giupănesă săraci ș-au lăsat casalé ș-au fugit în Țara Muntenească de răul tâlhăretului.

Atunce craiul s-au coborât în gios pen târgu pen Iași ș-au mârșu în gios pe Prut pân' la Pagul. Si dé la Pagul n-au putut mergè mai-nainte, că i-au eșit turcimea și cu tătarămea înainte. Și s-au întorsu înapoi, încungiurat de tătari: caré cum eșie din obuz, cum ilu lua tătarăi. Si s-au întorsu iar pen Iași înapoi. Și era și Petriceico vodă cu dânsul. Ș-au lovit pe la Târgul Frumos, și n-au agiunsu cailor obuzului, apă, heleșteul cel maré de la Prigoreni. Ș-au luat Siretul în sus ș-au lovit pe la Cernăuții la Sneatin în țara lui. Iară Cantemir vodă l-au gonit cu tătarii pân' la Siret, la Hărmănești.

11. Atunce au arsu leșii și tătarăi multe curții boiaresti la țară și la Iași. Ars-au în Lungani, în Obrezeni, în Popi, în Doroșcani, la Leca, în Căcărădzéni 2 părechi, în Podobiții, într-altii Lungani, în Albeștii, în Brăeștii, în Prigoreni, în Găneștii, în Târgul Frumos, în Criveștii, în Petrișu, în

Heleșteieni, în Hăbășeștii, în Ruginoasa, în Hălăuceștii, în Cozmeștii, în Purceleștii, în Stolniceni, în Pășcani și pe alte locuri multé. Tot curții șendilite boiaresții au arsu atunci, fiind oamenii închiși pen mănăstirii de frica leșilor ș-a tătarilor. Era în Golăia oca de apă un potronic.

12. Atunce au lut craiul și pe Dosofteiu mitropolitul din Iașii cu toate hainele de odoarălă Mitropoliii. Ș-au luat și moșteilă lui sfetei Ion Novei de la Sucevi, caré le-u fostu adus acestea moștii din Țara Turcească Alexandru vodă cel Bun. Și le-u dus acele moștii împreună cu Dosoftei mitropolitul în Țara Leșască, la un târgu a craiului Sobetichii, anumé Jolfa, de stau acolo pân-în dzuoa de astădzii. Și Dosoftei încă acolo au murit.

13. Acestu Dosofteiu mitropolit nu era om prostu de felul lui. Și era neam de mazâl; preînvătat, multe limbii știe: elineșté, lătineșté, sloveneșté și altă adâncă carte și-nvătătură. Deplin călugăr și cucernic, și blând ca un miel. În țara noastră pe ceasta vréme nu este om ca acela.

După ce l-au dus la Jolfa, îl punea craiul Sobetichie de s-înbrăca cu hainele cele scumpé și odoarălă Mitropoliii țărâi noastre, de făce leturghii la dzilé mari și iordan la Boboteadză, după obiceiul țărâi noastre, de să mira craiul și toții domnii leșeștii și lăuda de frumoasă țărămonia ce aré beserica țărâi noastre.

Cantimir vodă să măniesé pe cel mitropolit și-i făcuse afurisănie de la patrierhii. Dar nemic dé dânsul nu s-au atinsu, că dzic oamenii că-i sfânt; iar de Cantimir vodă s-au atinsu, că l-au găsit legat. Ce nu să știe, dintr-aceia pricină, au dintr-alte.

14. Cantimir vodă, când au vinit craiul, rămăsese mai sângur. Boerimea, slujitorimea fugisă caré încotro putuse. Numai prea cu puținei rămăsese, oameni de curte. Și-l îndemna o samă dé boiari să să închiné la leși. Și-i scrié și Șarban vodă să să închiné, că s-a închina și el, că i să scobor și

nemțai despre Țara Nemțască, și moscalii încă mărgu la Crâm, și s-or facé tot una.

15. Iară Cantimir vodă nu s-au potrivit. Una, că știe rândul leșilor, că-i slujasă; a dooa, îi era ficiorul la Poartă zălog, Antohie vodă beizădeoa. Ce nu-i da mâna. Ce iel cu ciné au avut s-au tras spré Fălciui înainte tătarălor, cum mai sus s-au pomenit. Și cu această au nemerit, de i-au eșit maré laudă de la turci.

16. Pé cié vréme era vro 40 și mai biné de codréni tâlhari, de ținea drumurilă în Țara de Gios. Agiuns-au la Cantemir vodă de i-au ertat. Ș-au vinit toți în Eșii, și i-au dus pe toți în mănăstiré în Gălata, de au giurat cum or sluji lui Cantemir vodă și țărâi cu dreptate. Și le-au dat leafă câté 4 lei de lună. Și au pus capete dintre dânsii pe Zaharie și pe Sandul și le-u dat cărti de volnicie, să strângă cât de mulți. Și cum au sosit la Piiatră, au găsit un poghiiaz de leși cu căzaci, vro 200 și mai bine. Și așé i-au lovit fără vesté, pe o negură, de i-au spart și i-au spârcuit și i-au prinsu și vii, de i-au dus la Cantemir vodă, de i-au tot întâpat și i-au spândzurat.

Dece dintr-acea izbândă au început Cantemir vodă a face steaguri de lefecii în Roman și în Cozmești și-n Târgul Frumos, în Hârlău, în Podul Liloia, în Iași. Ș-au început a-i birui pe tâlhari ș-a-i prinde, de-i ducea la Cantemir vodă, de-i tot omorâia cu fel de feluri de cazne.

17. Așijderea și Miron logofătul, fiind staroste la Putna, au făcut siimeni și hânsari ș-au început și dintr-acolo a răsăpi tâlharii. Că numai o dată la o bătaie au prinsu 40 de tâlhari și i-au tot tăiat câte în patru bucăți, de i-au pus pen prepeleci pe la drumuri. Pus-au Miron logofătul de au lărgit și drumul la Lunca Mândrișcăi, că, fiind drumul strâmțu, nu putea să înblé de răul tâlharilor. Și așea cu acestea au început a să mai stârpui. Că de ce-i omorâia, de ce să făcè mai mulți în dzilei acestui domnu.

Așijderea atunce, când au vinit craiul mai-nainte, după ce au făcut Cantemir vodă slujitorii, vădzind Șerban vodă că înblă tâlhăret mult în Moldova și n-are cine să lé stea înpotrivă, și Cantimir vodă n-au ținut parola, cum s-au apucat, când l-au pus domnu, să omoare pe Iordachi Rusăt, ș-au fugit în Țara Ungurească, triimis-au și el pe Mănăilă căpitanul cu saragele să prindză pe giupâneasa lui Iordachi Rusăt. Decé aflându-să giupâneasa lui Iordachi cu multă bejenie pe Oituz, la un sat Grozăștii, de frica unui poghiiaz leșescu ce viniè din sus, au apucat numa ia, Iordăchioaia sângură, cu rădvanul. Numai de n-au prins-o sarageleli, iar altă ce au avut agârlăc, i-au lut tot sarageleli. Și pesté noapte s-au întorsu sarageleli pesté munte în Țara Munteniască. Și bejănarii, ciné au fost, au sărit după dâșii a dooa dzii pe șleah și nu i-au putut agiungé, și s-au dus cu pacy.

18. Triimisă sol pe Gavrilă în Țara Munteniască, la Șerban vodă, Cantemir vodă, că vădzu că s-au mâniiat Șerban vodă pentru Iordachi și pentru căci nu s-au închinat la leși, de pe cum să adeverisă, cându l-au pus domnu. Și-ntorcându-să Gavrilă înapoi, îndată au și murit. Dze să-l fie otrăvit Șerban vodă. Caută de acmu înainte de vedzii ce s-au lucrat zavistie și răutate în Moldova și-n Țara Muntenească, de pizma lui Șerban vodă ș-a Cupăreștilor, ce-u avut veche.

19. Îndată s-au făcut pacé cu Cantemir vodă, de au vinit, de la Țarigrad în Iași, Cupăreștii. Ș-au pus pe Iordachi visternic maré, de i-au dat Cantemir vodă chiè tărâi în mână, și i-au dat și o samă de bani din cei ce-i luasă iar pentru o samă i-au dat târgul Scheia și Drăcsani, și pe frate-său Manolachi, staroste la Putna, de să mai adăoge vrăjbilé cu muntenii. Pus-au și pe frații lor, acestor doi, pe Scarlatachi și Latcarachi și pe Mihalachii, capichihăi la Țarigrad.

Tine-te, săracă Moldovă, de acmu înainte de jac și de mâncături! Toți aceștie tuscincii, ficiori Cuparului celui bătrân, de nu să satura unul cu o sută sau doo de pungi!

20. Dat-au Cantemir vodă toată taina ce au avut cu Șerban vodă lor. Bucurat-au Cupăreștii pe Cantemir vodă că l-or faci domn în Țara Munteniască. Și așé tot să pârâia și să mânca unei pe alții.

21. Murind Gavrilă cel bătrân, pus-au vornic mare în locul lui pe fiu-său Vasălachie, dar nu în trecerea tătâne-său, și pe ceilalți frați a lui a-i mai scăde din volnicia ce avea când trăé tată-său.

Scos-au și pe Velicico din hătmănie și l-au pus vornic maré de Țara de Sus, și hatman au pus pe ginere-său Bogdan.

Decé Iordachi visternicul au și legat frățâie cu Bogdan hatmanul vădzind că-i gineri lui Cantemir, de ținea la un cuvânt, și pe cielalții boiari a-i calca din obiceiurile lor. Și scote mulțimé de orânduiali pe țară, și pe mazăli dăjdii gréle, și pe breșlași greutate, de s-au stâns dé atunce. Că era breșlași mulții în țară atunce, cu mii dé stupi.

Și Cantemir vodă carte nu știé, sama nime nu-i lua, că-i supusé pe cielalții boiari, că țara era ertată de bir de la-npărâtâie. Iară Iățicărachi tot triimitea la suté de pungi de lua, ni c-o pricină, ni cu alta. Oaricé sta înpotrivă pentru țară Miron logofătul și cu frate-său Velișco vornicul. Îi dzicé lui Cantemir vodă și lui Iordachii visternicul la mesă: „Mai des cu păharălé, mărie ta, și mai rar cu orândueléli, că țara îi ertată dé la Poartă, ș-ei vrea să-ți dai mărie ta sama odată și nu-i puté”. Și Velicico și mai taré totdeauna să sfădié cu Cantemir vodă și cu Iordachi visternicul. Cré dintr-acelea voroave având frică, au cădzut și la prepus, de ș-au pus și capeteli.

22. Șerban vodă făcusă gătiré maré dé oști în Țara Muntenească, și făcusă câteva vasă, șeici, la Argeș, cu zahara, de sta gata să scoboare pe Dunăré. Și s-agiunsesă cu toate

capeteli sârbiimea pe di cieia parte de Dunăre și triimisesă și la nemții pe frate-său Iordachi spătarul și pe ginere-său, aga Bălăceanul, ca să vie cu o samă dé oaste nemțască. Agiunsesă și la Moscu, să să scoboare la Crâm.

23. Și stând înpotriva sfatului un cneadzu mare, cheltuit-au Șerban vodă dé l-au otrăvit, ca să nu mai hie potrivnic sfatului. Agiunsesă și cu craiul Sobetichie, ca să să scoboare în gios la Bugeag. Și așea și el să purceagă cu această gătiri, să apuce Țarigradul, când or hi turcii la Beligrad, la nemți. Numai era pedică Cantemir vodă cu Cupăreștii, că-l tot pâraia la Poartă. Decé Șerban vodă, vădzând înpedicarea lui Cantemir vodă au strânsu câțiva boiari moldoveni cé iera în Țara Munteniască pribegi, unii dé frica lui Cantemir vodă, alții pentru frica poghiiazurilor leșestii. Strânsu-i-au pe toții la dânsul la sfat, la Bucureștii. Ș-au ales pe Ilie Drăguțescul să-l facă domnu în Moldova, cu toată cheltuiala lui, ca să să mântuiască de Cantemir vodă, să nu-i mai fie piedică. Și n-au zăbăvit dup-acesta sfat Șerban vodă ș-au și murit. Dzik să-l fie otrăvit frații lui, stolnicul Costantin și spătarul Mihai, că era un om groznic: nu veghea nimărui voia. Om maré la stat, cu ochi ca de bou, harnic, darnicu, milă făce maré la streini, la slujitori. Cheltuia mult, să-ș facă numé, iar nu să strângă.

Cantemir vodă încă de acestea oblicind de toate, pârsă la Poartă pe Șerban vodă. Și turcii nu pute să-l mazălească, că să temea de numeli lui Șerban vodă, ce scrisesă la hanul să să gătedzé să margă să iernedzé în Țara Munténească, să prindză pe Șerban vodă. Ce gătindu-să hanul, i-au și vinit vestea c-au murit. Ce gândește omul nu dá Domnul! Că ciné știe la ce cumpănă aru hi vinit și Țara Muntenească, de n-ar hi murit atunci.

24. Rădicat-au frații lui Șerban vodă, Costantin stolnicul și cu Mihai spătarul, domnu atuncea pe un nepot a lor dé soră, anumé Costantin Brâncovanul Băsarab, în locul lui Șerban

vodă. Avé Șerban vodă ficior maré, și n-au vrut frații lui Șerban odă să puie pe dânsul, căcé nu trăia biné cu doamna.

25. După ce s-au așédzat Brâncovanul în scaun în Bucureștii, gâlceava și zavistie cu Cupăreștii tot au rămas și la Brâncovanul, cum era și la Șerban vodă, de să tot pâraia unii pe l-altii la Poartă, de să tot făcea cheltuială amânduror țărilor.

26. Început-au Brâncovanul a supăra pe doamna lui Șerban vodă cu feluri de feluri ș-a-i lua bani dé pe unde era mistuiți. Că fiindu-i nepot și-n cinsté la dânsul, îl știe. Decé aga Bălăceanul, ginerele lui Șerban vodă, dac-au înțeles de acea supărare, n-au vrut să vie de la nemți ș-au rămas acolo la Sâbiu. Iar Iordachi spătarul, fratele lui Șerban vodă, au vinit la Brâncovanul de la nemți, de unde-lu trimisesă Șerban vodă. Decé doamna lui Șerban vodă cădzus-în maré prepus, vădzind c-au rămas ginere-său Bălăceanul la Sâbii. Și pușesă trei steaguri de lefecii moldoveni, anumé Beșlaga și Vicol și Tatul, de-o păzâia pe dânsa și pe feciorul iei, Gheorghie beizadea, la sat de Drăgăneștii, să nu fugă la ginere-său la nemți.

27. Iară după ce-au trecut un an a domniei Brâncovanului, coborātu-s-au Bălăceanul cu oști nemțești și cu Hezăr ghenărarul de au vinit în tângu în București.

28. Dar ficiorul lui Șerban vodă, cum au înțeles c-au trecut nemțai munteli în Țara Munteniiască, dé vin la București, într-o sară s-au înbrăcat cu hainé proasté ș-au eșit printre straja de la Drăgăneștii ce-l păzâia și s-au dus înainté oștii nemțești. Ș-au rămas numai doamna sângură la Drăgăneștii în pază.

29. Brâncovanul, dac-au vădzut că s-apropie oștilé nemțești de București, au lăsat Bucureștii și s-au scoborât la sat la Ruși, cu toată casa lui, și boiari, și curte, slujitori, ș-au ședzut acolo la Ruși vro doo, trei săptămâni. Iel sedé în Ruși și nemțai în București, cale de opt, noo ceasuri unei di altii. Și-i purta de grijă Brâncovanul de zahară, de le da tot de-agiunsu dé ce li trebuia, și pe de altă parte au făcut știré la Poartă și la tătari să vie.

30. Trémăs-au atunci ghenărar Heizăr pe un culonel cu vro sută de nemți la Drăgănești, de au luat pe doamna lui Șerban vodă de au dus-o în București. Cu voia Brâncovanului era, că Drăgănești de Ruși nu era departe, calé de doo ceasuri.

31. După ce au rădicat pe doamna din Drăgănești, vinit-au numai sângur ghenărar cu capul lui, cu vro sută dé oameni, de la București la Drăgănești. Și s-au sculat și Brâncovanul din Ruși, de s-au dus la dânsul în Drăgănești de s-au împreunat cu dânsul; ș-au mâncat ș-au vorovit cinci, șesă ceasuri ce i-au trebuit. Și așa s-au întorsu ghenărarul iarăși la obuzul lui în București, și Brâncovanul s-au întorsu la obuzul lui la Ruși. Țara n-o lăsa să să bejânească. Pe cine-i prindé le tăia nasul, urecheli, de sta pe loc, ca să poarte de grijea zaharalei oștilor.

32. Atuncea toți boiarii muntenesti îndemna pe Brâncovanul să s-închiné la nemții. Numai unchiu-său, stolnicul Costantin, n-au priimit acestu sfat și nu l-au lăsat să s-închiné. Când va Dumnedzău, și omul nemerește sfatul.

33. Atuncea fiindu domnie noo, și viind oștii, și neavând cu ce să chiverniși în grabă, trebuind bani, au scos vâcâret întâiaș dată un tult dé vită și doi orți de cal, de au rămas obiceiul pân-astăzi. Și dé acolo, de la munteni, pesté câțiva ani, la domnie lui Costantin Ducăi vodă, au sărit scânteia și la noi în Moldova, de s-au aprinsu acestu pojar de obicei.

34. Déce în scurtă vreme au purces și tătarăi a vini în Țara Munteniască. Brâncovanul îndată atuncea au dat știré țărâi să să dea în laturi la munții, ș-au triimis doamna la mănăstiré la Brad, la munte, și el au purces în tâmpinarea soltanului la Buzău. Și numai într-acea dzii să nu să fie tâmpinat cu soltanul, era să prade țara.

36 <sic>. Iar nemțai, dac-au înțeles că vin tătari, s-au rădicat cu doamna lui Șerban vodă și cu toți din București ș-au trecut munții la Brașov. Și tătarii cu Brâncovanul i-au gonit pân-i-au trecut munții, și nemic nu le-au putut strâca. Iar pe țară au

străcat-o rău tătarii, că numai căce n-au luat robi, iar altă, ce-au găsit, tot au luat. Că acolo sunt munții goli, nu pot să s-ascundă oamenii și dobitoaceli, și era vréme și de iarnă; ce au rămas oamenii numai cu sufleteli.

37. Iar dé vară, după ce s-au făcut, trecut-au tătari doo, trei rânduri pen Țara Munteniască. Și la mârșu și la întorsu tot pen Țara Munteniască tréce, de mergea la Beligrad, unde să bâte turcii cu nemțai, de făcea bogată stricăciune Țară Muntenesti.

38. În al doilea anu dé domnie Brâncovanului rânduit-au Împărăție Turcească pe munteni și pe moldoveni și pe tătari și pe un sarascher cu turcii, o samă, să ducă pe Tucul grof să-l puie craiu în Țara Ungurească. Decé de aicea din Moldova au mârșu hatmanul Bogdan cu o samă dé moldoveni, și un soltan cu tătari, și Brâncovanul cu capul său. Și, agiungând la marginea Țării Muntenesti unde să chiiamă Cănpina, eșitu-le-u Heizăru ghenărar nainte și cu aga Balăceanul și cu câteva mii dé nemțai. Ș-au dat războiu foarte taré, de înbe părtilé, și groznic, câteva ceasuri, și pe urmă au spart pe nemți. Ș-au purces nemțai în răsăpă. Și atuncea au prinsu pe Heizăr ghenărarul la mâna-i lui Tuchil grof, și Balăceanul au perit în războiu; dar au perit și sarascherul turcescu, că l-au lovit un glonțu tocma în gură. Dziră că la acel războiu să fie fostu mai mult izbânda despré parte căzacilor Brâncovanului, caré le era cap căzacilor un moldovan, anumé Costân, ficiorul Nenului.

39. După ce au aflat Brâncovanul pe Balăceanul mort în războiu, trimisu-i-au capul la București, de l-au pus într-un prepeleac în mijlocul ogrădzăi lui, de-au ședzut vrân an cu capul în prepeleac. Și au învățat de i-au răsăpit și curțilé și ograda, de au rămas numai jăriște.

40. După izbânda ce au făcut acolo, întrat-au Tuchil grof în Țara Ungurească cu toate oștilé cé scriu mai sus. Ș-au început a strâca și a ardé ș-a robi pe caré nu vrea să s-închiné

lui. Și așa au înblat câteva dzilé, strâcând pen Țara Ungurească, pân' ce s-au rădicat altă oaste nemtască, ș-au purces asupra lor. Decé hrof cu turcei și cu tătarâi n-au cutedzat să stea împotrivă-lé ș-au fugit pesté munți înapoi în Țara Munténească. Iar Bogdan hatmanul, vrând dréptu să iasă pe Oituz la Țara Moldovei, eșitui-au tărănimea, săcuii înainté la Oituz, la strâmtori, de i-au dat războiu toată noaptea, de cu maré greu au scăpat de au eșit din mâna lor, că era să piară cu totâi. Iar tătarii s-au dus în Bugeg acasă, iar Tucul grof cu oastea lui, cu ungurimea, au rămas în Țara Munténească de au ernat ș-au și vârat, și multă strâcăciuné făce țarâi. Numai, pân-a să rădica Tucul grof, de s-au dus în Țara Turcească, foarte cu puținé oaste, curuți dé a lui, rămăsésă, că pusesă Brâncovanul oameni dé a lui; pe caré curuți îl gâsiia în laturi, pe taină îl și ucide.

41. Făcut-au leșii la Zvancea ocop, din sus de Zvance, de au aședzat oasté. Triimis-au și în cetaté Sorocei un polcovicin iar cu oaste. Aședzat-au și-n ținutul Cernăuțului în câteva locuri, de-au făcut pârcané de au aședzat oaste joimiri moldoveni și leși: în Vasăleu, pe Nistru, drăgani; în Orășeni pe Zaharotichie cu leși: în Coțimani pe Dobravischie tiji cu leși; în Bănila pe Turculeț cel maré, cu moldoveni; în Hliniță pe Botedzu tiji moldoveni; în târgu în Cernăuți pe Brănești; în Cuciur pe Turculeț cel mic cu moldoveni. Și așé cuprinsesă tot ținutul Cernăuțului de-l ținea. Și altă treabă n-avé. În toate dzileli să băté cu turcii supt Cameniță, că păzâia drumul Camenițăi. Deci cine trecé, tot îi lua de grumadzi și-i robie, și să slobodzie furis în Moldova și-n Bugeg, dé apuca herghelii a cui găsiia, și lua și limbă. Și cându duce turcii zaharali în Cameniță, le esie înainté ori la dus ori la întorsu, de-i lovié, și de bogate ori îi și smintié. Așijderea și lepcanii din Cameniță și cu turcii eșie și lovié pe joimiri, pe unde era așădzați, fără vesté, și de bogaté ori îi strâca.

42. Tătarâi din Bugeag, hanul, soltanii, câté de trei, patru ori mergea în Țara Leșască, de-i prâda cât le trebuia. Și la-ntorsu, slăbindu-lé caii, fiind uneori iarnă, eșie joimirii de pen zâmcii de-i lovié pe urmă și scoté duiumuri și robii, iară uneori îi lovié tătarii pe dânșii.

43. Odată, eșindu Turculeți cel maré la Stéfăneștii, la drumul Camenițăi, să ia limbă, au vădzut vro 40 de turci pe șlah viind de la Cameniță. Deci Turculeți trecând Prutul să margă la dânșii să-i lovască, au apucat de au trecut numai vro treidzâci de joimiri, și s-au și rumtu ghiiața, că era dé primăvară. Ș-au rămas oastea cea multă a lui Turculețu di ceasta parte, neputând trece Prutul, că să rumsesă ghiiața. Déce Turculeți au eșit înainté celor 40 de turci, și așa s-au bătut față la față vro doo ceasuri, că nu putea cié oasté să treacă să lé dea agiutor. Și i-au înfrânt pe turci și i-au prinsu vii, caré n-au perit la bătaie. Numai doi au scăpat, și i-au luat robi de grumadzi de i-au dus în Țara Leșască. Pe unei i-au triimis la craiul, de ș-au făcut numé și cinsté; pe altâi i-au ținut la dânșul, la Bănila, de s-au răscumpărat. Ș-au găsit atuncea la acei turcii neguțitori 50 de pungi de bani gata, făr-odoară și hainé și cai.

44. În al șesălea anu a domniei lui Cantemir vodă coborâtu-s-au craiul Sobetichii cu oștii gréle iar în Țara Moldovei, fiind îndemnati și de munteni, de Brâncovanul, de pe cum era învățat ca să facă rău acestei țări, de să acolișie de dânșă totdeauna, precum și mai pe urmă, de au adus și pe moscali cu faptelei lui. Caré, Dumnedzău, pentru suspinurile sâracilor, i-au plătit de s-au stânsu pomenire lui, cu totul. Ș-au vinit craiul cu obuzul pe la Botășeni și pen Comarii pân' la Târgul Frumos, și de la Târgul Frumos iar s-au întorsu la țara lui, că era vreme de toamnă. Și atuncea, întorcându-să, au lăsat oaste cu bucate în cetate, în Neamțu, și-n Sucevi, în mănăstirea arménească, și-n Agapié în mănăstiré, și-n Săcul, și-n Câmpul Lungu, și-n Hangu. Și când au agiunsu un obuzul pe Siret pe la Ropce, așé

i-au lovit o ploaie cu ninsoare, de i-au ținut acel vicol vro trei, patru dzili, de au murit oastea mai bine de giumătate, înghetată și leșinată, că era pe la noemvrii. Iar caii le-au murit toții din obuz, de le-au rămas carăle și carățeli și pușceli toate la Ropce. Dzac că nice craiul mai n-au fostu având cal să-ncalece. De-abie au mărșu pân la Sneatin, că i-au fostu lovită mânia lui Dumnedzău, de nu era numai vicolul, ce-i lovisă și o boală, de muriē și oameni și cai. Și la anul au triimis din Țara Leșască de-au luat pușcelé dé la Ropce.

45. Tătarai și cu Cantemir vodă n-au vrut să margă mai-nainte după dânșii de la Criveștii, ce s-au întorsu înapoi. Îndemnătu-i-au Cantemir vodă pe tătari să margă înainte că, de-r hii mărșu, i-ar hi luat pe toți de grumadzi. Numai tătarai n-au vrut să margă.

46. Dzac că Sobetichii s-au fostu agiunsu cu tătari, de au fost tot una. Numai în videala leșilor s-arăta neprietin. Că odată s-au fostu tâmplat într-o noapte de au tăiat pe niște tătari pre rău Turculeț rohmistru cu moldovenii. Și a doo dzi vâdzindu Sobetichie, au fostu jăluind pe tătari: „Păcat c-au perit atâtea viteji!” Ș-au fostu dzicând lui Turculețu pentru ce i-au lovit noaptea, furis, că el avē prietșug cu dânșii încă din hătmănie.

47. După ce s-au dus craiul în țara lui, scris-au cărții la-npăratul Neamțului și la papa de Rim, de să faliē pecum au luat atâtea cetăți din Țara Moldovei. Și pe celi scrisori papa de Râm tot îl credē și-i trimite bani să facă oaste asupra păgânilor. Căcē așe era voroviții și cu împăratul Neamțului: el să margă pe de o parte, și celalalt pe dé altă.

48. Triimis-au Cantemir vodă o samă de tătari cu moldoveni lefecii în Cănpul Lungu și-n Hangu, de au prădat ș-au arsu, ca să scoată pe joimirii. Și nu i-au putut scoate, iară duium și robi au luat mult tătarai. Și-ntorcându-să înapoi pe la Iași, în sat, le-u dăruit Cantemir vodă tuturor mârzacilor postavuri și atlazuri, și s-au dus în Bugeag.

49. În al șeptilea anu a domniei lui gătitu-s-au Cantemir vodă cu oastea lui de au mărșu să ia cetate Sorocii, înprună cu Daltaban pașea, sarascherul Obluștăi, și cu hatmanul Stețu a Ocrainii hanului și cu câteva mii de tătari. Ș-au stătuț pen pregiurul cetății câteva săptămâni, de-u tot bătut-o cetate, de au făcut meteredzuri și lagumuri. Ș-au dat năvăli prea taré, și n-au putut-o lua, și au perit multă oaste atunci, când da năvăli turcii și moldovenii. Și nu era atăta oaste în cetate, ca doo, trei sute de drăgani și cazaci; numai ei din cetate nemerie tot în om, iar cei den afară nu putē să lé străcē nemic. Și s-au întorsu înapoi la Iași, fără nicē o izbândă și cu multă pagubă de oaste.

50. Tot într-acel anu, mai înainte ce au mărșu la Soroca, strânsu-s-au toți ficiorii lui Gavrilă și cu alții boeri mulți de Țara de Gios la nunta lui Ion Pălade, la Băcani, din sus de Bârlad. Și acolo au fostu și vornicul Velicico, fiind cumnat lui Pălade. Și strângându-să acolo la cea nuntă, au sfătuit și s-au giurat cu toțai, ei în de ei, să fugă în Țara Muntenească la Brâncovanul, să lé de agiutor dé cheltuială, să margă la Poartă să pârască pe Cantemir, să-l scoată din domnie, să rădicē domnu dintre dânșii pe Velicico vornicul.

51. Déce s-au sculat un boiaru dintre dânșii, anumi Iliie Tifăscul, caré îl poreclisă pe urmă Frigé-vacă, și i-au pârât la Cantemir vodă, de le-au spus tot sfatul. Că era boiarii dé la o vrēme prea supărați de Cantemir vodă, că era la curte boiarinași, tot ficiori de moșaci codreni și galăteni. Și dzicē Cantemir vodă că domnul face neamurilē, domnul lé strângē. Și-i era urăți ficiorii cei de boer, să nu-i vadză într-ochi, de pe cum îi era nătura lui. Și era în cinstē numai hatmanul Bogdan, ginere-său, și cu Iordachi visternicul Rusăt. Acești doi schivernisăia și mânca țara, cum le iera voe.

Decē boiarii pe aceia vrēme nu mai putea suferi să fie călcați de acei doi boeri și dé moșaciia celorlalți mai mici de curte.

Că, când eșie la țară cu slujbe, boiarinașii făcē multe năcazuri casălor celor mari a boerilor.

52. Déce Cantemir vodă, cum au înțeleș acel sfat, din Ilie Frigē-vacă, a boiarilor, au și răpedzit într-o noapte boerinași de ai lui și slujitori, să-i pridză pe toții pe acie. Déce unii au scăpat în Țara Munténească, iar pe carei i-au prinsu i-au adus la Iași. Și pe Velicico vornicul, după ce l-au adus la Iași, era zavistie mai maré despré Cupărești, împungându-să cu horba mai dénainte vremi. Și avē și săială dé dânsul, căcē era mai om decât toți. Atunce, în grab, Cantemir vodă, în mânie, l-au bătut cu buzduganul și l-au închis în beci.

Deci neprietinii lui Velicico atunci au și aflat vrēme de au dzis lui Cantemir vodă: „De vrēme că te-i grăbit dé l-ai bătut, nu-l lăsa viu. Păzește de-l omoară că, de va scăpa viu, mânē, poimâni el ne omoară pe toți.“

Și el încă îndată au ascultat și l-au scos noapte de i-au tăiat capul denaintē portăi. Pentru bineli ce au dat știre Velicico lui Iordachi visternicul, de au fugit când vre să-l omoare Cantemir vodă, acmu i-au mulțămīt și Iordachi visternicul într-acesta chip, ca un grec. Și aflară atuncē neprietinii vrēme de-au dzis lui Cantemir vodă: „Acmu, dé vreme c-ai omorât pe Velicico, triimite de prinde și pe frate-său, Miron logofătul, de-l omoară, ori vinovat, ori nevinovat, să nu scapi, c-apoi încă a hi mai rău și de tinē și de noi“.

Deci Cantemir vodă nu ș-au socotit viața lui, că era tricut cu bătrânețeli, om de 70 de ai, de numai cât nu-i sosăsă ceasul și lui, ce s-au potrivit neprietinilor și nu ș-au cruțat sufletul. Ce ca un tiran au triimās pe Macrei, vătavul de păhărniceii, cu slujitori din Roman, dé l-au luat de acolo, de la casa lui dé la Bărboși, dé l-au dus pân' în Roman, și i-au tăiat capul. Și când l-au găsit Macrei acolo, la Bărboșii, atunce-i murisă și giupăneasa. Și nemic nu știē de sfatul frăține-său sau de a celorlalții boeri, că nu era amestecat cu ceialalți boeri la sfat.

Că el pornisă atunce pe un ficior a lui, pe Neculaiu, să ia fata Ducăi vodă de la Țarigrad și să gătasă și cu celalalt să ia fata lui Cantemir vodă, să s-încuscredzē, și nicē cu gândul nu gândiē că i-a vini o furtună ca acie.

53. Dzisu-i-au slujitorii, când l-au găsit la Bărbosi, să fugă, că nu-i departe, în Neamțu, iar el n-au priimit, știindu-să drept. Gândiē că l-or ducē la Iași și s-a îndrepta. Iar după ce i-au vinit Macrei, și viind zapciu după zapciu să piară, nu l-au mai îngăduit ș-au pus dé l-au tăiat în Roman. Și mult s-au rugat lui Macreiu să-l ducă pân' în Iași, iar Macrei, ca un om rău și dé nemic, nu i-au fostu milă de sufletul stăpănu-său și s-au grăbit de l-au omorât. Că de l-ar hi dus în Iași, poate s-ar hii îndreptat și n-ar hii perit. Că multe sluii să tâmplă la domnii vrednicē, dé nu să grăbăscu și ferescu pe stăpâni de păcat, și pe urmă cad la laudă și despré stăpân, și despré oameni, și despré Dumnedzău. Iar acesta, ca un varvar, nefind de neam, n-au socotit.

54. Cantemir vodă dup-acēia mult să căia ce au făcut și de multe ori plângē între toată boerimea și blăstăma pe cinē l-au îndemnat de au grăbit dé i-au tăiat. Că, dup-aiē, n-au trăit un an nice Cantemir vodă, ș-au murit.

55. Iar pe Vasilie vornicul, ficiorul lui Gavrilă, și pe frate-său Solomon și pe frate-său Costachi și pe Ghiorghită Mitre și pe Dedul spătar arbănaș și pe tustrei ficiori lui Miron, pe toți pe aceștie i-au prinsu și i-au închis, unei în turnu, pe unei la simeni, pe alții pen beciuri; și pe Neculaiu, mărăgând să s-însoară, l-au întorsu de la Bărlad de l-au închis și pe dânsul.

56. Iară Lupul, ficiorul lui Gavrilă, și Costantin cumnatu-său, păharnicul Iambrino, și cumnatu-său Ivașco și Antiohie Jora și Bujorăneștii și alții din Bujorănești au scăpat în Țara Munteniască, la Brâncovanul, și dé acolo s-au gătit și s-au dus la Odrei, la Poartă, să părăscă pe Cantemir vodă.

Și le-au dzis atuncea Brâncovanul să nu să grăbască să margă atuncea la Poartă, că-i prietin vizirul Cupăreștilor. Și n-au ascultat ș-au păzit de au mârșu.

57. Iară Cantemir vodă, după ce au înțeles, au răpedzit și el pe Bogdan hatmanul și pe Iordachie Rusăt visternicul, cu alții boeri mulți dé țară, de s-au părât dé față cu toțai la divan. Și i-au dat pe toții în obedzi de grumadzi, de i-au adus la Cantemir vodă în Iași.

58. Déce Cantemir vodă, după ce i-au adusu-i, i-au pus la închisoare, și nu i-au omorât, c-au poroncit Poarta să nu-i omoare. Și ș-au adus aminte și dé giurământul ce-au giurat Cantemir la Gavriliță celui bătrân, să nu-ș atingă sabiê de neamul ficiorilor lui. Ce i-au pus banii pe toți, să-i întoarcă cheltuiala ce au cheltuit la Poartă, pe unii câte dzeci pungi, pe alții câte 5, pe alții câte cum au socotit. Și după ce ș-au plinit banii i-au dat pe chizășie și i-au slobodzit. Deci carei au avut putintă și prietini, mai curund au dat, și i-au slobodzit, iar carei au fostu mai neputincioși au șădzut mult închiși, și i-au bătut pân' ș-au plătit banii.

59. Iară ficiorilor lui Miron nu le-u luat nemic și i-au dat pe chizășie și i-au slobodzit.

Din toți boerii rămăsese Dedul spătarul arbănașul închis în turnul clopotnițai la Trei Sfetiteli. Și-l pusesă 10 pungi de bani, și n-avé cu cé plini, că era un om mai scăpat. Și poate avé și piznă pe dânsul, că-l scosesă în doo rânduri să-i taie capul. De cé el într-o noapte au înbătat pe siimeni, pe străjerii ce-l păzâe, și s-au slobodzit cu o frenghie pe o fereastră din turnu pân' gios ș-au apucat de-u încălecat cu doi ficiori ș-au fugit.

60. Dar Cantemir vodă a doo dzi, dac-au oblicit c-au scăpat, au poroncit să nu-l mai cauté nimé, nicé să-l mai gonească. Că, dé vremé c-au încălecat, nu iasté nimé harnic să-i stea înpotrivă sau să-l prindză pe om pe cela; că-l știe el ce viteaz bun iasté, c-au fost cu dânsul la războiu. Că, când alerga pe cal

cât putea, sărie de pe un cal pe altul, și puné 3 cai alătura și dé pe gios să răpedzié și-i sărie pe tustrei pe sus. Nu era altu om în țară ca dânsul harnic și viteaz. N-au zăbăvit prea mult și ș-au făcut pacé și au vinit în țară, și l-au ertat Cantemir vodă.

61. După-acié Cantemir vodă au străcat logodna cu Pătrașco, ficiorul lui Miron logofătul, și ș-au ales din toți ficiorii dé boeru pe Mihalachi, ficiorul lui Ion Răcovită vornicului, de l-au luat gineri. Caré acela pe urmă au cădzut domnu, de-i dzic Mihai vodă. Ș-au făcut nuntă cu dânsul domnească și l-au și boerit; l-au făcut comis maré, iar pe urmă l-au făcut stolnic maré. Numai n-au avut parte dé dânsul, că n-au trăit mult cu dânsa, și i-au murit fiică-sa. Căcé Cantemir vodă era cumătru cu custru-său Ion Răcovită, că-i botedzasă Cantemir vodă un copil lui Ion Răcovită, mai mic decât ginere-său Mihalachi. Căce poate n-au răbdat Dumnedzău. Numai Mihalachi mai pe urmă, la domnié lui Antiohie vodă, au luat altă fată dé boer, a Dédului spătarului de la Gălați, și cu acié au vetuit, de au făcut copii, ș-au fostu și domnu.

62. Cantemir vodă și Cupăreștii s-au mai apucat și dé alt danțu asupra muntenilor, și muntenii asupra lor. Tineți-vă, sâracelor țărâi, dacă sunteți putencioase, de acmu să biruiți nevoilé din pizmele vechi la ce s-au început să să lucredzé!

63. Era un boer dé mult priibag din Țara Muntenească în Țara Ungurească, anumé Staico păharnicul, și cu alții mai mici, iar muntenei pribegii, încă de când au luat domnié Serban vodă. Chematu-i-au Cantemir vodă dé la Brașov aice la dânsul în Moldova. Ș-au început a faci pâra și harzuri la Poartă, a pâri pe munteni cu feluri dé feluri de pâri, cum sunt haini și bogați. Ce Poarta dintăiu i-au înbucurat. Și i-au trimis Cantemir vodă la Poartă la Cupăreștii, la spătarul Iascarachi cuparul, fiind capichihaia lui Cantemir vodă, să pârască pe munteni șă să isprăvască domnié lui Cantemir vodă în Țara Muntenească.

64. Déce știu c-au isprăvit Cantemir vodă biné! Că, după ce au oblicit muntenii, au cheltuit Brâncovanul la Poartă 1 000 de pungii. Ș-au luat Brâncovanul, cu ceialalții, pribegii de grumadzi. Și pe cuparul Iascarachi, fratele lui Iordachi visternicul, l-au făcut surgun la Rodos. Și era să mazălească și pe Cantemir vodă. Numai au sosit vestea atuncea c-au murit.

Dusu-l-au pe Staico la Brâncovanul în București, cu o lăcată cât un șlic de maré la grumadzi. Și l-au scos la divan înainté a toată țara ș-apoi l-au purtat tot târgul cu lăcata dé-a grumadzi. Ș-apoi l-au spândzurat înbrăcat, încălțat, la Târgul de Afară. Și pe céle soțái a lui, pe unii i-au spândzurat și pe altái i-au ertat.

65. Într-acea vréme vorovit-au tustréi ficiorii lui Miron logofătul și cu Vasilășco spătarul Cantacozăno și cu frate-său Ilie și cu Dumitrașco Ursachi să fugă din țară dé gréle dăjdi și prépusuri. Că nu mai puté birui de răul lui Iordachi visternicul. Că învățasă Iordachi de le tot cumpăra odoarélé și sateli făr' de preți, că-i tot îngreuia cu dăjdilé.

Cantemir vodă, oblicind că vor să fugă, trimis-au steaguri dé slujitori să-i prindză. Déce ficiorii lui Miron au prinsu de vesté ș-au scăpat la comandantul de Cetatē Neamțului. Iar pe cielialți boiari, neavând vesté i-au prinsu lefeciii, și le-u jăcuit casalé, și i-au pus în heré, și i-au pornit la Iași.

Cându au agiunsu în Valé Leticanilor, i-au și tâmpinat vestea, nărocul lor, c-au murit Cantemir vodă. Și i-au slobodzit din hieré.

Dece au mărșu în Iași, de au fostu la-ngroparea lui Cantemir vodă. Și s-au înpreunat cu beijădea, ficiorul lui Cantemir vodă, anumé Dumitrașco. Și i-au înbunat Dumitrașco vodă cu un cuvânt bun, că, dé va da Dumnedzău să fie pe voia lui dé la Poartă, i-a milui. Și iar boerii să ruga și ei să erté Dumnedzău pe tată-său. Și cum i-au slobodzit să margă acasă, cum au și fugit în Țara Muntenească, la Brâncovanul, că lé era rudă, de

au răpedzit Brâncovanul la Poartă pentru Costantin vodă, ficiorul Ducăi vodă celui bătrân.

66. Cantemir vodă, după ce au murit, ținutu-l-au mort tănuit o dzi și o noapte, pân' s-au gătit cărtilé de au făcut harzuri de la țară la Poartă, de poftiè să puie pe un ficior a lui Cantemir în locul tătâne-său. Și au răpedzit pe vătavul Părvul și cu Ștefăniță Rusăt, ficiorul lui Manolachi postelnicul.

Și după ce-au pornit cărtilé, a dooa dzi, s-au agiunsu Bogdan hatmanul și cu Iordachi visternicul și cu toți slujitorii să rădicé pe Dumitrașco beizădeoa, ficiorul lui Cantemir vodă, domnu în locul tătâne-său. Déce au gătit Divanul cel maré și s-au strânsu toată boiarimea și mitropolitul și slujitorii la curté. Ș-au adus la curté și pe un agă a vizirului turcu, ce iera vinit cu trebi înpărătești în Iași.

67. Atuncea au spus a tot nărodul c-au murit Cantemir vodă. Cé slujitorii au și-nceput a străga că altul nu le trebuie să fie domnu, fără cât Dumitrașco beizădè, ficiorul lui Cantemir vodă.

Ce boiarii și țara nu cutédza să dzică într-alt chip, că să temea de slujitori, ce numai le căuta să priimască și să dzică cum dzic slujitorii. Turcul aga, vâdzind că străgă cu toțái într-un cuvânt, au luat un căftan ș-au pus în spateli lui Dumitrașco beizădeoa. Și beizădeoa au înbrăcat pe turc c-un contăș cu soboli. Ș-au ședzut amândoi în scaoné. Ș-au început a da din puști și a dzice surlelé, și toți boiarii și slujitorii, căpetenii, cines după rândul său, au purces a săruta poala turcului ș-a lui Dumitrașco beizădè. Și dup-acea au încălcat cu alaiu ș-au purces la Sfetei Neculaiu, de i-au cetit molifteli de domnie, după obicei.

68. Scos-au oasalé lui Cantemir vodă, boiarii cei mari, afară, supt cortu, în ogrăjoara cea mică la curté domnească. Și l-au ținut trei dzilé, pân' l-au grijit, ș-apoi l-au dus la Sfetei Neculaiu de l-au îngropat în gropnița lui Antonie vodă. Și s-au

tâmplat atunce la prohodul lui 4 patrierhi, unul dé Erusalim și altul de Antiohie și altul de Alicesândrie și unul mazâl de Țarigrad, Iacob. Ș-au domnit puțin, nu deplin 8 ani, și ș-au plătit și el datorië după obiceiul acestei lumi.

69. După ce au îngropat pe Cantemir vodă, au ședzut în scaun de au domnit 3 săptămâni. Ș-au vinit un capegiu de la Poartă de-u luat pe Dumitrașco vodă beizăidea. Iar Bogdan hatmanul și Iordachii visternicul într-aceli 3 săptămâni n-au dormit, ce s-au gătitu-să. Ș-au pus străji din Gălați pân-în Iași; și când au sosit capegi baș în Iași să ia pe beizădea și pe dânsăi, iei au fugit din Iași.

70. Căce atunce mărgând veste la Poartă c-au murit Cantemir vodă, Brâncovanul, domnul muntenesc, au apucat înainte ș-au isprăvit domnië lui Costantin sân Ducăi vodă, de-au înbrăcat căftan de la Poartă dé domnië Moldovei. Atunce au făcut și pe Lațicarachii surgun ș-au luat și pe Staico de grumadzi. Totodată atunce s-au tâmplat [atunce] de au triimis și la Dumitrașco beizădea, sân lui Cantemir, să-l ducă la Poartă și să prindă pe Bogdan hatmanul și pe Iordachi visternicul, să-i ducă la Poartă să de samă pentru ce au mâncat țara. Deci Bogdan și Iordachi au fugit în Țara Leșască, cum mai sus să pomeneste. Pe cesté lucruri poate și altăi să să încreadă cu Poarta turcească, că unelē să gătie și alteli s-au făcut!

71. Acel capegiu-baș ce au vinit cu mazălie, ce au luat pe Dumitrașco Cantemir beizădea din Iaș, fusesă bun prietin mai nainte lui Cantemir vodă, și de neamul lui era cerchez. Și fără zăbavă după-aceia au cădzut de au fost și pașă și musaip la-npăratul, care-i dzicea mai pe urmă Cerchez Mehmet pașea imbriorul.

Era și un boeru atunce aicea în Iași, Ștefan comisul, cerchez. Decé atunce Ștefan comisul Cerchez mult s-au rugat acelu capegiu pentru Dumitrașco beizădea, să-i fie milă de dânsul, că-i un copil, având cunoștință cu acel capegiu, fiind amândoi

cerchezi, încă de la domnie lui Cantemir vodă. Cé, după ce l-au dus la Poartă, stătu-au muntenii și cu Costantin Duca vodă cu multe pricini asupra ficiilor lui Cantemir vodă, de lé cerea multă somă dé bani. Ce nemică nu le-u putut străca, că s-au pus taré acel capegiu-baș pentru dânsii. Și mai pe urmă, după ce au cădzut mai la cinsté acel capegi baș, au făcut și alte lucruri mari, carei la rândul lor s-or pomeni.

72. De la Cantemir vodă nescareva averé nu le-u rămas, că cé era vinitul mânca altăi, cum mai sus s-au pomenit. Atunce, la moarte, 50 de pungi de bani le-u dat la patriiarhul de Rusalim, să li mistuiască. Și patriiarhul, pentru voë muntenilor, le-u spus turcilor, și le-u luat. Și copiii numai au rămas cu vro 10–15 pungi dé bani. Ce Dumnedzău unde va, nu trebuescu bani. Că acel cherchez, Mehmet pașea, le-u prinsu mai biné decât miei dé pungi de bani. Că, unde va Dumnedzău, sunt și bani, și prietini, și de toate. Că nimé nu mai gândie c-or mai ieși ficiorii lui Cantemir la domnie, precum s-a videa înainte.

Acestui Cantemir vodă i-au rămas în urmă 2 ficiori, anume Antiohi și Dumitrașco, care mai pe urmă au ișit amândoi domni în Moldova, precum li s-a arăta înainte, la rândul lor, istoriele lor.

DOMNIA LUI COSTANTIN SÂN DUCĂI VODĂ CELUI
BĂTRÂN, LEAT 7199 <= 1691> MART 17
CAP 84

Zacialo 1. Înbrăcându căftan de domnie, Costantin vodă, sân Ducăi vodă celui bătrân, era om tânăr, ca de șesăspre-ci, șeptespre-ci ai, cându au cădzut la domnie. Atunce era și niște boerii de aici de țară la Poartă, triimiși de Cantemir vodă cu trebilé țărâi. Deci vădzindu-l c-au înbrăcat căftan, s-au dus la dânsul de s-au închinat, după obicei. Așijderea și de aicea, Lupul Gavriliță și alții, înțelegând de domnie noo, au alergat

cu bucurie noo la Costantin vodă. Și mulți ficii de boer. Că n-avusesă căutări de la Cantemir vodă, pe vina lor, că-l ocărău și nu vre să-i slujască, ca unui domnu; ce pentru aceia milue pe cei proștii.

2. Triimis-au Brâncovanul pe Mihai spătar și cu alți boeri ce să tâmplasă acolo pribegii, de s-au dus la Poartă di au așezat logodna cu fiica Brâncovanului, anume Marie, cu Costantin, ficiorul Ducăi vodă. Și strângându-să atâta boerimé acolo atunce la Poartă, au făcut maré cheltuială țărâi cu multe podoabe, can și fără treabă, precum era țara atunce, slabă: cai, rafturi, corturi, 200 de siimeni cu hainé și cu leafă și alteli multe cheltuele, fără treabă și fără ispravă. Ș-au zăbăvit acolo atunce cu atâta boerimé și om de la mart pân' la iuni. Decé au făcut multă cheltuială.

Ce Costantin vodă fiind tânăr și neștiind rândul, îl bucura Lupul, ficiorul lui Gavrilă. Ca un bezmetec ce iera la minte, dzice că-i țara bogată și-i mulțimé de bucate a boerilor pribegii, a lui Bogdan ș-a lui Iordachie; are de unde scoatē să plătească datorie ce facé. Decé și lui Costantin vodă nu-i era urâtă datoriē, și-i era dragă și mândrie. Și avē casă grea și îmă-sa, Nastasăia, cu atâte fetē au încărcat mulțimé dé datorie.

3. Așijderea Lupul Gavrilă pârăia la Poartă pe ficiorii lui Cantemir vodă, c-au luat tas-său din țară 1.000 de pungi de bani, și țara au fostu ertată de bir. Decé turcii sta de asculta acelea voroave deșerâté din gura lui ce grăia. Și ficiorilor lui Cantemir n-au strâcat nemic, iar țărâi au făcut maré strâcăciuné. Că de cé înainte nu vre turcii să mai ertē birul, și-l cerea deplin. Și din cea laudă maré de bucateli pribegilor, dac-au început a le strânge, n-au găsit atâta pe cât socotiē c-or găsi. Ș-au făcut datorie, ș-au rămas neplătită.

4. Déci sosând la Gălați cu atâta om, ș-au adus și câțiva greci cu dânsul, cu maré alaiu, în postul Sânpetruului. Eșitu-i-au toată boerimé și mazălimea înainte, cu maré bucurie, știindu-l

că-i ficior de domnu și va căuta neamurilē boereștii. Și viind în scaon, pusă boeri pe toți Gavrilăștii și pe toți Mironăștii și pe alții dintr-alte neamuri, mai mulți tineri decât bătrâni.

5. Și să și apucă de făcu nuntă cu o sor-a lui, domnița Ileana. O dede după Neculaiu Costin, sin Miron logofăt, și-l pusă și hatman. Și făcură nuntă frumoasă domnească, că era și maică-sa cu dânsul, a răposatului Duca vodă cel bătrân, cu alte fete mai mici, anumé doamna Nastasie.

6. Atunce nu s-au aflat în visterie mai mult de o sută de pungi de bani, gata strânșii de cămăicani. Că la moarte lui Cantemir scosesă nișté hârtii, și n-apucasă Cantemir a le lua. Decé puind Duca vodă pe Lupul Gavrilă visternic maré, n-au agiunsu acei bani 2, 3 luni de cheltuială visteriei. Caré apoi mai pe urmă l-au și scos din visternicie, cu maré bănat pentru acea slujbă curată.

7. Pus-au atunce la mazăli și la țară banii stiașului, gri. Început-au a prinde pe boerinașii lui Cantemir, cei rădicații din neamuri proasté, ce dzicea Cantemir că i-a faci neamuri, și-ncepură a-i baté ș-a-i închide pen temniți și pe la simeni. Și-i sārăciră, de rămasără cum le-au fostu poștrigul, moșăci. Iar unei, dintr-aceli bătai au și nebunit, de-u rămas nebuni. Și pe calé le făcusă; că vai de boerul ce să roagă moșăcului.

7 <sic>. Așijderea au triimis la casăli boiarilor celor fugiți de le-u luat tot ce-u găsit, anumé a lui Bogdan hatman ș-a lui Iordachie Rusăt visternic. Și le adusără și giupănesăli în Iași, și le prinde vatajăi de-i munciē, și femeile și feteli slujnice din casă, le batē să spuie bani și odoară și haine mistuite și bucate ce-avusesă. Să aflare multe mistuite și ascunsă pen țară, pe la prieteni, după cum iaste obiceiul celui fugar a ascunde. Și luară tot ce găsiră și pe urmă le făcură pe giupănesăli lor surguné la Focșeni. De la Focșeni le-au dusu-li cu căruți și cu cai răi și cu podvodzi pen munții, pen Hangu, și le-u trecut la Neamtu la cetate, la boiarii lor, cu bogată lipsă și nevoe. Îs răsă cum îi vini

la minte: și mai mult era acest sfat de boiarii cei mari și de munteni, îndemănare.

8. Osândă pe casăli lor, pentru vărsarea sângelui lui Miron ș-a lui Velicico, ce făcuse Cantemir vodă cu sfatul acestor doi boiari pribegii!

Și după aceia scrisă Duca vodă la Poartă c-au trimis Bogdan și Iordachi poghiaz din Țara Leșască de ș-au luat giupânesălă ș-au făcut mare străcăciune țărâi, pentru ca să străcă pe copiii lui Cantemir vodă turcii și pe Cupărești. Dar Poarta, fiind înțeleaptă și cuprinsă la minte, nu s-au potrivit scrisorii lui, c-au priceput că-s scrisorile lui deșertă.

9. Că Bogdan și Iordachi din Țara Leșască nu dormi, nici le șadă scrisorii. Triimitea la Cameniță, la Caraman pașea, că era prietin vechiu lui Cantemir vodă, și la Daltaban, sarascherul de Oblușită, și la Țarigrad, de jăluia, și înștiința la înpărătăe de toate faptele Ducăi vodă ce făc. Ce nu le-u putut străca nemica ficiilor lui Cantemir vodă. Mai mult își străca numele lui cu acestea lucruri.

10. Iară când fu de toamnă, într-acel anu a domniei lui s-apucă de făcu nuntă șie. Și trimisă Brâncovanul pe fiică-sa Marie cu oncu-său stolnicul Costantin Cantacozono și maică-sa, doamna Stanca, și cu mulți alți boeri și giupâneasă, rudenii din Țara Munteniască, de vinir-în târgu în Iași. Și le dede tuturor gazdă pen curți boerești și neguțitorești, grijă de toate, să nu li lipsască nimic. Iar pe mireasă îi dede gazdă în casăli lui Vasălachi vornicului Gavrilă. Și acolo fecea nunta mireasa, iar domniș în curțile domnești. Și boerimea a doo țărâi nuntiră 3 săptămâni cu mare pofăli și podoabă și cu feluri de feluri de muzice și de pelivănii, de mirare în târgu în Iași. Că era să facă nunta la Focșeni, ce fiind toamna, vreme de iarnă, au făcut-o la Iași. Și-ncalecă singur domnul ca un miră, înpodobit, și cu surguci în cap și cu mare alaiu, de-au mărșu la gazda miresăi de au luat-o. Și după ce au luat-o de la gazdă, au mărșu

la mănăstiră la Golăe. Și acolo fiindu un patriarhu de Țarigrad mazâl, anumé Iacov, îi cunună acolo, în Golăe. Și dé acolo purcesă cu mare alaiu pen mijlocul târgului de sus și pen târgul de gios, pân' la curțile domnești. Pe aceia vreme și eu, Ion Neculce vel vornic, eram tânăr postelnic și mergem cu alți postelnici înpreună, cu togeți a mână, pe gios, înainte domnului.

Și după-istovul nunții, petrecu domniș pe boerii munteniești pân' la Valea Adâncă, cu mare cinste. Și-ș luară dzua bună de-acolo.

11. După-acestea începur-a vini datornicii de la Țarigrad și a-ș ceré datorii, că li să plină dzua. Și-ncepur-a vini și poronci de la Poartă, havalele, a ceré obiceiurile țărâi, că nu vrea să le iarte, ca la Cantemir vodă. Că laudasă Lupul la Poartă c-au luat Cantemir mulți bani, și turcii, știind aceia, nu erta. Atunce s-au cunoscut ce-u grăit Lupul la Poartă. Țara era puțină și boiarii era tineri, nu știe cum or schivernisi. Ce învățară de scoasă și aice obiceiul cel rău, ce l-au scornit Brâncovanul în țara lui. Aflată-să și aice sfetnici fără lege și tirănească zavistie, rană fără leac, și să cheamă lepra sau fistula în pântec: văcăr, de vac-un zlot și de cal un leu să de tot omul, de să tragă acel obicei spurcat pân-astăzi în pământul nostru. Că orice domnu viné îi era drag acel obicei și nu-l mai lasă.

12. Și dintr-acel ciias ce au scos văcăretul să și conosci că n-a lungi cu domniș, nică a pricopsi casa lor de lacrimi multe a săracilor. Și-n scurtă vreme cădzu blăstămii mai degrab' pe Dumitrașco Ceaurul vel logofăt, fiind sfetnic, că-i scurtă Dumnedzău viața. Că muri cum îi mai rău, în dub frențit, și i să istovii și casa lui și 3 ficiori a lui ce au avut. Să stânsă pomenirea lui cu sunet, și moșailă lui cădzură la mâni străine. Sfeticul de domnu rău, pentru cinstea ce aré, orbit de răutate fiind, gândește și-i paré că nemerește, și pe urmă mai rău să grăește, că pe urmă răul cel mai mare și osândă cade în capul lui. Că lacrimile săracilor nice soareli, nici vântul nu le poate

usca, după cum dzică și Isus Sirah, că ruga smeritului nuori în cer pătrunde.

13. Iară de vară, în al doilea anu, vădzindu-l muntenii de lucruri slabé ce aré de la Poartă, îl tot grăbié de bani ce iera ei chizeși pentru dânsul, ce luas-în datorie. Și el, fiindu-lé gineri, să nu-i mănîe, sâlié să lé facă voe, să să plătească. Iară au scornit un obicei nou pe țară, de au scos de pogonul de păpușoiu și de pârincu ce-l făcè oamenii cu sapeli pen curături, să nu moară de foamé, el le lua câte un zlot, și de pogonul de tutun câté 4 lei. Lucruri deșerte, făr' nice o socoteală sau vrun sporu să poată să rădicé nevoia! Îmbla ca niște oameni hămesiti, neagiungându-i minte să să chivernisască. Că stupii și vinul să făcea buni și mult, că avé năroc la bișug. De-r hi avut năroc și la boiarii cu minte și cu sfat, cum era nărocul la sporul hranei, că era bișug dé toate în dzilelé lui, aru hi fost lăudat numelé lui.

14. Numai cu aceste obiceiuri s-au strâcat numeli și dé la țară și de la prieteni. Și-l smintié și muntenii mult, că vré să-l stăpâniască și să facă cum era voe lor. Și câți bani cerea muntenii elu tot le da; mai că nu știé ce le-u dat și cu ce le-u rămas dator. Și la sânge încă nu era lacom, vârsător, într-acel rându a domnii lui. Că mai mult de doi oameni în dzilelé lui n-au perit: un tâlhar, pe vina lui, și un răzădent a lui Tucul grof, pe dréptate. Acesta au perit numai de frica lui Tucul grof, că-l închisesă, și la mazălie, temându-să să nu-l pârască Tucul grof, au triimis, de l-au zugrumat, pe Irimeica Jora la Troțuș. Că era închis colo, la mâna lui Buhuș, cămărășului de ocnă, pecum i s-a spuni povestea mai gios, la rându.

Și era domnu cu-înțelepciuné, și la mănîe lui grăia tot cu cinsté și cu îngăduială, nu cu răstituri, prostatic. Și era un om foarte învățat biné la carte. Și măcar că era învățat, dar spor în casa lui nu era. Déce iar la al doili an mai scoasă și al doilea vâcăret dé vită.

15. Când fu al treile an a domnii lui, vinit-au Daltaban sarascher pașea de la Oblușită cu oaste la Țuțora. Ș-au pornit zaharaoa din țară și o dede pe mâna Ducăi vodă să-i poarte de grijă, să triimiță la Cameniță cu oaste lui și cu un soltan cu tătarii, précum purta mai înainte de grijă și Cantemir vodă. Déci Duca vodă alesă oastea și triimisă cu zaharao, iară Daltaban să-ntoarsă iar la Oblușită, înapoi. Și cât zăbăvi la Țuțora, pân-a să pornii zaharao, cincii, șesă dzilé, i-au și luat joimirii un haznătar limbă de la Chipereștii mângând la Iașii. Și-l dusăr-în Țara Leșască la hatmani. Deci hatmanii leșestii și răpedzir-un rămentar cu câtăva samă de oaste și loviră zaharaoa lângă Nistru și o sparsără și o jăcuiră. Decé Costantin vodă și cădzu în prepus maré despré Daltaban sarascherul, și să mănîie foarte pe Costantin Duca vodă.

16. Și scrisă la Poartă rău de Costantin Duca vodă, că nu este om harnic de domnie, nice iasté cu dreptate Porții, că den chivernisala lui cea proastă au luat leșii zaharaoa. Cé atunce nu-i putu strica nemic Daltaban, că sta socru-său Brâncovanul de-l spréjanie taré despré Poartă.

17. Pârâ-l și Caraiman pașea din Cameniță și cu tot culucul Camenițai, că-i lipsită cetaté de bucaté și havalelé ce-s orânduie la Cameniță nu le dă, și-i cetaté flămândă. Ș-acea îndemnătură de pâr-era mai mult despré boiari pribegii, Bogdan și Iordachi, că s-agiunsesă, cu Caraiman pașea din Cameniță. Și oblicindu Duca vodă, dat-au otravă unui bulubaș din Cameniță, anumé Pepec, ce înbla din Cameniță la Poartă cu trebilé pașei. Ce s-au priceput acel bulubaș de-au băut doftorie și n-au murit. Ce încă și mai taré și mai maré pâră ș-au scornit Duca vodă asupră-ș.

18. Duca vodă avé un grec din Țara Francească, anumé Neculaiu Deport, pe lângă dânsul, om învățat și tâlpiz, de știe despecetlii cărtile. Și pe cea vreme scrié Tucul grof de la Poartă la franțuji, de le triimite pen Iașii pe la Duca vodă, și Duca vodă

le da la un răzădent a lui ce șadă în Iașii, și răzădentul le triimitea la franțuji. Numai le tot despecetluia Duca vodă cu acel Neculaiu Déport dé le cetiè și lé izvodîe, să știe ce scie, ș-apoi le pecetluia iar și le da la răzădent, dé le triimite. Pân-odată tot așa făcea.

Iar când au fostu odată, au priceput franțojăi că li se despecetluiesc cărțile ș-au scris la Tukul grof. Déce Duca vodă, sâmtînd și temându-șă, au luat pe cel răzădent de l-au triimis într-o noapte la cămărașei de ocnă, la Ion Buhuș, vărul Ducăi vodă, de-l ținea la Troțuș închis cu taină. Și când i-au vinit mazăliè, au triimis pe Irimeica Jora dé l-au zugrumat, temându-să să nu-l apucé Antiohi vodă la mână, pecum mai sus s-au pomenit. Atunce avé pără la Poartă și despré Tukul grof, pără că nu-i omul ș-au perit din Iașii. Și s-au boțit toate acestea pâri ce scriu mai sus asupra lui Costantin Ducăi vodă la Poartă.

19. Déce atuncea în grab' nu l-au mazălit, că au purces împărățâe la oasté, ce au triimis un capegiu bașe, foarte omu maré și de credință, să plinească banii birului déplin de la Costantin Duca vodă. Și l-au învățat vizirul pe taină să cerce pentru pâra ce-l părăsă Taltaban și camenicienii și Tukul grof: iastă adevărat, așa, hau ba, și cum chiverniseștè țara? Și aflând că iastă adevărat, cându s-a întoarce împărăția de la oaste, să-l mazălescă, luându și banii birului déplin. Și cu acestea au mârșu acestu capegiu baș în Iașii.

20. Iară împăratul, soltan Mehmet, singur cu capul său, înprună cu vizirul și cu Tukul grof au purces la oaste pe capul Țării Munteneștii, de au intrat în Țara Ungurească. Și nu pre mult străcară turcii în Țara Ungurească, și le-u eșit nemțai înainte și i-au bătut pre rău. Și așa în grab' au trecut munțai înapoi împărăție în Țara Muntenească, cum n-au gândit.

Déce atuncea Brâncovanul n-au mai putut într-alt chip să fac-alte vicleșuguri și i-au căutat numai să iasă înainte

împărăției. Ș-așea, fără vesté lovindu-l, nemic gătiré n-ave de zahareli ce trebuia conace împărăției. Ce cu multă grija și frică i-au căutat numai a-i eși înainte. Ș-au apucat de-u luat numai în niștè cuhnii cu cai a lui vro sută de chilé dé ordzu ș-au luat și trei sute de pungi de bani cu dânsul. Ș-agiungându la-mpăratul co-cei bani, au astupat gureli tutoror, ciné ce cère. Ordzul l-au dat vizirului, iar vizirul l-au împărțit cu caii împăratului.

Fost-au prinsu doi nemți, turcii, și i-au fostu țiind aproape de cortul vizirului legați. Ș-au fostu spuind turcilor că Brâncovanul au făcut știré nemților că întră turcii în Țara Ungurească. Și să temé prè rău Brâncovanul pentr-aciè.

21. Déce buiuc-imbrihor, fiind prietin Brâncovanului, au dzis vizirului: „Pentru aceștii 2 ghiiuri nemți, ce stau legați acoale, să poroncești măriè ta să-i taie să nu fugă la noapte să dea știré nemților unde suntem, ș-a fi mai rău“. Decé vizirul îndată au poroncît dé i-au tăiat, și s-au mai curățit Brâncovanul dé grija. Atuncea au dzis imbrivorul lui Brâncovan vodă: „Acum să mă cunoști că ți-s prietin“.

22. Brâncovanul mergea tot înainte împăratului pe drum. Ș-au triimis de l-au întrebat cum de nu suntu oameni pe cesta loc; iar Brâncovanul au dat samă că de cându înblă oștilé, au mutat oamenii mai în gios din șleh. Iară împăratul i-au dzis: „Bine și cu socotiial-ai făcut“. Și așa mărăgând pân' la Dunărea, când au ședzut împăratul în șeică, să treacă Dunărea, atuncea i-au pus și lui căftanul în spate, de s-au întorsu înapoi la București. Cându-i mila lui Dumnedzău, slujeștè și mintè omului, și banii folosăscu; iar cându-i mânie de la Dumnedzău, nice mintè nu slujeștè, nicé prietini, nice banii, precum mai înainte la rîndul său să va arăta.

23. Capegii-bașea, caré mărșeră în Iași pentru banii birului și pentru alte pricini, carei mai sus s-au pomenit, șadă în gazdă în casăli Ciobanului Costantin postelnicul. Ș-au zăbăvit mult în Iașii. Să miera cum a faci, că banii birului nu-i da Costantin

vodă, și adevărul nu știu pentru-aceli pricini de pâra ce-l pârașă de la Cameniță și Daltaban sarascherul și Tucul grof.

25 <*sic*>. Cé au chemat pe Tudosăie Dubău vel logofăt și pe Panaitachie Morona vel postelnic și-au început a-i întreba cu taină și-a-i ispiti pentru-aceli lucruri; și-au spus că aré farman și de mazălie. Deci acei doi boiari îndată au spus taina turcului, lui Costantin vodă. Ce Costantin vodă îndată să spărie și nu-l mai lăsa frica să să sfătuiască cu socru-său Brâncovanul sau cu alți boiari de sfat a lui, să vadă cum ar face să să mântuiască de cel lucru.

26. Ce și chemă pe cumnatu-său, Costân hatmanul, și feceră sfat numai amândoi și alesă sfatul rău și fără socotială. Că trimisă la Moisăiu sârdarul, la cetate la Neamțu, de au venit cu vro trei, patru sute de joimiri într-o noapte, și-n faptul dzuei au lovit pe capegi-bașa, de i-au tăiat capul, și-au prădat chirvăsărie turcească. Pe unii turci i-au tăiat, pe unii i-au luat robi, carei n-au putut scăpa, și pe balci pașea, aga hanului, l-au luat rob de la gazdă. Și s-au dus la Neamțu cu paci. Iar Costantin vodă s-au făcut a sări după dânșii, pe urmă, și s-au dus pân' la Valea Lețcanilor și s-au întorsu înapoi.

26 <*sic*>. Acestu Moisăiu sârdarul era de casa Cantemireștilor și fugisă în Neamțu de frica unor tătari, ce-i pusesă Cantemir la vrémē lui de-i tăiasă la Prut, viindu din sus cu robi. Și pe urmă, oblicind tătarăi, îl cerea; și el, de cea frică au fugit în Țara Leșască. Deci Moisăi, cum au sosit în Neamțu cum au și înplut locul că l-au chemat Duca vodă să fac-acea faptă. Decē Bogdan și Iordachi era atunce în Neamțu. Vădzind acel lucru, tare s-au bucurat, că una ca aciē, să să facă, de mult o aștepta.

27. Căutați de vedeți ce sfat și lucru de nemic! Nu socotie că-i va veni asupra mai mare lucru. Trei, patru sute de oameni, ce taină va să fie? Că un om, și nu poate ține taina, dar atâtea! Au stânsu biné focul, cu paie!

Deci Iordachi și Bogdan, din Neamțu, în toate părțile au răpedzit la Cameniță și la sarascher Daltaban de la Oblușită și la Poartă, au dat știrea ce au făcut Costantin Duca vodă. Și turcei din chirvăsărie au jăluit de jac și de peire ce au tras. Și hanul, pentru omul lui, ce iera balcii-bașea, iar au jăluit, de au înplut urechile Portăi. Caută acmu tăpijlăcul la cé cinstē aduce pe omul mare! Deci împărăție tot nu sosăs-în Țarigrad din oaste, pecum să pomeneste mai sus.

26 <*sic*>. Costantin vodă pe urmă, vădzind c-au greșit prea rău, și stătu mult la gânduri, cum a faci să potolească huetul de greșala ce-u făcut. Că s-implusesă locul c-au chemat iel pe Moisăiu de au lovit Iașii. Ce scrisă iar la Poartă c-au trimis Bogdan și Iordachi din Neamțu joimirii, de au tăiat pe capegi-baș, și s-au luat și giupânesăli din țară de le-u dus în Neamțu, cum scrisesă și de altă dată. Ce acmu nu i să trecu scrisoarea ca-ntăiu; că, după ce-u sosit împărăție la Udriiu, au și trimis un capegiu de l-au mazălit.

27. Ce pân-a-i vini mazălie, să mânia pe cumnatu-său Neculau și-l scoasă din hătmănie și pusă în locul lui pe Antiohie Jora. Și s-apucă și de alt sfat, ca să-ș poată acoperi greșala, să-și facă numē bun la Poartă. Și strânsă oaste pre taină și trimisă într-o noapte pe hatmanul Antiohie de au lovit pârcaneli de supt Cetate Neamțului fără vestē, să prindză pe Bogdan și pe Iordachi, că le era gazdēle gios. Dicē, cum au sosât într-o noapte, au și spart o bucată și i-au dat foc, și au făcut oricē și străcaciunē. Numai pe Bogdan și pe Iordachi nu i-au putut prinde, că le-u făcut un prietin din Iași vestē, și-ntr-acea sară s-au mutat în cetate.

28. Apoi oaste lui Antiohie s-au și sămețit și s-au dus la mănăstirē la Agapie, și la Săcul, și la Schit s-au tot bătut și-au scos pe joimiri și pe drăgani de pen mănăstirii. Și-au început a s-înglotii oastea lui Antiohi: ca la 4.000–5.000 să făcusa. După cum este obiceiul nărodului omenescu, unde aud și văd

dobândă, aleargă de toate părțile; așa și acolo să strângă, dac-au audzit, unei din Bugeag, unei de la munteni, turcii din chirvăsărie, joimirii, de să închina, și le da cărți de ertare și lefi. Pe dzi ce trecea, tot să-nglotiē oastea.

29. Decé, dac-înțalesă Iablanovischie, hatmanul leșescu, de această socoteială ce-ncepusă Costantin Duca vodă, îi păru deodată că-i o basnă, pentru ce că Costantin Duca vodă pururea avē răspundētie și prieteșug cu hatmanul Iablanovischie. Trăia biné, nu ca Cantemir. Poghiiazuri în țară nu înbla prădând, și-n tot ceasul triimite Costantin Duca vodă veștii de la Poartă. Și când merge cenbururi tătărăștii în Țara Leșască să prade, el da știré la leși, să să păzască.

30. Déci hatmanul Iablanovischie nu să tulbură prē rău, ce scrisă la Turculeț, rămentarul, cé era pe marginé, pe Cirimuș, să ia vro dzeci, 12 stiaguri, să ias-înainte hatmanului Antiohie, să vadză ce-s aceli lucruri și pentru ce să fac aceste socoteli, căci ei au legătură bună de prieteșug.

31. Decé Turculeți luând oaste și mărgând în tâmpinare hatmanului Antiohie, începură întâiu să vorbască. Joimirii ocărăia pe moldoveni întâiu de le dzice epași; ai noștri le dzicea gligani, cumu-i rândul nărodului prostu. Și sta déoparte Turculețu cu Melente, stigarul lui Antohi, de voroviē de paci. Iar un câmpulungean din oastē lui Turculețu au și slobodzit un sânetu în Melente stigarul.

Decé oastea moldovenească, cum am vădzut așé, au și năpustit asupra joimirilor. Și puțină bătaia au avut, ș-au și-nceput joimirii lui Turculeți a fugi, și moldovenii cu turcei, cu lepcanei a-i spargé ș-a-i tăia. Și așa prinsă și pre rămentarul Turculeți viu, supt Cetatē Neamțului, unde era numai să saie peste părcanē.

Să boțisă oastē fugând la strâmtoare, și Turculeț, rămâindu oastē lui denapoi, l-au boțit la un gard și l-au prinsu viu Tatul căpitanul, fratele lui Vicol; l-au oborât cu sulița de pe cal.

32. Decé Antiohi hatmanul, dup-acea izbândă ce au făcut, au triimis pe Costachi sân Gavriliță, cu veste la Costantin Duca vodă c-au prinsu pe Turculeți. Ce Costantin vodă să înplu de maré bucurie, unde audzi acea vesté, gândind că-și va astupa greșala lui ce făcuse dé la Poartă cu capegii bașea, prindzind pe Turculeți. Căci la Poartă să știē numeli lui Turculeți, că de multe ori avē bătae cu tătari și la Camenită, pecum mai sus s-au pomenit. Și-ndată învătară de gătiră pușcelé și surleli să facă Costantin vodă șenlicu de bucurie, după ce i-au spus Costachi vestea acie.

33. Îndată ce găti Costantin Duca vodă acestea toate să-nceapă a dzice surleli și să dea pușceli, numai capegi bașea și-ntră pe poartă cu mazălie. Și-nvătară să prindă porțile, că-i mazălie, că este domnu Antiohi beizădeoa, sân Costantin Cantemir vodă.

Deci îndată să schimbă bucuriē în scârbă; că să stracă giucăriē, de nu dederă nicē pușceli, nice dzisără surleli. Și-ncepură siimeni a închide și porțile. După cum dzice Scriptura: „Ciné sapă groapa altuia, dă într-însa“. Așé dă Dumnedzău, că pasărea vicleană dă singură în lațu.

34. Iară boiarii lui, pân-a vini Dubău logofătul, de-l pusă turcul cămăican, au eșit despre doamna ș-au fugit în Țara Munteniască, că n-avē cine-i goni; că slujitorii era cu Antiohie hatmanul în oaste. Ș-au fugit anume Neculaiu Costân hatmanul și frate-său Ioniți sârdar și frate-său Pătrașco 3 logofăt și Vasilașco Cantacozono vel spătar și alții mulți, mai de gios.

Și mai pe urmă, după ce au vinit și Antiohi vodă, au fugit și Antiohi hatmanul și Mavrodin, de să făcuse o ceată mari în Țara Muntenească de boeri, de-au ședzut vro 4 ani în Țara Munteniască, în dzileli lui Antiohi vodă, de făcē multe mestecături la Poartă și cheltuială țărâi. Și nemic n-au putut isprăvi, pecum s-a arăta mai gios.

35. Déce Costantin Duca vodă, vădzindu-să că-i mazâl, răpedzi pe taină la Antohi hatmanul la Neamțu, ca să-ducea mai dégrab' pe Turculeți, să-l de pe mâna lui capegi baș, să-l ia să-l ducă la Poartă, împreună cu dânsul.

Iar boerii camaicani, Dubău logofăt și cu Manolachi Rusăt, înțelegând c-au triimis Duca vodă s-apuce pe Turculeți, au și răpedzit camaicani și l-au timpenat la Podul Leloia. S-au luat pe Turculeți din mâna lui Antohi hatmanul și l-au dus la Gălata. Și peste noapte, din mâna slujitorilor caimacaniilor, au și fugit iar la Neamțu Turculeți.

Deci Antohi hatmanul, mărgând cu oaste la Iași și-au spus Ducăi vodă c-au luat camaicani pe Turculeț din mâna lui, și-au făcut maré voie rea. Și s-au agiunsu cu capegi bași de-u triimis noapté un steag de lipcani să-l ia din mâna oamenilor camaicaniilor, să-l ducă la Iași; iar pân-a mergé lipcanii, el apucasă de scăpasă.

36. Agiungând veste la Neamțu, la Bogdan și la Iordachi, de mazălié Ducăi vodă, ei îndată purcesără de la Neamțu de apucară pe Costantin Duca vodă nepurces din Iași și, mărgând la curte, de să împreună cu Duca vodă, și cu capegi baș. Era atunce maré calabalâc de slujitori în curte de-ș cerea lefilé de la Duca vodă.

Începu și Bogdan și cu Iordachi a să prici taré cu Duca vodă înaintea capezi bașei și-nainte, a toată boerimé, pentru ce le-u prădat casăli și le-au muncit slugeli și slujniceli din casă, și le-u purtat giupânesăli pe la Focșeni și pe la Hangu, și le-u triimis în Neamțu, și-au scris la Poartă c-au triimis ei poghiiaz leșescu de le-au luat. „Și pentru ce-i triimis pe Moisaïu cu joimiri de au prădat chirvăsărie și-au tăiat pe capegi bașă, și pentru ce-i despecetluit cărțile lui Turcul grof și e-i omorât omul?“

Toate acestea și mai multe ca acestea i lé dzicé față, și spunea și capegi bașei celue ce-au vinit cu mazălié și-nainté turcilor celor de chervăsărie, ce iera prădați de Moisaï.

Iar Duca vodă nu puté nemic să mai răspundă de rușiné și de frică, numai ce schimba fete. Uneori să făcè roșiu, uneori galbân, și-i era mai mari ciuda cum că-i știé toate taineli ce le făcuseră; i le dzicé față, în videală. Precum dzicé Scriptura, că nice o taină nu poate să nu să știé, dar încă caré iasté și cu vârsari de sângé, și mai taré și degrab', curund, să vedeșté; că sângeli nevinovat ceré giudecată la Dumnedzău și nu lasă.

37. Déce a dooa dzi îl gătără de-l porni-l, cu mult calabalâc despré slujitori pentru lefé și blăstămuri de la oameni, de audzié cu urechile, pentru vâcâret. Iar doamna lui, fata Brâncovanului, fiind tânără și dezmerdată de tată-său, să bocie în gura maré muntenesté: „Aolo, aolo, că va puné taica pungă de pungă din Bucureștii pân-în Țarigrad și, zău, nu ne va lăsa, și iar ne vom întoarce cu domnié îndărăpt!“ Iar după ce au agiunsu la Țarigrad, n-au avut acel năroc să să mai întoarcă, c-au trăi, 2, 3 luni și-au murit de ciumă. Și să și conosci schimbat cu slăbăciuné nărocul lui Constantin vodă și de la Brâncovanul mai puțințel agiutor și sălență a-i arăta.

38. În dzilelé acestui domnu, măcar că nu era pacé, au trecut un sol leșescu la Poartă și-n scurtă vréme s-au întorsu înapoi, fără nicé o ispravă, anumi Răuțichie. Acestu Răuțichie în scurtă vréme au cădzut și hatman coronii.

39. Pe céstu domnu Duca vodă, într-această domnie dintăiu, era numai cu numeli domnu, că-l stăpânié muntenii. Pe ciné dzicé muntenii, pe acie boerie și ce dzicé acie făcè. Și era și îmă-sa, doamna Ducăi vodă celui bătrân, și să amesteca și ea la răuțăti. Și boierii încă era tineri, și nu să mai știé ce mai iasté de chevernislă.

Boerii lui Costantin Duca vodă cine au fost:

40. Dumitrașco Ceaurul, vel logofăt; Tudosăie, biv logofăt, l-au pus ban, Dubău, iar după moarté lui Dumitrașco l-au pus iar logofăt mari; fiind om de treabă, era zvoreala după vel logofăt; Vasilie Costachi vel vornic.

41. Néculaiu Donici, vel vornic; Niculaiu Costân, hatman; Vlasto, vel postelnic; Vasilășco Cantacozin, vel spătar; Antiohie Jora, vel păharnic; Lupul Costachi, vel visternic; Iordăcut Cantacozino vel stolnic; Ilie Cantacozino, vel comis.

42. Încălecat-au un soltan cu câțava tătărâmé în al doilè an a domniii Ducăi vodă de au lovit fără vesté pe Oituz în Țara Ungurească, iarna, de-u prădat trei dzilé, cât au putut, și s-au întorsu înapoi cu pacé. În țară la noi, ce au găsit în calea lor au mâncat ș-au străcat tot. Acestu soltan s-au rădicat ș-asupra turcilor, de au ars Chilia și Smilul și Renii.

DOMNIIA LUI ANTIOHI VODĂ,
SÂN CANTIMIR VODĂ, LEAT 7204 <= 1696>
CAP 85

Zacialo 1. După ce pomiră pe Costantin Duca vodă la Poartă, rămasără cămăicani în Iași, puși de Antiohi vodă: Tudosăie Dubău logofăt și Bogdan hatmanul și Iordachi visternicul. Și din rămășițeli ce au găsit de la Duca vodă în țară, strângându-lé, Bogdan și Iordachi ș-au mai întorsu oaricé din pagubé ce i-au jăcuit Duca vodă, cum să pomenesté mai sus.

2. Viind Antiohi vodă cu domniia în Iași, era iar om tânăr, ca de 20 ani, om maré, cînșteș, chipes, la mînté aședzat, giudecător drept. Nu era prè cărturar, numai nu era om prostu. Minciuneli, tălpizicuri nu lé iubié; la averi nu era lacom, obiceia noo nu priimié să lé facă; prea peste samă vânător și slujitor bun, după hirea tătâne-său. În rea parte era can strașnic, să nu grăiască fiece îné și fără vreme cu dânsul.

Și era și credincios la giurămînt: îl ținea. Cîstită horba. Și boierii în curte lui, pecum i s-a arăta viața lui înainte, tot cu cîsté înbla. Mânie avé strașnică, răcnié taré, can cu grabă, și de cié să depărta inemilé boiarilor dé dânsul.

3. După ce s-așédză la domnie, boeri după obicei. Iar boerinașăi tătâne-său, lui Cantemir vodă, vrea să să bucuré de domnié fiului stăpănu-său, dar nu puté, la focul, să ție inema să să bucuré. Că așé era de bătuti și de stâlciți și de jăcuiți, cât rămăsésă cu peilé, de n-avé cu cie iesi înainte stăpănu-său. Alții, fiind pedepsăti de-nchisoari, îș perdusă și mînté. Deci Antiohi vodă, după ce i-au vădzut într-aceasta chip, să mira și el ce va mai faci cu dânsii.

4. Atuncea și Răscarachi Rusăt cuparul încă au eșit din surgunie. Numai nice de un folos nu fu lui Antiohi vodă, că vini de la Rodos în Țarigrad bolnav di dropică și-n scurtă vremé au murit. Și nu-i era lui Rascarachi atăta jeli de moarte, cătu-i era jelea că-i vinisă zamanul și nu puté să-ș răsplătească răutate ce trăsésă dé cătră munteni.

5. Cé Antiohi vodă pusă capicheaia la Poartă pe un frate a lui Rascarachi, Chiriți Mihălachi, și cu frate-său, beizadé Dumitrașco, să-i poarte trebilé.

Și acolé la luarea domniei n-au cheltuit mai nemic la Poartă, nicé pe drum n-au făcut atăta cheltuială; că mai mult de cu vo treidzăci, patru dzăci dé oameni n-au venit dé la Țarigrad.

Și boeri pe acești boeri:

6. Boiarii lui Antiohi vodă: Donici, vel logofăt; Vasilie Costachi, vel vornic; Dumitrașco Mitre, vel vornic; Lupul Bogdan, hatman, cumnat lui Antiohi vodă; Manolachi Rusăt, vel postelnic; Mihălachi Răcoviți, vel spătar, tiji cumnat, și pe urmă au cădzut și domnu, de-i dzic Mihai vodă; Ion Buhuș, vel păharnic; Iordachi Rusăt, vel visternic; Ilie Țifăscul, vel stolnic; Ștэфan Cerchez, vel comis.

Și așea să aședzară și să tocmiră boeriilé la toate trébilé de chevernisăe cum să cade; că era Bogdan și Iordachi mai aleși și capete buné, de-i agiungea la toate socoteleli, de domnie Antiohie vodă cu cînște și cu paci.

7. În scurtă vreme să tâmplă de muri sora lui Antiohi vodă, ce o ținea Mihalachi spătarul, anume Safta și avu maré jelé și păreri dé rău după dânsa. Și pe Mihalachi dup-acié nu l-au mazălit din boiarie. Tot în boerie au fostu și la cinste, cât au fostu domnu, și-ncă i-au dat voie de s-au și însurat în dzileli lui, de au luat altă fată de boer, anume a medelnicerului Dedul dé la Gălați.

8. Sfătuitu-s-au Antiohi vodă cu boerii de au făcut prietșug cu leșii. Și triimisără cărți, cu rugămintele la craiu și la hatmani, să nu pozvolească să sloboadză poghiazuri în țară să o strâcé, că-i păcat că sint creștini. „Și cându s-a tâmpla să margă cenbururi tătărăști în sus, om faci și noi știré leșilor să să ferească.“

Déce craiul Sobotichie și cu hatmanul Iablonovischie îndată cu bucurie priimără că n-or mai triimite poghiazuri, și să asédză lucrul mai cu paci a trăiré. Nu feci ca tată-său Cantemir, să să puie înpotriva unei crăii cu o mână dé oameni slabi. Paza bună trece primejdea rê; mielul blând sugé la doo maicé; capul plecat nu-l prinde sabiè. Așé bună chivernisală fecea Antiohie vodă atuncea.

9. Antiohi vodă era logodit cu o sor-a lui Costantin vodă Duca încă din vreme tătâne-său, încă când era la Țarigrad, anume Marie. Și gândisă să triimită să o aducă, să-i fie doamnă. Ce-i și vini vestea pecum au murit; și avu maré păreri de rău dé acea vesté.

Triimisă Antiohi vodă sol pe Bogdan hatmanul în Țara Muntenescă, la Brâncovanul, pentru aședzarea păcei, să nu să mai pârască la Poartă acestea doo țări, să să strâci. Și cerșu să-i dea și o fată, să-i fie doamnă. Deci Brâncovanul pentru pacé i-adéveri, și pentru fată numai îi răspunsă să omoare pe Iordachi Rusăt visternicul și să să lepede și de ciie frați a lui Iordachi, de Cupăreștii ce-i sunt capichihai la Țarigrad. Decé

Antiohi vodă nice cum acel lucru nu vru să priimască și să lăsă de prietșugul lui.

10. Și-s alesă doamnă, fată dé boiar dé țara noastră, fata logofătului Dumitrașco Ceaurului, anume Catrina. Și făcu cu dânsa nuntă domnească în târgu în Iași, după obiceiul acestéi țărâi, în al doilea an de domnie a lui.

11. Brâncovanul, vădzindu pe Antiohie vodă căi mărgu lucrurile cu-ntémeéré bună, începu în sfaturi cu boeri pribegi și cu Costantin Duca vodă a amesteca pe Antiohi vodă și pe Cupărești prè mult la Poartă. Așijderea și Dumitrașco, frate-său beizadé, și cu Cupăreștii déprună, pe de altă parte amesteca și ei pe munteni, cum placé turcilor.

Așé făcea iei, înbe părțilé, și nu-ș putea strâca unul altuie nemic, fără cât cheltué suté dé pungi de bani la Poartă.

Și la celi cheltuieli mari scoasă și Antiohie vodă pe țară obiceiul Ducăi vodă, vâcâret, în doo erni, încă și mai greu, 2 lei de cal și 1 ughiu de vacă, ca să s-aperi dé dușmani; iar dușmanii nu-i mai da răzbun niceodată.

Vădzu Antiohi vodă că nu-i obicei bun de țară, că să faci maré pustiiré țărâi, și făcu maré legătură cu blăstăm dé la patrierhii și lăsă ca să nu mai fie acel obicei spurcat aicea în țară. Și cât au fostu el domnu nu l-au mai scos, nice al doo domnie.

12. Duca vodă au pârât la Poartă pe Antiohi vodă, dzicând că la mazălie lui au fostu prinsu pe Turculeț, hainul cel maré a-npăratului caré ținea drumul Cameniței, și era să-l aducă la Poartă; iar Bogdan și Iordachi, oamenii lui Antiohi vodă, au vinut din Neamțu și l-au luat din mâna oamenilor lui și l-au slobodzit, de s-au dus iar în Țara Iesască. Deci atuncea s-au tâmplat și doi boeri moldoveni la Poartă, triimiși de Antiohie vodă cu trebi, anume Dabije clucerul și Silion medelnicerul. Ș-au dat samă acei boiari înainté vizirului că nu esté așea cum pârêște Duca vodă, că nu i-au slobodzit Bogdan și Iordachi; numai au fostu pe mâna unui căpitan de țară de-i

păzâia, anumé Cernat, și din paza acelu capitan într-o noapte au fugit.

13. Poroncit-au vizirul să aducă pe acel capitan față, să spui. Deci aducând pe capitan față, n-au spus cum au fostu drept, că l-au scăpatu-l el, ci au spus pe pâra Ducă-i-vodă, că i l-au luat Bogdan și Iordachi din mâna lui dé l-au slobodzit. Deci era acel capitan de casa Mironestilor și s-agiunsesă cu dânșai, dé grăia pe voia lor.

14. Atuncea vizirul să mâniesă ș-au poroncit să taie pe cei doi boiari, pe Dabijea și pe Silion, dzicând c-au grăit minciuni.

Atuncea Dumitrașco beizede și cu Cupărestii au cheltuit vro șesădzăci, șeptedzăci dé pungi de bani, de au scos acei doi boiari de la moarte. Ș-au dat vizirul de grumadzi și pe Cernat capitan în mâna lui Dumitrașco bezădelei. Și n-au zăbăvit doo, trei dzilé, ș-au fugit Cernat capitanul de acolo în Țara Muntenescă. Iar peste doo, trei luni ș-au făcut paci Cernat, de greșala ce au făcut, de la Antiohie vodă, ș-au vinit în țară.

En căutați acmu greșala lui Cernat, și căutați și mila și bunătatea lui Antiohi vodă, cum au fostu dé bun și de milostiv!

15. Dumitrașco vodă beizăde, vădzind neașădzarea muntenilor asupra frăține-său, începu și el a mesteca pre tari pe munteni, să ia domnié în Țara Munteniască. Că cădusă la cinste maré Cerchez Mehmet pașea imbrihorul, care era mare prietin de la moarte tătâne-său, Căntemir vodă, când au vinit cu mazălie de l-au luat. Și era acel pașea și musaip, și alții turci mulți prietini Cupărestilor. Și spăriesă pe munteni prea tari, că mai în toate lunile cheltuia Brâncovanul câte cinci, șesă suté dé pungi. Și nu era nice dé o laudă, nicé moldovenilor, nice muntenilor, de atâta cheltuială. Atuncea Iordachi visternicul Rusăt, într-aceli vremi de vrăjbi, au slăbit tare din prilej pe mănăstirei și pe breslași.

16. Logodisă Dumitrașco beizăde cu o fată a lui Șerban vodă, din Țara Unguriiască, cu taină, și prinsără muntenii de

veste și-i sta pedică despre nemți, că nu lăsa pe doamna lui Șerban vodă să i-o dea. Și-ncă mai maré vrajbă dintr-acéia să făcea.

17. După poronca de la Poartă, triimis-au Antiohi vodă pe Bogdan hatmanul, împreună c-un soltan cu tătari, de au dus la Cameniță, iarna, în al doilea anu a domniei, zahară și haznă. S-au dus-o cu paci, fără nici o smentiială. Iară de primăvară, în al doilea anu a domniei, vinitu-i-au poroncă de la Poartă lui Antiohie vodă să să gătedze să ducă zahară și haznă și mai maré la Cameniță.

18. Și pân-a sosi haznaoa și turcei și tătari, vinit-au cărți de la Caraman pașea din Cameniță la Antiohie vodă să păzască cu zaharao, pân-în doo săptămâni să sosască în Cameniță, că, nesusând, n-aré puteri să ție Camenița de foamé, că-ș mîncasă și caii și tot ce avusesă, și haznaoa și oastea de la Poartă încă nu sosăsă.

Deci în grab' au gătit pe Moisăiu sârdarul cu trei sute de slujitori și cu trei sute de cai în pohod, și pe tot calul câte 2 chilé de pâné, și l-au răpedzit furiș, cum au putut, de au dus acea pâné în Cămeniță, de le-u mai prinsu foamea deodată cu acea pâné. Că lui Moisăiu îi făcusă Antiohie vodă fărman de la Poartă de paci pentru capegiul ce-l tăiasă și pentru chirvăsărie ce prădasă în dzilelé lui Costantin Ducăi vodă, de nu-i dzicea nime nemic.

19. Iară mai pe urmă au sosât și un pașă cu o mie de iniceri și cu opt sute de pungi de bani, haznaoa, și chihaiaoa lui Isuf pașei sarascherul de Oblușită cu 600 de spafei, și un sârdar muntenescu cu 600 de slujitori munteni, și Elaga din Bugeag cu 12.000 de tătari, și Antiohi vodă cu toată oastea sa, ca la o 1.500 dé slujitori. Și așea, cu toțâi, au purces cu zaharaoa și cu haznaoa. Și să făcusă cară la o mie și cinci sute cu pâne, și cu celi neguțitorești, și cu ciredzi de vaci, și cu multe turme de berbeci neguțitorești. Ș-au purces cu acestea cu toate de le-u

des în Cameniță. Și pe multe locuri la drumuri să făcea spaime de leși. Iar tătarai mergea tot înainte, de apuca limbi de pe unde putea, din sus.

20. Iar când au agiunsu la Nistru Antiohie vodă cu zaharao, tătarai era trecuți toți peste Nistru și slobodzâsă cenbururi în toate părțile mai sus de Cameniță, calé cât de o dzi, de prăda. Numai ce s-audzié tunurili dând din ocop și de pen zămci dând. Ce Antiohi vodă într-acé sară păzi de trecu căruțeli cu bani și trimisă pe Bogdan hatmanul cu o samă de oasté, de apucă de întră în Cameniță.

21. Iar Antiohie vodă și cu cielaltă oasté și cu tătari ce-u rămas la coș au ședzut a dooa dzi pân-a trié dzi, de-u trecut și ei cu zaharao și cu tot agărlăcul. Și fiind Nistrul maré, da tatarălor de tot carul cu până câte 2 zloti, de léga boii din cară de coadeli cailor, de trecea Nistrul înót.

Și cum au trecut Nistrul, cum au răpedzit înapoi la Poartă de au făcut veste c-au băgat zaharaoa în Cameniță. Și-ș făcu Antiohie vodă de la Poartă maré cinsté și laudă pentr-aceasta.

22. Așisderea și-n Cameniță, după ce au mărso, i-au făcut mari cinsté Caraman pașea. Și o săptămână au zăbăvit acolo la Cameniță, pân-au descărcat, și s-au întorsu înapoi cu paci.

23. Atunce muntenii să agiunsesă cu Iusuf pașea sarascherul și sta chihaioa lui cu pricină, numai să s-întoarcă zaharaoa și haznaoa, dzicând că vin leșii și-or lua zaharaoa și haznaoa. Iară Antiohie vodă au luat asupra lui și n-au priimit să o întoarcă, și-au dus-o în Cameniță, pe poronca împărătească. Iar muntenii, vâdzind așa, numai să trântié și plesnié de ciudă, că nu-i puté să-i străci nimic lui Antiohi vodă.

24. Tot într-acestu an, de cu iarnă, murit-au și craiul Sobetichie. Ș-au avut craiul Sobetichie 3 ficioni, și nu s-au învoit leșii să puie din trei ficioni a lui Sobetichie nicé pe unul craiu. Și au pus om strein, pe Avgust, prințapul dé Xaxonie, bucurându-să capételi leșești la soma dé bani mulți ce le-u dat.

Bucurându-să la bani, au gândit că i-or mânca banii și pe urmă l-or goni și s-or mântui de dânsul, pecum lè hi voia, pecum mai făcusa și altă dată lui Decont, craiului dé la franțuzi. Ce acestuia, după ce l-au pus craiu, n-au putut să-i facă așa, pecum i s-a arăta povesté înainte.

25. După ce l-au pus craiu pe acesta Avgust, au și început a arăta lucruri mari și vestite. Ș-au adus oaste multă din Xaxonie, și s-au gătit și leșii, și-au purces în gios cu maré gătiré, cu 2 obuzuri, unul leșescu, 70, 80 de mii de oasté și mai biné, și altul a lui cu nemți, iar cu 50.000, 60.000 de oaste. Și așa le era sfatul, să margă să ia Țara Moldovei și Bugeagul pân-în Dunărea.

Atunci întâlegând Antiohie vodă dé acea gătiré bună a lor, triimis-au și el pe Iani pârcălabul și pe Vargalovichii cu Mihuleț, cu cărți înainte la craiul și cu daruri, pofindu-l, pogorându-să în țară, să nu facă stricăciune țării și să nu fie pen țară, să margă pe Prut asupra Bugeagului. Și dându Dumnedzău să bată pe tătari și luând Bugeagul, atunci și el cu toată țara i s-a închina lui. Atuncea craiul taré s-au bucurat și i-au priimit darurile cu cinste: un cal turcescu foarte frumos, cu toate podoabeli lui, îi triimisesă. Și craiul încă i-au triimis lui Antiohi vodă alté daruri și s-au adéverit că nemic stricăciune în țară n-a faci, a mergé tot pe Prut.

26. Numai l-au pofit zaharà, pâné, bucaté să-i scoată înainte-i, dreptul la Eși, să-i scoată să cumperi cu bani, iar nu-n dar. Și câte ponturi triimisesă Antiohi vodă dé pofitié la craiul pentru aședzământul domniii și-a țării, cum va fi după ce a birui pe turci, toate pe voia lui Antiohi vodă le lăsasă craiul: de pecum îi aședzată Ietfa, așé să fie și Țara Moldovei.

27. Déce au vinit craiul cu aceli 2 obuzuri dé oaste pân' la Cernelița, din sus dé Horodincea, pe Nistru, calé dé un ceas. Și leșilor nu le era cu voie să vie craiul, ce înbla cu feluri dé feluri de meștersuguri și de priceni, ca să să străci acea calé. Ce, după ce-au sosât la Cernelița, au învățat capetelé celé mari leșești pe

unul mai tânăr din neamul Potoceștilor, anumé pisar coronie, de au făcut pricină c-un ofițer, nepot a craiului, dé i-au dat palmé supt cortul craiului, și dé acolo au fugit în obuzul leșescu. Și triimețind craiul să-l ia din obuzul leșescu, să fie la giudecată, leșii cei mari nu l-au dat.

Deci craiul, vădzind acea socoteală a lor, așe s-au mâniet taré și a doo dzii s-au și-ntorsu cu obuzul înapoi la Leovi. Leșii, dac-au vădzut așea, încă s-au întorsu cu obuzul lor și-au început a să răsâpi cineș pe la casăli lor, și s-au strâcat acea oștiré.

28. Atuncea, într-aceea vară, gătitu-s-au și soltan Mehmet, împăratul turcescu, singur cu capul lui, de au mârșu la cetate Varadinului. Și atuncea au mârșu și Dumitrașco beizădê, fratele lui Antiohi vodă, la oaste cu-npărăție. Numai, pân-a purcede împărăție de la Udriiu, iar el au vinit în cai de olac de la-npărăție aice în Iași, la frate-său, cu trebi împărătești. Și-au ședzut aicea în Iași numai 4, 5 dzile și iar s-au întorsu în cai dé olac înapoi, de-u purces cu-npăratul la oaste. Iar Brâncovanul cădzusă în maré grijă pentru acel olac a lui.

29. Atuncea, pe acie vrême, era un ficior dé mazil, de-l chema Davidel. Slujisă în Țara Leșască, de agiunesă rohmistru, și era la cinsté maré. Avea ceteală, pravilă maré, și nu știu ce i să părea lui, că înbla pentru domnié Moldovei. Întâiu au scris la nemți, dé închina țara, apoi au fugit dé la leși în Cameniță. Din Cameniță s-au dus cu cărțile la hanul și-au dzis cătră hanul că, de i-a da oaste să margă cu dânsul, s-a închina: câtă țară și cetăți a Moldovei au luat leșii, toate s-or închina la dânsul. Și-au mârșu hanul sângur cu dânsul de au prădat în Țara Leșască, și nimic dé câté au dzis n-au fost.

Cé mângând și hanul cu-npărăție la oaste la Varadin, au mârșu și el. Și-au grăit hanul vizirului, și era numai să-l puie domnu în Moldova. Numai, prindzind dé veste Dumitrașco beizădeoa, au spus vizirului că acela-i om nebun, nu iasté de

domnie. Și-așea au lipsit dé n-au luat domnié cât s-ar rumpe un păr.

30. Iară după ce au agiunsu împărăția la cetate la Varadin, s-au și audzit că vine prințipul Evghinie cu oaste nemțască. Deci împăratul turcescu au lăsat cetate și-au purces înapoi la pod, să treacă apa Tisăi, să nu lé apucé nemțai podul.

Deci mângându asupra podului, nemțai încă au sosit cu tabăra, și sâlié caré dé care oaste s-apucé mai curundu la pod. Și nu să bătea temeiu, numai aripeli să hărăție. Și tot mergea alătura obuzurilor, pân-au însărat. Iar peste noapte au fugit turcii de au apucat la pod, de-u sârguit de au trecut împăratul și cu curté lui. Iară nemțai dimineata, vădzind că nu-s turcii, au și purces în goană: pe carei cum îl agiungea îl tăia și-l jăcuia. I așe s-au făcut un hramăt și o spaimă denapoi în turci, dé trecea om peste om, cât s-au rumtu și podul. Și așe, sosând temeiu nemților, i-au luat pre toți dé grumadzi, pe vizirul și inecer-aga.

Au perit în războiu și toți inecerii acolo, în mederédze la capul podului, la 200.000 de oaste. Peste tot s-au potopit 30 dé pași, făr-altii agalari; 120 de tunuri mari, toată urdié, carală și mulțimea de bucate neguțitoresti s-au istovit atunce. Tisa esté o apă măloasă pe margini. Carei cum sârié în apă cu calul, să și îngloda. Și așea tot om peste om cădê, de s-îneca. Dintr-o sură dé scăpa unul, era biné. Și să tăia ei în de iei. Iar împăratul, cu câți au scăpat saltă toată noapte și a doo dzi au tot fugit, pân-au agiunsu la cetate Beligradului și acolo s-au poprit.

Tătarăi, vădzind așea, n-au mai stătut la bătaie și-au luat în gios pe malul Tisăi, pân-au găsit un vad, de au trecut înot cu paci. Atunce și agârlicul lui Dumitrașco beizădê și-a capichiailor acolo s-au prăpădit. Numai ce au scăpat ei cu capetê.

31. Iară în al triilé anu a domniei lui Antiohi vodă trimăs-au turcii soli la nemți pe Ramie reiz-afende și pe Alexandru târzimanul Mavrocordat, ce-i dzicé și Ecsapăretul, la nemți, să

stea să facă pace. Ş-au mârşu şi vizirul pân'la un loc, cu oastea gata, de au stătut acolo, că să spăriesă turcei a să mai bate cu nemţai. Şi s-au dus solii la Carlovici.

Aşijderea şi nemţii s-au gătit cu oastè, de-u mârşu pân' la un loc, ş-au triimis şi ei soli la Carlovici. Ş-acolo la Carlovici s-au strânsu, din toate ţările Evropii, solii, dé la leşi, de la franţozi, de la Vineţie, de la Anglie, dé la Olandie, dé la moscali şi de pentr-alte ţări, de-u şădzut acolo la Carlovici 2, 3 luni, toată vara, de ş-au aşedzat păcilé cu totăi. Numai cu franzojăi nemţai nu s-au putut aşedza, ş-au rămas tot să să bată; pentru crăia Tărâi Spanei nu s-au putut învoi. Moscalul încă au dat cuvânt să s-aşedzé pacea în al doilea anu.

32. Turcii cu nemţai s-au aşedzat într-acesta chip: cât loc au luat de la turci luat să fie. Îjcă opintiè nemţai să fie Dunărea hotar, dar n-au priimit turcei. Şi s-au apucat să le dea bani turcei, câte 800 dé pungii de bani pe anu, pân-în 25 de ani să fie paci, pentru cheltuiala şi străcarea ce au făcut turcii nemţilor în 17 ani ce au avut tot bătaie. Pentru căci începătura bătaii au fostu întâiu despré turci, cându au mârşu la Beci. Şi le-au tot dat turcei această somă de bani nemţilor, cât au trăit acestu împărat soltan Mehmet.

33. Leşii încă cerea taré Tara Moldovei, dar turcei au răspunsu pentru Tara Moldovei că Tara Moldovei nu pot să o dè să le fie lor podani, că iaste volnică; că turcilor îi închinată, nu-i luată cu sabiè. Deci leşii, vâdzind aşea, s-au aşedzat într-acesta chip: cetăţile din Moldova şi mănăstireli, câte au luat şi cât loc, tot să-l dea înapoi moldovenilor. Şi turcei să dea Cameniţa leşilor, cu tot olatul iei, şi Ocraina. Şi pe nohai să-i rădice pe totî în Bugiiag, să să ducă la locul lor pesté Donu, să rămăia numai bugegenii. Şi Hotinul să nu-l tocmască turcei niceodată, nice altă cetate să nu facă în Moldova turcei, nicé paşea să nu puie. Aşijdere şi-n Tara Munteneiască cetăţi să nu

facă, nice paşi să puie. Aşè s-au aşedzat cu totăi, şi de toamnă s-au întorsu solii cineş la stăpânii săi.

34. Atunce, pe acie vrème, împăratul moschicesc, anumé Petre Alexievici, s-au dus sângur, cu capul lui, la împăratul nemtescu, la Leopold, şi mult s-au rugat împăratului nemtescu să nu facă paci cu turcei. Căcé că atunca să apucasă să facă şi el orânduială de oaste, ca la nemţi, pecum pe urmă au şi făcut-o.

35. Dar împăratul nemtescu n-au putut să-i facă pe voie, să nu facă pace cu turcei, că slăbisă taré, şi-i dzicea Moscului: „Măcar că te apuci că m-ei da câţiva ani cheltuiala oştii, dar nu poci, că acmu el mă roagă dar pe urmă, cine ştie, sau m-a ruga, sau ba, că poate să să lungească mulţi ani înainte bătaia. Şi eu am slăbit, că eu nu mă bat numai cu Turcul, şi mă bat şi cu Franţujul, şi acolo amu mai maré bătaie decât cu Turcul.”

36. Déce împăratul Moscului, întorcându-să înapoi la ţara lui, îndată atunca s-au şi apucat a rade barbele boiarilor ş-a slujitorilor, ş-a le şi schimba hainelè, ş-a facé obiceiuri şi orânduială tot nemţască. Ş-au adus şi câteva capete nemţi, de-i învăta di pecum sint şi pân-astădzi.

37. Tot într-acel anu, de primăvară, în postul cel mare, trecut-au sol mic de la leşi, iar Răuţichie, carele trecusă şi mainte vrème şi la Duca vodă pentru trebilé păci. Şi după ce ş-au isprăvit trebilé, de toamnă s-au întorsu iară înapoi pen Iaşii. Şi l-au cinstit Antiohi vodă, ca pe un sol, şi mărăgând şi viind.

38. Antiohi vodă atunca, tot într-acea iarnă, triimis-au pe Vasile Pureci, vornicul dinspre doamna, cu taină, în Tara Ungurească, la doamna lui Şerban vodă, de au dat doamna pe fiică-sa, domniţa Căsandra, dé o au adus-o să o ia frate-său Dumitraşco beizădè, că era logodită cu dânsul. Era cu ştirea ghenărarului de Braşov, numai ghenărarul să ferie, că să temè

de Brâncovanul. Că Brâncovanul are maré cinsté și trecere la împăratul nemțescu, și nu era acu voia Brâncovanului să o ia Dumitrașco beizădea.

39. Și după ce au adus-o la Iași, i-au dat gazdă la Iordachi Rusăt visternicul, fiindu-i niiam. S-au și răpedzit Antiohi vodă la Țarigrad de i-au făcut știré, de au venit frate-său Dumitrașco beizădeo. Și după Ispas atunce, în al patrulea anu a domnii lui Antiohi vodă, la velet 7208 <= 1700>, au făcut nuntă, în târgu în Iașii, domnească, după obiceiul domnilor. Și ședé în Iașii în niște curți a lor, ce le cumpărasă tată-său Cantemir vodă de la Gheuculiiasa visterniceasa. S-au ședzut acolo, în gazdă, pân' s-au dus mai pe urmă la Țarigrad, cu doamna lui cu tot.

40. Decé, atunce, în scurtă vreme, tot într-acea vară, al patrulea anu a domniei lui Antiohi vodă, îi și vini ferman să să gătiiască să margă să rădice turcei din Cameniță și să dea Camenița pe mâna leșilor, împreună cu un pașă și cu oaste și cu câteva părechi de biholi pentru rădicarea balimezilor și cu un sârdar cu oaste de la munteni.

Și purcesă Antiohi vodă, voios, și s-învoișé toată țara de cea vesté, unde să rădică acea nevoie deasupra țărâi ș-a creștinilor, și dederă slavă lui Dumnedzău. Și atunce eram și eu, Ion Neculcé vel vornic, pe acie vréme vâtav de aprodzi.

Decé dacă sosi Antiohie vodă la Cameniță, îndată să apucă și făcu pod mereu piste Nistru în gura Smotriciului, la un sat anumé Vârnovița. Și șezu acolo câtăva vréme, de aștepta să-i aducă leșii ferman de la Poartă la pașia din Cameniță să iasă, că era și comisarii leșești acolo, anumé hatmanul Litvii și Adam Sinavschii, voevoda Belschii, careli mai pe urmă au agiunsu de au fost hatman mare de corona leșască, și Stanislav, voevoda Chiiovschii și Ștefan Pototchiîi strajnic corunnii, și alții, cu oaste ca la zece mii. Sta cu obuz din céia parte de Nistru, și Antiohii vodă sta din ceasta parte de Nistru, și ferman nu li mai trimite leșilor solul lor Reuțchii, careli era la Poartă, că ponturile de

pacé iscălisă, numai craiul Avgust nu iscălisă, și turcii poftiia să iscăliască și craiul Avgust și toată récepospolita. Și acéia era pricina zăbăvii.

44 <sic>. Decii s-au apucat chizés la Poartă solul Inglezului, precum că va iscăli craiul Avgust și toată récepospolita. Și au și triimis fermanul pe omul Inglezului, de l-au dat la comisarii leșești. Și comisarii l-au dat în mâinile lui Cahriman pașii, să iasă din Cameniță și să dea cheile cetății Cameniții în mâinile leșilor. Iar omul Inglezului s-au dus în sus la craiul Avgust cu ponturile păcii, să iscăliască craiul Avgust și toată récepospolita. Decii apoi pașia au și început a deșerta Camenița. Tâmplatu-s-au multă zăbavă de șideré acolo la Nistru, până s-au așezat acéste trebi.

45. Atunce s-au făcut mare eclipsis, întunecare de soare, cât nu să videa om cu om. Întunecă lumea în anul 7208 <= 1699>, septemvrie în doasprăzéci zile, într-o zi marți.

46. Găsitu-s-au atunce și un ursu mare groznic. Și sărisă toată oasté, și moldoveniască, și munteniască și nu-l putea ucide. Și au dat în câteva rânduri în Nistru, și iară eșia afară. Și gonindu-l pe Nistru cu un pod, să suiră în pod, și oamenii au sărit din pod în Nistru, și multă grozăvie făcea. Câtiva oameni s-au înpușcat slobodzind focul să-l lovască, și îmbulzindu-să oamenii să lovia ei în de ei. Nu era curat. Trii, patru ceasuri toată oasté l-au gonit și de-abia l-au ucis. Și era prè mare, de mirare.

47. Apoi gătindu-să și scotind tot din cetate din Cameniță, într-o zi totdeodată s-au rădicat leșii a mergé la Cameniță pe de o parte, și Antiohii vodă pe de altă parte. Și s-au întimpinat la poarta din sus eșind și pașia din Cameniță numai cu curtea lui. Și așa să întâlnească tustrii odată la un locu, ca cându i-ar fi tocmit cineva. Și marsără așa cu toții la un locu, cât o pistrială de săgeată, până la un săivan a pașii, ce era întinsu, de descălecară cu toții, și pașé, și Antiohii vodă, și leșii. Iar agărâlcu pașii

și cu turcimea toată ce erea în cetate în Cameniță trăitori, tot păziia cu cară, cu căruțe, cine cu ce avea de eșia din cetate din Cameniță pe altă poartă, din gios.

48. Apoi după ce descălecară lésii, dedără fermanul de la Poartă în mâna pașii de-l ceti. Și pașia dăde în mâinile lésilor tri pungi de urșinic cu tri chei a porților cetății Cameniții. Iar lésii începură a râde și a vorovi voroave de glume cu pașia. Și întru acéli vorbe de glume vorbiră și alteli mai de triabă. Și-i cinsti pașia cu cafè și cu cerbet, după cum iaste cinste turcească. Și-ș luară zioa bună de acolea unii de la alții. Și purceasă pașia și cu Antiohii vodă în gios. Iar lésii cei mari stătură pre loc afară, de nu întrară degrab' în cetate, temându-să să nu fie pus turcii vreun lagum în cetate. Și apoi întrară și lésii cei mari în cetate în Cameniță și o curățiră de toată scârnaviia. Și dezgropară pe pașii de pin biserică, ce le făcusea meceturi, și făcură osvieștenii de le sfintiră. Și așezară puști mari a lor lésii și oaste leșască cât au trebuit.

49. Iară pașia și Antiohii vodă, dacă au trecut Nistrul în ceasta parte, purceasă înaintea la Tighine, pașă cu carăli lui și cu curtea lui, iar Antiohii vodă cu puștile celi mari în urmă. Și pusă pre geabhană și pe pravul cel de pușcă cu carăli pre Mihălachi Racoviță vel spatar, careli fusésie cumnat cu Antiohii vodă, iar pe Nistru cu podurile au pus cambaraleli și glonturile celi de puști și cu multe fieră mănunțușuri, și plute și șeici pe apa Nistrului li-au pornit. Și au fost ispravnicu pe acéste cumnată-său, Lupul Bogdan hatmanul, de au mărșu cu oaste până în Tighine, pe malul Nistrului.

50. Și atuncea au dat și lésii agiutor lui Antiohii vodă poduri de a lor di pe Nistru, pentru mai degrab' deșertare. Și pașii încă i-au dăruit doao mii de galbénii lésii, să iasă, mai degrab' din Cameniță, pentru că pașia mai zăbăviă vréme pentru să să găteze. Și lésii cu un ceas mai înainte era bucuroși să iasă turcii din Cameniță, ca să nu mai pue vreo pricină turcii.

51. Și făcuse lésii comisari și zăpis la mâna lui Antiohii vodă pentru moștile sfântului Ioan cel Nou ce au fost la Suceavă, să le dea, să vie iară aice în țară, cu toate odoarali și veșminteli mitropolii. Numai poate-fi voia lui Dumnezeu n-au fost, că s-au tâmplat acel zăpis de s-au rătăcit, și când au trebuit să-l scoată nu l-au găsit. Și așa au rămas moștile sfântului Ioan iară în Țara Leșască.

52. Și aliasă Antiohii vodă pre Lupul Costachi, ficior lui Gavriliță vornicul, și-l făcu comisar, dinpreună și cu alții boiari, și-i trimisă la Suceavă și la Niamțu de scoasă pre toți lésii din țară. Și viind Antiohii vodă la Iași, la scaonul domnescu, după ce dusă toate lucrurile în Tighine, rămasă țara toată în mâna lui Antiohii vodă, Hotinul, Suceava, Cernăuții, cât stăpânisă lésii. Și au mai făcut Antiohii vodă ferman de la Poartă și au isprăvit de au luat și ținutul Orheiului în mâna lui, că era Ucraină pre atuncea, de-l stăpâniia hanul.

Și să făcu bună pace de toate părțile, ca de mulți véci, și nu să simția nemică necăiri de tâlhari.

53. Decii atuncea, în scurtă vréme, au trecut, după ce au dat Camenița turcii leșilor, și solul cel leșescu de la Țarigrad, anumé Reutchii, și s-au dus în țara lui, precum mai sus s-au scris.

54. Iară de iarnă, tot întru acel an, vinit-au alt sol din Țara Leșască, mai mare, pre anumé Lișcinschii, voevoda Poznavschii, ce era gineré hatmanului Iablanovschii, a căruia un ficior, pre anumé Stanislav Lișcinschii, au agiunsu de au fost craiu în Țara Leșască, ce l-au pus Carol, craiul Șvedului, mai pe urmă, precum i să va arăta istoriia la rândul, înainte.

55. Decii acel sol mare viniia cu multă pohvală și podoabe și cu mulți ficiori de domni leșești. Și i-au eșit Antiohii vodă înainte pe Bahluiul, calé de un ceas, și așa tot alătura au vinit cu dânsul până la gazda lui. Și apoi, a doa zi, Antiohii vodă l-au pofțit pe sol la curtea domniască, la cinste.

Decii acel sol să țină pre mare, după cum li să și cade să să ție, că n-au călcare de nimé și sunt nelipsiți di cele trebuitoare, ce le trebuescu, și nu știu pedeapsa sărăcii acestii lumi, ca noi. Și i-au răspunsu lui Antiohii vodă, de-i va ieși înaintea, să-l întâmpină la giumătate de scări a cerdacului, va vini la cinstea, iar de nu-i va eși înaintea așa, nu va vini. Deci așa s-au așezat: să să scoboare Antiohii vodă până la trii scări și solul să să sue iar până la trii scări. Și la al șaptelei scară, undé iaste giumătate, să să închine unul altuia; și așa, alătura, să margă până în casă. Și la băut tot o dată să bea amândoi. Iar la acea vreme, fiind Ion Neculce vel agă, era rânduit de domnie de grijiia pe sol la gazdă de cele ce-i trebuia.

56. Decii i-au făcut Antiohii vodă mare cinstea solului, și au purces după acéia solul de s-au dus la Tarigrad, pentru întărirea păcii, pentru ca să fie pacé vécinică leșii cu turcii.

Decii noi moldovénii ne bucuram undé auziiam că iaste să să facă pace vécinică, fiindu pământul nostru supărat de podghii azuri și de pustietate. Dar nu ne pricepem, că mai cu apar pre urmă ne va fi vécinică pacé. De răutate și de amar ni-au căzut noao moldovénilor pe urmă, că ni s-au micșurat cinstea de la turci, că ni-au înmulțit obiceiuri réle asupra și ni-au făcut oameni de nemică de suntem, că ni-au călcat precum li-au fost voia, care înaintea să vor arăta toate, pre rând.

56 <sic>. După aceia, în scurtă vreme au și vinit iarna ferman de la Poartă, să margă Antiohii vodă și cu hanul dinpreună să scoată pre nohai din Bugeacu, să să ducă la Don, să trăiască acolo, după cum s-au așezat la pacé. Și ei să puneau împotriva hanului și nu vrea să iasă din Bugeac.

Decii Antiohii vodă îndată să găti și purceasă cu frumoasă oaste, că atunci era și Turculeț, cu vreo două mii de slujitori ce fusese joimiri, supru ascultarea țării. Deci purceasă din Iași pre Bârlad până la Fălci, și de acolo s-au întorsu iar la Iași, că

s-au așezat hanul cu nohail să-i lasă până în primăvară. Și cum au vinit primăvara, s-au și rădicat de bunăvoia lor, de s-au dus la Don să trăiască.

57. Iară Antiohii vodă de primăvară, în al cinceli an a domniei lui, au făcut cărți de slobozii pin toate săliștile. Și au mutat slujitori de pin Piatră și din Roman și de pin toate târgurile, ce era pin mijlocul țării așezați, și i-au mutat pe la marginile țării; pe la vaduri, pe Nistru și pe Prut îi așeză.

58. Și scoasă și ruptă pe țară, de-i așeza pre oameni pe putință cu pecetluiri roșii domnești pe fete, pe tot omul anume, și cu giurământ mare că vor da de patru ori într-un an. Decii așa purceasă oamenii din toate țărâli a izvor și a vini cineș la locul său și la moșia sa.

59. Așijderea și boiarii carii erau pribegi în Țara Munteniască încă de la maziliia lui Costantin Duca vodă, de făcea multe amestecături, atunci văzind că s-au făcut pacé și nu mai pot isprăvi nemic, nici cu Costantin Duca vodă, nici cu Brâncoveanu vodă, ș-au plecat capetili la Antiohii vodă și au vinit în țară. Și Antiohii vodă i-au priimit cu dragoste și-i ținea la mare cinstea. Carii mai pre urmă acei boiari i-au fost de mare folos la maziliia lui Antiohii vodă, precum să va arăta mai înaintea. Numai ce au rămas în Țara Munteniască Nicolai Costin hatmanul, că era cumnat cu Costantin Duca vodă, și Mavrodin vistiernicul, că era grec, nu avea la ce vini.

60. Tare să bucurasă oamenii atunci și de pacé și de chivernisala cea bună a lui Antiohii vodă. Și începură boiarii a-ș face curți și a ezi iazuri pre la săliști, și cu toate să silia.

62 <sic>. Întorsu-s-au și solul cel mare lășescu de la Poartă, pre anume Lișcinschii, voevoda Poznavschii. Și i-au eșit Antiohii vodă înaintea și iar l-au cinstit după obicei, și s-au dus la țara lui, în Țara Leșască.

63. Atunci, după aceste după toate, s-au rădicat și Dumitrașco beizadea din Iași cu doamnă-ș și cu tot agârlăcul

său, și s-au dus la Țarigrad, să trăiască acolo. Iară Brâncoveanul vodă, după ce au văzut că au mârșu Dumitrașco beizadea la Țarigrad, s-au umplut de grije și de frică că-l va pâri, pentru că știa doamna lui, din Țara Unguriască, toate tainele ce avea Brâncoveanul vodă cu nemții, a doa, pentru mulți bani ce luasă Brâncoveanul vodă a lui Șerban vodă. Și-i era aminte să nu-l smintiască și din domnie, cu priiatinul său, cu Cerchez Mehmet pașia, cu cuciu-imbrihor, musaiul împăratului. Că Dumitrașco beizadea știa bine rândul Porții și avea cinste mare de la turci.

64. Ce Brâncoveanul vodă să sfătui mult cu unchii lui, cu Costantin stolnicul și cu spătarul Mihai, cum ari face să să poată mântui de Cantemirești, ca să nu vie la vreo primejdie cu Costantin Duca vodă, să cheltuiască să-l scoată la domnie. Nefindu-i ginere, îl urâsă. Și dzicea că cându îi era ginere și nu-l asculta, dar acmu, dacă va eși la domnie, nici l-ari băga samă.

65. Și sfătuiră și triimisără pre unchiu-său, pe Mihai spatariul, la Poartă; și umblă spatariul Mihai și cercându și giuruind mult veziriului, să maziliască pre Antiohii vodă și să pue domnu strein, pre carele au ales Brâncoveanul vodă. Și Brâncoveanul vodă alesese pre un Toderășco de la Gălați. Care acel Toderășco au fost neguțitor; om era chipeș și dé firé, dar mai rău și mai spurcat, și mai varvar, și mai tiran nu era alt om pre aceli vremi în țară. Că de ar fi fost acela domnu în Moldova, nici un boiaru până în doao, trii luni n-ar fi rămas viu în țară.

66. Acel féliu de milă avea Brâncoveanul vodă pe țăra noastră a Moldovii și pe boiari. Ce Dumnezeu nu s-au îndurat; că au răspunsu veziriul spătariului Mihai că nu va mai înmulți domnii, ce, de va mazili pre Antiohii vodă, a pune pre Costantin Duca vodă, iar pre alții nu va puné.

67. Auzind acest răspunsu de la veziriul, spatariul Mihai nu l-au mai încăput vrème a mai aștepta într-alt chip, că avea

grije de Dumitrașco beizadea, ce numai i-au căutat a să lipi iar de Costantin Duca vodă, să-l scoată la domnie.

68. Nu știu ce vom dzice, nenorocirea Țării Moldovii, au mânia lui Dumnezeu. Să tâmplasă la acéia vrème de ținea gazdă solul nemțescu în casăli lui Costantin Ducăi vodă. Și i să rugă acelui sol, țiind gazdă la dânsul, de au grăit solul veziriului să-l facă domnu pre Costantin Duca vodă. Și atuncea veziriul îl ținea la mare cinste pre acel sol; și numai ce i-au căutat a-i face voia, puindu-să chizeși munténii și agiutându-l și cu bani.

69. Vinit-au atuncea la Iași, la Antiohii vodă, și alt sol micu, moscal, de la Țarigrad, careli mersese pe la Azacu pe apă cu un galion. Și turcilor nu le părea bine undé l-au văzut că a vinit pre apă, de au deschis drumul pe apă și au învătat a face galioane și ei. Și mult să mira și să strângea noroade de priviia acel galion moschicescu, că nici cu gândul nu gândia, netocma să vază galion moschicescu să vie la Țarigrad. Și auziia mai înnaite că facu moscalii galioane, dar nu credea; dar atuncea l-au văzut și cu ochii.

Ce întorcându-să acel sol, pe uscat, pin Iași, l-au cinstit Antiohii vodă după obicei și după cinste. I-au spus acel sol că iaste mazil, că înțalesese din solul nemțescu pentru aceasta.

Numai nici de un folos nu i-au fost lui Antiohii vodă că i-au spus, că cum au purces solul din Iași, iară a doa zi i-au și sosit un capegi-bașe cu maziliia.

70. Căutați acum de socotiți cea fără de năroc țară și oameni; că numai șapte, optu luni didese Dumnezeu de era răsufăr în țară și să bucurasă țara tare. Dacă de ar fi ținut șapte, optu ani, sau zéce așia, n-ar fi putut oamenii și dobitoaceli încăpea în țară.

71. Dar Dumnezeu nu va să iarte păcatul și greșala acestii țări, tot mai mare, și mai rău, și mai amar, și mai suspin să adaoge.

Decii cum déde maziliia, îndată și apucară porțile și începură a căuta pre Bogdan hatmanul și pre Iordachi Rusăt

vistiernicul, cu ferman făcut de la Poartă, Costantin Duca vodă și cu munténii.

Și să strânsără într-un ceas slujitorii, de-i pusă capegi bașe împregiurul curții domnești de sta de străjuia să prindă pre acei doi boiari, pre Bogdan și pre Iordachi. Iar cei doi boiari și dea în casă la doamna, mistuiți, ascunși, și nu cuteza capegi bașia să între în casă la doamna să-i ia de grumazi, că-i oblicisă că sunt acolo. Și era turcu om împărătescu!

72. Iară a triia zi au stătut Antiohii vodă de au mijlocit lucrul cu boiarii carii fusese pribégi, carii mai sus s-au scris că au vinut la mila lui, și cu alți boiari de țară ce să tâmplasă în Iași din capete, anume Vasilașco Cantacozino spatar și cu frate-său Ilie Cantacozino vistiernic și cu Ioniță sârdariul, ficior lui Miron Costin logofătului, și Antiohii hatmanului și Lupul, ficior lui Gavrilă visternicul.

Vorovit-au cu toții cu acestea și i-au pofit și i-au rugat pentru Bogdan și pentru Iordachi. Déce aceștii boiari n-au putut călca voia lui Antiohi vodă, și măcar c-avusesă mult supăr de Bogdan și de Iordachi, întâiu Ioniță sârdarul, sân Miron Costăn, având maré rană în inema lui pentru tăeré tătâne-său, lui Miron logofătul, în vrême lui Cantemir vodă, că mai mult era prepusul de Bogdan și de Iordachi c-ar hi îndemnat pe Cantemir vodă atuncea de au perit tată-său. Și acmu, vădzind rugăminté lui Antiohi vodă, le-u lăsat toate gios ș-au sfătuit cu toțai. Și eșindu sara la gazde, au înbrăcat pe Bogdan și pe Iordachi în haine proaste, și s-au făcut în loc de slugi de-u mârșu dup-acei boiari pen mijlocul slujitorilor, până au eșit pe poartă afară.

70 <sic>. Însă fiindu și baș bulubaș de casa lui Antiohi vodă, s-au agiunsu și cu dânsul, de-u pus niște slujitori ca acie, cu plată, de n-au luat taré sama, când au eșit. Decé hatmanul Bogdan, după ce au agiunsu la gazda Lupului visternicul, îndat-au încălecat cu câteva slugi ș-au fugit în Țara Leșască. Iară

Iordachi Rusăt visternicul au mârșu după Ilei comisul Cantacozino pân' la gazdă pe gios, și n-au putut încăleca și el, ca Bogdan, să fugă, fiind om bătrân și slab.

Ș-au purces Cantacozino la țară, și așa într-o cuhne l-au ascunsu, și apoi au fugit și Ilie, pentru voia lui Iordachi, deprună. Și l-au dus pen Hangu, ș-au trecut în Țara Leșască amândoi; și așa li s-au tâmplat de au scăpat.

71. Iară Antiohi vodă s-au gătit ș-au purces la Tarigrad, împreună cu capegi baș. S-au domnitu 5 ani fără 3 luni. Și păré tuturor rău de dânsul, și-l pomenié de domnu bun, până în dzua de astăzi, că avé năroc la toate bucateli, de să făcea în dzileli lui. Nicé boală în bucate nu era, și stupii nici într-o vară nu s-au făcut răi. Acestu năroc avu Antiohi vodă, și plată de la turci pentru slujbé ce au făcut, i-au plătit cu mazălie.

DOMNIIA A DOO A LUI COSTANTIN DUCA VODĂ,
LEAT 7209 <= 1700>, SĂPTEMVRIE 14
CAP 86

Zacialo 1. Costantin Duca vodă, dacă înbracă căftan de la Poartă, cu cheltuiala și ajutorul muntenilor, fecce iar cheltuială maré. Și cu datorie a domniei cei dintăiu neplătită, să-ncărcă de să feci o somă maré de bani, și-ndatori țara și pe vaci, și pe oi, și pe mieré, și pe ceară, de luo bani de la neguitori.

2. Și dacă-i vini vestea c-au scăpat Bogdan hatmanul și Iordachi Rusăt visternicul, să otrăvi de mânie pe camaicanei din Iași, căci i-au scăpat pe cei doi boiarii. Și să mânieră și le păru rău și muntenilor că i-au scăpat și nu ș-au putut feci cheful pizmei cei vechi. Căci sfatul lor cu Duca vodă gândié că vor găsi la dâșii multe averi, să-ș plătiască nevoé și datorie ce avé după cap. Și acel sfat și gând dede Dumnedzău de nu-i fu nice de un folos.

3. Și după ce vini în Iași, pusă boiarii după obiceiul anume: pe Ion Buhuș, vărul lui, vel logofăt, și pe Mitre vel vornic de Țara de Gios, pe Pavel Ciocârlan vel vornic de Țara de Sus, pe Neculaiu Costân, cumnatu-său, hatman, pe Panaite Morona vel postelnic, pe Cuzea vel spătar, pe Savin Zmucilă vel ban, pe Gavril Miclescul vel păharnic, pe Gheorghiță Mitre vel visternic, pe Pătrașco Zosin vel stolnic, pe Manolachi Hristoverghi vel comis. Aceștea era boerii lui Costantin Duca vodă. Numai mai aleși din toți era la sfat Panaite Morona postelnicul, că să potrivească cu stăpânul-său la o fire.

4. Decă, după ce boiari, îndată triimise boiarii la Poartă cu pără asupra lui Antiohi vodă și-a frățâne-său, lui Dumitrașco, cu multe năpăștii și pricini fără de cale. Și-nvăța pe boeri, cu de frica, de-i pârâre, fiind și muntenii învățători și agiutori la pără. Și deodată îl închisă turcei pe Antiohi vodă. Că Antiohi vodă, când s-au mazălit, mai mult de 27 de punji de bani în casa lui n-ave, măcar că fusese domnu cinci ani, și n-avese cu ce să se sprejănescă de neprietini, după cumu-i obiceiul turcilor, de-l faci prietin cu darea. Pe cestu lucru să poate socoti că Antiohi vodă era om bun și nelacom. Unde să se găsească altul de potrivea lui să fie!

5. Dumnedzau nu-l lăsa mult în pedeapsă, că să schimbe Poarta, și-și tocmiră Cantemireștii trebili, și eși de la-nchisoare Antiohi vodă.

Iar Duca vodă, dac-audzi că șed Cantemireștii la casăli lor cu paci, îndată să-mbracă cu cămeșe de ghiață. Deci triimise pe vlădica de Roman, anume Lavrentii, la Bogdan și la Iordachi, în Țara Leșască, de le giură și le adeveri maré milă, și-i adusă în țară la pământul lor, să trăiască cu paci.

6. Iară muntenii triimite totdeauna la Duca vodă de cerea datorii ce vechi și iastă noo, și nu le mai da nemic. Și de ce-l poftie sau îl învăța, el nu-i asculta ca-n domnie dintâiu, nice să mira de dânșii. Ce să mânia și ei taré, și vâdzind și pe

Cantemireștii c-au eșit de la-nchisoare, le-au intrat și loc oarice grijă de dânșii, și-și arătară obraz de făcură paci cu taină, să nu știe Duca vodă. Numai pace sulemenită, că, când le vinie muntenilor zamanul, tot îi împedea la trebi pe Cantemireștii.

7. Și-ncepu Duca vodă a scoate grele dări și mari pe țară, a-ndesi cifeturili ce le scosesă Antiohi vodă: din patru dederă opt într-un an, și oamenii începură a să spărie și a fugi, și pe mazăli a-i îngrăuia cu dăjdii grele și desă. Și pe Bogdan și pe Iordachi, totdeauna triimite la dânșei, de le lua împrumutări mari, punji de bani, și-nnapoi nu le mai da nemic. Și nu ținea giurământul, că era în prepusuri, după cum iastă acel obiceiul la toți domnei, de au prepusuri pe unii boiari.

8. Atuncea Iordachi Rusăt visternicul, încuscrindu-să cu Vasilie vornicul Gavrilă, feci sfat la nunta fiilor lor, ce vor feci să se poată mântui de acest domnu, că nu mai pot rădica nevoile.

Decă Vasilie vornicul, măcar că era la cinsté, dar pentru voia cuscu-său, lui Iordachi, îi întunecă minte și-ndată să sculă cu toți frații lui, anumi Lupul și Solomon și Costachi, și cu alți boeri: Mihalachi spătarul, ce fusese cumnat cu Antiohi vodă, și Ilie Frige-vacă spătarul și cu alții mulți boeri, ca la vro 50 și mai biné. Și o samă lovire pe la Bogdan, pe la casăli lui pe la Ivesti, neștiind Bogdan nemic, și-l înbunară, cum vor să fugă și să ceie pe Antiohi vodă de la Poartă să le fie domnu. Și-i credzu, și fugi și Bogdan cu dânșii în Țara Munteniască. Cu toții să dusără.

9. Iară Iordachi rămasă în Iași, cu maré grijă, făcându-să bun și nu știe nemic. Deci Duca vodă dacă vădzu așa, să tulbură taré și-și aprinsă poalele de toate părțile. Și ce strânsesă bani de la țară, nu apucă a da pe la datornici, și și începu a triimite bani la Poartă și la hanul și la Isuf pașea, sarascherul de Baba. Și isprăvi de scoase ferman să-i ia pe toți Duca vodă de gramadzi din Țara Muntenească. Ce și Brâncovanul

deodată nu-i déde, și triimisă doo, trei rânduri jalobă la Poartă de ce le faci Duca vodă, și tot nu le ținū în samă Poarta.

10. Decé Brâncovanul vodă, vădzindu că nu lé poate isprăvi de la Poartă, stătu să lé facă paci de la Duca vodă. Și-i triimisă pe boiarii la Focșeni să stea împreună cu căpitanul de Focșeni, să i le giurē și să treacă în Moldova. Și trimisă și Duca vodă pe Ioniță hatmanul sâh Costân și pe Misail mitropolitul, de marsără la Focșeni de giurără boerilor că nu l-ē fi nemic despre domnul Costantin Duca vodă.

Și trecură boiarii toți în Moldova la casălē lor. Însă nu-i dede pe toți ce iera mai cu prepus și mai capete, ce-i mistui Brâncovanul pe aciē de cătră capegi-bașe ce vinisă să-i ia, anumē pe Vasilie Costachi vornicul și pe Bogdan hatmanul și pe Mihalachi spătarul și pe Ilie stolnicul Frige vacă și pe Macsut postelnicul. Pe acește îi popri Brâncovanul, că să temea să nu-i omoară. Iar Costantin Duca vodă, vădzind că nu i-au dat pe aciē, iar s-au apucat dé pâră la Poartă mai tarē pe Brâncovanul, cu jalobă.

11. Deci Iordachi, din Iași, iar pe taină au îndemnat pe alți boiari, ș-au fugit în Țara Ungurească, anumē Ilie Cantacozino și Balșé și Ursachi și Ion Sturdzea și alții. Și pe alții îndemnă de fugiră în Țara Ieșască, anumē pe Macrei banul și pe Ghiorghită comisul și Pilat șetrarul și alții mai mici din căpitinei.

Deci dacă întesă Duca vodă cum c-au fugit boiarii și-n Țara Ungurească și-n Țara Ieșască, i s-aprinsă inema de voie réa. Și slăbi a mai pârī pe Brâncovanul la Poartă pentru boiarii cei mai de frunte ce-i poprisă Brâncovanul, de nu-i dedesă. Că-ș tocni apoi Brâncovanul lucrul de la Poartă apoi să nu-i dea, și rămasără acolo. Că triimisesă Duca vodă pe Dumitrașco Buhuș să omoare pe furiș în București pe Bogdan hatmanul. Ce Buhuș, ca ficior dé boiaru și de neam, n-au vrut să facă acel lucru tâlhărescu și, după ce-u mârșu, au spus lui Bogdan și lui Iordachi și Brâncovanului.

12. Ce Brâncovanul, cum audzi acel lucru, îndată feci mărturie de la mulți turci și de la boiari și triimisă la Poartă de feci știrē. Și cu acea socotiială își stracă obrazul și numeli și mai rău de la Poartă Duca vodă, de nu mai putu cerē pe acei boiari ce rămasără acolo, la munteni.

13. Atuncea stracă Duca vodă legătura văcăretului ce făcuse Antiohi vodă și scoasă văcăretul, de cal 2 lei și de vacă un galbân și adăoșag de toată vita câte un tult. Ș-apoi, vădzind că să stracă țara și să pustiește, să spărie că ș-a punē capul și feci și el legătura și scrisă cărții pe la marginē de milă.

14. Și triimisă la boiarii cei pribegi de la unguri și de la leși cu giurământ să-ș vie în urmă la pământul lor. Și viniră iarăș înapoi, acasă. Dar cei 5 boeri tot au rămas la munteni, n-au vinit; nicecum n-au credzut.

15. Într-această vrēme, mârzacii nohai, cu oardele lor, începură unii dintre dâșșii iar a s-întoarce în Bugeag. Și turcei îi goniē iară înapoi, nu-i lăsa. Ce să burzului un soltan cu dâșșii asupra turcilor și făcură multă răutate în olatul. Cheliei și arsără și Renii. De-r hi fostu înghețată Dunărea, pân-în Țarigrad ar hi agiunsu. Ș-au scris la Duca vodă să-ncalecē și el cu moldovenii, c-apoi a prăda țara. Ce Duca vodă au cădzut cu rugăminte că n-arē cu cinē să-ncaleci, și i-au triimis 15 pungi de bani. Și așē l-au lăsat.

16. Vinit-au Isuf pașea, sarascherul, înpotriva lor la Smil ș-au ședzut câteva săptămâni acolo cu meteredzé, pân' i s-au strânsu oastea. Și trimisesă și la Duca vodă să margă. Ș-au mârșu numai pân' la Bârnova și s-au întorsu iar, că s-au aședzat sarascherul cu tătarii.

17. Dé vară s-au mutat Isuf pașea de la Baba cu saracherlăcul la Tighine, puindu pricina zorbalăcul tătarilor. Și vădzindu că estē vrajbă în Țara Ieșască, n-avē cine-i sta înpotrivă, să nu facă sarascherlăc la Tighinea.

18. Decé s-au apucat a tocni cetatē ș-a o mări ș-a o lărgi, de au lucrat câțiva ani, pecum să vede, co ceste 2 țări. Și pe tătari au început a-i călca ș-a-i puné a lucra la cetate devaloma cu creștini. Și i-au făcut de-u plătit toată paguba ce făcusa raili la Tighinea și la Reni.

19. Tot la ceastă vremé, craiul leșescu, al doilea Avgustu, începu și el să străcé volnicié leșilor, să fie numai opt sfetnici și să ia tot vinitul stărosteilor, să strângă acci bani să facă mulțime de oasté. Și să giuca în cărți cu doamnelé celi frumoasă a leșilor. Și care-i plăcea, o ținea câte doo, trei luni la dânsul. Încă pe a lui Lebomirțichie au dus-o și-n Șaxonie, de au ținut-o vro doi ai. Și pentru dragostea iei l-au pus și hatman, după ce au murit Iablanovischie.

20. Iară domnii leșeștii nu putură răbda, ce făcură sfat cum or faci să să mântuiască de dânsul, să-l gonească din țară, pecum au mai gonit pe un craiu a lor, anume Denconté, ce vinisă de la franțuji. Și să căiră mult atunce că n-au pus pe un ficior a lui Sobetichie.

20 <sic>. Și marsără cu totâi la craiul Avgust și-ncepură a-lu îndemna să margă să ia cetatē Rigăi de la Cifed, că-i a lor dé moșie. Și-i tulburară mintea craiului, și s-apucă dé gâlcevi cu craiul sfedzescu. Și marsă la Riga să o ia. Ce leșilor nu le era trebuitoară Riga, numai le iera voia să-nceapă gâlcevi cu Sfedul, și ei să să facă una cu Sfedul, și lui să-i dea pesté cap.

Dece Sfedul era o țară puternică, craiul lor tânăr de 16 ani și bun viteaz, dârz. Îndată trecu Marea Balticului și eși în Livonie, în tâmpinarea leșilor. Și nu-i putură sprejeni leșii. Și-ncepură unei a să închina la sfedzi, iar unei să făcă a ținea cu craiul Avgustu.

21. Atunce nu zăbăvi vremé, și muri Iablanovischie, hatmanul coronie, care era cap la tot sfatul începăturii leșești cel mai maré. Căci el să socotié că s-a mântui de Avgust craiu și a lua pe crăiasa lui Sobetichie, fiind ne-nsurat, ș-a fi el craiu.

Ce n-au apucat să isprăvască ce gândisă, și s-înplu Țara Leșască de oști streiné, de rămasără ca un roiul fără de matcă leșii.

23 <sic>. Pusă craiul Avgustu hatman pe cel Lebomirschie, cari s-au pomenit mai sus, și nu zăbăvi vréme, și muri și Lebomirschie. Apoi pusă hatman coronie pe Adam Sinavschie. Era om mic de stat, dar întreg la minte, cu dreptate craiului și-nvâtat foarte, și om dumnedzăescu, la streini milostiv.

24. Sfătui pe craiul Avgustu de s-agiunsă cu Moscul, că vâdzu că pe Cifed nu-i putincios craiul să-l bată sânțur. Că leșii mai mulți era cu Cifedul, de pe cum s-au dzis mai sus. Și-i ascultă cuvântul craiul Avgust și să legă la un cuvânt cu țarul Moscului, cu Petre Alicovici.

25. Țarul Moscului îndată primi bucuroș; că el încă-ș schimbasă atunce portul, de luasă orânduiala nemțască, și vrea să-ș ispitască nărocul oștii sali. Și dede și el pricină Cifedului pentru toate țările Livoniei ce au luat Cifedul de la strămoșu lui, fără calé. Și-ncepu și el gâlcevi și a să baté pe de altă parté cu Cifedul, de au luat cetate Narvei și alteli. Ce Sfedul rămasă a să baté în doo părți. Și Muscul cu oaste lui iar bătea în doo părții: cu o samă de oasté să bătea la Narva cu cifedzii, iar pe altă parte dedesă oaste craiului leșescu într-agiutor.

Ce birui Cifedul pe craiul Avgustu și-l goni în Șaxonie, în țara lui. Și Cifedul să dusă după dânsul, de au ernat acolo în Xacșonie, cu toată oastea.

26. Și de frică, craiul Avgustu, că i-a istovi țara, făcu pacé cu Cifedul și-i giură craiului cifedzescu cum nu-i mai trebuie să iasă în Țara Leșască, să fie craiu.

Și după acié să rădică Sfedul și vini iar în Țara Leșască și coroni pe Stănilav Leșintchi, care era ficior solului celui maré ce trecusă în dzileli lui Antiohi vodă la Poartă, voevoda Poznavischie. Și pe Iosif Potovischie, voevoda Chiovischie, îl pusă hatman coronie, fiind rudă cu Lecinschie.

27. Iară hatmanul Sinațichie și cu hatmanul Oghintichie și cu hatmanul Zapiva și cu oaste moschicească era spre Litfa, într-altă parte.

28. Déce craiul șfedzescu au lăsat pe un ghinărar a lui cu oaste, anumé Cras, cu Stânislavi craiu în Țara Leșască, iară el au purces cu obuzul lui drept în Țara Căzăcească, de au trecut Niprul pe la Starii Dub; și ce-u lucrat s-a scrie înainte, la rândul lui.

29. Atunce leșii, fiind Racoti pribag la dâșii, i-au dat vro doodzăci de steaguri de oaste într-agiutor, de au eșit și el în Țara Ungurească cu zorbă, ca să să dezbată Țara Ungurească de la nemți. I-au dat leșii, carei ținea cu Cifedul, că să temea de Neamtu să nu dea agiutor lui Avgust craiu, fiindu-i Neamțului alector; ce i-au dat pentru să-i facă înpedecaré.

30. Déce Racoti, cum au eșit cu aceli 20 de steaguri în Țara Ungurească, au și-nceput mulțimea de unguri a să strângé la dânsul, de să făcusă la cindzăci, șesădzăci de mii de oaste. Că alerga den toate țările, din Moldova, de la munteni, pân' și tătari, fără poroncă, pe furis, să ducea la leafă la dânsul.

Atunce moldovenii, mulți și ficii dé boier, să ducé la leafă, unei la moscali, unei la leși, unei la Racoti, unei la Cifed, pentru agonisita.

31. Și Racoti, pe unde găsiè nemți, îi tot băte și-i scotè de pen cetăți. Mai îș dezbătusă țara, c-au înblat vro doi, trei ai pen Țara Ungurească.

32. Nemții să bătea cu Frantuțul și nu putè să stea să să bată și cu Racoti. Deci mai pe urmă au dat Neamțului agiutor Inglezul 40.000 și Danie 30.000. Și ș-au înglotit oastea Neamțul ș-au început a să baté și cu Frantuțul și cu Racoti. Ce pe Racoti l-au biruit și l-au gonit la frantuzi, iară o samă de boieri unguri, carei ținè cu dânsul, au pribegit aice în Moldova, iar unei în Țara Leșască. Ce ceshii de aice în scurtă vrème ș-au făcut pacé și s-au dus înapoi.

33. Atunce, pe acéia vrémé, toată Evropa să tulburasă cu oști, de au înblat câțiva ani acestea oști, ce s-au pomenit mai sus. Numai turcii avè paci, și le tot înbla cărțile și soliile ni la unul, ni la altul, de-i tot îndemna și-i învrăjbiè. Ce în scurtă vrème vini și la dâșei zorbă, pecum înainte arată. Să lăsăm celea străiné, să vinim iar la Moldova.

34. Brâncovanul chemă pe boiarii pribegii la sine, și făcură sfat pe taină, să stea să lé facă domnu pe unul dintre dâșii, iar nu din Cantemirești. Și să feriră de Bogdan, fiind Cantemireștilor cumnat, să nu știe nemic de cel sfat.

Și triimisă la Costantin Duca vodă, Brâncovanul, ca-n chip de sol, pe un mitropolit a patriiarhului Dosoftei de Ierusalim, anume Hrisantos, carelé acel Hrisantos pe urmă au cădzut și patriiarhu la Erusalim. Și mângându la Duca vodă, ș-au dat soliè ce au avut, iar pe taină, cu Iordachii Rusăt visternicul, au avut altă solie, de-i giură de la Brâncovanul pentru celi trecute pizmé vechi și groazi și pagube, ce au avut Iordachi, să fie ertate. Și feci și logodnă c-un ficior a lui Iordachi, anume Neculaiu, să ia pe o fată a Brâncovanului, și de acmu înainte să fie frați, și de Cantemirești să fie despărțit, și lepădat de prietșugul lor. Și-l întrebă pe ciné va socoti, dintre boerii Moldovei ce-s pribegi acolo, să cheltuiască Brâncovanu la Poartă, să-l puie domnu. Deci Iordachi, măcar că era om înțelept, iar firè îi era de grec lacom la cinsté; nu socoti nice la Dumnedzău, nice rușiné de oameni, nice la osândă sau la ce va vini pe urmă lucrul.

35. Și-ndată făcu logodnă și priimi să să lepede de Cantemireștii. Pe Antiohi vodă încă l-au rugat Brâncovanul să-i dea fata și să să lepede de prietșugul Cupăreștilor, și n-au priimit; iar el, cumu-i vini zamanul, îndată priimi cu bucurie.

Ce să știți, fraților, că nu numai Iordachi, ce toți grecii, mai drepti și mai bună slugi nu-i alt neam în lume, până iasté stăpânul în cinsté și-n puteri; iar cât să slăbește sau să

micșurează cinsté stăpânului, îndată să și lasă și aleargă la altul, care-i vede că-i mai cu puteri. Pecum și Iordachi, făcând această grabă, mai pe urmă la multe primejdei de viață și de pagubă au venit, caré să va arăta înainte, la rândul lor.

36. Dzis-au Iordachi cătră acel mitropolit că iaste bun de domnie Mihalachi spătar, ficiorul lui Ion Răcoviță vornicul, că iasté niam de boer vechiu, moldovan și iasté rudă și Brâncovanului. Și este și bun că nu-i va ieși Brâncovanului din cuvânt, la ce i-ar poronci. Iară aceasta nu dzice Iordachi pentru altă, ce o dzice căci era Mihalachi de casa lui, rudă aproape, și va faci precum i-a hi voia lui, și va mânca țara pecum au mâncat-o și la Antiohi vodă. Caré așé i s-au și tâmplat de au făcut, pecum au și gândit.

37. Și cu acestu sfat încă și mai mari mulțămită arăta Iordachi lui Antiohi vodă; că Mihalachi spătarul era plin de niiam, boiarii carii era mai capete în țară, și era toți de casa Cantemireștilor. Iar după ce au luat Mihalachi spătarul domnie, acia s-au despărțit toți de casa Cantemireștilor și s-au făcut toți de casa lui Mihalachi spătarul, și Cantemirești rămasesă din boiarii de frunte numai cu cumnatul său, cu Bogdan hatmanul. Așé le așădză, acestea vorbé toate, acel mitropolit, și să dusă de le spusă Brâncovanului toate, deplin.

38. Costantin Duca vodă de acestu sfat nemic nu știu, nice pricepu. Și năcă îl și boiari pe Iordachi, îl pusă vornicu maré de Țara de Gios, ca să-l facă al său prietin. Deci știu că l-au făcut, ca oaia pe lup.

39. Atunce Costantin Duca vodă au scos pe țărani miere și ceară, de au dat pe desetina de stupi și de porci, de tot masculul și de un stup, câte o oacă de mieré și de ciară.

40. Trecut-au un sol moschicescu maré de la Tarigrad pen Iași, mărând la Moscu, anume cnedzu Dumitru Galecin. Ș-au botedzat un cucon a Ducăi, de s-au cumătrit, și l-au cinstit dup-obiceiu.

41. Atuncé, din boiarii cei pribegi ce iera în Țara Munteniască, anume Vasilie Costachi vel vornic, i să tâmplă moarté acolo, în pribegie. Și n-au apucat să-ș vie la pământul lui și la casa lui, nicé să să bucure de sfatul ce-l începuse.

42. Pe-acie vréme era vizir Rămif răiz-afend, carelé fusesă sol la pacé, când s-au făcut la Carlovici. Și luasă aminte, de știé toate faptele și mestecăturile muntenilor, încă pân-a nu cădè vizir, și dzice: „Eu, de aș cădè vizir, știu ce aș faci muntenilor pentru Moldova, că iei au prăpădit-o cu meștersugurile lor. I-aș faci pe dânșii de ar înple țara de oameni, și toată cheltuiala să fie de la dânșii.“

43. Decé în scurtă vréme au și cădzut vizir. Ce, cum au cădzut, îndată au și chemat pe Brâncovanul la Poartă, ca să-l mazilească din scaon, că să temé turcii că nu-l vor putea prinde la mână.

Deci fiind în multe prepusuri la înpărăție o domnie îndelungată ca acié, nu vrea să margă la Poartă. Iară unchii lui, Cantacozoneștii, sfetnicii lui, nu l-au lăsat să ia într-altă parté, ce l-au îmbărbătat numai să margă la Poartă, că apoi, nemărgând el, va aduci perirea țării și boiarimei. Și așea, cu maré grijă, au purces la Udriiu și, mărând încetu, pân-a sosi în Udriiu, ș-au tocmnit lucrul cu banii, ca un domnu bogat ce iera, câtu nice vizirul n-au avut ce-i facé. Ce încă l-au grăit de biné cătră înpăratul; că încotro să întorce, vizirul tot dé bine-l grăia.

Ce, dac-au sosât la Udriiu, l-au întrebat înpăratul pe vizirul de ce au adus acolo pe domnul muntenescu. Iar vizirul au dzis că l-au adus, că-i om înțelept, cu sfat și avut, că „la această vréme ne trebuiește sfat și bani“. În păratul au dzis: „Să nu-l zăbăveștii aice, ce să-l înbraci cu căftan, că nu stea țara acié fără domnu“.

44. Vizirul, dac-audzi așé, l-au chemat la adunare, și și pentru alte ce au avut a-i dzice, l-au întrebat pentru Țara Moldovei, ce s-au străcat și s-au pustiit: „Oari de schimbările

domnilor, au de oști ce au călcat?“ Iar el, vrând să mazălească pre Costantin Duca vodă, au dzis că o au strâcat-o domnul, carele iasté acmu domnu într-însa.

45. Vizirul i-au dzis: „Dar putè-vei tu să porți de grije acei țărâi, să-ți fie pré samă, să o tocmești, să fie plină de oameni?“ Iară el, dac-au audzit așe, foarte era cu voie să fie domnu la 2 țărâi, că pentru acie aducè oști streiné pen țara noastră și schimba domnii dintr-însa, să o strâci și să rămâie pustie.

Decé de la această întrebare n-au putut da răspunsu vizirului pân' nu va lua răspunsu de la unchei săi, ales de la Costantin Cantacozino stolnicul. Ce s-au rugat vizirului să-l aștepte pân-în 5 dzilé, să să socoteiască, și atunci îi va da răspunsu vizirului pentru acestu lucru. Iar Costantin stolnicul i-au scris să mulțămască lui Dumnedzău că nu-i pe voia neprietinilor, și să-ș păzască treaba și grijé țărâi salé. Iară mai mult să nu-l știe că s-amestecă, că apoi, de nu-l va asculta și va faci pesté voe lui, bine să știe că, când va încăleca el din Iudrii, iar el va inhâma în cărută și va treci în Ardeal; și când va sosi el în București, el va sosi în Udriiu. Și ce va vidè, să nu să sparie.

46. Iară Brâncovanul, a cince dzi, luând acestu răspunsu de la unchi-său, au mârșu la vizirul și i-au dat răspunsu că nu va putea purta grije a doo țări, ce sint de marginé. „Ce să mazălești măriè-ta pe cesta, să poroncestii la țară să-ș aleagă iei pe ciné le va plăcea domnu. Și așea, alegându-l cu toțâi, așe vor nemeri om bun, și va tocmi țara. Că așea m-au ales și pe miné Țara Munteniiască, de m-am învoit cu boiarii ș-am tocmi țara.“

Ș-aceasta n-o grăe pentru altă, numai pentru sfatul ce sfătuisă cu boiarii să puie pe Mihalachi spătarul. Ș-au mai dzis vizirului Brâncovanul că Costantin Duca vodă s-au încumătrit cu solul moschicescu caré au mârșu pe acolo, și i-i gândul să fugă la Moscu și co cèe să stracă țara.

47. Vizirul, înțelegând acestea, îndată, cu taină, au răpedzit un capegiu la Isuf pașea, sarascherul, să-l prindză, să-l triimață la Poartă cu bună pază. Cé sarascherul împreună cu capegi-bașea au triimis pe capegilarchiiașii a lui și pe alai-beiu cu 200 și mai biné de spahii. Și cându s-au apropiat de Iași acei agii cu oastè, au triimās înainte la Costantin Duca vodă să le grijască conac, că mârșu să hotărască la Horodinca despré leși, c-au jăluit leșii că au strâmbătate despré moldoveni.

48. Decé descălecând turcii la gazde dimineata, n-au dzis nemic, iar cându au fostu pe chindie, numai ce au înplut turcii ograda domnească, de au apucat porțile și-npregiurul zidului, cât să spăriesă toți cât era în curté, că n-avè unde să scapi.

Și l-au închis pe Duca vodă în casa cè mică ș-au pus la uși turci de pază. Și casa cè maré și cè mică era pline de turci. Și așea l-au ținut patru, cinci dzilé, de nu-l lăsa din casă să ias-afară, nice la doamna să margă, pân' l-au pornit. Ș-au pus pe Iordachi Rusăt camaican, și atuncea au deschis porțile.

49. Duca vodă, vâdzind așe urgie, au priceput că s-or ridica boiarii cu pâra asupra lui, și nu să va mai întoarce la domnie. Căci fărmanul nu-i scriè de mazălie, numai îi scriè să-l ducă la Poartă. Agiunsu-s-au cu capegi bașea, ș-au și-nceput a răpedzi harzuri la Poartă, și la hanul, și la sarascherul, și-n toate părții, pe unde avè prietini. Brâncovanul încă au făcut vesté boiariilor ce iera pribegi în Țara Munteniiască precum au aședzat cu vizirul.

50. Decé boiarii pribegi din Țara Muntenească au și făcut stiré cestor din țară: cum s-a rădica Duca vodă din Iași, cum să să pornească și ei la Udriiu după Duca vodă, că le-or eși și ei în tâmpinaré.

Atuncea toată boerimea și mazălimè, înțelegând c-au prinsu pe Duca, s-au strânsu la Iași ș-au început a gâlcevi câtră capegii baș ș-a-i spuné că faci Duca vodă harzuri de trimite la Poartă,

fără voia lor și fără știré, iar lor nu le mai trebuie să lé fie domnu.

Iară când au fostu a doo dzi, chemat-au capegi bașea pe toți boiarii la curte să le cetească un fărman de mazălie Ducăi vodă ce i-au vinit. Și strângându-să toți boiarii la curte, deodată numai ce au închis iar porțile, ș-au început turcii a prinde pe boerii, carei era mai capete, ș-a-i închide ș-e-i puné și-n heră, ca vro dzeci, cinciisprecii, pe izvod ce-i dedesă Duca vodă: ce nu numai pe cei streini și pe ciia de casa lui să ia cu dânsul, și, sosând la Udriiu, să ție în parté lui.

51. Ș-au închis și pe lordachi vornicul, ce-l pusesă cămaican, ș-au pus cămaican în locul lui pi Ion Buhuș logofăt, fiindu-i rudă, ca să popriiască tara să nu margă după dânsul să-l pârască.

Și l-au pornit din Iașii în gios spre Bârlad, împreună cu acei boiari ce-i prinsesă, și s-au dus pân-în Gălați. Și acolo, din boerii ce-i prinsesă și era a lui, i-au boerit în Gălați. Au pus hatman și visternic și comis, ca să sparie țara că nu-i mazil, și-i domnu. Iar pi cielalți boeri ce iera în prepus nu-i lăsa din heră, ce au trecut Dunărea cu dâșii, să-i ducă la Udriiu. Ș-au scris și la Hapdi pașé să poprească la Dunărea, să nu treacă nime după dânsul să-l pârască.

52. Boiarii carei au rămas de nu i-au închis au eșit din Iașii tot câte unul: unul pe de o parte, altul pe de altă, și s-au strânsu toți la Hadâmbul, supt codru, și di acolo au luat pe Racove în gios; tot s-atrăgea boiarimea și mazălimea, în urma Ducăi vodă, pân' la Piscu. Ș-au răpedzit de olac în Țara Muntenească pe la boiarii pribegi, de-u făcut știré, de toate de acestea ce au făcut Duca vodă, Brâncovanului la Udriiu.

53. Ce Brâncovanul, înștiințind pe vizirul, au triimis de au luat pe Duca vodă de pe drum și l-au făcut surgun la Cavala, unde era multă ciumă, ca să nu-l mai superi oamenii cei din curté împăratului, că să puna taré sălihutarul pentru dânsu. Și

pe boiarii ce-i aducea în hieră i-au slobodzit. Și Dunărea încă Isuf pașea au slobodzit-o, să treacă boiarii.

Ș-au scris Brâncovanul în București la stolnicul Costantin, de au pornit pe boiarii pribegi la cielalți, de s-au împreunat la Piscu, de au trecut Dunărea cu toțai, de s-au dus la Udriiu să-ș rădice domnu. Numai ce au scris la stolnicul de au poprit pe Bogdan hatmanul în Bucureștii, de nu l-au lăsat să margă cu cie boiari la Udriiu, dzicând să aștepte, că-i trebuitor pân-a vini de la Udriiu, că-i trebuitor Brâncovanului. Că nu era de altă treabă, numai să temé să nu puie vro piedică să scoată iar pe Antiohi vodă domnu.

54. Atuncea au făcut maré cheltuială Brâncovanul la Udriiu cu Poarta, avându nume de bogat și vrându să împle gurili tuturor. Ș-au mai adaos și birul Țării Muntenestii, peste cât da mai întâiu, pe an câte o sută și cindzăci de pungi să dè mai mult. Și tocmindu-ș toate lucrurili, au purces de au vinit la București.

55. Iară boiarii Moldovei care s-au pomenit mai sus bine n-au agiunsu la Udriiu, numai s-au și sculat zorbă mari din Țarigrad toate mulaleli și rusfeturili cu oaste și cu pușci de au purces la Udriiu să mazălească pe-npăratul. Ș-au pus și vizir dintré dâșii.

Iară soltan Mehmet, cu câtă oaste avé la Udriiu lângă dânsul, încă s-au gătit de a făcut meteredzè să stea împotriva acelor ce viniè. Și atuncea, tunpinându-să oștilé, s-au făcut tot una și l-au scos pe soltan Mehmet din împărăție. Ș-au pus pe un frate a lui, soltan Mustafa, împărat, iar pe soltan Mehmet l-au pus la închisoară, și peste o săptămână l-au otrăvit, de au murit.

Muftiul s-ascunsesă și, găsindu-l, l-au muncit de au luat mulți bani de la dânsul, pân' l-au omorât.

<56>. Și au pus un popă de legea noastră și altul armenesc de l-au prohodit, și au mărșu înainte-i cu cântări și cu

cădelniță, pân' l-au scos afară din ordie și l-au îngropat, dzicând c-au fostu ghiaur. Și-npăratul cel mazâl i-au fostu puștu lui, și el făcē ce-i era voia, de schimba pașii și domnii totdeona.

Iară pe Rami vizirul nu l-au putut găsi, că nicē le iera pre cu voie capitilor să-l găsească. Că să voroviē atuncē că cu îndemnarea și știrea lui să fie fostu aceasta, că nu putē să vizirească de răulu muftiului.

57. Atunce și boiarii Moldovei sta acolo de aștepta să găsească vremea. Și Antiohi vodă înțelegând, încă era acolo la Udrii și aștepta să-l ciiară boiarii la Poartă, să nu cheltuiască mult. C-așea-l amăgiē boiarii, să șadză mâlcom, că l-or cerē pe dânsul domnu. Și mai cu dedânsu lordachi îi poronciē, și el îl credē. Și-i poroncisă din Tara Muntenească cumnatu-său, Bogdan hatmanul, toate trebile ce or să facă boerii cu Brâncovanul, să-ș cautē treaba déusebi, să-ș isprăvească de la Poartă. Iar el n-au credzut, și s-au potrivit lui lordachi.

Atunce lordachie vornicul au chemat pe Panaite Morona postelnicul, hiindu din parte Ducăi vodă, și pe alți boiari a Ducăi vodă și le-u giurat cum că n-or avē nice o nevoie. Și le-u spus tot sfatul, că le-i voia să puie pe Mihalachie spătarul domnu. Deci ei având grijă de Antiohi vodă, îndată fură bucuroși să fie și ei la un cuvântu, și mai vârtos Panaite postelnicul Morona, că-i era rău greșit lui Antiohi vodă că-i stătusă înpotrivă la vremea Ducăi vodă.

58. Atuncea Panaite Morona, fiindu om harnic și istețu la toate, dé știē rândul Porțai turcești la toate, au și făcut un hardzu cu mâna lui, că știē turcește, ș-au și purces cu toată boerimea și gloata la împăratul pen mijlocul urdii, de nu să temea de nime. Enicerei atunce era dârjâi în zorbă și-l întrēba unde mergi co cea gloată de oameni. Iar el dzicē cătră iniceri că merge la împăratul să pârască pe mufteul, că le-u mâncat țara. Și enicerii, audzind așea, le tot făcē calea.

59. Ce împăratul, vâdzind acea gloată de oameni, au și triimis de le-au luat arzul și, cetindu-l, l-au buiurdit la vizirul, să le facă pe voie pentru toate ce or pofti. Și atunce cu totâi au rădicat pe Mihalachii spătarul de l-au pus domnu. Să făcē a nu-i plăcea să priimască domniē, ca și fata ciē ce dzisă unui voinic: „Fă-tē tu a mă trage, și eu oi merge plângând“. Așē să făcē și Mihai vodă că nu-i trebuiaște domniē.

60. Înbrăcând Mihalachi spătar căftan de domnie de la vizirul, îi și schimbară numeli Mihai vodă. Atunci simți și Antiohi vodă de viclesugul boiarilor ce i-au făcut și alergă la inecer aga de-i dēde știre și-i giuru mulți bani. Și inecer aga îndată să dusă la vizirul ș-apucă pe Mihai vodă la vizirul încă neeșit din cort afară. Și-ncepu a grăi cătră vizirul să puie pe Antiohie vodă domnu și a străga tari că dă bani mulți și trebuie leafă enicerilor.

Să spăriiasă Mihai vodă și toată boiarimea că le-a străca giucăriia inecer aga. Numai n-au putut, că apucasă de iesișă talhășu de la împăratul ș-apucasă de-l înbrăcasă cu căftan. Ce nu s-au putut; iar c-un cifertu mai înainte de-r hi sosât inecer aga la vizirul, lua iar Antiohi vodă domniē.

61. Dup-aciē s-au rădicat împărătiē dé la Iudriiu, cu toată oastea, ș-au purces la Țarigrad; și Mihai vodă cu boiarimea după dâșei.

Și după ce au agiunsu la Țarigrad, făcu Mihai vodă și cu totâ boerii marē jalobă la vizirul asupra lui Costantin vodă. Și trimisă vizirul de-l adusără la Țarigrad din surgunie. Să pârără de față la divanul vizirului, c-au străcat țara și i-au jăcuit cu feluri de feluri de obiceiē, cât nu mai putē să mai răspundă nemic Duca vodă înainte boerilor.

Și de la vizirul l-au dus la cazascherul și pe la multe divanuri a cadeii. Și tot așē îl purta boiarii pe uleți, din giudețu în giudețu, vro doo, trei săptămâni, pân' cheltui Duca vodă pe

la giudeți tot ce avu. Și-l lăsar-acolo, cu maré sărăcie și pedeapsă, și-nchisoari pururea dispré datornici.

62. Iară Mihai vodă aședză capichihăi la Poartă pe Cupăreștii, pe doi frați a lui Iordachi vornicul, anumé Mihalachi și Scarlatachi, iar pe alt niam și nepoți a Cupăreștilor, pe toți îi luo cu siné de-i adusă în Moldova.

Și-nbracă căftan; și de la împăratul luând stiaș și tuiuri de domnie, să găti cu toți boiarii și purcesă de vini în țară cu bună pacie.

Iar Duca vodă Costantin, sin Duca vodă celui bătrân, n-au mai eșit la domnie altă dată, ce-u murit la Țarigrad cu mari lipsă. Și i-au rămas 3 ficiori: unul făcut cu fata Brâncoveanului, și au murit, altul s-au dus la muscali, altul este la Țarigrad, cu mari lipsă. Precum va mai hi, vremé va arăta.

DOMNIA ÎNTÂIU A LUI MIHAI RĂCOVIȚĂ VODĂ,

LEAT 7211 <= 1703>

CAP 87

Zacialo 1. După ce au vinit Mihai vodă în Iași, în scaon, boerit-au și el dup-obiceiu. Puse pe Antiohi Jora, carei au fostu hatman, vel logofăt, și pe Iordachie Rusăt vornicul îl puse vornic de Tara de Gios, și pe Bogdan hatmanul vel vornic de Tara de Sus, și pe Lupu Costachi hatman, și pe Manolachi, fratele lui Iordachi, vel postelnic, și pe cumnatu-său Ilie Frige-vacă vel spătar, și pe Mavrodin visternicul vel păharnic, și pe cumnatul său Pălade vel visternic, și pe Dumitrașco Ursachi vel stolnic, și pe frate-său Dumitrașco Răcoviță vel comis.

2. Acestea era boiarii lui Mihai vodă, iar mai ales și mai de cinste era Iordachi Rusăt vornicul. Cé vré iel și ce poroncié iel, acié făcè și Mihai vodă. Așijderea și muntenii, iar ce vrea făcè. Și neamul lui, toți era tari și mari, cine de capul lui, cum vrea, așa făcè. Și slugeli lui cei din boiarie era tari și mari și obraznici,

după cumu-i hirea mojăcească. Intra în casă, și cu treabă și fără treabă, când le era voia, de nu sāmâna curte nemic a domnie, de atăta obrăznicie ce iera.

Iar Mihai vodă, cum s-arăta în boerie, iar atunci își părea că-i un om zălud. Și să mira cum a faci să le poată intra în voie tuturor, și nu le mai putea întra în voie. Iar cei streini sta în laturi de mansipuri, că nu puté încăpé de Cupărești, și de neamul lui, și de slugeli lui.

3. Și-ncepură a sfătui să stângă pe boiarii cei străini, să rămâie numai neamul lui cu Cupăreștii, pecum au făcut și Șerban vodă și Brâncovanul, de-u stânsu pe cei streini, de au rămas numai neamul lor, Cantacozonestii. Așa și acesta au început a puné dăjdii grele pe mazăli și pe oamenii lui Antiohi vodă și pe a Ducăi vodă. Încă-i și-nchide șe-i băté pé ciie a-i Ducăi vodă.

Atunce ciialiații boeri streini au priceput că i-au amăgit Iordachi vornicul cu giurământul, c-au fostu numai pentru bineli lui acel giurământ, și mult să căia atunci că n-au cersut domnu de la Poartă pe Antiohi vodă.

4. Atunce era la curțile domnești pe poartă o biserică mică, făcută de Ștefan vodă Tomșe, și mai nice boiarii cei cu boiarii nu puté încăpea într-însa. Și lângă beserică era visterie, și deasupra besericii ș-a visterei era un turnu nalt în chip de clopotniță, iar dedesuptul besericei și a visterei era un beci, de-nchidè tâlharii.

5. Ci socoti Mihai vodă că nu-i cu ticneială să fie biserica mică la curte, că mazălii și slujitorii n-au unde încăpé, nice iasté cu calé să fie temnița supt beserică. Ce să îndemnă și răsipi și turnul și visterie, și tinda besericei, și beciul cel dedesupt, și lăsă numai altarul și turla cea naltă din mijlocul besericei. Și s-au mai apucat a zădi din pământ ș-au făcut tinda largă, cu toate podoabeli, cum să vedé.

6. Așijderea s-au mai apucat de au mai făcut și altă beserică, de lemn, și i-au pus hramul Sfetei Iazor, în ograda vămii, aproape de curțile tătâne-său, lui Ion Răcoviță vornicul.

7. Și doamna mării-sali încă s-au apucat de-u tocmît și-au sîndilit Mitropolie cî vechi, cu toate cheltuielile ce au trebuit, de cîntă sfînta leturghie și astădzi, cî era pustiită de mult.

8. Atunce au scos Mihai vodă rumtă pe țară cu pecetluit roșiu, pe față, tot omul. Și oamenii să teme să iasă toți la ruptă, să nu să înmulțască cifeturile pecum să înmulțisă la Costantin Duca vodă. Ce vîdzind așe, au scris cărți pe la stăpînei satelor și pe la vornice și pe la vătămăni, să-i scoată pe toți la rumtă, c-apoi, pe urmă, aflîndu-să, or petreci rău capeteli. Iar pe urmă, unde găsăia zloțășii cîte un om fără pecetluit, îl pună pe vornicul sau pe vătămăni în butuci și-l triimitea la Iași, și-l purta pe uleți, cîce n-au scos oamenii întîi la rumtă, să-ș fie luat pecetluit.

Și vîdzind cî nici cu acie nu-i poate spărie să iasă toți la rumtă, vîndut-au toate ținuturile la cochi vecu, ciocoilor, ca goștina de oi, pe oamenii cei fără de pecetluituri de rumtă, de nu pută scăpa nice un becisnec, pe necăiuri, să nu ia pecetluit.

9. Atunce fiind Poarta neaședzată, avă și Mihai vodă mare nevoie de bani; cî ntr-un an și giumătate ce au fostu domnu s-au schimbat trei viziri și șapte chihaiali. Să mira și el ce va faci, cî n-avă de la cine lua și el bani, cî țara era giumătate scutelnică, tot a neamului lui și-a Cupăreștilor, cum s-au pomenit mai sus.

10. Și așea, fără vesté veni vestea din Țara Muntenească cum au înbrăcat Antiohi vodă căftan de domnie, și el îi mazâl.

Deci cum întălesără de acé vesté Iordachi vornicul și frate-său Scarlatachi – să tîmplas-în Iași de la Țarigrad vinit – și alți greci mai mici. Cupăreștii și Dumitrașco Răcoviță comisul, fratele lui Mihai vodă, aceștea toți, temându-să de Antiohi vodă, n-au mai așteptat să sosască capegi bașa cu

mazălie și-au și fugit în Țara Munténească; iară Panaitachie Morona au trecut în Țara Leșască.

11. A doo dzi, ciialăți boiari, ce rămăsesă și nu știé nemic, să mira ce poate să fie. Chimat-au Mihai vodă pe Bogdan la curté de i-au spus pecum i-au vinit vestea de olac într-o noapte din Țara Muntenească, de i-au spus acea vesté. Ce Bogdan vornicul mult i-au dzis lui Mihai vodă, căci au făcut spaimă, și n-a hi nemic pe urmă, și-i lucru cu rușiné.

12. Prepun oamenii și vorovăscu de dzic cî atunce, știind Mihai vodă pe Bogdan cî iasté om vrednic și temându-să cî după ce a vini cumnatul său, Antiohi vodă, domnu, la chivernisi biné la domnie, să-i fie dat atunce în café otravă. Care și can samăn-acel lucru să fie fostu și can adevărat; cî curund s-au și bolnăvit și pesté cinci, șesă luni au murit, după ce au vinit Antiohi vodă, și boala lui într-acel chip au priceput-o doftorii la moarté lui. De hi așe, va da samă la Dumnedzău.

13. Tîmplatu-s-au de au zăbăvit acel capegi-baș cu mazălie vro trei, patru dzilé, după vestea ce vinisă la Mihai vodă. Deci boiarii toț să strîngé la gazda lui Bogdan vornicul și sfātuia și să mira ce poate fi. Și să teme să nu fie luat Costantin Duca vodă domnié.

Ș-au pus străji în gios la drumuri, de străjuia. Și cînd sosăia capegi-baș în Iași, iar Bogdan vornicul și cu toată boiarimea s-au sculat din Iași și s-au dus pe Bahluiu în sus pân' la Căcărădzeni. Ș-au stăut acolo pân-au sosât capegi-baș și-au cetit fermanul cî esté Antiohi vodă domnu. Și au vinit și omul lui Antiohi vodă cu cărți la vornicul Bogdan, să fie cămăican.

14. Atuncea cetindu cărțile Bogdan, a lui Antiohi vodă, la Căcărădzeni, au adevărit tutoror boiarilor ce iera cu dînsul să nu poarte nimé nici o grijă, nice să aibă nice un prepus dispré Antiohi vodă, pentru cîți au fostu la rădicarea domniei lui Mihai. Ș-au luat asupra sufletului lui cî n-a avé nimé nice o nevoie.

Și așe toți să învoeșeră și purcesără cu toții înapoi la Iași. Și-ntrară cu toți grămadă în curte domnească, de descălecară, și să înpreunară cu capigii bazea, de le ceti ferman. Și spusără capegi-bazei că ei au fugit, temându-să de Duca vodă, că iasté, iar de Antiohi vodă nu fuge nimé.

15. Decé cădzind Bogdan cămaican, grijit-au pe Mihai vodă cu toate deplin, câte i-au trebuit. Și de toate de câte au poftit ș-au luat îndestul. Și l-au pornit cu maré cinsté, ca pe un domnu. Pe nimé n-au lăsat să-i facă vro gâlceavă, sau să-i grăiască vrun cuvânt înpotrivă. Pân' și bucatelé ce au avut a lui și pe une slugi din boerie au lăsat cu bună paci, de-au mărșu în Țara Muntenéască, de i-au dat Brâncovanul o moșie, de au ținut bucatele acolo.

16. Atuncea, la mazălie să tâmplasă de vinisă sol din Țara Muntenescă Toma spătarul Cantacozino. Și la acea spaimă au fugit și el din Iași în Hangu, că nu l-au încăput vrémé, de frică, să margă în Țara Muntenescă, înpreună cu vāru-său Ilie păharnicul Cantacozino și cu Neculaiu Costân hatmanul. Deci Bogdan, au și răpedzit cărți la dânsul, să margă în țara lui fără de nici o grijă. Și s-au întorsu din Hangu, de s-au dus la țara lui cu paci.

17. Ș-au scris și la ceia boiari, la Ilie păharnicul și la Neculaiu și la altăi, câti mai era acolo, de s-au întorsu toți înapoi la casălé lor, fără de nici o grijă. Și rămasă Bogdan în Iași, stăpânind cămaicanié cu bună învoială și dragosté cu toți.

18. Și triimisă și la Panaitachi postelnicul Morona, în Țara Ieșască, de-l luo asupra sa, pentru greșelili ci făcusa lui Antiohi vodă, că nu i-a hi nemíc. Și după ce au vinit în țară, l-au triimis înainte în Dobrogea, în tâmpinare lui Antiohi vodă. Și atuncea puțințel l-au muștrat Antiohi vodă, ș-apoi l-au ertat. Și-l ținea în maré cinste și milă, căci era om harnic la slujbé, de să știé rândul turcilor, după cum s-au dzis mai sus. Slugia ca un grec, după cumu-i înbla vremea.

19. Atuncea triimisă Brâncovanul pe vāru-său Stefăniță păharnicul, ficiorul stolnicului Costantin Cantacozino, carelé acela au cădzut și domnu mai pe urmă Brâncovanului, la Țarigrad, de au stăut de au făcut paci lui Antiohi vodă cu Brâncovanul, cu giurământ înainte patriiarhului, ca să nu să mai pârască la Poartă unul pe celălalt, să se străci țărâli cu cheltuiala, și-ncă să s-agiute unul pe alalt cu prieteșugul.

20. Și pentru Mihai vodă să nu se mai puie să-l scoată Brâncovanul la domnie. Și lui Dumitrașco beizădea, fratele lui Antiohi vodă, încă să-i dea Brâncovanul pe an câte 10 pungi de bani pentru chevirnisala lui, ca să s-odihnească în Țarigrad la casa lui cu paci și să nu mai înble amestecând pe Brâncovanul și făcându-i cheltuială, ce încă să-i arete slujbă. Că să spăriiasă Brâncovanul că i-a sminti domnié, pentru multă cheltuiala și paguba ce-i făcè totdeuna.

Așijderea au făcut pacé Brâncovanul și cuscru-său, lui Iordachi Rusăt vornicul, ca să slujască lui Antiohi vodă cu dreptate, ca maiinté, și să fie lepădat dispré Mihai vodă, și el și toate rudeli lui, Cupăreștii. Și așe au ținut dé bine această paci, pecum țin cănei vinerili. Caré mai-nainte la rândul lor s-a arăta.

21. Antiohi vodă, tot atuncea, după ce au vinit Mihai vodă mazâl la Țarigrad, chemat-au și vro doi, trei boiari din Moldova, di au pârât pe Mihai vodă de doo biruri și doo bariiamlăcuri: când au fostu domnu, le-u luat din țară și la visterie înpărătiască nu le-u dat, de au rămas rămășiță. Și el tăgăduia, că nu le-u luat din țară. Deci l-au rămas și l-au pus la-nchisoari, să plătească banii la visterie înpărătiască.

Atuncea și eu eram tânăr, și fusesăm mai-nainte agă și m-am tâmplat în Țarigrad, de am vădzut acea pâra.

22. Dup-acia s-au gătit Antiohi vodă cu tot agârlăcul și s-au rădicat din Țarigrad ș-au vinit pe la Baba, pe la Isuf pașea sarascherul. Și i-au fostu și sarascheru, lui, cu bună dragosté,

și l-au cinstit ca pe un domnu. Că pe ciia vrème sarascherul nu șadè tot la un loc, ce să ducè de îmbla și la Tighine, și la Oblușită, și la Baba. Și de acolo sosând la Gălați, au găsât strânși toată boerimea, arătându-le tutoror dragosté și cinsté. Și purcégând din Gălați, au mârșu pe la sat pe la Ivesti, la soru-sa Lupa, hătmaneasa lui Bogdan, cari acolo i-au făcut cinsté 2 dzilé, și lui, ș-a toată boiarimea și oastè câtă era. Și dé acolo au mârșu la Iași în scaon.

DOMNIIA A DOA A LUI ANTIOHI VODĂ,
SÂN CANTEMIR, LEAT 7213 <= 1705>
CAP 88

Zacialo 1. După ce sosi Antiohi vodă în Iași în scaon, pe ciè vrème era paci bună în țară. Și pusă boiarii a triè dzi după obicei: pe Antiohi Jora vel logofăt, pe Lupul Costachi vel vornic de Țara de Gios, pe Neculau Costân, biv hatman, vel vornic de Țara de Sus, pe Bogdan vornicul iar l-au pus hatman, pe Macsut vel postelnic, pe Ilie Cantacozino vel spătar, pe Savin Zmucilă vel ban. Și de atunci să așădză această boiarie cu temei în Moldova, de-i aședzată la rând. Că mai înainte, deși era la vrun domnu, uneori șadè mai sus, uneori mai gios: după cum le fusesă altă boerie, așè șadè și cu bânîe la divan. Iar de ice înainte i s-au aședzat rândul după spătarul cel mari, și i s-au făcut și vinit boiarici câte un ban de drobul de sari de la ocnă, câte un ban de drob. Pe Dabije clucerul l-au pus vel păharnic, pe Lupul Colivarul vel visternic.

Pentru acesta, vâdzindu-l mazălîmea că-i din niiam prostu, li să străcară tuturor voia, că nu lé era cu cinsté să margă la gazon lui.

Pe Ion Sturdzea vel stolnic, pe Ghiorghită sârdarul vel comis, carei era neam lui Antiohi vodă.

Pe aceștia îi boeri Antiohi vodă deodată; iar mai ales și mai de cinsté era cumnatul său, Bogdan hatmanul. Toate trebilé și cheverniseleli țărâi era după dânsul. Numai nu putea, că era bolnav, cum mai sus s-au pomenit.

2. Curundă vrème l-au triimis sol în Țara Muntenească, și mult au zăbăvit acolo, fiind bolnav. Și după ce au vinit, încă din pat nu s-au mai sculat și-n scurtă vremè au și murit. Caré la moarté lui multă jelé au avut Antiohi vodă și boiarimea și țara, de boer moldovan, cap întreg și cunoscător la giudețe și vrednicu la toate trebilé, cu-ntelepciună. Caré tuturor le-au părut rău de păgubirea ce au păgubit țara, iar mai cu dedinsu lui Antiohi vodă i-au rămas rană nevendicată. Că i s-au schimbat lucrurili, și i s-au micșurat schivernisala, cu multe amestecături, nu cum era în domniè întâiu.

3. Pus-atuncea pe Ion Buhuș logofăt maré și pe Antiohi Jora, logofătul, hatman în locul lui Bogdan, și pe Ilie Cantacozino, spătarul, visternic mari, în locul Lupului Colivarului. Și pe miné, Ion Neculce, din slugerie cea mari, m-au pus spătar maré.

4. Și rămasă atuncea toată cinstea și chevernisala după Ilie visternicul Cantacozino, împreună cu Panaitachi Morona biv postelnic, carei aceștii doi boiari chivernisăia pi Antiohi vodă. Și să potrivisă amândoi acești doi boiari într-o firé, după cum ză dzicé: „calul râios găsește copaciul scortos“: iuți, mândri, mincinoși, fătarnici, giurători pentru hiecé, amăgitori. Care, cât era Antiohi vodă de strașnic la mânia, că de multe ori la divan cu buzduganul azvârliè în oamenii cei vinovați, și taré și drept conoscător la giudecată, dar nu ținea mânia mult, și nu-l putea nime întoarce din dreptate la giudecată, nice iubiè minciuneli, dar acești doi boiari, ce mai sus s-au pomenit, îl întorsesă pe Antiohi vodă, dé li să potrivie. Că mai toți domnii sint buni, numai să tâmplă de să află de cestu fel de oameni, de să lepăscu mai lesné mai la toți domnii, de le străcă firea cè

bună. Mai mulți să află la domnii de ceștea decât di cei direpți și buni. Ce dacă să tâmplă boiarul chevernisătorul de-i înțelept și bun, măcar de-i și domnul rău, îl înblândește și-l întoarce cu blândețe, de-l faci de-i bun.

5. Atuncea, apucându visternicie Cantacozino, scoasă Antiohi vodă nevoi grelé pe țară, că avé și datorie la Țarigrad, gândinu că s-a plăti. Scoasă orânduialé multe, și satarelé, și hârtii, și fumăret, câte un zlot de toată casa. Și-l făcu Cantacozino de făcu și obiceiul în țară, care-i n-au mai fostu, câte 2 bani de vadră de vin. Însă da numai țăranii, dar boiarii și mazălei de la aga în sus nu da. Și mult s-au apărat Antiohi vodă și nu vrea să fac-acel obicei, numai nu puté, că-l tot îndemna Panaitachi și Ilie visternicul.

6. Mai făcut-au și alt obicei: dé tot boul dé negot, cornărit câte un leu. Iară pe mazăli îi îndesié cu dăjdii gréle și cu împrumute desé, și nu lé mai da. Și-i asuprié Cantacozino pe pizmă, și nu lé făcea dreptate, și-i tot pârăia și-i amestéca cătră Antiohi vodă cu feluri de feluri de amestécături dé pâră, pentru ca să s-înbunedzé și s-înmultască cinstea lui, ca un om fără suflet; că nu era nemic adevăr într-însul.

7. Și pe mazălii zlotăși îi supăra din calé afară, de-i făcea dé plătie pustielé. Și pe unei îi pârîie, de-i trimite pe la ocnă. Și Antioh vodă, de-l și pricepea, îi învoia, pentru voia munténilor, fiindu-lé rudă.

Și mai nu avé nicé o parte Antiohi vodă dintr-acele nevoi multe ce scoté, că datorie i-au rămas neplătită, și când s-au mazălit, au rămas mai cu nemic, ca și la mazălie dintăiu. Numai ce au rămas cu vro cindzăci șesădzăci de pungi de bani. Că el nu era prea sameș, nicé lacom, ce-l credé pe dânsul ce grăiașté. Și el mânca, și fătiș, și furis, cumu-i era lui voia.

Și avé și altă nebulie în cap, că gându lui era cum ar puté apuca domnie, având pe munteni nedejde. Și pentr-aceia avé prietșug cu Panaitachi postelnicul Morona, știind rândul

Portăi, socotind c-a găsi vro vréme, ca și Mihai vodă. Pentru acié sta asupra mazălilor, ca să-i răsăpască, să facă numé rău stăpănu-său, lui Antiohi vodă. Și atuncea au agonisât din vesternicie el 70 de pungi dé bani, mai mult decât stăpănu lui au agonisât, Antiohi vodă.

8. Vinit-au atunce poroncă dé la Poartă de au dus multă somă și maré lemnu și greu la Țighine și la Cetatē Albă și la Voziia, cu maré grab' și cu mulți zapcii. Boiarii au stăut toată vara cu Orheiul și cu Lăpușna și cu toți siimenii din curte, de-l tăia. Și cu maré greu l-au rădicat pân-în iarnă. Și-ncă au închisu în turnul Golăci pe Darie Donici sărdarul și pe Chirica și pe Bogoš, și era să li taie și capetili, fiind ispravnici pe lemnu și nu-l puté în grab' să-l ducă. Că s-agiunsesă muntenii și cu Mihai vodă și cu Isuf pașea, ca să-i dea pricină la Poartă pentru lemn, că nu poartă grijă. Și pentr-acia il grăbié Isuf pașea din calé afară cu lemnul.

9. Pi aciaa vremé, de la închisoari, Mihai vodă au făcut un harzu, de l-au dat la împăratul, cu pâră pe Antiohi vodă că-l năpăstuiască cu doo biruri și doo bariiamlăcuri, că le-u luat din țară, și el nu le-u luat, și cu jalobă pe Baltagiul vizirul, dzicând că l-au ales pe dânsul toată țara de l-au pus domnu, iar vizirul l-au scos din domnie fără nice o vină s-au pus pe Antiohi-vodă fără voia țărâi. Deci împăratul, cetindu acel arzâhal, l-au triimis la vizirul și i-au poroncit să-i facă dreptate.

10. Apoi vizirul, vădzind așea, chemat-au pe Osman, chihaeoa lui, de au învătat de au scris la Antiohi vodă – să cauté să triimiță boeri și oameni dé țară, să dovedească pe Mihai vodă, să nu rămăie vizirul rusinat de cătră împăratul.

Antiohi vodă îndată alesă de triimisă câțiva boiari, carei știé că-i sunt împotrivré, și câțiva breslași, megiași de-a lui Mihai vodă, vasluiani tot de cei buni dé gură și dé pâră. Și s-au pârât dé față înainté divanului împărătescu. Breslașii în gura maré strâga: „Vândutu-ne-i, vândutu-ne-i, vândutu-ne-i la

cochi-vechi, ciocoilor, ca pe mascuri și ca pe oi!“ Carei numai ce huia divanul împărătescu, și să mira toți pași și agalari de pâra cei-dau.

Și așa l-au dat iar rămas, să plătească iar banii la visterie împărătească, și iar îl închisără, încă mai la grē închisoare, la Babagefer.

11. Trimis-au și Brâncovanul sol în Moldova, pe ginere-său Șerban logofătul, pentru mare încredințări prieteșugului; cari au făcut și logodnă, un ficior a Brâncovanului să ia o fată a lui Antiohi vodă. Și făcându cinsté mare atunce solului, Lupul Costachi sân Gavriliță, la masă, înbătându-să și veselindu-să, multe cuvinte deșerté și fără treabă grăia împotriva lui Antiohi vodă înainte solului. Și dintr-aceli voroave proasté s-au rădicat și masa.

Ci Antiohie vodă atunce, ca un domnu înțelept, mult au răbdat Lupului pentru aceli voroave proasté, ce le grăia cum nu i să cadē.

12. În scurtă vrēme după aciē să mazili și vizirul Baltagiul di la Poartă, și cădzu Ciorlul pașea silehtarul viziriu, caré să tâmplasă di iera prietin lui Mihai vodă. Și-l scoasă pe Mihai vodă de la închisoari.

Iară Păladie visternicul cumnatul lui Mihai vodă, și cu Preda stolnicul, dac-întălesără c-au eșit Mihai vodă de la-nchisoare, fugir-în Tara Munteneiască. Și acolo în Tara Munteneiască mai era și fratele lui Mihai vodă, Dumitrașco, și-nbla clevetind pe Antiohi vodă și mestecând cătră munteni. Numai muntenii era cu 2 obrază: arăta prieteșug și cătră Antiohi vodă, și cătră parte lui Mihai vodă. Și așé politicie lucrurili de înbe părtili.

13. Iar la veletul 7214 <= 1706> făcut-au nuntă Brâncovanul c-un ficior a lui, anumé Dinul, în târgu în București, de au luat o fată de aice din țară, de la noi din Moldova, a lui Ion Balșé vornicul, de au dus-o acolo la Bucureștii, de au făcut nuntă,

cu mulți boiari rudenii de a iei. Au mârso cu voia și poronca lui Antiohi vodă. Atunce m-au triimis și pe mini, cu solie despre parté domniii, dé m-am tâmplat la acea nuntă, caré nu era nuntă domneiască, ci vom dzicé că era crăiască.

14. După veselie nuntăi pofit-au Antiohi vodă pe Brâncovanul cu mare credință, ca să dea pe Pălade visternicul, să-s vie acasă în Moldova, să nu mai înblé amestecând. Ce Brâncovanul n-au vrut să-l dea, fără cătu nu l-au priimit să mai șadză în Țara Munteneiască și l-au gonit la Brașov.

Antiohi vodă, vădzind că n-au credzut Păladie să vie, mâniau-s-au și-au triimis de i-au jăcuit casa. Și i-au închis giupăniiasa, s-au pus și sămenci di i-au răsipit curțile din lași, dé nu i-au rămas nice jărește.

15. Ilie Cantacozino visternicul, fiind învrăjbit cu Iordachi Rusăt visternicul mai dinainte vremé, pentru căci Ilie Cantacozino făcuse bine lui Iordachie Rusăt de-l scosese din chisoare, cându-l prinsesă la mazăliē lui Antiohi vodă, cum s-au pomenit mai sus. Iară Iordachi Rusăt, când au rădicat țara pe Mihai vodă domnu, au stătut pricină lui Ilie, și aciē era mânje și vrajba între dânșii.

16. Iar apoi au început Ilie în toate noptile a înbla la gazda lui Iordachi furis, de s-au împăcat. Și s-au rugat Ilie lui Iordachi, fiindu-i cuscru cu Brâncovanul, că să stea să-i logodeiască o fată a lui Ilie c-un ficior a Brâncovanului, pe taină, să nu știe Antiohi vodă nemic.

17. Decé Antiohi vodă pe urmă, oblicindu aceste lucruri și alte multe amestecături a lui Iordachi, ce înbla cu cărti, amestecând la Mihai vodă, și la fratei lui în Țarigrad, și la Pălade în Țara Ungureiască, mânietu-s-au Antiohi vodă și-au închis pe Iordachi la vătavul de aprodzi, cu mare urgie și pază.

Iară Ilie, dac-au vădzut c-au închis pe Iordachi, s-au spăriet și s-au dus de au spus tot lui Antiohi vodă, ce voroave au avut cu Iordachi. Ce lui Ilie nu i-au făcut nemic, pentru voia

stolnicului Costantin din Țara Muntenească, fiindu-i unchi. Numai ce l-au scos din visternicie, că nu mai pute să-l mai rebdē de jaloba mazililor; numai la cinstē tot îl ținea.

18. Iară pe Iordachi, după ce l-au închis, l-au pus împrumutărē, de au dat 10 pungi de bani. Și iar au mai giurat lui Antiohi vodă cum să fie slugă dreaptă, cum au fostu mai-nainte. Și l-au pus și l-au slobodzit de la închisoari.

19. Iară la anul, de primăvară, vinit-au poroncă de la Poartă la Antiohi vodă să margă să lucrezī la Tighinea. Deci îndată s-au rădicat cu toată boiarimea și cu salahori și s-au dus la Tighinea, iară aice în Iași au lăsat cămăicani pe Iordachi Rusăt vornicul și pe minē, Ion Neculce vel spătar, și pe Ilie Cantacozino biv visternic și pe Ilie Catargiul vel visternic de purta grijē țărâi, ce iera.

Iar Antiohie vodă, lucrând acolo toată vara, pe la Sfete Ilie i-au vinit mazălie, și l-au pornit Isuf pașea de acolo la Țarigrad. Numai ce au triimis dē i-au luat doamna de aice din Iași, și-n locul lui au pus pe Mihai vodă.

Iar Antiohi vodă, după ce au mărșu cu totul la Țarigrad, l-au zăhăit Mihai vodă mult, dar nemic nu i-au putut străca. Ș-acolo au trăit, la Țarigrad, câtăva samă de ai. N-au mai putut lua domniē, pân' ș-au plătit și el datorie lumască, de au murit.

Care rar domnu au fostu ș-a mai hī ca Antiohi vodă în Moldova: nilacom, nice la sângē, nice la bani, nici la minciuni, și iubitori la dreptate, și bișug în țară la toate.

Ș-au făcut și-n dzilelē lui, unde era mănăstirea tătâne-său, la Miera, zidul împregiur cu clopotnița dē piatră.

Și s-au dus la Poartă și acolo au murit. N-au mai ișit domnu. Și i-au rămas 3 ficiori: Ion, Costantin, Dumitrașcu. Deci Costantin și Dumitrașco s-au dus la muscal, de slujescu, iar Ion este aice în țară; a rămas luându graiu din Țarigrad. Ia ce or vini, vreme va arăta, viitoare.

DOMNIA A DOA A LUI MIHAI VODĂ,

I.A VEL.ET 7215 <= 1707>

CAP 89

Zacialo 1. Înbrăcând Mihai vodă căftan, de la Poartă, de domnie, au și răpedzit pe capegi-bașea la Antiohi vodă, la Tighine. Iar la Iași, drept la cămăicani, la Iordachi Rusăt vornicul, au triimis slugi a lui, și cu izvod, cu pecetē lui, tot anumē, să prindză pe boiarii cē avē pizmă, pecum au făcut mai-nainte și Aron vodă izvod de boiari.

Deci sosându și slugeli lui într-o dzi, pe amiadzădzi, la gazda lui Iordachi cu cărtile și cu izvodul, iar Iordachie s-au și bucurat tarē de ceasul ce aștepta de mult să-i sosască.

Ș-au triimis la puținei simeni ce rămăsese la curte de strajă, di i-au chemat la gazda lui, cu numeli lui Antiohi vodă, fiind cămăican, de i-au și pornit pe la gazdelē boiarilor ș-a boerinașilor lui Antiohi vodă, carei era în izvod ce triimisesă Mihai vodă, de i-au prinsu, și-i lega șe-i închidē pe la închisori. Atunce au prinsu și pe Ilie Cantacozino cel tarē și marē perifan, numai cu cămeșea și desculțu și fără sliz, că să tâmplasă de nu știē nemic și dormiē. L-au luat și l-au dus pe uletă, de l-au închis, și zapcii carei îl ducē așea gol pe uliță îl muștra, de-i dzicē: „Ține-tē, cerbulē, cu coarneli, celē buorē ce ne împrăstiei, că té prinsă astădzi leul în mână“. Și pe urmă l-au slobodzit cu chizeși, pân-a vini domniē.

2. Așijderea și pe Panaitachi Morona biv vel postelnic, carei era gata la toți domnei, de slujie drēptu, și le priē lor, iar nu țărâi, grecește, și pe urmă, după slujbă, îi pârâia.

Tâmplatu-s-au de era bolnav, și așea, cu pâtașca l-au luat simenei de la gazdă, de l-au dus la-nchisoari, la simeni, și tot acolo l-au ținutu pân-au vinit Mihai vodă.

Și după ce au vinit, în scurtă vreme au pus de l-au zugrumat acolo, la odăile simenilor, dzicând că pe toți domnii pârește.

Această mulțămită și plată au avut Panaitachie de la Mihai vodă pentru harzul ce au făcut cu mâna lui la înpărătie, de l-au pofțit domnu la domnie întâiu.

3. Atuncea, tâmplându-să de ieram și eu de casa lui Antiohi vodă, m-au fostu pus Mihai vodă și pe miné într-acel izvod, să mă prindă. Și pân-a sosi săimenii la gazdă-mi, eu amu prinsu de vesté ș-am apucat de amu încălecat, de am fugit în Țara Leșască. Ș-acolo mi s-au tâmplat și mie de am zăbăvit vro patru luni, pân-a aședza domnie. Ș-apoi, mi-am făcut pacé ș-amu vinit înapoi, la casa mea, și n-am avut despre nimé nice o névoie. Ș-am avut cinsté și căutaré în dziléle mării salii.

4. Decé, așidzându-să Mihai vodă în scaon cu domnie, pus-au boiarii dup-obicei, anume pi Antohi Jora vel logofăt, pi Lupul Costachi sân Gavrilă, vornicu de Țara de Gios, pi Manolachi Rusăt, fratele lui Iordachie, vornic de Țara de Sus, pi Dumitrașco Răcoyiță, fratele lui Mihai vodă, hatman, pi Neculai, ficior lui Iordachi Rusăt, postelnic maré, pi socru-său Dédul, spătar maré, pé Ion Balși vel păharnic, pi Păladi, cumnatu-său, vel visternic, pe Préda vel stolnic, pi Costantin Costachi, sân lui Vasilie Gavrilă vornicul, vel comis. Aceștie era boiarii lui Mihai vodă în a dooa domnie. Numai chevernisala și cinstea era, toată a țărâi, după Iordachi Rusăt vistiernicul, măcar că nu era cu boiarie. Ce vré iel să facă, făcut era.

5. Di atuncea Mihai vodă făcuse și cheltuială la Poartă, la luatul domniiei, și era și cu datorie cè vechi a visteriiei înpărăteștii, și sâlie să le plătiiască.

Ci au început nevoi a ieși grele în țară. Ș-au scos hârtii, și pe hârtii năpăștii, doi rânduri de năpăștii. Ș-au scos de vară pecetluituri roșii în chip de rumtă cu iscălitura boiarilor, să de tot omul câte un leu. Oamenii să bucura că-i ușoară dajdea și eșie la pecetluituri; iar mai pe urmă, după ce i-au scris ș-au dat tablele la visterie, au mai ieșit să dea câte 5 lei de pecetluit cui dedesă.

6. Mai adaos-au și câte doi bani de vadră de vin, să dea câte 4 bani țărânii, dar nu boiarii. Făcut-au și alt obicei nou, care nu mai fusesă în țară, asupra boiarimei ș-a mazălemei ș-a mănăstirilor stângeré, de au dat desetină de stupi și de mascuri câte doi potronici, țărănește.

Atuncea au început a-l pricepe boiarimé, că Mihai vodă nu iasté cum s-arăta: blând, șigaci cu toțai și moalé, ce într-alt chip; că ari multe hiri, nu numai o hire. Începusă să s-arete, numai nu deplin, că nu-i da mâna, că avé sâială că era la Țarigrad Antiohi vodă și frate-său Dumitrașco, și Duca vodă. Mazălii sta acolo, din ceas în ceas așteptând s-apuce domnie. Așijderea și Brâncovanul pururi era bucuros să fugă boiarii Moldovei la dânsu, să-și facă el numé bun și altăi să rămăe cu nume rău.

Decé Mihai vodă nu putea deplin să stăpâneiască cum să cade, că și boiarii Moldovei pe cié vréme era niște boiari mai țapeni, mai putincioși, să iubié unul cu alalt și să învoia la sfat. Măcar că Iordachi vornicul îmbla să-i supuie și să-i calce, dar tot nu putea deplin să-i calce și să-i scoată din obicei lor.

7. Brâncovanul s-apucă să facă nuntă și c-ol doilea ficior a lui, anumé Ștefăniță, să ia pe fata lui Ilie Cantacozino. Și pofți pe Mihai vodă să-l lasă pe Cantacozino, cu fata lui și cu alte rudé, să margă în Țara Munteniască, să facă nuntă. Că Brâncovanul pân-atuncé avé tot doo obrază de prieteșug, de-ș arăta unul cătră Mihai vodă și altul cătră Antiohi vodă.

8. Déce Mihai vodă, vădzind acea pofță, îndat-au poroncit lui Cantacozino visternicul de s-au sculat cu toată ruda lui de au mărșu în Țara Munteneiască de au făcut nuntă cu fiică-sa.

9. Atuncea au triimis Mihai vodă și sol la nuntă dispre parté lui, pi Costantin Costachi sân Gavrilă comisul.

Și Cantacozino, după ce fecé nuntă și să încuscri cu Brâncovanul, nu vru să mai vie în țară, ce rămas-acolo. Și fugi și Catargiul visternicul și cu altăi mulți, mai de gios, carei era de casa lui Antiohie vodă. Și întoarsă pe Brâncovanul mai mult

cu obrazul spre Antiohi vodă, de prieteșug. Și-ncepur-a mestéca tare pe Mihai vodă la Poartă. Și-ncepu și Mihai vodă a să îngrijii de acel lucru, să nu să mazălească, pecum s-a însămnă înainte.

10. Într-aceaia vrême arătat-u-s-au în țară și lăcuste, numai nu iera multe, ca de altădată. Și pânea să mai sui cu prețul, stupii să făcură răi, iară vin mult, că și altădată să făcea vin mult. Pacea în țară era bună, iară în Țara Leșască și Căzăcească și la Moscu nu era, precum s-au pomenit înapoi, la celea domnii ce s-au scris. Care acmu, viindu-i rândul, iară începem a scrie de acelea.

11. Craiul șfedzescu, după ce au trecut Niprul din Țara Leșască în Țara Căzăcească pe la Stari Dub, după cum s-au pomenit mai sus, la domniē lui Costantin Duca vodă, eșitu-i-au toți căzaccii înainte craiului, împrună cu Mazăpa, hatmanul lor, de i s-au închinat.

Ș-au purces craiul pen Țara Căzăcească, cu toată oaste lui, ca cum ar mergé un izgon cu doo, trei obuzuri. Ș-au purces în gios spre Poltava, pen Țara Căzăcească, având adiverință c-or vini și turcii și tătarii la dânsul, de va mergé întinsu în stolița moschiceiască pe dé o parte, și Stănislav craiul cu leșii pe di altă parte. Și așe, cu acel gând, s-au zăbăvit puțin cu un anu în Țara Căzăcească, de tot o străca ș-o mânca.

12. Iară împăratul moschicescu, vâdzindu acel lucru, îs tot strângea oștilé pe unde avé și înbla zăhăindu-l pe de laturi, ca să-l flămândzască și să-l hămeiască.

Turcei și tătarăi tot cu minciuni l-au purtat pe Cifed și nu i-au mai dat ajutor. Așijderea și Stănislav craiu n-au putut, că leșii ținea giumătate cu Stănislav craiul, iară giumătate ținea cu hatmanii lui Avgust craiu; cu Sănavischie și Ughinschie și Zapîva și cu o samă de moscali despre Litfa ținē lui Stănislav calea. Căzaccii iar au început a să înpărechea, a fugi de la Mazăpa ș-a să ducē la moscali și s-închina. Și așe, înmulțindu-să oastea

la moscali cându au fost în dzuoa de Sânpetru la velet de la Adam 7217 <= 1709>, datu-s-au parola de bătaie. Și așea s-au bătut înbe părțilē, ș-au biruit Moscalul pe Șfed. Și-ncă craiul Șfedului s-au și rănit. Și peste noapte, numai i-au căutat a fugi ș-au lăsat obuzul împreună cu Mazăpa. Știind rândul, l-au trecut Niprul și Buhul tocma la Vozăe salt cu vro mie de oameni numai, călări: moldoveni, șfedzi, căzaci. Iar altă oaste, câtă au avut Șfedul în Țara Căzăcească, doo obuzuri, cu totul au luat-o moscalei, cu ghenărari, cu ofițeri, cu cară, cu pușci, cu totului tot și cu multă averé, că jăcuisă Țara Leșască și Saxonîia. Și i-au triimis înpăratul Moscului pe șfedzi pe toți la robie, la stoliță, iar pe căzacei ce să închinasă la Șfed pe toți i-au pus supt sabie.

14 <sic>. Atunce și Avgustu crai, după ce au înțeles, au lăsat giurământul și pacea ce făcuse cu Șfedul ș-au ieșit iar la crăie în Țara Leșască, de s-au înpreunat cu hatmanei săi și cu oastea ce moschiceiască, ce iera lăsată acolo. Ș-au gonit pe Stănislav craiu din Țara Leșască și pe Cras ghenărarul, ce iera cu 17.000 de șfedzii, înpreună cu Stănislav i-au bătut și i-au gonit în Țara Șfedului pesté maré.

Împăratul Moscului, dup-acea bătaie, au mărșu la Chiev ș-au orânduie pe vro doi, trei ghenărari, anumé pe lansu și pe Volconschie și pe Vesubățchi și pe Cropot bragadir, cu oastea, călărime moschiceiască, și pe Chigeci polcovnicul și pe Vasile Tănșchi polcovnicul și pe frate-său Ion polcovnicul cu oaste, cu joimiri moldoveni. Toată această oaste, ca la 10 000, au aședzat din Cirimus pe Nistru pân-în Ehurluc, pe marginē; pen toate vadurili sta stiiaguri, și din stiaș în stiaș câte un om, cât să vidē, de păzăia pe Cifed să nu fugă de la Tighine în țara lui, sau să înble nescarēva cărți la leși.

15. Iară înpăratul s-au sculat de la Chiîu ș-au purces pen Țara Leșască în sus, de s-au înpreunat cu Avgustu craiu și cu hatmanei leșești. Ș-au lăsat și la dâșii o samă de oaste, pe Bont

ghenărarul și pi Fluc, s-au început a căuta leșii cei haini, ce țin cu Cifedul, de-i prindē se-i bătē, se-i gonie.

16. Și de acolo împăratul Moscului s-au strânsu toată puterea, împreună cu Șerimet, cifert-marșalâc, și cu Alecsandru Danăloveci Menzic, tiji cifert-marșalâc, și cu alții ghenărari și cu toată puterea sa dé oaste, și s-au dus pe marginē Mărâi Balticului pe di ceasta parte în Lidvonie. Și pe unde găsiē cetăți de a Cifedului, și pe uscat și pe apă, le tot bătē și le lua.

17. Atunce și Mihai vodă, când era împăratul moschicesc la Chiov, s-agiunsesă cu împăratul să fugă la Mosc. Că i să supărasă cu închisorile în domniē dintăiu și, vădzind că i să stracă și lucrurile de la Poartă și Brâncovanul să lepădasă de prietēșug, pentru voia lui Ilie cuscru-său Cantacozino, și cei trei domni mazăli ce sta la Țarigrad iar asupra lui ca niște lupi, socotișă să să lasă di domniē Moldovei. Căci vădzusă și tăriē Moscalului: să socotiē că-n scurtă vremē va hi biruirea și bucurie creștinătăți.

Și nu numai Mihai vodă s-agiunsesă, ce și Brâncovanul și sârbimea toată mai denainte vrēme s-agiunsesă cu Moscul și trăgea nedejdea lui din ceas în ceas cu bucurie.

18. Craiul Cifedului, cu acea puțintē oastē ce scăpasă, sādē la Tighinea. Atunce și-n toate dzileli ieșiē la primblare afară, numai câte cu cinci, șesă oameni, cale câte de un ceias, doao, alergând pe cele câmpuri drept vânatul. Că nu-ș știē rândul țărâlor acestora, să înble cu gloată. Și era cuvântul să să rădice de la Tighinea, să vie să șadză la Iași.

19. Atunce Mihai vodă, vădzind primblarea craiului cifedzescu la Tighinea și-nțelegând că va să vie la Iași să șadă, s-au făcut știrē Moscului, când a vini, să triimată oaste pre taină sprintenă, și atunce or prinde pre craiul, și s-a rădica și el de s-a duce.

Atunce împăratul Moscului, înțelegând, foarte tari s-au bucurat și marē adeverință i s-au adeverit. S-au învățat pe

hatmanul Sănavischie și pe ghenărarii carei s-au pomenit mai sus, că-s puși la marginē pentru calaori; cându le-r scrie Mihai vodă și le-r faci știrē, îndată să-i triimată oaste câtă ar pofti, să-l ia pe craiul ori pe dânsul, dac-a vrea.

20. Craiul Cifedului apoi nu l-au lăsat turcei să vie să șadză la Iași, nărocul lui, ci au triimis numai un polcovnic cu vro sută și mai binē de cifedzi și cu vro doo sute de căzaci la târg la Cernăuți să stea acolo să zacinguiască oastē din Țara Lișască.

Făcând vești la împărățiē Moscului Cropot bragadir, carei era pe marginē pentr-acei cifedzi, cum s-au apropiat la Cernăuți, împărățiē Moscului nu i-au putut răbda, ce au scris lui Cropot bragadir și lui Turculeț, de au încălecat cu vro trei, patru mii de oastē, de au trecut Cirimușul în ceasta partē s-au lovit pin codru s-au ieșit la Mihalci, di i-au lovit în Cernăuți fără vestē.

Ce căzacei au și dat la valē, în lunca Prutului, de au scăpat mai toți, iar cifedzii au purces să să suie în vârful dealului Cernăuțului, să s-apucē de bătaie. Ce vădzind că-i multimē dé oaste, nu s-au mai putut apuca dé bătaie, ce încungiurându-i i-au luat pi toți de grumadzi și-ndată i-au luat s-au purces cu dânsii în Țara Lișască. Iar vro dzeci, cinsprecī ce mai scăpasă din cifedzi, i-au tot ucis la sateli Țurcanē di pe supt muntē, la Cupca și la Rădăuți, la Suceavă.

Vinis-atunci dintr-aceia strajă moschicească, de-s pusesă niște steaguri, moldoveni de-a moscalilor la mănăstirē la Putna și la Câmpul Lungu. Ce oblicind Mihai vodă, îndat-au răpedzit la dânsii cu taină, să să rădice să să ducă, să nu oblicească tătarăi, să prade țara. Și-ndată s-au rădicat și s-au dus la Țara Lișască.

Mihai vodă, vădzind că pe Șfed l-au luat moscalei din țara lui, de la Cernăuți, și steaguri de joimiri au vinit la Câmpul Lungu și la Putna, s-au și-nplut de frică, să nu-l priceapă craiul Șfedului sau alti neprietini a lui, boiari pribegi din Țara

Muntenească, să nu-l pârască la Poartă că-s faptele lui sau meștersugurilă lui. Ci au și-nceput a să găti pe taină, a-și face potcoavi la cai și căruți la Botășeni. Și scosesă cuvânt că va să margă la un sat a lui, ce aré de moșie a lui, Cândeștii pe Săret, să-l vadă. Și triimisesă și pe socru-său, Dedul spătarul, la Cernăuți, de-i purta trebilă dispre moscali, ca, când a ieși din Iași, să-l și tunpiné oastea moschiceiască, să-l ia.

21. Numai îl închedeca un lucru, de să zăbăvié, că era un capegi-bașea în Iași, pentru banei birului, de sta zapciu. Și nu puté să purceagă, fiind capegi-bașea în Iași. Ci au scos atunci nevoie în țară, de tot omul un leu, cu pecerluituri, cu iscăliturili boiarilor ci era zlotăși. Și strângând acei bani pe fețé, au orânduit năpăști de un leu: cine didesă, da cinci, pecum s-au pomenit mai sus.

Ș-au pornit pe capegi-bașe la Gălați să aștepte acolo, să-i plinească zlotășei banii, și el cu gând ca cela să ia în sus, să-s cauté treaba.

22. Brâncovanul, de ceștea lucruri a lui Mihai vodă simțindu, de moscali, pe taină au înșteintat prietini di la saraiul împărătescu. Neștiind vizirul nemic, au triimis împăratul un om al său din casă teptilu, di au înblat în Moldova și-n Iași peste tot locul, și nu l-au știut, nice l-au priceput nimé. S-au mârșu și la Focșeni di cie parte, la boiarii pribegii, la Ilie Cantacozino și la Catargiul, de i-au întreat de ce au fugit și cum iasté Mihai vodă; că de dâșei nu s-au ferit și le-u spus că-i triimis de la împărăție. Ci acei boiari atunci taré s-au jăluit de Mihai vodă ș-au spus că înblă să să hainească.

Deci acel om împărătescu cum au mârșu la împăratul de i-au spus-u-i, împăratul îndată au triimis la vizirul di i-au spus că Mihai vodă iasté hain și să nu scapé, că, de-a scăpa, cap n-aré.

23. Decé vizirul îndată au răpedzit un capegi-bașea cu mazilie la Isuf pașea sarascherul de la Tighinea, scriind numai să prindă pe Mihai vodă, că de-a scăpa, capul i-a tăia. Ce Isuf

pașea îndată noaptea au gătit 300 de spahii cu alai bei, împreună cu capegi-bașea, de l-au lovit fără vesté, de l-au prinsu.

24. Mihai vodă atunci aștepta să-i sosească carte de la socru-său, pecum joimerii au trecut Cirimușul în ceasta parte, și el să purceadză din Iași. Și-ntr-acea dzi ce-u sosât turcei cu mazălie în Iași au sosit și carte de la socru-său Dedul, că joimirii la Cirimuș stau gata să treacă, și le-u dat și câte un leu de cheltuială, la 400.

Décii Mihai vodă, vădzând că l-au apucat turcii în Iași, au și răpedzit la Dedul, de-u fugit în Țara Ieșască, și s-au întorsu și joimerii înapoi. Atunce, de-r hi avut Mihai vodă cumpăt bun, să fie mai grăbit lucrul și să nu fie știut prè mulți acel sfat, ar hi avut vremea bună ș-ar hi apucat de-r hi scăpat. Numai era mulți sfetnici, și era plin locul, și socotié că pân' n-a agiunge capegi-bașe cu birul la Țarigrad nu l-or mazăli. Și mai mult cu acel gând s-au înșelat, de l-au prinsu.

25. Decé turcei, cu maré strajă și groază, l-au luat de l-au pornit la Tighinea și de la Tighinea la Țarigrad, de l-au închis în Edicula cu maré, mare urgie, care nime nu mai dzicé c-a vidé lumea.

Capegi-bașea carei strângea birul în Gălați au apucat de-u luat de la boiarii zlotăși numai 10 pungi de bani și le-u dus la Țarigrad, de le-u dat la visterie împărătească.

26. Aici în Iași au pus capegi-bașea, care luasă pe Mihai vodă, camaican pe Ion Buhuș logofătul. De domnie nu să știé cine iasté, fără cât trăgea nedejde la Antiohi vodă, știindu-l că-i mazăl acolo.

Iară boiarii cei pribegi din Țara Munteniiască, Ilie Cantacozino visternicul și Ilie Catargiul visternicul, cum au înțeles de luarea lui Mihai vodă din Iași, s-au și bucurat cu nedejde că iasté Antiohi vodă domnu. Ș-au trecut în grab' în ceasta parte, la Focșeni și, fără nicé o poroncă, au și-nceput a prinde ș-a lega ș-a bate pe oamenii lui Mihai vodă ce să

tâmplasă cu slujbe acolo și a lua bucateli a boerilor lui Mihai vodă caré să dedesă în laturi. Prins-au și pi un grec, nepot de sor' lui Iordachi Rusăt vornicul, de l-au bătut și l-au înbrăcat cu-n sucman negru și l-au triimis de l-au închis la Cetate la Neamțu. Și multe lucruri fără de calé făcea. Ș-au mârșu la Iași, dârji și sâmeți, așteptând din ceas în ceas să le vie cărți de la Antiohie vodă, să fie cămăicani.

27. Atunce au trecut pen Iași, de la Poartă, un agă împărătescu la marginé, la Cernăuți, în cai de olac, de au măsurat locul din mijlocul Prutului, de la Orășeni. Au pus pe un om pe gios, de au mârșu pân-în târgu în Cernăuți, și aga turcul alătura cu dânsul cu ceasornic, ca să vadză câte cesuri au călcat moscalei hotarul, cându au vinit de au luat pe Șfed. Și s-au aflat opt cesuri c-au călcat hotarul. Întrebatu-l-au cămăicanei pe acel turcu, doar știe să spuie pe ciné or să puie domnu aice, și n-au știut nemic să spuie.

28. Strânsu-s-au toată boiarimea la Iași și-au întrat în maré grijă, să nu puie de la Poartă vrun pașé sau să nu vie să mai ia nescaréva boiarii la Poartă. Vădzind c-au luat pe Mihai vodă cu maré urgie și cu nume de hainlâc, și vesté de domnu nou nu le vine, să mira ce or faci.

Sfătuia unei să fugă într-alte țări: alții sfătuia să să bejanească la munți. Ce apoi au scris și la Brâncovanul, cu rugăminté să-i sfătuiască ce-or facé și, de hi audzit ceva, ori de biné, ori de rău, să le facă știre.

Deci Brâncovanul le-u răpedzit de olac și le-u scris să nu poarte nice o grijă, că fără zăbavă vréme le va vini vestea că le-u pus Poarta domnu. Iară de celi reli ce socotescu, nu-s nice de uneli, că așé are el veste de la capichihăi. Și așea le-u mai ieșit boiarilor grijea.

29. Atunce poroncit-au vizirul lui Antiohi vodă să grijască trei sute de pungi de bani, să-l puie domnu, că alții dau cinci sute. Antiohi vodă socotié că n-or puné pe alții, având el nume

bun de la țară, și numai pe dânsu or puné. Ș-au răspunsu vizirului că el mai mult de o sută șindzăci de pungi n-a da, că țara iasté săracă, și el nu poate s-o jăcuiască.

30. Decé vizirul, vădzind acel răspunsu de la Antiohi vodă, au chemat pe Niculai Mavrocordat târdzimanul, ficiorul lui Alixandru Exapărătul, târdzimanului celui bătrânu, și i-au dzisu-i: „De vréme că Antiohi vodă n-au vrut să dea trei sute de pungi să fie domnu, iată că tu iești târdziman, slugă împărătească, credincios, și-ți dau tie domnié, fără nice un ban“. Și l-au înbrăcat cu căftan.

31. Iară după ce s-au trecut trei, patru dzilé după ce au înbrăcat căftan, făcut-au vizirul un izvod la câté locuri trebuie să dea bani Neculaiu vodă, carei cuprind acel izvod opt sute de pungi de bani. Și l-au făcut de-u dat toți bani în grabă. Și cu ce-u mai cheltuit cu casa lui, pân-a purcede de acolo, s-au făcut aproape o mie de pungi de bani.

32. Atunce tată-său Alicsandru Ecsapărătul, șădzind la gazdă, nemic nu știé de fiuu-său, c-au luat domnié. Și cum au înțeles, au și-nceput a plângé și-aș da palmé pesté obraz, și-aș zmulgé părul din cap și din barbă, și-a blăstăma pe fiuu-său, căci au priimit domnié, și a dzicé că din ceasul acesta iasté casa lui stânsă, de vréme că s-au amestecat la domnie. Și fiind și bătrân, n-au trăit doo săptămâni și-au murit. Încă n-apucasă Neculaiu vodă să purceadză din Țarigrad. Iar în locul lui Neculaiu vodă au pus târdziman pe frate-său, pe Ion.

33. Triimițind Neculaiu vodă cărți în țară de domnie noo, au triimis și nișté oameni a lui, greci. Arătatu-s-au la toți cu blândețé și cu milă. Atunce Ilie Cantacozino și cu Ilie Catargiul, cum au înțeles că nu-i Antiohi vodă domnu și-i Neculaiu vodă, s-au și spăriet de faptelé lor celé nebune ce făcusă, pecum mai sus s-au pomenit. Bogată rușini le iera! Ș-au și-nceput a fugi în Țara Munteniască.

Și Neculaiu vodă, neștiindu-i c-au vinit în Moldova, le-au scris cărți de le-au triimis pen Țara Muntenească, cu adevărită bună, știindu-i că sunt acolo, să-i ias-înainte la Gălați. Deci fugind iar, i-au tunpinat cărțile la Bacău. Deci vădzind cărțile lui Neculaiu vodă, s-au mai înblândzit ș-au eșit înaintē lui Neculaiu vodă la Gălați.

34. Atunce și Iordachi vornicul Rusăt și frate-său Manolachi și alții mulți boiari a lui Mihai vodă fugisă, unei în Țara Iesască, alții în Țara Muntenească, alții în Țara Ungurească, temându-să c-a lua Antiohi vodă domniē; căci era greșiți rău lui Antiohi vodă. Ce vădzind cărțile lui Neculaiu vodă scriindu-lē cu blândetē, s-au întorsu toți înapoi cu bucurie. Carē acea bucurie pe urmă au vinit în suspinuri și-n amar, pecum înainte s-a scrie, la rând.

DOMNIA ÎNTĂIU A LUI NECULAIU VODĂ
MAVROCORDAT, FICIORUL LUI ALECSANDRU
EXAPĂRĂT, VLEATO 7218 <= 1710>
CAP 90

Zacialo 1. După ce s-au gătitu în Țarigrad cu domniē, au purces ș-au vinit la Gălați. Ș-acolo, după obicei, i-au ieșit toată boerimea din Țara de Gios înainte.

2. Și-ndată au și dat cuvântu moșăcilor să-ș ia banii înapoi de la boiarii zloțași, care-i dedes-înainte maziliei lui Mihai vodă pecerlutelele cele de un leu și năpăstilē celē câte 5 lei de leu, ce s-au pomenit mai sus, că scosesă Mihai vodă.

Cē zloțașii, unii luasă cu datorie ș-apucasă de dedesă la Mihai vodă, iară unii luasă de pe la oameni și dedesă la capegi-bașe ce strângē birul, care s-au pomenit mai sus. Și Neculai vodă n-au vrut să ție în samă nice un ban dentr-acea orânduială, nice ce-u dat la Mihai vodă, nice ce au dat la

capegi-bașe ce strângē birul. Ș-au poroncitu zloțașilor, cu mare groază, numai să întorcă toți banii moșăcilor înapoi.

3. Decē, cum au purces Neculaiu vodă din Gălați s-au și rădicat toată țărânimea Țării de Gios cu jalobă asupra zloțașilor în Tecuci, în Bârlad, în Vaslui, în Schintea. Pé la toate conaceli, tot divanuri de zloțași era cu moșăcii. Și zloțașii, ca vai de capeteli lor, înbla șipurindu-să și rugându-să moșăcilor, și-ndatorindu-să, și-ntorcând moșăcilor. Și le făcea și zăpis, să-i mai aștepte, și moșăcii nu priimie.

Iară după ce au sosit în Iași, rădicatu-s-au tot târgul asupra zloțașilor, de nu putea răzbi pe uleți de nărod de oameni, după cumu-i rândul prostimei. Și zloțașii apucasă de dedesă mulți bani la visterie. Și n-avē de unde întorace moșăcilor.

Ce i-au bătut Neculai vodă cu buzduganul și i-au închis în temniți cu tâlharii, pân' ș-au vândut ce-u avut tot ș-au plătit țărănilor pân' la un ban. Deci moșăcii, vădzind acea voe, așē s-au dărjit și s-au însămetit în toată țara.

4. A triē dzi, după ce au sosāt în Iași, au boiarit dup-obiceiu. Pus-au pe Ion Buhuș vel logofăt, pe Neculaiu Costân vel vornic de Țara de Gios, pe Ion Sturdzea vel vornic de Țara de Sus, pe Antohi Jora hatman, pe Ramadan vel postelnic, pe Ilie Catargiul vel spătar, pe Gavril Miclescul vel păharnic, pe Ilie Cantacozono vel vistiernic; și-ndată atunci, eșind de la curtē, s-au războlit și pân' la săptămâna au și murit, și-n locul lui au pus visternic marē pe Ghiorghită Mitre, și pe <loc gol> stolnic marē și pe Hristoverghei comis marē.

Și era mai ales și mai de cinste și trebilē toate după Rămădan postelnicul. Și gătiē pe Sturdzea vornicul să-l triimată sol în Țara Munteniască. Iar după ce au trecut 7 dzilē după ce i-au boiarit, au și mazălit pe Sturdzea vornicul și pe Catargiul ș-au pus în locul Sturdzii vornic marē pe Ion Balșē, iar în locul Catargiului pe Cuzea. Iară pe Sturdzi și pe Catargiul i-au închis la săimeni, de i-au pus în heră; și nu lăsa

pe nimi să margă la dânsii. Și i-au ținut vro doo, trei săptămâni închiși și i-au făcut de au dat unul câte 4 pungi de bani ș-apoi i-au slobodzit. Și nu să știe adevărul pentru ce au fostu acea închisoare a lor. Dzice unei că i-ar hi pârât Savin banul Zmucilă, iar altăi dzice că i-ar hi pârât Iordachi vornicul Rusăt, cum c-ar hi vorovit ei niște voroave proaste de Neculaiu vodă, când au audzit că vine domnu. Iară unei dzicea că i-au pârât mazălii, că, când au pus banii steagului, i-ar hi încărcat pe unii cu năpaste.

Eșit-au la divan și grecul cela ce-l înbrăcasă Cantacozono cu sucman, de s-au jăluit, carei mai sus s-au pomenit. Deci Cantacozono Ilie era mort, n-avè ciné da samă; numai era Gavril Costachi sulgerul sin Gavrilă și Ionită Nenul Rață postelnicul, care fusesă soțai lui Cantacozino la prinsoare acelu grec. Deci i-au pus la scară, de i-au bătut cât cu doo suté de toiagé la cur.

4 <sic>. Decé vădzindu boiarimea și toată mazălimea acesteia fapté di-ncepătur-a lui Neculaiu vodă, s-au foarte mahnit și s-au spăriet taré, cât nu să știè unul câte unul ce or faci și de ce s-or apuca. Că cu banii stiagului încă îi îngreulia, și ușea era închisă taré: nime nu intra la dânsul. A doo dzi, a tria dzi, când chema câte vrun boer la doo, trei cuvinte, iar într-alt chip nu putè nime să margă la dânsul. Din spătărie încolo, mai în luntru nime nu putè intra, nici boiarii, nici mazălii, fără cât numai Ramadan postelnicul și Spandonachi căminarul și Sculie cămărașul dinluntru, ce iera tălmaci. Că Neculai vodă moldoveneșté nu știè, ce iera un lucru prè cu năcaz boiarilor și țărâi.

Și-ș ținè lucrurili nalté, la mâniaie aprig, numai nu ținè prè mult. Vrè să stăpânească Moldova ca Poarta turcească, cu mărîrè mare.

Și era om învățat foarte, bun cărturar. Și desfătări, voroave de glumé, nemic nu să făcea înaintè lui. Și conoscător la

oameni, și la cine-i slujia bine, arăta dar. Numai mâniaie ce o avè, străca celi buné a lui. Că-i era și lui cu greu, că nu știè rândul țărâi și nu putea pe boiari să-i supuie cu chivernisala, după cum era voè lui.

5. Că boiarii, după ce-l vădzură cu acesté lucruri tari că începè asupra lor, și-ncepur-a fugi. Lupul, ficiorul lui Gavrilă, Catargiul, Manolachi Rusăt vornicul, Costantin Costachi comisul, Dumitrașco Răcoviță hatmanul și altăi mai de gios fugiră în Țara Ungurească. Banul Zmucilă, Luca visternicul, Rugină, Abăza, Dedul spătar, Mireștii, ficiorii lui Iordachi vornicul Rusăt fugiră în Țara Leșască. Că pe Iordachi vornicul Rusăt îl închisesă într-un beci, la curté, cu lacăt încuet, de nu-ntra nimé la dânsul, fără cât numai baș bulubaș, cându-i ducè de mâncat. Și i-au luat și 10 pungi de bani și nu-l mai slobodziè. Ce pân' s-au mazălit, tot la închisoare l-au ținut, arătându-i pricină că el au învățat pe turcii balgei, de-l pârăscu la Poartă că cere turcilor cornărit de boii de negot, și ei pân-atunce nu dedesă. Și să dusesă de-l pâriè la Poartă, și Neculaiu vodă prepune că cu îndemnarea lui au mârșu de-l pârăscu.

Așijderea și boiarii ce fugisă, carei mai sus să pomeneste, iarăși îi dzicè că cu îndemnarea lui au fugit și fug.

6. Pe Ghiorghită Mitre, visternicul lui, nu trecusă șesă, șapte luni a domniei, și-l mazălisă și-l închisesă la simeni. Și i-au scădzut la samă cheltuiala, de l-au scos cu câțiva bani dator năpasté. Și l-au orânduie la lefé, de-l lega slujitorei și punea pușcelé celé marii pesté dânsul. Acestu fel de scopos începusă Neculai vodă asupra boiarilor de le făcea.

7. Iară țărâi, prostimei, vrea să le arete milă și dreptate și vrea să le ție de parte. Scosesă rumtă cu pecetluituri, roșii, să de de 4 ori într-un an, numai nu pre pe puțință ce canu încărcăți, că avè zlotășii silă să înbracă soma, și mazălii iar era încărcăți peste puțință la somă.

8. Pe la toate margineli alesesă boiarii de cinsté, capete, de le dedes-în sama lor ținuturili, pârclăbielé și stărosteilé. Și făcusă mulțimé de cărți de slobodzii, de lé dedesă la mână, de făcè saté. Și s-începus-a să faci multe saté pe marginé, și s-ar hi fostu întemeiat țara de oameni, numai nu ținū mult domnié. Că nu s-amesteca nimé, să înble alții zlotăși de la curte, fără cât boiarii acie ce le iera dați în sama lor, de iera capete pe margené; și avé și vremé de vinit mojăcii, că era oști pe hraniță.

9. Atuncea Pitrici Alexiiovici, împăratul moschicescu, începută taré a să întări și din puteri și din numé, cât lua cetățile Șfedului. Și atuncea au luat și cetate cea vestită în lumé și tare, anumé Râga. Și într-alt chip cu războiu nu o putea lua, fără de cât au făcut meștersug cu niște cambarale cu otravă, caré ținea o cambara 50 de pungi de bani cheltuiala. Și aruncând acéle cambarale în cetate, i-au lovit o moarte pre șvedzi, cât le-au căutat a să închina, că să spăriase că n-a mai rămâne nimé. Și cu acél meștersug au luat moscalii Râga de la șvedzi. Și alte cetăți multe șfedzești le tot bătea și le lua; că Șvedul atuncea, în nădejde Turcului, era la Tighinea pribag.

10. Iară Avgust, craiul leșesc, iarăș cu oastea lui cerca pre lési caré era haini împotriva lui, de ținusă cu Șvédul, de-i bătea și-i goniia den țară.

Atuncea s-au tâmplat un răimentar a craiului Avgust, anumé Sminghilschi, cu o samă de oaste, de-u lovit pre voevoda Chiovski, fiind hain craiului, și l-au prins viu, nevătămat. Și ducându-l acél reimentar la stăpănu-său, craiul Avgust, cădzut-au voevoda cu rugăminté la Sminghilschi, ca să nu-l ducă la craiul sau la moscali, ce să fugă cu dânsul și să ție amândoi. Și s-au adeverit cu giurământ că-i va da o fiică a sa după dânsul, de-l va face ginere, și multă bogăție și târguri de a lui îi va da.

11. Deci Sminghilschi îndată l-au credzut și s-au făcut una cu dânsul, și au fugit amândoi într-o parte de loc. Și au strâns

altă oasté și așa îmbla tot din loc în loc noapté, pe unde găsiia oaste de a craiului sau moschicescă, de strica, că era om harnic și de treabă la războiu acél rămentar Sminghilschi.

12. Dar de la o vrémé nu l-au încăput vréméa să poat-îmbla prin Țara Leșască cu poghiazu, că s-umpluşă țara de moscali și de sași, și-i goniia ca pre o fiară sălbatecă din loc în loc. Ce numai i-au căutat a lăsa Țara Leșască și au intrat în Țara Unguriască. Și acolo încă n-avea odihnă voevoda de Avgust craiul.

13. Și de acolo au luat muntii, fără drum, în lungu, pân-au dat la Cirimuș și au eșit la Vėjnită, în Țara Moldovei, numai cu vro 300 de oameni. Și-ndată au și trecut codrul, de au luat Sirétiul în gios la Iași, că se temea de moscali, că-l goniia din urmă. Că sta moscalii de pază din Cirimuș până în Ihorluc, om de om. Numai el, cu mare meștersug, au scăpat de au eșit în Moldova, că au făcut veste că iesă mai din sus pre Prut la Colomăe. Și alergând de la strajă moscalii să-i ție calea, el mai pri din gios au eșit în Moldova.

14. Și după ce-au venit la Iași, s-au împreunat cu Nicolai vodă, și i-au făcut cinsté pre obiceiul, ca unui domn strein. Și după ce-au trecut trei, patru dzile, s-au dus la Tighinea, unde era și craiul șvedzescu. Și nezăbovind la Tighinea, ș-au lăsat oasté acolo.

Și i-au scris cărți craiul șvedzesc și l-au trimis sprinten la Poartă. Și au zăbovit acolo la Poartă vro treidzăci, patrudzăci de dzile. Multe mestecături, turburări și îndemnări au făcut, ca să strice turcii pacé cu moscalii. Ce veziriul nu priimiia să strice pace.

15. Iară împărăția, înțelegând din voevoda Chiovski cum să întemeiadză Moscalul despre toate părțile, au mazilit pe veziriul și pre Iusuf, pașé Tighinii, căci sta pricini să nu strice pacea, și au pus vezir pre Uman pașia Chipruliul.

Atuncea au găsit vrémé la acél vizir și Mihai voevoda de au eșit din Edicula. Și încă i-au dat veziriul lui Mihai vodă și

10 pungi de bani, din visterie împărătească, jăluind că i-au luat când l-au mazilit.

Dar acest vezir n-au fost trei, patru săptămâni, și l-au mazilit și pre acesta, căci nu era lacom și vrea să ție pravila lor cea vechă. Și împăratului așa nu-i plăcea.

16. Apoi au trimis împăratul de au adus pe Mehmet pașia Baltagiul, care mai fusese vezir mai-nainte, într-alt rând, și l-au pus vezir al doilea rând.

Deci acel vezir Baltagiul îndată au și trimis la hanul, de l-au chemat la Poartă la sfat, și au și stricat pace. Și au dat poroncă în toate părțile, de vară să să gătédze de oaste, și au închis și pre solul moschicescu în Edicula.

17. Și au scris împăratul turcesc cărți la craiul Șvedului la Tighinea, precum nu l-a lăsa în streinătate. Și s-au adeverit pre tare precum va sta de-l va împăca cu Moscalul pre pofta lui, de-i va da Moscul toate ce-au păgubit. Iară de nu va priimi Moscalul pace cu Șvedul, să-i întoarcă ce i-au luat, s-a bate el sânșur cu Moscalul, și-i va da și oaste, câtui va trebui, de-l va duce la țara lui. Și i-au trimis câteva pungi Șvedului de cheltuială.

Și au trimis și pre voevoda Chiovschi și omul de adeverință de la Poartă la craiul Șvedului de primăvară, să să gătească de oaste. Și au făcut și ferman să dea Moldova zahară oștii leșești și șvédzești ce era la Tighinea: ialoviți, ordzu, grâu, făină, cât le-a trebui.

18. Deci sosind la craiul Șvedului voevoda Chiovschi cu acea carté ce scria împăratul la Șféd pentru caré s-au bucurat craiul Șvedului și ținea acea carte de adeverință împăratului tot în sân, la dânsul. La care mai pre urmă s-au schimbat într-alt chip acea adeverință împărătească turcescă, precum s-a vedea mai-nainte, la rândul ei.

19. Scris-au și veziriul la craiul Șfedului, ca să trimită un om a lui de ispravă să vorovească cu dânsul pentru oștiré. Deci,

trimitându-l la veziriul, l-au întrebat veziriul ce féliu de oameni sunt moscalii și ce féliu de războiu au.

Iar acel om a Șvedului au dzis că sint niște oameni proști și blăstămați de tot. Iar veziriul au răspuns: „Dar de vrémé că dzici tu că sint așa de blăstămați moscalii, dar voi așeși nu sinteți de nemic, că ei v-au bătut pre voi“. Așijderea au mai dzis acel om a Șvédului cum că munténii sint priiateni cu moscalii, și ce vād și ce aud aice la Poartă, toate scriu la moscali. Iar veziriul au răspuns: „Bine fac că scriu, că de noi n-au ce scrie rău, că noi nu ne témem de nime, că avém oaste multă, și puști multe, și putére mare. Și noi nu putem să ne gătım cu taină, să nu știie nime, ce cu giunărate de an mai-nainte ne dăm știre și ne gătım, că n-avem grijă de nime. Ce munténii, de or scrie de acéstea ce le vād, că avém oaste multă, să scrie sănătoși.“ Și acest răspuns au luat omul Șfedului.

20. Scris-au veziriul de al doilé rând la craiul Șfedului, să-i trimită alt om, mai de treabă, că „de la acesta n-am putut nemică să cunosc din voroava lui“.

Deci Șvedul îndată au ales alt om, mai de treabă, oficer de ai lui, și l-au trimis la Poartă. Deci veziriul l-au întrebat și pre acela cum știe pentru oaste Moscului. Ce acela au schimbat voroava într-alt chip, zicând că moscalii, pedestrima, iaste pre tare, mai tare decât la toate neamurile: la războiu stă ca un zād nemișcat. Că de n-au putut ei, șfédzii, să-i spargă, dar alté neamuri așaș n-au nici o putére să-i spargă. Fără cât el așa socoréște, să gătească veziriul 400 tunuri, și așa, cu acéle tunuri slobodzind o dată, dă dăo ori și de trei ori, or putea rumpe obuzul moschicescu, să-l spargă, să facă drumuri printr-însul, lovind acéle multe tunuri. Și așa, cu acel meștersug, poate să biruiască pedestrima moschicescă, iar într-alt chip, amintirea nu poate nime să-i pobédiască. Iar călărima moschicescă iaste mai slabă.

Deci uitându-să veziriul la sfatul acelui oficer șfedzesc, într-acesta chip s-au apucat a face gătirea.

21. Venit-au și hanul, după poronca împărăției, de la Crâm la Țarigrad la sfat, și au sfătuit și el că-i bine așa, să facă oaste asupra Moscului. Și au dzis, acmu, după ce or îngheța apele de iarnă, să sloboadză 2 ceambuluri tătarii, un ceambul din Bugeag și cu oastă lui voevoda Chiovski prin Ucraina asupra Chiovului, iar cu un ceambul să margă Omar Goel din Crâm, pre apa Donului în sus, până la Voroniș, unde sint galioanele moschicești făcute, să le aprindă. Iar de acolo a lua de-a curmedziș, de l-a împreuna cu celalalt ceambul a sultanului și a lui voevoda Chiovski.

Într-acel chip au sfătuit și au așădizat hanul cu împărăția să facă.

22. Atunce era un turc, de-l chiema Smail efendi, și era om de casa împăratului, din cei dinlontru. Și era și capichihai hanului și avea bun prieteșug acel turcu cu Dumitrașco beizadē, fiul lui Cantemir vodă. Că mergea de multe ori turcul la gazda lui Dumitrașco vodă, și-l cinstiia beizadē (că poate-fi bea și vin) și-i dzicea beizadē în tambură. Că așa știia a dzice bine în tambură, cât nici un țarigrădean nu putea dzice ca dânsul. Și-i era foarte drag beizadē acelui turcu. Și atunce, la cinste, vorbind ei, i-au spus turcul toate tainele împărătești ce vor să să facă.

Deci Dumitrașco beizade, înțelegând acestea, căzut-au cu rugămintă la acel turcu Smail efendi să grăiască hanului, și hanul împărăției, să-l facă domn în Moldova. Și l-au învățat și în ce chip a grăi, giuruind câteva mii de galbeni hanului. Iar hanul, audzind acēstea din Smail efendi, îndat-au priimit.

23. Deci mergând hanul la împăratul la sfat, între alte sfaturi dzis-au și acest cuvânt, că Brâncovanul vodă, domnul muntenesc, iaste un domn bogat și puternic, are oaste multă și-i de mult pre bun priiaten moscalilor. „Nu trebuiaște la această vrémē lăsat să fie domn, că poate să să hainească și a

face sminteală oștii împărătești. Ce trebuiaște prins, că el de bunăvoia nu a veni la Poartă. Și nime nu-i harnic să-l prindză, fără cât socotescu că beizadē, feciorul lui Cantemir vodă cel mai mic. Iaste om mai sprinten decât frate-său Antiohie vodă. Ce să-l pui împărăția ta domn în Moldova, că el va chivernisi lucrul din Moldova și l-a prinde. Că Neculai vodă, care-i acmu în Moldova, îi grec și n-a pute să fac-această slujbă. Nici miie nu mi-i drag să slujesc cu grecii.“

24. Deci împăratul, cum au audzit acēle cuvinte din hanul, într-acel ceas au și răpedzit, fără de știre veziriului, de au adus pre Dumitrașco beizadē de la gazdă, cum mai de sirgu, și l-au adus la saraui la împăratul. Și îndată l-au îmbrăcat cu cabaniță, cu spinarē de soboli, în loc de căftan, și l-au pus domn în Țara Moldovei. Și apoi l-au dus la veziriul, de l-au îmbrăcat în căftan și i-au dat ferman. Și nezăbovindul-l doaă, trei dzile, l-au și pornit, de au venit în mezil la Iași salt, numai cu dzēce, doaădzeci de oameni. Carē n-au cheltuit nici un ban la Poartă, că și tuiurile și singeacul pre urmă i l-au trimis.

25. Atunce veziriul, la purces, au dzis lui Dumitrașco vodă cu mare taină: „După ce vei mērgē în țară, să chivernisești lucrul, să-mi prindzi pre Brâncovanul vodă munteanul, să mi-l trimiți aicea, viu. Și de la împărăție vei avea mare dar și cinstē; în locul lui tu vei rămâne acolo domn, neschimbat.“

26. Iară Dumitrașco vodă, mulțămindu-i, s-au apucat că va face acea slujbă și l-a prinde. Numai au dat și el un sfat veziriului, socotind că-i va fi de folos, iar pe urmă au cădzut cu împiadecare. Că au dzis cătră veziriul ca să scrie la Brâncovanul să îndatorească Poarta cu 500 de pungi de bani, fiind acmu de trebuință pentru gătirea oștii. Și Brâncovanul s-a uita la acea carte ce scrie veziriul și n-a avea grijă de mazile.

27. Deci veziriului i-au plăcut acest sfat a lui Dumitrașco vodă, și au scris la Brâncovanul ca să împrumutēdze Poarta cu 500 pungi de bani pentru cheltuiala oștii.

Deci Brâncovanul, ca un om cu minte, au priimit că a da, numai o dată n-a putea să-i dea toți, că-i țara săracă, ce pe lună a da câte 100 de pungi, carei să îmbrace în 5 luni, socotind că până la 5 luni or sosi și moscalii, și atunci, de or și vrea să-i facă ceva, nu i-or pute strica nimic. Măcar că el nu știa nemică de acea voroavă, dar avea minte de să păzia.

Atunci s-au păzit, că l-au păzit Dumnedzeu, iar când s-au mâniat Dumnedzeu pre dânsul, n-au putut să să păzască, precum înainte la rândul lui s-a scrie.

28. Iară pe Dumitrașco vodă l-au pornit la Iași și i-au dzis, când o fi vremea să prindă pre Brâncovanul vodă, a trimite veziriul omul său cu ferman.

Deci trimițând înainte Dumitrașco vodă pe capegi-bașe cu mazili, împreună cu omul său, anume Dumitru Saraciul, iar Neculai vodă nemic nu știa de mazilie și ședea la divan de giudeca țara.

29. Iară capegi-bașe, descălecând la scară, s-au suit în curți, iar Saraciul, sluga lui Dumitrașco vodă, au năvălit degrabă la beciul supt scara despre doamna, unde era închis Iordache Ruset vornicul. Și au lovit lăcata cu băltagul, de au străcat-o, și au scos pre Iordachi vornicul afară și i-au dat cărți de căimăcănie de la domn nou, Dumitrașco vodă.

Iar boerenașii din cerdac, vădând că au scos pre Iordache vornicul, au alergat tare de au dat știré lui Niculai vodă la divan. Și îndată, sculându-să de la divan înspăimat, să timpină cu capegi-bașe în ușa spătăriei, unde-i și dăde ferman de mazilie.

30. Atuncea boerenașii lui, grecii, începură a s-ascunde în casă despre doamna.

Și țara încă începuse, precumu-i obiceiul moldovenilor celor necăjiți de strâmbătați, să facă calabalicuri domnilor mazilie.

31. Dar nu putea să-i facă nemic, că nu avea voe. Că scriia Dumitrașco vodă la caimacami să nu s-atingă nime de cinsté lui Neculai vodă sau de oamenii lui, ce cu mare cinsté, ca pre

un domn, de toate ce i-ar trebui la pornitul lui, nemic să nu-i lipsască.

32. Și așa, după obiceiul, trei dzile grijindu-l cu de toate cele de i-au trebuit, și s-au pornit la Țarigrad cu tot agârlăcul lui, neplinind un an deplin cu domnia, precum s-au pomenit.

Iar în Iași au rămas caimacam Iordache Ruset vornicul, pân-au venit Dumitrașco vodă. Atunce și boiarii cei pribegi, înțelegând toți, au venit în țară. Numai Dédiul spătariul și Zmucilă banul au rămas în Țara Leșască.

33. Și după ce au agiuns Neculai vodă în Galați, atunce au sosit și Dumitrașco vodă din Țarigrad. Și au mers Neculai vodă la gazda lui Dumitrașco vodă, de s-au împreunat amândoi. Care nu puținel lucru au făcut Neculai vodă atunce, de-au mers la gazda lui Dumitrașco vodă. Că alți domni nu mai stau să să împreune, după ce să mazilescu, ce fug unul de altul, să-scoată ochii. Dar Neculai vodă au mers de s-au împreunat și s-au rugat lui Dumitrașco vodă să nu să potrivască boerilor de țară, să-l părăscă la Poartă. Și el încă s-au făgăduit că nu-l va amesteca la Poartă, cât a trăi Dumitrașco vodă domn, ce, de a umbla pentru domnie, a umbla pentru domnia Țării Muntenesti, ce nu pentru a Moldovii.

Și așa unul cu altul s-au încredintat. Și Niculai vodă au purces la Țarigrad, iar Dumitrașco vodă au venit în Iași. Iar precum s-au ținut acești domni tocimala, să va scrie la rândul său, înainte.

DOMNIA I. LUI DUMITRAȘCO CANTEMIR
VOEVODA, ÎN ANUL 7219 <=1711>
CAP 91

Zacialo 1. După ce au sosit Dumitrașco vodă în Iași, după obiceiul a treia dzi au boerit boiarimea. Pus-au pre Nicolai Costân vel logofăt, pre Lupul Costache vornic mari de Țara

de Gios, pre Ioan Sturdzea vornic de Țara de Sus, pre Antiohie Jora hatman, pre un grec, anume Spraioti Dracumana, vel postelnic și pe mine, Ioan Neculce, vel spatar, pe Gheorghită vel păharnic, pre Dabijea vel ban, pre Catargiul vel visternic, pre Sandul Sturdzea vel stolnic, pre Costantin Costache vel comis. Aceștiia era boerii lui Dumitrașco vodă întâiu. Iar mai de credință și mai ales și toate trebile domniei era după mine Ioan Niculce vel spatar.

2. Și atuncea, dintăiu, era boerii can grijiți de numeli lui Dumitrașco vodă din tiniréte, când era beizadè, la domniia frăține-său, lui Antiohie vodă.

Că era atuncea nerăbdătoriu și mânios, zlobiv la beție, și-și eșisă numele de om rău. Iar acmu, viind cu domniia, nu știu, să-ș pîiardă numele cel rău: au doar mai la vârstă venisă, au doar chivernisă viața lui, unde nu era pace? Că așa să arăta de bun și blând! Tuturor ușa deschisă și nemărețu, de vorovii cu toți copiii.

3. Atuncea au scos pre țară 2 civerturi, banii steagului. Și de cum era soma la Neculai vodă, au mai scădzut pe țară la un civert, câte 3.000 de galbeni. Așijderea și mazililor li-au scădzut tot pre giumătate și mai bine dăjdile.

Și li-au făcut și carte cu giurământuri, să nu dea desetină boerii, după cum n-au dat mai-nainte boerii. Că să făcus- obiceiul de la Mihai vodă, de da desetină boerii. Și el apoi i-au ertat.

4. Deci boiarii, vădzând așa milă și nemăriré, începuse toți a să lipi și a-l lauda. Era om învățat. Numai la giudecări nu pre putea lua sama bine, poate fi trăind mult la Țarigrad, în streinătate. Iăcomie nu avea mare, lucrurile lui poftii să fie laudate.

5. Atuncea avea mare supărare și cheltuială, fiind pacea stricată cu oastè lui voevoda Chiovski și cu cea șfedzască. O erna și o grijiia de zahara; lemnu la Tighinea pentru tocmitul

cerății. Deci de la Brăila căra țara pâine la Tighinea. Așijderea și lemn căra den țară la Dunărea, de făcea pod mereu la Cartari.

Vești din Țara Leșască și de la moscali în tot ceasul cerca de le trimite la Poartă. Deci era prea în val și în mare supărare. Căci el venisă de curând, și lucrurile toate neașădzate și lipsite. Și siliia ca să și plinească poruncile Porții toate, și-i era prea cu greu, că era țara stricată mai de-nainte vrémé.

6. Începutu-s-au atunce și omor în vite, cât nu mai biruia oamenii să le despoae. De pâine încă era lipsă, că nu rodís-intr-acel an.

7. Boiarii carii avusése greutate la Niculai vodă sta tot vârtos cătră Dumitrașco vodă, ca să pâarscă pré Neculai vodă la Poartă pentru răutate ce le făcuse.

Dar Dumitrașco vodă nu priimiia nicidecum, nici să potrivii și nu le da voie, ce ținea legătura ce făcuse cu Niculai vodă, când s-au împreunat la Gălați.

Iar Neculai vodă, după ce-au agiuns la Poartă, au călcat giurământul. Și cum au mârș la veziriul, au și pârât pre Dumitrașco vodă, dzicând că el, când au mârș în țară, au găsit mai bine de giumătate boiarii haini la moscali și, prindzindu-i, i-au închis. Iar Dumitrașco vodă, cum au luat domniia, au și răpedzit de olac înainte și i-au slobodzit pe toți. Și-ncă pre caré era mai mare hain l-au pus căimăcan. Ce veziriul nemic în samă nu-i ținea vorbile lui.

8. Atuncea, dacă au înțeles Dumitrașco vodă de acea vorbă bună de prieteșug ce-au grăit Neculai vodă cătră veziriul, au și chiebat pre boiarii ce-l îndemna să-l pâarscă pre Niculai vodă și li-au spus de Neculai vodă cum tiné prieteșugul.

Și îndată i-au gătit pre o samă și i-au trimis la Poartă. Și sosind boiarii la Poartă, ș-au pascut prilejul, și, când au eșit împăratul la geamie, ei ș-au aprins rogojine în cap și au dat ardzaun la împăratul, jăluind ce li-au făcut Niculai vodă.

Iar împăratul, vădzând atâta jalobă, au și trimis să aducă pre Neculai vodă, să-i tae capul.

Numai, norocirea lui, s-au tâmplat un priiaten de i-au dat știre, și s-au ascuns de au scăpat de peire; că l-ar fi tăiat.

Socotiț, fraților, acmu! De vrémé că cei mare nu-ș ținui giurământul, ce încă-ș aduc peirea, dar cei proști cum l-or ține?

9. Dumitrașco vodă pe taină să gătiia să prindză pre Brâncovanul vodă, precum îi poroncise Poarta. Și trimisese și iscoade la munténi, de vădzusă toate lucrurile lui cum stau.

Și ș-au făcut Dumitrașco vodă vro cinci, șease steaguri de lefecii și 2 steaguri de lipcani și câțiva feciori de boiari grijiti, îi țineia gata în Iași. Și făcusea cuvânt că va să margă în sus, cu podghiaz la moscali, ca să nu priceapă munténii. Și aștepta din ceas în ceas să-i vie omul cel cu fermanul dé la împărăție, să să și pornească la Breancovanul, să-l prindză.

Venitu-i-au și de la hanul ferman, numai să încalece, să-l prindă. Ce pre fermanul hanului nu cutedza să margă, să-l prindză. Ce-au mai scris la Poartă că el iaste gata, și hanul încă i-au scris să purceadză. Ce să știe și de la împărăție: purcede-a, au ba? Ce de la Poartă i-au venit răspuns să mai aștepte, că, când a fi vréméa, i-a face el știre. Că aștepta veziriul să plinească céle 500 pungi de bani Brâncovanul, ce le cerus-împrumut, cum s-au pomenit mai sus.

10. Atuncea, dacă au înghietat apele după Boboteadză, au purces hanul în pradă pre apa Donului, în Tara Moschicească, în sus, pre la Harcov. Dar la galioanile moschicești n-au putut agiunge, să le aprindză, precum s-au apucat cătră împăratul turcesc. Nici spre Chiov de acolo n-au putut mérge, că au dat de oști moschicești. Și s-au întors iar la Crâm, cu mult plian.

11. Soltanul den Bugiag și cu voevoda Chovschi, de la Binder, cu oaste lui, au trecut Nistrul și au purces prin Ucraina în sus, tot prădând și stricând până la Nemirov și până la Fastuv, aproape de Chiov.

Iar moscalii ce era pre margine de strajă, dac-au simțit, s-au tras toți de s-au strâns în Podolliia, spre Iaslovăt, la Buceci, unde era ghenaralii lor, și aștepta să le viie ucaz de la Petreburh, de la împăratul moschicesc, să vadă ce vor face.

Atuncea Adam Siniavski hatmanul i-au muștrat pe ghenararii moschicești, anume Vonconschi, Ianăș și Vejbah, și li-au zis așa: „Ce oameni sinteți voi de așteptați ucaz, și neprietenii pradă și strică țara?”

Și îndată i-au pornit asupra tătarălor și a lui voevoda. Și li-au dat și hatmanul un rămentar, cu vro 30 de steaguri leșești; și moscali încă era ca vro 10.000.

Și cum s-au pornit asupra soltanului și a lui voevoda, n-au stătut soltanul cu voevoda să să bată cu temeiul, și s-au întors înapoi la Bugeag, fără cât numai câte o strajă, unde și unde, de să lovia.

12. Iară după ce s-au întors hanul și Calga sultan din ceambuluri, au scris la Poartă de toate ce-au lucrat. Așijderea au scris și pașea de Tighine. Dar veziriul nu i-au credzut, ce-au trimis pre taină un ciohodar de olac la Dumitrașco vodă, de l-au întrebat anumé cum au îmblat hanul și soltanul.

Și au scris Dumitrașco vodă de toate, cum le-au fost, de rând.

Scris-au veziriul cu scârbă la pașea de Tighinea, dzicând că beiu de Moldova iaste un ghiaur și știe toate ce să fac la Moscu și la Léși, de lé scrie tot, adevărat, la Poartă, „iar tu ești, vedzi doamne, busurman și nu știi nemic!”

La atâta credință și laudă avea Dumitrașco vodă la Poartă, cât apoi pașea Tighinei tot la dânsul trimite de lua vești, de scriia la Poartă. Dar Dumitrașco vodă încă să purta bine, că i le trimite peste cinci, șease dzile, după ce scriia el la Poartă, pentru ca să sosască întâi de la dânsul veștile, apoi de la pașea.

13. Dumitrașco vodă, vădzând că de la Poartă îl zăbăvâscu cu răspunsul pentru Brâncovanul, au început a gândi că doar

au prinsu veste și ș-au tocmnit lucrul. Și știindu-l pre Brâncovanul mare nepriiaten, și de i s-a tâmpla vro mazilie n-a fi bine de dânsul, și vădzând că atunce tragea toată creștinătate bucurie și nădejde creștinilor, adec-a moscalilor, au început și el a să agiunge cu creștinii și a-i înștiința de la Poartă.

Și așa cu meștersug au scris la Poartă, ca să-i dea voie să să facă a să agiungă cu moscalii și ce-ar vedea și ar înțelege, de toate să facă știre Porții. Deci veziriul, gândind că va hi drept Porții, datu-i-au și acea voie.

14. Apoi Dumitrașco vodă, luându și acea voie de la Poartă, și mai fără siială au început a să agiunge cu moscalii.

Și să tâmplasă de avea la Poartă și un capichihai, anumé Iano, pre mare telpizu. Și poate-fi că-ș știa și mai-nainte voroava, că cu meștersugul acelu capichihai lua cărți de la solul moschicescu, ce era închis în Edicula, și le trimite la Dumitrașco vodă, și Dumitrașco vodă le trimite la împăratul Moscului.

Deci cu acel fél de credință și slujbă au cădzut Dumitrașco vodă în mare cinsté și dragoste la Petri Alexievici, împăratul Moscului. Că altul nime nu cutedza a face acéle slujbe, că era solul în mare pază.

15. Pre acéia vréme munténii nu știa pentru slujbele ce face Dumitrașco vodă, nici din boiarii moldovéni; și scriia munténii rău de Dumitrașco vodă la moscali. Iară Moscalul, vădzând slujbele ce-i făcea, nicicum nu-i credea.

16. Așijderea pre acéia vrémé, fiind mitropolit țărâi, părintele Ghedeon și cu Antiohie Jora hatman și cu alți boiarii mari încă scriia de rău pentru Dumitrașco vodă la moscali, să nu-l creadză, că el iaste ca și un turc și ține cu turcii. Dar ei au 10.000 de oaste gata și zahară, și să trimită împăratul 15.000 de oaste, să lovască podul de pre Dunăre, să-l strice și să bată tot Bugiagul. Iar împăratul, vădzind slujbele lui Dumitrașco vodă, nici de unele nu-i asculta.

17. Împăratul Moscului, vădzând că tătarâi au prădat în țări, chematu-ș-au toți sfétnicii lui, de au stătut la sfat, ce vor face. Deci unii sfátuia să margă cu toată putere la Crâm și să lasă o samă de oaste la Chiov de apărare, de a mERGE cineva asupra Chiovului. Unii sfátuia să margă pre Nipru până la Vozii și să-ș ducă zahară pe apa Niprului, și de la Vozii să ia Dunărea în sus, la Cetatea Albă, să cuprindă Dunărea. Unii sfátuia să margă pre Nistru la Tighinea.

18. Dar împăratul n-au priimit sfatul nemărui și au dzis că la Crâm a lăsa oasté, împotriva Voziei, iar, altă oaste, la Tighinea nu-i bine așa, îndată să margă să o ia, că ș-a și răni oasté și apoi cu temeiul turcilor nu s-a putea bate. Ce pe Tighinea a lăsa-o în urmă și va mERGE drept la pod, împotriva veziriului, să-l bată, că apoi lésne va fi a lua pre urmă Tighinea. „Că zahară ne va scoate Brâncovanul vodă, că așa să adevéște, și ni-a eși înainte cu 30.000 de oaste. Și iaste să mai iasă cu Brâncovanul 20.000 de oaste sirbi; și lésii încă or să ne dea 30.000 oaste, și din Moldova iar scriu boiarii că sint gata 10.000 de oaste.“ Și aré și el ca treidzăci, patrudzăci de mii de oaste. „Și ne agiunge atâta oaste.“ Și așa, cu acéstea nădejdi, ș-au pornit greime oștii, în gios, de la Răga.

19. Dumitrașco vodă, dacă au simțit pre Antiohie Jora hatmanul că-l pârêște la Moscu, l-au mazilit și m-au pus pre mine, pe Ioan Niculcé spătariul, hatman în locul lui Antiohie.

20. Dumitrașco vodă, chemându-și boiarii, au întreb sfat, zicând că moscalii să pogoară asupra țărâi, ce or face, ca să vadză cine ce ar dzice. Dar el, să le spue adevărul, că iaste agiuns cu moscalii, nu spuné.

Deci boiarii nu-l credea pre Dumitrașco vodă; gândia că ține cu turcii. Deci așa, unii dzice să dea în gios spre Fălci, și doamna să o trimită pre Oituz. Alții dzicea să o trimită spre Bârlad, alții spre Focșani, pân' să vor bate turcii cu moscalii, și care parte a birui, cu aceia să ție.

Și au rămas să trimită pe doamna cu giupânesele la Oituz, iar boiarii cu vodă spre Fălci. Și cum s-au tocmnit acest lucru, au și început a-și răschira casele lor, cine cum putea, și ales unii a să ajiunge cu moscalii, precum s-au pomenit.

21. Dumitrașco vodă au trimis-au sol la moscali pre Luca visternicul, dzicând că-l trimite iscoadă, și au scris și la turci, făcându-le știre.

Deci Luca visternicul au găsit pre împăratul Moscului aproape, în Țara Leșască, la Iaroslav, și așa au așădzat cu împăratul de-au făcut legătură:

22. Țara Moldovii cu Nistrul să-i fie hotarul, și cu Bugeacul și cu toate cetățile tot a Moldovii să fie. Numai deodată prin cetăți să aședze moscali oșteni, pân' s-a întemeia țara, iar apoi să lipsască oaste moschicească.

Bir să nu dea țara nici un ban; pre domn să nu-l mazilească împăratul pân' la moarte, și pre urmă fiii lui, pre caré ș-or alége țara. Neamul lui să nu iasă din domniie. Numai când s-ar haini sau când ș-ar lepăda légè, atuncea acela să lipsască, și să pue din frații lui.

23. Pre boiari să nu-i mazilească domnul din boerie pân' la moarte, sau cu mare vină să-l scoată.

Vama ocni și altor târguri să fie venitul domnilor, iar altă daré să nu fie.

Mazilii și mănăstirile să-și stăpânească ocinele și vecinii săi; să-ș ia desétină și goștină de oi și de mascuri și de stupi de pre moșiile sale.

10.000 dé oaste să fie tot gata în țară, și împărăție să le dea léfe din visteria împărătească, din stoliță.

Din moscali să nu s-amestece la boeriile Moldovii, nici să s-însoare în țară, nici moșii să cumpere.

Domnul pre boiari să nu fie volnic a-i pierde, orce greșală ar face, fără sfatul tuturor și fără iscălitura mitropolitului.

24. Cătră acéste i-au dat și tit de domniie, să să scrie, mai de cinsté și mai sus după cum să scriu domnii acmu. Iar titul așa-i era: „Săninatul somn al Țărâi Moldovii samoderjet (sângur stăpânitor) și colegat (prietin, Țărâi Moschicești“, iar nu rob supus. Caré acest numé iaste puțin oarece mai degios decât al unui craiu, caré să chiamă lătinéște acest numé sârenis, iar slovenéște să chiamă predséliiše, iar leșéște eșniosfintunii. Așa ca să să scrie domnii Moldovii.

Așijderea nicidecum pace cu Turcul să nu facă; iar de s-a tâmpla să facă pacé, să rămâie Moldova iar supt stăpânie turcească, să aibă împăratul moschicesc a da lui Dumitrașco vodă 2 părechi de curți în stoliță și moșii pentru moșiile din Moldova și cheltuială pre dzi, în toată viața lui, lui și oamenilor lui să nu-i lipsască.

Și de nu i-ar plăcea acolo și s-ar trage într-altă țară créstinească, volnic să fie a mérge; și altele multe ca acéstea.

Și pre acéste ponturi au giurat tare împărăția Moscului și au și iscălit mai gios și i-l-au trimis pe Luca visternicul. Și au scris lui Dumitrașco vodă să să gătédze și să-i iasă întru întimpinarea oștii moschicești la Nistru. Iară de n-a eși la Nistru și a aștepta până s-a bate cu turcii și i-a birui, atunce, ori să închine, ori să nu mai închine, că atunce mulți domni s-or afla. Că scrisă Dumitrașco vodă pre Luca de-i făcuse știre că oaste turcească iaste multă, 400.000, și puști 400, tot tunuri mari, și tătărămé multă, și pâine în țară nu-i. Nice atunce, la o vrémé ca acéia, nu pot oamenii să caré de tatară, că-i robăscu, și oamenii fug la păduri. Și el nu poate să s-închine așa, îndată, că-s tătărăi aproape și i-or robî țara.

Dar împăratul Moscului au răspuns Lucăi că cu tătărăi s-au agiuns, n-or robî, nici or putea, și oaste aré multă, nu să miară de turci. Și pre zahară de pâne și de vite a da bani, n-a lua în dar, că și la Brâncovanul vodă au trimis bani, și are nădejde că-i va scoate zahară de agiuns.

Și așa, cu această tocmală, s-au întors Luca visternicul la Dumitrașco vodă, aducând lui vodă de la împăratul daruri, un leftu cu diiamanturi, cavalerie, pecete împărătească și câțva soboli.

25. Dumitrașco vodă sta atunce în cumpănă, cum ar nemeri să hie mai bine. Că să să dea în gios, să temea, în gios, să nu-l pârsacă cineva, să-l apuce turcii să-l mazilească. Să să ducă înaintē moscalilor la Nistru, că acmu sosisă Șeremet la Nistru, iar să temea, că sau a putea să scape pân' la Nistru de țară, sau ba. Așijderea și pentru țară să temea să nu o prade tătarăi. Ce sta și să mira cum va face.

Ce au socotit și au scos tuiurile și corturile afară din Iași spre Balica, ca să mai chivernisască lucrul ceva înainte, să vadă oamenii că purcede în gios, la oaste, înainte veziriului. Căci Șeremet fert-marșalac agiunsese cu o samă de oaste moschicească la Nistru, și socotiia Dumitrașco vodă că va mērgē Șeremet degrabă în gios, de va agiunge în Bugeac, și va începe a să lovi cu tătarăi, și el să va mai zăbovi a să găti la Eși, să rămăie în urmă, ca să vadă cum a mērgē tabăra lui Șeremet.

26. Avea grijă și de turcii balgii ce era în Iași trăitori, vādând că moscalii au intrat în țară, și Dumitrașco vodă nu mai purcede în gios, să nu priceapă că-i hain.

Și au socotit Dumitrașco vodă și au scris o carte la pașa de Tighinea, precum moscalii au trecut Nistrul în țară pre la Soroca, și turcii balgii tot șed în Iași, și le spune să să rădice din Iași, să să ducă în gios, și ei nu vor să să ducă. Și poate pentru dānșii, înțelegând moscalii că sunt în Iași, să nu sloboadză podghiaz, să-i strice și pe dānșii și târgul. Ce să trimiță măriia sa pașa un agă a lui să-i rădice din Iași, ca să nu facă vro bélea țarai și târgului.

27. Deci pașa au făcut răspuns lui Dumitrașco vodă că încă tot nu iaste vrēmea să trimiță să-i rădice, iar când a știu el vrēmea acēia, a trimite de i-a rădica. Și lui încă-i va scrie atunce, de a veni cu oaste lui la Tighinea.

Acestu răspuns au venit lui Dumitrașco vodă de la pașa, pre amiiadzādzi. Iar după acēia, dac-au trecut vro trei, patru ceasuri, într-acēia dzi au sosit o carte de la Mogâldea sardariul, precum au vādzut un turc mare cu vro 30 oameni viind de olac la Iași, și pe alți turci purcedzând iar ca vro 300 de oameni, și au purces din Tighinea în sus: „Nu știu, la Eși mărgu, au aiure“.

Și cetind cartē de la sardariul, n-au trecut un ceas, au și nemerit un slujitoriu de la capitanul ce era pus de strajă la Prut, dānd vēste lui Dumitrașco vodă, precum un turc mare cu vo 30 de oameni vine de la Tighinea de olac, și l-au lāsāt trecând Prutul. Iar pe urmă au sosit și însuși capitanul Timothei, ce era de strajă, dzicând că au venit cu acel denpreună pân' la Aaron vodă, și acolo, în câmpu, au descālecat să mē. Și i-au audzit acel capitan vorovind ei înde ei, dzicând: „Să ne mānecām dimineată, să-i prindem pe toți“. Și n-au înțeles bine pre cine să prindă, și viind înainte au spus lui Dumitrașco vodă; și audzind vodă, au dzis că vine cu maziliia.

28. Atunce Dumitrașco vodă, audzind și vādzing acēle și vādzing că-l chiamă pașa la Tighinea, s-au temut că-i vine maziliia, prepuind că l-ar fi pârāt Iordachi Ruset vornicul la pașa Tighinii că iaste hain, pentru că Iordache îl știia pe vodă că s-au agiuns cu moscalii. Și dzicea vodă: „Nu iaste alt lucru, fără de cât numai Iordache m-au pârāt la pașa de Tighinea“.

29. Și îndată au și trimis de au făcut spaimă în târgu, să să păzască cum că vine un podghiaz moschicesc să lovască târgul. Deci s-au făcut mare spaimă noapte în balgii și în tot târgul, și fugiia care cum putea, de s-au umplut toată țara de spaimă. Și ș-au pornit și doamna-ș la Cerātuia, iar vodă au încālecat de au purces înainte celui agă cu 30 de turci: de a vedea că or să-l mazilească, să-i tae pre toți.

Deci mārīgând și aflāndu-i dormind pre câmpu dencolo de Aron vodă, au nāvālit de i-au prins pe toți și au început a-i lega.

Atunce au găsit la aga și cărțile pașii ce scria să rădăce pe balgii să-i ducă la Tighinea, iar nu de maziliie.

Deci cetind Dumitrașco vodă cărțile, fiind lună, s-au căit ce-au făcut și, poroncind să-i sloboadă și să li dea înapoi ce li-ar fi luat, au și început a-i mustra, cu ce treabă de mân ei pre câmpu noaptea, la o vreme ca aceasta, fiind lucru de nepace, și nu i-au făcut lui știre. Și el s-au gândit că iaste podghiaz moschicescu. Și i-au trimis la Iași cu un om a lui, de li-au dat gazdă. Iar Dumitrașco vodă s-au zăbovit toată noapte, făcându-s-a cerca podghiaz, și a doa dzi iar au venit la Iași.

Deci atunci, la prinsoare acelor turci, s-au tâmplat de au perit un turc, de moldoveni. Deci vodă au statut cu acel agă de au împăcat lucrul pentru acel turcu și pentru altele ce dzicea turcii că le mai lipsăscu, atuncea noaptea, când i-au prinsu. Și i-au dat acelui agă Dumitrașco vodă o miie de lei, dzicând și turcul agă că a lui vină iaste, căci au mas pre câmpu. Și făcându-i vodă răspunsu la pașia, s-au dus la Tighinea.

Scri-au Dumitrașco vodă și la Poartă pentru aceasta, cum s-au tâmplat primejdie de au perit un turcu, mâind la câmpu, și el s-au gândit că doară iaste podghiaz moschicescu. Și i-au vinit răspunsu de la Poartă să fie fără de grije, că n-are nici o vină, măcar și pre toți de i-ar fi tăiat, că au fost vina lor, pentru că au vrut să măie noaptea pre câmpu la vreme de nepace. Iară dupre acéia, Dumitrașco vodă s-au mutat în Cetățuia, de șidea. Iar slujitorii ce avea șidea la corturi, unde sunt acum curțile domnești la Frumoasa.

Tara să bejenisă dintr-acia spaimă ce să făcuse. Boiarimea mai toți fugisă de pre lângă dânsul, de-l lăsasă sânghur, socotind unii că să va mazili din pricina turcilor, alții socotiia că or vini moscalii și or luoa țara, și n-a mai fi Dumitrașco vodă domnu stăpân.

Bucatele să scumpisă în Iași, că nu aducea nimé nici de o parte, fiind bejenii. Zlotașii fugia cu banii și la vistierie

nu aduce, în nedejdea moscalilor. Slujitorii numai ce rămăsese vro cinci, șeasie stiaguri de lefecii și siimenii din curte. Iară alți slujitori de țară, cine cum putusă, să dusese și nu mai vinia nici la o slujbă. Și feliuri de feliuri de spaime umbla.

25 <sic>. Socotit-au atuncea Dumitrașco vodă să-ș por-niască doamna de la Cetățuia pre Oituz cu Iordachi Rusăt vornicul, împreună cu giupânăsili, iar vodă cu boiarii și cu acei puțini slujitori să purceadă în gios spre Huși, să zăbăvască acolo, până or agiunge moscalii la Bugiac de s-or bate cu turcii, să vază cum să va alége.

Și au ales o sută de siiméni cu doi bulucbași mai de credință, de i-au giurat și li-au dat léfe și i-au suit în Cetățuia să purceadă cu doamna, să fie de paza iei. Iar celorlalți siiméni ce rămăsese la corturi nu li-au dat léfe, bani gata, neavând de unde, ce i-au orânduit la zloțași, la țară, să margă să-ș strângă léfele, și de la corturi să margă la curtea domniască, să fie de triaba curtii. Și, a doa zi vrea să-ș porniască doamna, și apoi să purcează și el în gios spre Huși.

Iar siimenii acei de la corturi, văzind că nu li-au dat și lor léfe, bani gata, n-au vrut să margă în curte, ce au luat steagurile și au purces din șes la Cetățuia cu zorbă, ca să-ș ceară léfele.

Iar Dumitrașco vodă, văzindu-i că vin, au pus de au închis porțile Cetățuiei și au vrut să le stea împotrivă, cu siiménii cei cie-i giurasă. Și mai avea și vro 60 oameni aduși cu dânsul din Tarigrad, și au răpedzit și la lefecii să încalece. Atuncea seiménii cei cu zorbă au venit pân' la poarta Cetățuiei și, vădzând c-au închis porțile și nu-i lasă să între în mănăstire și le stau cei dinlontru împotrivă și lefecii încalecă, n-au vrut să s-apuce de gâlceavă și au început a grăi cu binișor și a să ruga să le dea și lor léfe.

Atuncea Dumitrașco vodă să spăriiasă și au prins pre bulucbașii lor înlontru și i-au ucis cu buzduganul, și încă pe

unul l-au lovit cu sabie, dar n-au murit. Şi aşe s-au potolit acea gâlceavă, şi s-au dus la strajă, în curte, unde era orânduiri.

33 <sic>. Şeremet, den Soroca de la Nistru, nu să mai pogorâia în gios, să margă la pod la Dunăre, unde-l orânduia, că să temea, că avea oaste puţină, ce pre cătinel să trăgea pre Nistru în gios.

34. Dumitraşco vodă, vădzând acéstea lucruri, că au rămas mai sângur şi-ş caută cineş chivernisala lui, şi bani de cheltuială n-avea mai mult de 10 pungi, de toţi banii lui, că nu avusese vrémă să strângă, nici era lacom, precum mai sus s-au scris, schimbă-au socoteala într-alt chip: să nu mai margă în gios la turci, temându-să să nu-l mazilească, şi a fi greu de dânsul, dzicând că toţi fug şi-ş caută chivernisala sa şi a caselor sale. Ce el încă-ş va căuta chivernisala lui, şi vădzând şi pre seiméni cum s-au burzului, nu s-au mai încredzut să să despartă de doamnă-ş şi să o dea în laturi. Ce pre taină au trimis pre Pricopii capitanul şi pre Dimitrie aga, slugile lui credzute, la Şeremet, la Movilău, scriind ca să-i trimită în grabă vro 4.000 de moscali aicea în Iaşi, să-i fie aret, să nu-l apuce turcii să-l mazilească.

35. Dacă a simţit Şeremet, tare s-au bucurat şi-ndat-au ales pre Cropot bragadiriul, cu 3.000 de moscali, şi pre Chighieciu, cu un polc de moldovéni, ca vro 500 de moldovéni, ce slujia la moscali, şi i-au pornit înainté la Iaşi.

Deci agiungând Cropot bragadiriul la Prut, au răpedzit înainte, dând ştiré lui Dumitraşco vodă ca să trimită să grijască poduri la Zagarancea, să treacă.

36. Atuncea au sosit ferman de la veziriul la Dumitraşco vodă, să încalece să margă să prindză pre Brâncovanul vodă. Şi au scris cărţi şi la sultanul de Bugeag, să dea lui Dumitraşco vodă oricăţi tătarî i-ar trebui.

Atuncea am ştiut şi eu c-au fost scris să vie moscalii; că eu tot gândiem că om purcéde în gios spre Huşi, precum

sfătuiesem. Iar dac-am înţeles c-au sosit moscalii, mult m-am mirat şi am dzis lui vodă să scrie, să să întoarcă moscalii înapoi, şi să mérgem, precum scrie veziriul, să prindem pre Brâncovanul, să să lasă de moscali, că poate să-i bată turcii, şi tătarâi or robi țara. Puiu pre Dumnedzeu martur că așea i-am dzis, şi tare am statut, ca doar l-oi întoarce, şi n-am putut.

Şi încă a măniie mi-au răspuns, dzicând că „voi toţi vă chivernisiţi, ca să rămâneţi la creştini, şi numai eu sângur, pentru voi, să rămăiu la păgâni; că v-am vădzut eu crédința, că aţi fugit toţi, şi eu am rămas sângur. Pentru țară, n-or prăda-o tătarâi, că moscalii acmu sosesc, şi eu ştiu préa bine că n-or bate turcii pre moscali.“

Deci vădzând şi eu că mi-au răspuns așea cu scârbă, m-am temut a mai răspunde, să nu cumva cad în vro primejdie a vieţii.

Măcar că mulţi dzic că eu l-am îndemnat să să închine la moscali, dar grăescu cu năpaste şi ca nişte oameni ce nu pricep şi nu ştiu. Că atuncea era toţi creştinii bucuroşi moscalilor, nu numai eu; că scriia alţii mai-nainte de chiema pre moscali, mai-nainte de Dumitraşco vodă: munténii, sârbii, moldovénii, cu câţi ani mai-nainte! Numai pizmaşii zavistnici scorniia asupra mea ocară, şi oamenii cei proşti şi nepriiateni şi cei nepricepuţi credea așa. Dar eu taina stăpânului, căruia i-am mâncat pita, n-am putut-o descoperi, uitându-mă la Sfânta Scriptură, ce au dzis îngerul cătră Tovit şi Toviie dzicând: „Taina împăratului să o acoperi, iar faptele lui Dumnedzeu la arătate să le mărturiseşti“.

Ce şi eu n-am vtut să mă fac al doile Iudă sau să-l viclenesc, să fug de la dânsul. Că de aş fi făcut așea ce laud-aş fi dobândit? Ce numai osândă de la Dumnedzeu şi ocară de la oameni.

Iar eu acéste răbdându-le cu dreptate, den toate nevoile am scăpat, care li-am tras pre strămbătate în 9 ani. Ce întru acéste ce mi s-au întâmplat m-am lăsat tot în nădejde lui Dumnedzeu,

pân' m-au scos, precum mărturiseste David prorocul, psalom 39:37. „Răbdând am așteptat pre Domnul, și mi-au luat aminte, și au ascultat ruga mea, și m-au scos din groapa patimilor și din tina cea adâncă, și au pus pre piatră picioarele mele“, i proci.

38 <sic>. Chiematu-s-au atunce Dumitrașco vodă boiarii săi, câți mai rămăsese lângă dânsul, numai așa, sprinteni, anume pre Nicolai Costân vel logofăt, pe Ioan Sturdzea vornicul și pre Iordachi Rusăt vornicul și pre Ilie Catargiul vel vistiernic, și le-au spus precum au chiebat pre moscali, și au venit de trec Prutul la Zagarance.

Atuncea toți boiarii, audzind, s-au bucurat și au răspuns cu bucurie cătră vodă și au dzis: „Bine ai făcut, măriia ta, că noi ne temem că te-i duce la turci, și așa aveam gând că, de te-om vedea că mergi la turci, te-om părăsi și ne-om duce de ne-om închina la moscali“. Și le părea bine. Numai Iordachi Ruset vornicul au dzis atunce: „Te-ai cam grăbit, măriia ta, cu chiebatul moscalilor. Să fii mai îngăduit, măriia ta, pân'li s-ar fi vădzut putere, cum le-a merge.“

Răspuns-au Dumitrașco vodă, dzicând: „Nu mai era vreme a mă mai chivernisi, temându-mă ca să nu mă apuce turcii. Că iată și din dumneavoastră m-ați părăsit o samă și nu sinteti într-un cuvânt și într-o credință cu mine.“

39. Atuncea au și încălecat Dumitrașco vodă și au purces înaintea moscalilor, la Prut. Și s-au împreunat cu Cropot bragadir și au venit cu dânsul în gios, pre Jijiia, pân' l-au trecut Jijiia și Bahluiul. Și l-au lăsat pre Bahluiul, din gios di Iași, la Podul lui Bâtcă, și acolo s-au pus obuzul, dându-i conac de toate ce i-au trebuit lui și oștii.

Și luându-ș Dumitrașco vodă 2 capitani, cu 2 steaguri de draguni, s-au întors desară la Cetățuia, unde-i era doamna. Iar pre mine, Ioan Niculce hatmanul, pân-au umblat vodă la Prut, m-au lăsat de paza doamnei la Cetățuia, ca să nu lovască

niscaiva turci pré doamna în urma lui. Iar a doa dzi venit-au și Cropot bragadiru numai cu un steag de draguni la Iași. Și l-au cinstit Dumitrașco vodă și l-au dăruit, și au îmblat prin curțile domnești și prin toate mănăstirile de li-au vădzut, și desară iar s-au întors la obuzul său, la Podul lui Bâtcă.

40. Atuncea moldovenii, cum au vădzut moscalii, precum sint învățați la jacuri, când văd câte un lucru burzului, au și purces, unii cu poroncă, alții și fără poroncă, a tăia pre turci și a-i robi, unii în Iași, alții printr-alte târguri, unde și-i afla, prin toată țara. Și-i jăcuia de bani, de odoară, de cai, de borfe, de boi, de oi, de miiarē, de ceară și de toate ce găsiia. Iar bătăliile sta vărsate pre uliță, de era sătui și copiii. Strafide, smochine, alune era destule pre la toate babele. Iar pre care turcii nu-i tăia, îi ducea, cu picile, de-i da robi domniei. Iar pre unii să tâmpla de-i ascundē priiatenii, care scăpa pân'la priiateni. Carii mai pre urmă de mare folos au fost turcii acelor priateni ce-i ascunsese.

41. Nezăbovind vrēma au și venit Séremet la Țotora cu obuzul lui, ca vro 15.000 oaste. Că n-au cutedzat să margă drept la pod la Dunărea, cum îi învățas-împăratul, căci că avea oaste puțină.

Veziriul turcesc încă sosisă la Dunăre și să temea a trēce în ceasta parte, audzind că vin mulțime de moscali. Ce sta și el de căia parte.

42. Iară după ce au înțeles veziriul că s-au hainit Dumitrașco vodă, îndată au prins pe capichihaē lui Dumitrașco vodă, pe Iano, și i-au tăiat capul. Așijderea și împăratul turcesc, înțelegând la Tarigrad, au și prins pre Antiohie vodă și l-au închis. Și era să-l tae. Numai norocirea lui au fost c-au mărturisit caimacamul cătră împăratul cum Antiohie vodă cu o lună mai-nainte i-au spus lui că frate-său iaste hain, nu îmblă bine, și el n-au credzut, gândind că-l părăste pre pizmă. Și așa

spuind împăratului caimacamul, l-au ertat și l-au slobodzit din Edicula.

43. Iară Șeremet, când au fost venit de la Nistru la Țoțora, au fost venit pre la Orheiu. Și s-au rădicat toți orheianii, sorocenii și lăpușnénii, de au venit cu dânsul pân-au trecut Prutul. Și țărănimé cu bejenii s-au dus toate în Cârliștură; iară slujitorimé au rămas toată la Dumitrașco vodă, în oaste.

44. Apoi Dumitrașco vodă s-au mutat doamna în curți la Iași și au lăsat un polcu de moscali de paza ici. Iar el, cu slujitorii câți avea la Țoțora, s-au dus și s-au așădzat oaste lui dincoace de Prut și cu moscalii lui Cropot bragadir.

Și s-au sculat cu boerii lui, care s-au dzis mai sus, și au trecut Prutul la Țoțora, de s-au împreunat cu Șeremet, unde era cu obuzul lui. Și i-au făcut Șeremet cinste mare lui Dumitrașco vodă și boiarilor săi. Și au dăruit Dumitrașco vodă lui Șeremet un cal foarte frumos: așijderea și Șeremet lui Dumitrașco vodă au dăruit 2 părechi de soboli și boiarilor câte o bucată de ladan de cele bune, câte de doao haine.

45. Dumitrașco vodă au sfătuit cu Șeremet să scrie o carte în limbă turcească la sultanul, ca să să închine și el, cu tot Buceacul, că, neînchinându-să, pe urmă n-a fi bine de dânsii.

Și au pus Șeremet un copil a lui ce știia scrii bine turcește, iar Dumitrașco vodă au dzis că n-a puté copilul scrie cu dăscălie, fiind tânăr. Însă au dzis să scrie întâi pre o ȋdulă de hârtie mică vro doai rânduri, să vadză cum scrie. Iar acel copil, fiind telpiz bun, au scris pre o ȋdulă așea, că „nu iaste mai mare blăstămat în lumé decât omul cela ce aré o fărâmă de pâine în mână și o leapădă pe acéia și cearcă să afe alta mai mare“. Și au dat la Dumitrașco vodă. Iar Dumitrașco vodă, cetind, au dzis copilului: „Hai ghidi cahpol!“ Și n-au mai spus lui Șeremet ce-au scris copilul, fiindu-i rușine, numai ce-au dzis c-a putea scrie.

Și l-au pus de-au scris carté și au trimis-o la sultanul: iar sultanul n-au dat nici un răspuns pre acea carte. Și s-au întors Dumitrașco vodă la conacul lui preste Prut.

46. Venisă cu Șeremet depreună și un menistru a împăratului, anume Simion Savva Rogojinschii, neguțator de feliul lui, de la Rogojia, despre parté turcească. Și cădzusă boiaru mare, de cinste și de sfat, la împărăție Moscului, că știe multe limbi. Și-i dédes-împărăția mulți bani, să-i fie de purtat grijă la cheltuiala oștii.

Atunce au dat el lui Dumitrașco vodă 100 pungi bani, să facă oaste de moldovéni, pân' la 10.000, sau și mai bine. Și de i-or mai trebui, să-i mai dè bani. Și să dea de tot polcovnicul câte 100 ruble, de rocmistru câte 30 și de chihai, și de stegariu câte 10, și de tot tovarășul, de unul, câte 5 ruble. Și acești bani să le fie dintâiu de cheltuială, iar apoi, dacă s-or așădza, să le dea léfe. Și i-au mai dat vro 30 pungi bani să trimit-în țară să cumpere vite, câte 4 lei vita, să le fie de treaba oștii.

47. Așijderea i-au mai dat și câteva cărți împărătești, scrisă la toată boerime și slujitorime, toți să încalece, să vie la oaste cu plată; iar care n-a veni va rămâne podan și lipsit din moșiile sale. Țăranii să aibă a aduce bucate, fără frică, să le dea bani.

48. Deci Dumitrașco vodă îndat-au răpedzit la țară, făcându-le știre tuturor. Deci boiarii mazilii au și început a veni de prin bejenii la oaste. Foarte pre puțini n-au venit. Și au trimis, cu cărțile, și bani la cine au socotit, să cumpere vite.

49. Așijderea și slujitorii, dac-au audzit, au și început a vini toți de toate părțile și a să scrie la steaguri. Și audzind de leafă, nu numai slujitorii să scria, ce și ciobotarii, croitorii, blânarii, cărsmarii. Slugile boerești lăsa pre boiarii săi și alerga de să scria la steaguri. Oaste de strânsură, din târgu, mai mulți fără arme, decât cu arme. Să făcusă pân' la 17 polcovnici și 170 rocmistri cu steaguri în cincisprezece dzile. Numai steagurile încă tot nu

apucas-a să plini bine, câte 100 oameni la stiaș, neavând când să se plinească.

50. Atuncea Șeremet, zăbovind la Țoșora, așteptând împărăția să vie cu toată greimă, lovit-au tătarăi în vro doao, trei, rânduri straja lui Șeremet, fără veste, de o strica și apuca câte o herghelie doao, de a oștii moschicești și să da iar înapoi. Să can hărăția câte puțin cu oaste moschicească cea sprintină, iar cu temeiul nu vrea să se bată.

51. Preste Prut, de ceasta parte, nu cutedza să treacă la moldoveni, că să făcuse veste că sint moldoveni 30.000; și știind pre moldoveni că sunt sprinteni la războiu, nu cutedza să le facă vrun vicleșug. Nici în țară, pe de altă parte, nu vrea să între, ce numai pre de cea parte, cât putea, zăhăia pre moscali.

52. Atuncea era un boiaru, anume Lupul Costache, fiu lui Gavrilă; și era dator lui Dumitrașco vodă den gostină cu 3.000 de galbeni. Și-i mai dedese și 800 de galbeni să cumpere pâine de la Bârlad, ca să s-afle la vremea de trebuință, ori la care parte i-ar trebui. Iar el, audzind de Dumitrașco vodă că s-au închinat la moscali, au strâns câteva rude a lui și s-au făcut tabără la mănăstiră la Bursuci și s-au închis cu câteva gloate acolo. Și la Dumitrașco vodă nu mergea, nici bani sau pâine nu trimite. Și scria cărți la Șeremet de-s făcea obraz, adevă vești de la turci, și pe Dumitrașco vodă, în loc de laudă, îl clevetia cătră Șeremet.

53. La turci scria cu alt obraz, că sint moscali puțini și-i o oaste flămândă. Ce să treacă veziriul Dunăre fără grijă, că-i va bate pre moscali.

Iar Șeremet și cu Dumitrașco vodă, audzind de acele spurcate fapte a Lupului, că scrie la turci și face piiedecă și altor pementeni să nu vie la moscali, au trimis pre un polcovnic, anume Chighiieciu, cu vro 300 de moldoveni și un căpitan cu vro 200 de draguni să-l prindă, să-l aducă la dânșii. Iar el, vâdzându-i, s-au făcut bolnav, și el și giupâneasa lui, și au

început a-i cinsti și a-i dărui pre acei trimiși. Și s-au rugat și au trimis niște frați ai lui mai mici și pre un fecior a lui de trup, dzicând că de-i va mai trece, a eși înaintă oștii la Fălci, cu oaste ce a putea strânge și cu zahară.

Și așa, credându-l, l-au lăsat și, luând pre frați și pe feciorul lui, i-au dus la Șeremet. Care lăsaré a Lupului de mare stricăciune au fost moscalilor; că el tare au îndemnat pre turci să treacă Dunărea, că să temea veziriul să treacă. Pentru care slujbă degrabă au luat plată de acel veziriu, precum înainte să va scrie. Că cine face, faci-i-să.

54. Împăratul Moscului atuncea să zăbovisă la Iaroslav, la o nuntă leșască, și poftind și dând bani leșilor, ca să-i dea 30.000 de oaste agiutor. Și i-au adeverit leșii că i-or da. Și au dzis să purceadză înainte, cu oaste lui, că ai lor or purcede drept pre Prut și i-or agiunge.

Și au gătit leșii oaste și au pornit-o pân'la marginea lor, la Sneatin. Și de la Sneatin n-au vrut să mai treacă în cesta hotar, încoace. Și acolo au stătut, așteptând vreme pân's-or bate moscalii cu turcii; și de or birui moscalii, să să pogoare și ei în gios. Și lăsașă împăratul și pe Dolhoruchi, cel mai mare frate, cu 12.000 de moscali, să vie cu leșii, precum i să făgăduisă.

Și pre adeverința lor au purces împăratul în gios, pre Nistru, până la Soroca. S-au agiuns temeiul oștii sale, pedestrime, adusă tocma de la Râga, degrabă, ostenită și flămândă. Și au trecut Nistrul pre la Soroca și au lăsat acolo o samă ce era bolnavi și leșinați, iar cu cei ce era mai tari au venit drept preste câmpu la Prut, la Zagarance.

55. Iară de acolo s-au pornit în gios pre Prut spre oaste lui Șeremet, și de acolo au trecut Prutul. Și au venit marele Petri, împărat al Moscului, drept în târgul Iașului, împreună cu împărăteasa lui, în curțile domnești.

Iară caimacamii, împreună cu alți boiari și orășeni bătrâni mai de cinsté și mitropolitul cu tot clirosul, i-au eșit cu toții

înapoi, afară din Iași, și frumos timpinându-i, l-au priimit cu toată inima. Și i s-au închinat ca unui împărat creștin, dând laudă lui Dumnezeu, ca doar îi va cerceta cu mila sa și-i va scoate de supt giugul robiei turcilor.

56. Împăratul moschicesc mai avea un obuz mare de oaste, strâns la Azac, ca să margă să bată Crâmul. Și era la acel obuz 20.000 de calmâși și 20.000 de donți și 15.000 căzaci din olatul Harcovului și 5.000 căzaci ce le dzic eiți, ce trăesc preste Don, și 20.000 de moscali, caré să fac preste tot 80.000. Și le era cap pre această oaste Apracsin cniazul, gubernatul de Azac.

Și au venit atunci carte la împăratul de la Apracsin, precum au lovit pe tătarime ce-i dzic cubani, carii trăesc preste Don, și au robii 10.000 copii, ca de 12 ani și mai gios, iar pre alții, ce era mai mare sau mai mici, i-au pus tot supt sabie. Și acum iaste gata să purceadă să între în Crâm. Ce împăratul i-au făcut răspuns lui Apracsin înapoi, să nu să grăbască a intra în Crâm, pân' s-a bate întâi el cu veziriul, și apoi îi va face știre să între în Crâm.

57. Mai avea împăratul și alt obuz, strâns la Ceahrin, din gios de Chiov, de iasta parte pre Nipru, 15.000 de moscali și 30.000 de căzaci, carii să țin de hătmânia căzăcescă. Și era cap acelui obuz Dumitru Galenici, cniazul și gubernatul de Chiov, și cu Scoropatchii, hatman căzăcescu. Și era orânduît să iasă pre Nipru în gios, să lovască Voziia.

Iar când au sosit împăratul la Soroca, au scris lui Dumitru Galenici să răpadă 4.000 saci de pâine cu căruță din Chiov, să dea oștii cei bolnave de la Soroca, și să răpadă o samă de căruță și aice în Iași, după dânsul, înțelegând că nu-i pâine în Moldova. Deci trimițind Galenici câteva tabere de căruță cu pâine după împăratul, o samă de căruță s-au poprit la Soroca, iar o samă au venit la Iași mai târziu, iar pre o tabără de căruțe au lovit-o tătarăi la Bălțile Căinariului și i-au făcut mici fărâme, de n-au scăpat un om.

58. Mai avut-au împăratul și altu obuz de oaste, lăsat în sus, despre parte hraniții șvedzești. Și era cu dânsul cniazul Alexandru Daniilovici Menjic ferc-marșalac și cu Bon ghenariul, cu 18.000 de călărime aliasă și 20.000 de pedestrime și câteva mii de sași de a lui August, craiul leșesc, de sta acolo împotriva șfedzilor, fiind rămași în țara lor de la craiul, osebi de altă oaste ce mai avea pre Maré Balticum, de umbla cu galioane, bătându-să cu șvedzii.

59. Această oaste ce scrie mai sus au avut-o moscalii și fără socoteală au împărțit-o și au rășchirat-o într-atâte părți. În nădejdea voroavelor streini, a munténilor, a lëshilor, a sârbilor, a moldovénilor, au venit împăratul fără-oaste, negrijit, să să bată cu veziriul și cu poiadé oștii turcești și tătarești, într-un mijloc de câmpu pustiu.

Și așa în nădejdea streinilor, era să-ș piardă moscalii împărăția creștinească. Că împăratul aice mai mult de 30.000 oaste moscali, cu a lui Șeremet cu tot, nu avea. Și mai era și vro 8.000 căzaci, polcul lui Medhorotschii polcovnicul; că numai pre acesta l-au luat cu sine, iar pre ceilalți polcovnici nu i-au credzut și i-au lăsat pre Nipru, la Ceahrin, cu hatmanul lor. Și era și 1.000 de donți și vro 6.000 de moldovéni, cu cei ce slujia mai-nainte la moscali. De toată oaste ca 50.000. Și avea și 52 puști. Și cât și era oaste, mai mult era bolnavă, flămândă și obosită. Iar turcii era cu veziriul 400.000, fără poiadié tătarilor, și avea 400 de puști: oaste grijită și hrănită bine, fiind în țara lor.

60. Atunce Șeremet și cu Dumitrașco vodă, din braniște, de la Țoțora, dac-au oblicit că-i împăratul în Iași, au lăsat oaste și au mers la împărat de s-au împreunat.

Atunce au umblat pren toate mănăstirile împăratul, de le-au vădzut, și din toate i-au mai plăcut mănăstirea Golăe, dzicând că are 3 feliuri de meșesuguri: leșesc, grecesc și moschicesc. Și mult lauda împăratul lucrurile, chipul și toate obicinele

moldovenilor, și încă și dobitoacele acestui pământ, dzicând că-s frumoasă.

61. Dumitrașco vodă au făcut împărăției masă frumoasă-în curțile domnești, în casa cea mare cu cinii. Iar când au fost să șadză împăratul la masă, n-au vrut să șadză în capul mesei, ce-au șadzut în scaon lângă masă, iar în capul mesei au pus pe Dumitrașco vodă și după dânsul pe Golofin Gavriil Ivanovici, apoi pre alți ghenarari mai gios, anume Dolhoruchi cel mijlociu, Mihai Galicen cel mic, Sava Rogojenschii, ministru, Șefer, ministru, adecă visternic, Rent, ghenarar, Vejbah, Toma spatar, că atunce fugisă din Țara Muntenească, și feciorul lui Șeremet. Iar Șeremet n-au șadzut la masă, că îndată s-au întors la obuz.

Și alții din bragadiri și polcovnici, să ospăta și să veselie pre frumos cu vin de Cotnar și lăuda vinul foarte. Și încă mai bine le plăcea vinul cel cu pelin; și mult să mira cum spre parte lor nu să face vin cu pelin așa bun.

62. După ce s-au sculat de la masă, au venit și boiarii țărâi de s-au împreunat cu împăratul, și le-au dires împăratul cu mâna lui tuturor un păhar de vin.

Împărăteasa și cu doamna și cu giupânésele ce să tâmplas-în Iași, încă ședea la masă în casa cea mică de să cinstia.

63. Iară împăratul era om mare, mai înalt mai decât tot oamenii, iar nu gros, râtund la față și can smad, oacheș, și can arunca câteodată din cap, fluturând. Și nu cu mărire și fală, ca alți monarhi, ce umbla fecum, prost la haine și, numai cu doao, trei slugi, de-i era de grija trebilor. Și umbla pre gios, fără alaiu, ca un om prost.

64. Iară atâta dragoste arăta împăratul cătră Dumitrașco vodă, unde vădzusă că s-au închinat de bunăvoe lui, că să tindă cu amândoao mânuile și cuprindă pre Dumitrașco vodă de grumadzi și-l săruta pe față, pe cap și pe ochi, ca un părinte pre

un fiu al său. Aceasta era, când s-au împreunat în casa cea mică.

65. Atunce Iordache Ruset vornicul și cu o samă de rude ale sale, cu Dumitrașco Racoviță hatmanul și cu Savin Zmucilă banul au început a agiunge cu clevețe asupra lui Dumitrașco vodă, cum că nu iaste bine să fie domn vécinic, pre neam, în Moldova, ce iaste bine să să schimbe după cum va pofti țara, adecă precum iaste și acmu domniile de la turci.

Deci împăratul, oblicind de această poftă a lor, au învățat pre Golofin și pre Rogojenschii de au chiebat pre toți boiarii țărâi la gazda lor, în casele Dédiului spatariul lângă curțile domnești. Și au început a spune Golofin cuvântul împăratului cătră boiarii Moldovii, cum marele împărat siléște să scoată această țară din robie, de supt mâna păgânilor, și nu-i trebuieie nemică dé la dânsa să ia, ce-i voia să-ș facă pomană, fiind creștinii mâncați de păgâni. Și domniile să nu să schimbe într-însa, să să facă cheltuială ca la păgâni. Și alte multe cuvinte de adeverință, cu milă, ca acéstea.

Și audzind boiarii acéste cuvinte, toț s-au închinat și au mulțămit.

Iar Iordache Ruset cu ceata lui, precum mai sus s-au dzis, iar au început a striga că nu-i bine să fie tot de un neam domn, ce să să schimbe. Deci o samă de boiari ține în partea lui Dumitrașco vodă și dzică că nu-i bine să să schimbe domnii, ce să fie pre neam, să iasă zavistiia și cheltuiala din țară, iar Iordachi tot striga că iaste bine să să schimbe. Și să priciia ei înde ei înaintea lui Golofin și nu socotia că iaste lucru cu rușine. Atunce le-au răspuns Golofin că într-alt chip nu să poate.

Și au eșit boiarii cu acest răspuns și s-au dus pre la gazdele sali. Atunce au priceput Golofin pre boiarii Moldovei ce féliu de oameni pizmătari sunt și cum nu să iubăscu.

66. Sculatu-s-au Savin Zmucilă banul, carele era învoit cu Iordache Ruset, și s-au dus la Dumitrașco vodă și la împăratul și au spus toată taina lui Iordache. Deci împăratul s-au mâniat și au făcut surgun pre Iordache la Soroca, iar pre Savin Zmucilă l-au făcut Dumitrașco vodă postelnic mare.

Și după ce s-au întors moscalii la țară-ș, au luat și pe Iordache de l-au dus la Chiov. Și au fost la închisoare 2 ani și poate fi acolo ar fi murit, de nu l-ar hi slobodzit moscalii. Numai au avut noroc și parte de Brâncovanul vodă, că-i era cuscru și au stătut tare pentru dânsul la Poartă. Și s-au agiuns cu chihae veziriului, de-au poroncit solilor moschicești, carii era atunce la Poartă, anume feciorul lui Șerement, și au scris feciorul lui Șeremet la tată-său, la Chiov, și cu această mijlocire l-au slobodzit moscalii de la închisoare din Chiov. Și giupâneasa lui, tâmplându-să de-au fost fugit în Țara Ungurească, și acolo au murit împreună cu o fiică a sa; încă era logodită.

Căutați, fraților, acmu, cum nu tréce osinda pre sluga căia ce să rădică asupra stăpână-său. Că Dumitrașco vodă mare bine îi făcuse lui Iordache, că l-au scos de la închisoarea lui Neculai vodă, din beciu, de unde poate ar fi perit, iar Dumitrașco vodă, înainte trimițând, l-au slobodzit și l-au pus căimăcan. Și apoi ș-au dat și o nepoată de sor după un fecior a lui, anume Costantin, și l-au pus și păharnic mare, fiind încă copil, nu de vârstă, la boeriie. Ce-i lucru de mirat pentru Iordache, ce nu-i aגיעa, de să puna împotriva lui Dumitrașco vodă.

Nu dzic nemic, numai socotesc doar de era și cu învățatura Brâncovanului vodă, având Brâncovanul pizmă véche pre Dumitrașco vodă, de când luasă pre fata lui Șarban vodă Dumitrașco vodă, din Țara Ungurească. Că făcuse munténii legătură să nu-ș dea fetele după Cantemirești. Sau doară gândiia Iordache că iară a aduce pre Mihai vodă din Țarigrad, de l-a face domn aice în țară, să fie iară el alfa și omega, după cum

era mai-nainte de stăpâniia domnii dé la turci. Au cine-l știe ce gândiia?!

67. Împărăția Turcului, înțelegând de moscali că vin mulțime multă, tare s-au îngrijit că să va rădica toată creștinătate de toate părțile asupra lui. Și au și trimis de olac de au chemat pre sfinția sa preasfintitul kyr Hrysanth, patriiarhul Ierusalimului, și i-au dzis ca să scrie o carte la Brâncovanul vodă, domnul muntenesc, știind împăratul că avea prieteșug patriiarhul cu Brâncovanul vodă, și Brâncovanul iar avea prieteșug vechiu cu moscalii. Și să scrie Brâncovanul și să trimită un om a lui la moscali, să facă pace, și va lăsa Turcul hotar Moscalului Dunărea.

Și pre acea voroavă au trimis Brâncovanul vodă pre Machidon comisul aice în Iași, la împăratul Moscului, pre socoteala Turcului. Ce n-au priimit nicidecum împăratul moschicesc să facă pace, neștiitoriu gândul omului la ce-l aducé, stând vartos Toma spătar și cu Dumitrașco vodă să nu facă pace, mai mult în pizma Brâncovanului vodă.

68. Toma spătariul Cantacuzino, fiind vâr primare Brâncovanului, îl ținea Brâncovanul ca pre un fiu al său. Și-l făcuse și spatar mare în Țara Muntenescă, și multă milă și dragoste și cinste arăta cătră dânsul, țindu-l mai în frunte de toți boiarii săi. Iar el au lăsat pre Brâncovanul vodă și au fugit aice la Iași, la împăratul moschicesc, socotind că a hi el domnu în Țara Muntenescă în locul Brâncovanului.

Și au început cătră împăratul a pârî tare pre Brâncovanul, dzicând că 300 pungi bani ce-au trimis împăratul la Brâncovanul să facă oaste și să cumpere pâine, să iasă în timpinarea oștii moschicești la Fălciu, să să lase de acea nădejde împăratul, că nu sint nici unele de acele. Ce s-adeverești că împlă cu vicleșug, că nici oaste face, nici pâine cumpără, nici el va să vie înainté oștii la Fălciu. Ce sfatul lui iaste, de a videa

că bat moscalii pre turci, el să să închine cu toată țara lui la némți.

Deci Toma, vădzând acel sfat a Brâncovanului că iaste așa, s-au vorovit cu unchiul lui, cu Costantin Cantacuzino stolnicul și cu Mihai spătariul și cu alți boiari de țară, să vie el înainte: „Să dea știre împărăției tale că toată țara îi bucuroasă să să închine la împărăția ta, numai Brâncovanul nu prîmîște și face pîiadecă tuturor. Și 18.000 de sirbi, ce-s în capul Tărâi Muntenesti, vrea să vie la împărăția ta, și i-au poprit Brâncovanul și nu lasă pre sirbi de cei ce slujesc la némți.”

Și au cerșut Toma oaste la împăratul, oaste ca să margă să lovască Brăila, să o ia. Și atuncea, auzind munténii și oaste Brâncovanului, toți or alerga la dânsul la Brăila, și Brâncovanul a rămâne singur; și a strânge bucate multe din olatul Brăilii și a eși înaintea împărăției la Fălci, cu toată oaste muntenească și cu zahară.

Și așa au stătut și Dumitrașco vodă întru agiutor Tomii, la aceste vorbe, în pizma Brâncovanului, ca să-i facă rău. Și nu socotia că mai mult îș face lui, că rășchiră oaste și la greu n-a avea cu ce să bate.

Care mult i-am dzis eu lui Dumitrașco vodă, în taină, să lasă pizma Breancovanului și să nu-ș rășchire oaste. Că pre urmă mult să va căi și nemic nu va putea folosi, precum dzice filosoful: „Căințile cele de apoi întru nemica sunt”.

69. Deci împăratul îndată au poroncit de au ales oaste, caré era mai frunte de moscali și un polcu de moldoveni, cu Rent ghenarariul și cu Cropot bragadiriul, și l-au pornit cum mai în grabă. Și i-au dzis împăratul Tomii că, de nu s-a închina Brâncovanul, îl va face pre dânsul domn, iar de să va închina Brâncovanul, pre dânsul îl va face ghenaral de nu va asculta, nici să va tème de Brâncovanul vodă.

Așa aduc tinerétele pre om când au pre multă voie și dezmiardăciune la un stăpân, precum au avut și Toma la

Brâncovanul vodă; că la cea de apoi s-au înstreinat de neamul său și de binele său cel mult și au murit în țări streine.

70. După acéstea, împăratul a treia dzi au purces din Iași la Prut, la oaste sa, și au poftit și pe Dumitrașco vodă să fie după dânsul și să-ș ia cu dânsul 15 boiari, pe care-i vor plăcea lui, să-i cinstească acolo. Și să margă și mitropolitul țărâi, să slujască liturghie acolo, în beserică de cort.

Și au pus de-au cumpărat și câteva vasă de vin, să fie de cinstit osténii, că atuncea era și sărbătoare, dzioa sfinților apostoli Petri și Pavel; cu trei dzile mai înainte, în post, să facă în loc de prazdnic, cum să dzice la noi, fiind și numele lui, Petri. Avea obiceiul el de făcea și într-alți ani slujitorilor lui masă la Sfėti Petri.

70 <sic>. Deci Dumitrașco vodă s-au sculat a doa dzi și s-au ales boiari, pre cine au socotit, împreună cu mitropolitul Ghedeon, și s-au dus și au făcut întâi liturghie. Iar oaste era strânsă, și era făcut un ocol mare, mai largu de cum cuprinde curtea gospod din Iași. Mai ca dă două ori de cumu-i curtea, așa era acel ocol, de o parte drăgănimie și de o parte tot pușcile cele mare înșirate.

Deci dacă au istovit liturghiè, au și început a slobodzi pușcile cele mari pré rând, toate câte una, până în 52, că atâté avea luate cu sine. Apoi au început a slobodzi drăgănimie flintele, însă nu tot odată, ce începuseră a slobodzi de o parte, mergând focul slobodzind din om în om, împregiur. Ca cum ar merge fulgerul, așa mergea focul împregiur. Și era 5 rânduri, tot draguni de draguni.

71. Apoi au mers la conac, și acolo au întins vro cinci șease corturi unul lângă altul, de să țînè tot unul. Și au pus masă supt acel cortu, gios pre pământ, și au săpat șanțu de slobodzi picioarele în gios.

Și au sădzut împăratul și cu Dumitrașco vodă și cu toți ghenarii, câți era, și bragadirii și polcovnicii și căpitani. Și pre

de o parte, de la al cincile boeri moschicești mai gios, ședea și cei 15 boiari moldovenști, tot de-a rândul, cineș după cinstea sa.

Și era într-o miercuri, în post, și au mâncat toți carne, pentru liubovul împăratului creștinescu. Și ne-au cinstit pre bine și frumos, și mai pe urmă ne-au închinat însuși împăratul, cu niște vin al lui, de la frantoji, care, îndată cum au băut, au mărmurit toți de beți, bând de acel vin. Și n-au mai știut cum au dormit întru acea noapte, și domnul și boiarii.

72. A doa dzi s-au tocmît și boiarii cu Dumitrașco vodă și mitropolitul, și i-au făcut toți scrisori la mână și au iscălit toți, și împăratul. Și au purces la Iași Dumitrașco vodă și Simion Sava și au strâns și pre alți boiari și arhierei, carii nu să tâmplasă la cinste la Prut. Și au intrat în beserica domnească pe poartă și au cântat un paraclis; și după paraclis au cetit catastihul cel de tocmală, ce-au făcut lui Dumitrașco vodă. Și au priimit toți, și ceialalți boiari, care nu să tâmplasă la Prut. Și au iscălit toți, tot pre ponturile cele ce li-au trimis împăratul pre Luca visternicul, precum s-au pomenit mai sus.

73. Și așa era sfatul, să margă tot câtinel, zăbovind, doar se va întoarce și Toma de la Brăila, și vor veni și lășii din sus. Și or mai strânge și vite, că trimisese slujitori prin țară de lua a cui găsiia, și fără voia lui, și le da bani.

Dar în scurtă vreme au și nemerit veste, dé la Lupul vornicul, că au trecut veziriul Dunăre și vine în sus. Deci împăratul întâi să cumpăniia să întoarcă oaste înapoi, să iasă pre la Iași la Siretiu în gios, la Focșani. Apoi au vădzut că nu-i dă mâna, că obuzul lui Șeremet agiunsese în gura Jijiei.

Ce s-au lăsat de acel sfat și au trecut Prutul toată oaste, în ceasta parte, și au luat în gios, cum mai de sirgu să agiungă la Fălci. Atuncea au vădzut împăratul că s-au greșit, unde au trimis pre Toma și s-au împărțit oaste. Și au răpedzit să s-întoarcă. Ce n-au apucat, că Toma agiungea atuncea la Brăila.

74. Iară Toma, după ce-au agiuns la Brăila, a treia dzi au și luat cetate Brăilii. Și au început a strânge zahară, să pornească la Fălci, și a vini multă oaste, cum să apucasă. Și au scris cărți înapoi la împăratul, de i-au făcut știre. Numai Lupul vornicul au prinsu acele cărți și li-au trimis la veziriul, ca un împiedecătoriu de binele creștinilor. Și moscalii nu știia nemic c-au luat Toma Brăila.

75. Brâncovanul vodă încă, după ce-au audzit c-au dat moscalii oaste Tomii și mERGE la Brăila, s-au mâniat și n-au vrut să să mai pogoare în gios. Și zaharaoa ce o pornisă înainte moscalilor la Fălci au poprit-o și, după ce-au bătut turcii pre moscali, au trimis-o oștii turcești. Și banii ce-i trimisese împăratul moschicescu Brâncovanului vodă, să facă oaste și zahara, precum s-au pomenit, după ce s-au întors moscalii la țara lor, le-au trimis banii.

76. Pre aceia vreme să rădicasă 2 boiari sirbi de la marginea Bosnei și strânsese la 20.000 de oaste și mai bini, tot sirbime, cu îndemnăturile moscalilor. Și multă răutate făcea turcilor despre acea parte. Numai n-au ținut mult și n-au apucat a să înteméia că, după ce-au bătut veziriul pre moscali, au și răpedzit niște pași ai lui și i-au spart. Iar boerii aceia pre urmă au venit la Petreburc, la împăratul moschicescu, neputând trăi la locul său. Și i-au miluit și li-au dat sate, să trăiască acolo la Moscu.

77. Împăratul Moscului, neștiind rândul locului acestuia, așijderea și Dumitrașco vodă nu știia, fiind de copil mic în Tarigrad, și cu venitul la Iași și cu cele cinsti și tefericii multe, să hămeisă, de nu putea să să mai grijască nemic. Și precumu-i hirea moscalilor, temătoare de viclesug, cu nime nu să sfătuia din boiarii Moldovii, numai cu Dumitrașco vodă. Așijderea și Dumitrașco vodă, vădzându-să în cinsté la moscali, să văznosisă și cu nime nu să sfătuia, ce ținea pre turci istovît de moscali;

ca cum ar lua oaricine cârpa unii fâmei din cap, așea ținea ei că or lua și or bate putere împărăției turcești.

Au purces oaste netocmită în gios, care cum putea; oaste moldovenească, de la tefericie cea din Iași, giumătate împrăstiată pre la bejenii, să să mai grijască de bucate, alții pentru jacul, precumu-s moldovenii.

78. Atuncea s-au făcut 3 obuzuri. Un obuz, ca vro 7.000 de oaste, merge înainte iușori, cu Ianăș ghenarariul.

79. Al doilea obuz, ca vro 15.000 de oaste, merge cu împăratul și cu Șeremet și cu Dumitrașco vodă.

80. Al treilea obuz, mai pre urmă, cu toată greimă, pedestrima cu Răpin ghenarariul. Și așea merge de departe un obuz de altul, calé ca de 2 ceasuri.

81. Iară din gura Jijiei până în gura Sărății să tâmplasă acel loc tot mânca de lăcuste, cât era numai pământul, de nu avea ce mânca caii.

Deci cele 2 obuzuri ce era mai ușoare, a împăratului și a lui Ianoș, s-au depărtat înainte, ca să ajungă la gura Sărății, unde era iarbă; și siliia să ajungă acolo și să aștepte greimă. Deci rămăsese obuzul cel cu pedestrimă departe înapoi de cele 2 obuzuri, fiind oaste leșinată și bolnavă, ca vro 100 de cară pline de oameni bolnavi; pre alții îi mâna cei mai sănătoși denapoi, ca pre vite.

82. Atuncea oaste moschicească, cum mergea înșirată pre de ceasta parte de Prut, iar tătărâme era pre de cea parte, trecusă de coada oștii moschicești în sus. Pre câmpu să vedea focurile ca stélele. Și nu trécea cea la ceștiia, nici ceștiia la ceialalți, nici făcea zăhăială, nemică. Că oaste moschicească arăta preste samă de multă, fiind cară multe. Și tătărâi încă aștepta, de or bate pre turci, să s-îchinez și ei la moscali.

83. Deci, cum au sosit Ianăș ghenarar cu obuzul lui înainte, într-o sâmbătă pre amiadzădzi, în 6 zile a lui iulie, împotriva guri Sărății, lângă o baltă, de-au descălecat can în laturi de

Prut, iar turcii au și sosit și ei împotriva lor la Prut, și au și făcut 3 poduri și au început a tréce Prutul în ceasta parte.

84. Deci Ianăș ghenaral au scris la împăratul să păzască să vie mai tare, să s-afle, până în dzuă, toată oaste la un loc, sau el să s-întoarcă înapoi la noapte, că turcii sint mulți, și n-a putea el, cu câtă oaste aré, să sprijinească, și poate să-i spargă.

85. Împăratul, după ce-au vădzut scrisorile lui Ianoș, au socotit că el, cu obozul ce-i lângă dânsul, poate să ajungă la noapte.

Dar pedestrimă iate departe înapoi, nici a doa dzi n-a aduce, că era pre la Răbâe, iar împăratul era în gura Prutețului, la Casele Banului. Deci au socotit și au scris la Ianoș să să rădice la noapte, să vie înapoi, la obuzul lui.

86. Deci Ianăș ghenarar, cum au vădzut scrisorile împăratului că-i scrie să s-întoarcă înapoi, cum au înnoptat, la doao, trei ceasuri de noapte, au și purces înapoi. Iar turcii audzind huetul carălor, s-au și făcut spaimă și au și început să fugă.

Iar un paș-au dzis vezirului că huetul să pare că să duce, nu vine. Deci fiind un bulucbaș, de neamul său sirbu turcit de la Bosna, anume Colceag, și-l trimisese să margă să vadză. Și cum s-au dus, au și luat limbă că fugă obuzul.

Și așea au încetat turcii de a fugi și vârtos a tréce Prutul toată noapte. Iar Colceag, dintr-acea limbă, au agiuns de iaste acmu pașă la Hotin.

87. Deci obozul lui Ianoș, întru acea noapte, au mârșu cu pace și au sosit pân-în dzuă la obuzul împăratului, în gura Prutețului, la Casa Banului.

88. Iar turcii, a doa dzi, duminică dimineata, în 7 dzili a lui iulie, veniia, care cum putea, în putere calului.

Atuncea au scos moscalii vro 4.000 de moscali afară din obuz, mai gios, pe lângă balta Prutețului, ca trei, patru pistréle de sigeată. Și au eșit și moldovenii împotriva celor

4.000 de moscali, alături, mai pe despre câmpu, și cu Dumitrașco vodă și puținți donți și căzaci, alături cu moscalii.

89. Deci au și început întâi cu moldovenii turcii a-și da palme. Ce, până începuseră a să îngluti turcii, sta oarece bine și bieții moldoveni, măcar că era oaste de strânsură, negrijiți și fără arme și neînvațați la războiu; că ei nu avuseseră oaste de mult.

Iar apoi, înglotindu-să turcii mulțime, nu mai putea să ție războiul, că turcii avea toți foc și cai buni. Iar moscali călări cu foc dennapoia moldovenilor, să-i rătuiască, nu era, că călărimă, cei cu cai buni, o trimiseră cu Toma la Brăila. Ce le-au căutat numai a da dos asupra obuzului. De mirat era încă și cât stătusă; ce putincioși era ei să să bată cu oaste turcească?

90. Apoi turcii, vădzând că moldovenii au dosădit la obuz, au început a da năvală asupra celor 4.000 de moscali ce era afară din obuz și a donților. Deși așea le da năvală, cât să părea că or tréce turcii cu caii preste dânșii.

Dar moscalii îi sprijiniia tare din foc, iar pre donți și pre niște căzaci îi purta tot vârtej prin pregiurul moscalilor, numai să-i dezlipască de lângă moscali. Ce avea noroc de balta Prutetului, că era pre de o parte, că-i dezlipiia de lângă moscali.

Atuncea, vădzând că turcii tot să adaog, li-au căutat numai și acelor 4.000 a veni iar la obuz, și cu acei donți și puținți căzaci.

91. Deci pân-în sară, întru acéiaș dzi duminică, tot veniia vârtos din gios și să așădzasă pre coastă la deal; iară tătărâmă tot trecea în sus pre Huși, pre la bejenii, drept prada, ca lupii. Cum ar tréce niște lăcuste, așea trecea de mulți.

Ce can da turcii câteodată năvală la obuz, dar îi împroșca moscalii. Și obuzul sedé pre lângă balta ce să chiiamă Prutetul, alături înșirată. Eșii hărăți și de la noi moldoveni și de la turci, de să loviia, pân'ce-au înșărat. Iar obozul cel mare moschicescu au tot venit la un loc, să să împreune cu cestalt, și n-au putut întru acéia dzi, duminică, să agiungă, ce numai pân'la

Stănilești au venit. Iar împăratul, vădzând că nu mai vini pedestrimă, tare s-au îngrija.

92. Atuncea m-au chiebat pre mine, fiind hatman, și mi-au dzis: cutedza-oi eu cu 200 de draguni și cu 100 de moldoveni să-l scot pre măriia sa și pe împărăteasa, că va putea mărge călare, să-i scot în Țara Ungurească? Că în Țara Ieșască nu cutedza, că-i scriia cniiazul lui, Dolhoruc, că i-s lésii nepriiateni și au strâns oaste, nu ca să-i dea agiutor, ce ca să-i stea împotrivă, și să lasă pre Șeremet și pre Dumitrașco vodă în urmă cu obuzul, să să bată cu turcii.

Ce eu i-am răspuns că iaste un lucru prè cu grija mare a ispiti, căci astădzi toată dzioa au vădzut măriia sa cum au trecut tătarii și turcii tot în sus, ca cum ar mărge niște lăcuste. Cine-i știe cât loc or hi cuprins în sus, și noi, în ceastă noapte, sau om putea să eșim dintr-înșii, sau ba. Apucându-ne dzioa, iaste un lucru prea cu primejdiie să lăsăm oaste cea multă, să mărge cu o mână de oameni. Măriia sa iaste împărat, și iaste un lucru foarte cu grija, să nu cadă la vro primejdiie. De ar fi un om mai de gios, de s-ar tâmpla și primejdiie, n-ar fi lucru mare.

Deci împăratul, audzind acéstea cuvinte ale méle, au socotit și el că-i dzic bine, și nu s-au cutedzat.

93. Și îndată s-au și rădicat cu obuzul de acoloa, de lângă Casele Banului, ei au purces noaptè în sus prin întunérec, de nu să vedea mâna.

Și au mărso toată noaptè, și pân-în dzuo am agiuns la Stănilești, supt dial. Iar de focurile turcilor și a tătărâlor era cuprinsă costișa până pre supt pădure, tot câmpul acela, până în Huși.

Iar turcii și tătărâi de la focuri audziia hriamătul obuzului, și nemică nu să clintiia, ca cum ar fi niște oameni morți, până în răvârsatul zorilor.

94. Iară când au fost în răvârsatul zorilor, di începuseră să lumine de dzio, luni, atuncea s-au timpinat cu toată pedestrimă

ce era la obuzul lui Răpin ghenaral, în sat la Stănilești. Deci îndată cum s-au timpinat, au și început pedestrime a să înșira cu părcanile în spate, un rând pre de o parte a taberii, altul pre de altă parte, iar obuzul împăratului tot păziia de întra în mijloc, în celalalt obuz, în pedestrime.

95. Ce n-au apucat a întra toate carăle împăratului în celalalt obuz, să s-închêie părcanile, și au și lovit turcii și cu tătărâi denapoi obuzul. Și așa au făcut o năvală strașnică, cât au rupt vro 100 de cară, și l-au luat, care nu apucas-a întra în părcane. Și între acêla cară ce-au luat turcii s-au tâmplat și vro doao, trei căruță pline de bani împărătești.

96. Mai dat-au și alții năvală în coastele obuzului din gios și alții în coastele obuzului din sus. Ce aceia n-au putut strica nimic. Mai mult s-au stricat lor, că era părcanele înșirate și tocmite.

Deci cum au dat năvală turcii, iar moscalii au și slobodzit părcanile la pământ, și au slobodzit toți, odată, focul și pușcile într-înșii. Și așa cădea turcii, ca când ar cădea niște pere coapte dintr-un păr, cându-l scutură oamenii.

97. Iară bieții moldovéni, cât să putusă ținea la un loc de steaguri, de nu să răsipisă noaptē pen obuzuri, ei mergea înaintea obuzului afară din părcane. Deci vădzându-i turcii că sunt afară din părcane, așa le-au dat turcii năvală, ca o noajă de lupi într-o turmă de oi. Ce moldovénii, neputându-i sprijeni, au și plecat fuga înapoi asupra obuzului, iar turcii denapoi gonindu-i, pre carii cumu-i agiungē tot îi prăvăliia și-i tăie, și să făcea mare chiot.

98. Deci agiungând moldovénii în fruntea obuzului, iar moscalii n-au vrut să le deschidă părcanile, ca să întri înlontru în obuz, ce li-au făcut semn de-au purces alătura cu obuzul a fugi. Și la giământate de obuz le-au deschis părcanile dé li-au făcut poartă.

Și au început a întra moldovénii, prin coastele obuzului, în obuz, iar turcii tot îi gonii, ca niște lupi, pre lângă obuz. Iar moscalii sta de-i priviia, până s-au apropiat turcii aproape și au intrat moldovénii mai toți în obuz. Atunce moscalii, aflând vrême, odat-au slobodzit focul din poarta ce o făcuse până în fruntē obuzului; și așa au oborât pre turci, ca cum i-ai mătura cu o mătură.

99. Apoi turcii s-au spăriiat a mai da năvală la obuzul moschicescu, ce mergea pre departe, ca la 1.000 și mai bine de pași bărbătești. Fără cât numai ce eșia hărății, câte doi, trei, și de la noi așijderea, de să loviia cu dâșii, și din oficerii moschicești și din moldoveni. Că oficerii moschicești mergea tot pre denafara părcanilor, cineș drept steagul său. Iar pre din lontru, alătura cu părcanele, mergea câte 5 rânduri de draguni pedestri, și în mijlocul lor carăle și altă oaste. Iar în coada obuzului denapoi să tot bătea vârtos cu turcii; că începuse-a-l agiunge și pedestrimē turcească, inicearii.

Deci mergea câte puțin, și sta obuzul de aștepta pre cei din urmă; că cei din urmă mergea tot bătrându-să. Și mergea puțin și iar sta, de să aștepta, că cei din urmă avea greu mare. Și când sta obuzul, moscalii avea și câte o pușcă mare pe la steaguri, și unde vedea câte un buluc de turci, câte dzéce, cincisprădzéce, ei și întorcea câte o pușcă cu căruță și da în turci. Și așa îndrepta pușca de bine, cât nu era niciodată să nu lovască ori cal, ori om.

Deci așa au mârșu luni toată dzioa, pân-în vrêmea chindiei, de la Stănilești, de supt dial, pân' la Prut.

100. Și dacă au sosit la Prut, au mai răsufat oarece la apă, că toată dzioa nu băusă apă, nici ei, nici caii. Iar turcii, în scurtă vrémē, au început a să înmulți preste samă, și au agiuns și veziriul cu toată puterē. Și de céia parte de Prut încă au început a sosi oaste turcească și léșii a lui voevoda Chiovshi.

Și era un dial mare împotriva obuzului moschicesc de cea parte, și nu putea oaste turcească să pogoare la vale, să s-apropie de Prut, de răul pușcilor moschicești, că-i împoșca moscalii prè tare. Nărocul moscalilor că nu avea turcii de cea parte puști din dial, că ar fi stricat rău obuzul moschicesc. Iar de iasta parte să pusese turcii în dosul unor spini și făcea stricăciune moscalilor de după spini.

101. Iară împăratul au poroncit de au eșit toți moldovenii, di-au dat năvală turcilor la spini și au gonit pe turci de la spini. Și s-au mai lărgit părcanile, di-au cuprins spinii înlontru, în obuz.

102. Atuncea s-au prins și un turc viu, și l-au dus la împăratul. Și acel turc au spus împăratului câtă oaste turcească iaste: 120 000 iniceari și 250 000 de călărime, cu 40 000 sindinghistri, carii sint giurați de mărgh înainte la războiu. Așijderea și hanul cu soltanul, cu tătărima, și voevoda Chiovski cu lășii și cu șvedzi, câți or hi de mulți, nu știe. Și au mai spus că au venit cărți de la împăratul turcescu, scriind la veziriul, de a socoti că nu va putea birui pre moscali, să caute să facă pacé, și ce-ar cere moscalii să le dea, să nu să bată.

103. Deci împăratul moschicesc, înțelegând vorba acelu turcu, au pus pre Șeremet de au scris o carte de la dânsul la veziriul într-acesta chip, précum: „Noi am avut pacé cu voi, și voi v-ați potrivit Șfedului de aț trimis pe hanul și pe soltanul di-au prădat astă iarnă în țara noastră fără nici o vină. Și încă n-au agiuns cu atâta, și te-ai sculat acmu și măriia ta, cu toată putère, de vii asupra noastră. Deci împăratul nostru, oblicind de această faptă, m-au ales pre mine cu această oaste înainte, întru întimpinarea mării tale, ca să stau să vorovăscu cu măriia ta și să punem la o cale pentru această pradă ce ne-ați făcut, ca să facem pacé. Că noi nu sintem bucuroși ca să stricăm pacea; că noi ținem pacea, iar măriia ta, cum ai vădzut oastea mea, cum ai prinsu a bate și nu stai să vorovim. Pentru aceasta

te poftescu să-mi faci știré, să știu cum oi scrie la stăpânul meu, la împăratul, căci eu n-am venit pe bătae, ce pre pace.“

Într-acesta chip au scris cartea, cu numele lui Șeremet, tăinuindu-să împăratul moschicesc să nu-i în obuz. Și au dat-o la acel turcu, și așeaș, atuncea, luni seara, l-au trimis la veziriul.

104. Turcii atuncea sara au făcut dovă, după cum li-i obiceaiul, de strigă cu toții tare, când fac dovă, adecă când se roagă lui Dumnedzeu. Iar împăratul moschicescu, dacă au audzit așea, în grabă au sărit, gândindu-să c-au dat năvală turcii di-au spart obuzul, și întreba ce iaste. Iar Dumitrașco vodă au spus că fac turcii rugă la Dumnedzeu. Iar împăratul s-au zimbit a rade și au dzis: „Măcar că sint păgâni, dar să roagă și ei tare lui Dumnedzeu“.

105. Deci cum au istovit turcii dovă, s-au și apucat a da năvală de trei, patru părți în obuzul moschicescu. Și așea să bătea, câte un ceas și giumătate ținea năvala. Iar moldovenii ședea acolo, în mijlocul obuzului, ca cum ar ședea la casele lor, așea nu avea nici o grijă. Că pușcile turcești nu le meștersuguia bine, și trecea preste obuz. Și arunca și cumbarele de cele mare; și, suindu-să sus, nu apuca să cadă gios și să spârgea. Și deși cădea vreuna, cădea în laturé, nu nemeria în obuz. Și când sta câteodată bătae și începè trâmbițele moschicești a dzice, pre atâta cunoaștem că n-au spartu turcii obuzul. Și așea, toată noapte s-au bătut.

106. Dzicea împăratul moschicescu că aré și el 2 cumbarali de cele mare, făcute cu alt meștersug, cu otravă, care îl ține una câte 50 pungi de bani, și să căiaști că n-au luat mai multe. Că acmu ari arunca și el vruuna, dar n-are la cine arunca; că ordeia turcilor încă nu-i strânsă, să fie așădzată la un loc. Că acel fél de cumbarale sint nu numai herăle ce-s într-insele, ce și mirosul; pre cine agiunge, cade de moare. Ce oricum, dimineată, dintr-acele doao a arunca una, unde o védea ordiia lor strânsă.

107. Dumitrașco vodă își lăsașă doamna în Iași, cu un polcu de moscali și cu vro 200 de căzaci dzicând și împăratul că-ș va lăsa împărăteasa-ș în Iași. Iar apoi n-au lăsat-o, ce-au luat-o cu sine, cu dânsul, iar doamna au rămas în Iași.

Dzisu-i-au atunci câțva boiari să nu-ș lăsașă doamna în Iași, și mai vârtos i-am dzis eu să o trimită la Hotin sau la Cameniță. Că acmu-i vrém de nepace, și de s-a tâmpla vro primejdie, îi va fi cu greu, că nu avea nici vezetei, nici slugi, și cine știe cum s-a tâmpla; iar de va fi pre voia creștinilor, lesni-i a să întoarce să vie la Iași.

Iar vodă s-au mâniaț și mi-au răspuns să-mi iau fâmcia, de mă tem eu, să o trimit unde mi-i voia, iar el pre doamna, din Iași, n-a clăti-o necăiuri. Iar apoi, după ce-au vădzut că au încungiurat turcii obozul, el tare s-au spăriiat că or hi trimis turcii niscaiva oaste turcească la Iași și i-or lua doamna și copiii. Și plângea și întreba în toată oaste, cine să va afla un voinic să iasă pe furis, să să sloboadă la Iași, să dea știre doamnei să fugă. Și-i va da pentru acea slujbă ce-a face 100 de galbeni de aur, sau și doaă. Și nime nu cutedza să s-apuce să margă.

Apoi Dumitrașco vodă, vădzând că nu să găsește nime, să ispitia el singur să margă și cu Brahă, capitan de dărăbani. Și-ș găsisă și cealmale și haine turcești să s-îmbrace, să iasă noapțē din obuz, să între în oastē turcească, ca doar ar putea străbate la Iași la doamna, să o ia și să fugă.

Ce din obuz nu putea eși nime, că nu-i lăsa moscalii la pârcaie fără ucaz. Și s-au dus și la împăratul de i-au spus ce va să facă, și au cerșut ucaz. Ce împăratul n-au vrut să-i dea ucaz și au socotit că nu iaste bine, că poate să-l prindă turcii, și l-or omori; iar la Iași, sau or fi mers turcii, sau ba, iar așa l-or omori și pe dânsu și or mēge apoi și la Iași. Și să nu să tiamă, că, de or și merge turcii la Iași, nemic n-or strica. Ce avea mare grijă și jeale nu numai el, ce și noi cu toții, câți ne era casele în Iași.

108. Rugăm pre dumneavoastră, iubiți cetitori tineri, să luați sama aceștii scrisori, de s-ar tâmpla vrodată să mai viie niște lucruri ca aceștea în țara noastră, să vă știți chivernisi, să nu pățiți și voi ca și noi.

109. Moscalii la turci niciodată năvală nu mai da, ce tot turcii dă năvală la moscali, până îș istovii focul, și apoi iar să da înapoi, iar moscalii tot cătinel după dânsii. Și să lărgisă șireagurile cele de moscali, în lature, cât alergai cu calul; atâta să lărgisă moscalii de la carăle lor.

Iar când au fost marți dimineața, turcii s-au strâns toți de o parte, și acolo ș-au făcut meteredzu și s-au așădzat toate pușcile. Și au început a să bate prea vrăjmaș, cât întunecasă lumea, de nu să vedea om cu om, și să vedea numai para cum eșia din puști. Ca cum ar ardē un stuh mare de trestie pe niște vânt mare, așa să vedea focul eșind din puști. Numai ce voiu să dzic, poate-fi Dumnedzeu ferește la războiu, că dintr-o 1 000 de sinēte abia să tâmplă de lovēște un om. Că de ar hi nemerit cât foc slobodzia, n-ar fi mai rămas nici la turci, nici la moscali om de povēste. După cum dzice un cuvânt Miron logofătul: „Mare iaste omul, iar la războiu prea mică-i iaste țință“.

110. Dzis-au Dumitrașco vodă atunci împăratului: să legi toate carăle tabără și să lase pe Medhoroschi polcovnicul cu cinci, șease mii de căzaci ce le avea și cu doao, trei polcuri de moscali, să rămăe să apere carăle de călărima Turcului, de or vrea să le dea năvală. Iar cēialaltă oaste moschicească, săldații, să dea năvală asupra inicērilor la meteredzu, că or bate pe iniceari și or lua și pușcile turcești, și atunci or fugi și cēialaltī, călărima. Că așa li-i obicēiul; că el au vădzut când au bătut nēmții pre turci la Varadin, că, după ce-au bătut nēmții pe iniceari, iară călărimē au și purces a fugi, carii cum putea.

111. Iară împăratul au răspunsu lui Dumitrașco vodă: „Ți să pare și ai vrea și ai pofti, ticăloase oame, să fie pentru binele tău, dar, de oi și bate pe pedestrime, călărimē iaste multă, și

n-am cu cine o goni". Că sta călărima, ca cum ar sta pădure, împregiurul obuzului, de nu-i agiungea pușca. Sta și priviia cum să bat, și împăratul tot nădăjduia că-i va veni răspunsul ce scrisese noaptră, cum s-au pomenit mai sus. Și veziriul nu-i mai făcea și tot păziia de să bătea.

112. Întru acele vremi, când să bătea, venit-au un nuoraș can mic și stropiia de ploae. Și aveam grijă să nu dea atuncea năvală călărima, și or piiarde moscalii focul. Iar moscalii nici să mira și ne îmbărbăta și dzicea că mai pre mare ploi să bătea ei cu sfédzii, că avea mantale în spate și ținea flintele supt mantale. Și mai greu era de focul turcescu, decât de cel moschicesc. Și n-au ținut mult acel nuoraș, ce ca giumătate de civert de ceas, și au și lucit soare, cu mare hierbinteală, cumu-i în luna lui iulie.

113. Moscalii cei din bătae trăgea atuncea mare greu de sete, că n-au obiceiui, ca turcii, să le care apă cu sacalele. Deci împăratul au poroncit la moldovéni să le care apă cu ploșce, cu fedelése, cu poloboace, cu ce or putea. Deci au pornit cu toții de le căra apă. Vărșa medurile și vinurile de prin poloboace și căra apă de ducea la săldați. Și-i scriia comisarii la izvod și le da bani cărora căra apă.

114. A doa, mai trăgea greu moscalii că inicércile turcilor era mai lungi și heră mai bune și bătea mai departe decât flintele moscalilor. Și inicearii nu să prea apropiia de moscali și slobodziia inicércile, dar moscalii, fiindu-le flintele mai scurte și mai slabe la hier, nu le slujiiia focul de departe, să agiungă focul pe inicearii. Iar de le-ar hi venit lor pre îndemână să le bată pușcile departe, ca a turcilor, n-ar hi putut ținea inicearii, atâta de lungu bătae, sau, de-ar hi dat vrodată moscalii năvală, încă n-ar fi putut ținea turcii războiu. Dar ei nu da niciodată năvală la războiu, ce sta numai de să apăra.

115. Acmu venisă moscalii de să apropiiasă de meteredzul turcilor și de puști, unde era așădzate. Prea mult, de era ca o

150 pași turcii de moscali. Și era un ghenaral neamtu, anumé Vitman. Acesta s-au dus la împăratul și au început a-l mustrata pre împăratul și-i dzicea: „Ce iaste aceasta, de umblăm toți, niște oameni hămeiți, și nu ne căutăm treaba și orânduiala războiului după cumu-l știm că să cade? Că eu în multe războaie a Neamțului am fost și știu leacul turcilor ce trebuiaște. Ce-mi dă comenda oștii în mâna mea, că eu în doao, trei ceasuri o face ce știu și oi curăți pre turci, de nu i-i vedea pre aicea.“

116. Deci împăratul, audzind așa, i-au dat ucaz ca să fie toată comenda oștii în sama lui și să asculte toți ghenaralii, precum le va poronci el.

117. Deci cum au luat acel ghenaral comenda în sama lui, au și pus oamenii lui de au îmblat împregiurul obuzului, dând știrea tuturor slujitorilor cumu-i comenda oștii în mâna lui Vitman, să fie toți gata de năvală. Și au luat câte un rând de săldați din coadă și i-au mai îndesit în fruntea obuzului, unde era bătae, iar în coadă, unde era mai suptiri rândurile săldaților împotrivă pre lângă cară, au mai îngroșat pre denapoia săldaților cu moldovéni și cu căzaci.

Și așa era socoteala lui, să facă să să rumpă moscalii de la un loc, rândurile cele mai groase, și să dea năvală asupra meteredzului turcescu și să-l încungiure, iar rândurile cele mai suptiri să apere, de ar năvăli asupra carălor niscaiva călărima turcească.

118. Deci gâtind oastă într-acesta chip, mers-au la temeiul oștii, unde să bătea. Și au mers și împăratul cu dânsul să vadză ce-a face. Și cum au vădzut pre un porușnic moschicescu că îmblă ferindu-să, l-au și giunghiat cu șpaga sa. Și au și trecut înainte, ca 15 pași, în fruntea războiului, și au început a striga să păsească mai iute înainte, să fie gata de năvală. Și-i îmbărbăta, și a dzice grănitarilor să înceapă a arunca combarak în inicearii.

Deci cum au purces săldații a păși iute înainte, și grănitarii a slobodzi cumbaralele, atuncea turcii au și început a îndărăpta și a intra în meteredzu, iar unii începuse să s-apuce de puști, să le tragă să fugă.

Atuncea, într-aceia ceas ce era numai să dea năvală, l-au și nemerit o pușcă mare turcească pre acel ghenaral, și au cădzut mort la pământ. Și pre alt ghenaral, anumé Volcovschii, totodată l-au nemerit cu o inicearcă prin chept și au eșit pre supt susioară, ce n-au murit; mai pe urmă s-au tămăduit. Și împăratul încă, de multă vărsare de sânge ce vedea atuncea, au ametit de milă și s-au dus la cortu, de l-au udat împărăteasa cu niște apă, și s-au trezvit. Săldații atuncea, perindu-le capul, s-au părăsit de năvală și au mai contenit focul. Dar și turcii încă au stătut și s-au lăsat de a mai face năvală.

119. Deci veziriul au poruncit să mai dea inicearii năvală încă 2 ceasuri, și de or vedea că nu pot face nemic, să-i lasă și să s-întoarcă înapoi și să rădice toți bugigenii, să-i treacă Dunărea în ceaia parte. Și mergând zapcii inicearilor de-i siliia ca să mai dea năvală, așijderea și călărima turcilor să gătisă să dea și ei năvală.

Iar inicearii au început a să sfădi cu zapcii lor și a striga că nu mai pot să dea năvală, că doar de i-i voia veziriului să să prăpădească toți inicearii. Că nu era mult acmu, di-ar hi năvălit moscalii, cum purcăsese, nici un iniceariu nu ar fi rămas. „Ce mai bine să facă pace, după cumu-i poronca împăratului, că noi am perit mai bine de giumătate, și câți ș-am scăpat sintem mai tot rănît, și noi nu vom mai merge“.

120. Deci înțelegând veziriul că gâlcevăscu inicearii, și moscalii ca nu altă dată au început a să bate, socotit-au și el pe urmă să nu greșască mai rău. Și au ales pre Cerchez Mehmet-pașa ibrihorul și l-au trimis la împăratul Moscului cu cuvânt de pace. Atuncea au stătut de imbe părțile armele de a să mai bateré.

121. Atuncea Șeremet și ghenărarii moschicești și alți boiari moschicești le părea bine, ca doar s-or împăca cu turcii, că li să supărasă de câți ani să bătea mai nainte cu șfédzii, și îndemna pre împăratul să facă pace.

Așijderea și împărăteasa iarăș îl îndemna să facă pace. Iar ghenararii cei streini, némții, nu priimiia și dzicea împăratului să nu facă pacea, că să va căi pe urmă.

Așijderea și un dascal a împăratului, moscal și acela, nu priimiia pacé și striga în gura mare să nu creadză pre păgâni și ținea rău și pre boiarii și ghenuralii moschicești, pentru ce îndeamnă pre împăratul să facă pacea cu păgânii.

Așijderea și Dumitrașco vodă cu boiarii moldovenești încă căuta rău și grăiia și ei să nu facă pace, dar nu-i mai asculta nimé, căci moscalilor tuturor le era voia. Cădzut-au boiarii moldovéni și ei cu rugăminte la acel dascal, să stea tare la împăratul să nu facă pacea. Și sta împăratul în cumpene. Numai nu au putut, că sta împărăteasa vartos numai să facă pacea.

122. Împăratul moschicesc au ales trei boiari a lui, pe Șefer ministrul și pre feciorul lui Șeremet și pre Savva Rogojenschii; și să temea Sava că-l vor cunoaște turcii, că mai-nainte trăisă cu neguțutorie, dar apoi nu l-au cunoscut și i-au trimis la veziriul.

123. Deci mergând la viziriul, au tăgăduit că nu-i împăratul în obuz, ce iaste înapoi, ce în obuz numai Șeremet iaste. Și au cerșut la veziriul, pentru prada ce făcuse tătarăi în țările moschicești, să dea turcii Dunărea hotar Moscalului, după cum au venit și sol, carele l-au trimis Brâncovanul vodă, cu porunca Porții, la moscali, anume pe Machidon comisul, precum s-au pomenit mai sus.

124. Iară veziriul au răs și au răspuns că atuncea au fost un târgu și acmu iaste altul. „Că tătarăi au prădat, că de mult n-au luat cojoace de la voi, precum erați tocmiț cu dânșii, de le dați

câte 30 000 cojoaci pre an, să nu vă prade în țările voastre. Ce acmu eu voi să cer de la voi, nu voi de la mine.”

125. Atuncea au dzis veziriul să lasă pre Șfed să margă cu pace la țara lui și să-i dea ce i-au luat, loc și cetăți. Ce moscalii n-au priimit ca să-i dea înapoi nemic, fără cât să-l lasă să margă cu pace, cu 30 000 oaste, prin Țara Leșască. Și după ce va merge acolo, or sta la pace, fiind și alți crai megiiși la mijloc să socotească și să judece.

Deci veziriul au lăsat să fie așa, că nu să prea siliia nici veziriul pentru Șfed, căci Șfedul că ținea de firé și n-au vrut să vie la veziriul, ce el gândia că a veni veziriul la dânsul. Nărocul moscalilor că n-au venit Șfedul atuncea de la Tighinea, că n-ar fi scăpat picior de moscali, că el ar fi știut ce-ar fi făcut.

126. Cerșut-au pre Dumitrașco vodă turcii să le-l dea. Iar moscalii au dzis că din războiul dintâi nu să știie ce s-au făcut: perit-au, au fugit-au? „Că noi am gândit c-au venit la voi.” Iar veziriul au dzis: „Penntru un ghiaur, ce să ne sfădim noi, niște împărății? Lasă-l, că să va sătura de ce au poftit. Sângur, de bunăvoia lui, a veni la noi.”

Atuncea împăratul au luat pre Dumitrașco vodă și l-au ascuns într-o botcă a lui, de cele cu 2 roate, de nu-l știia nici un moldovan, fără numai Ioan Niculcé hatman și vro 2 copii din casă îl știia. Și au șadut acolo ascuns în botcă, pân' ce-au trecut obozul dincoace de Movila Răbăiei.

127. Mai cerșut-au turcii Azacul, și s-au apucat moscalii să-l dea, cu tot venitul și hotarul lui.

158 <sic>. Dzis-au turcii să strice o cetate ce să chiea Troița, dzicând că-i făcută pre hotarul turcesc. Și, măcar că era bună și mare cetate, cu multă cheltuială făcută, s-au apucat să o strice; iar când s-ar mai tocmi vrodată cetate, atuncea și pacea să fie strică.

159. Cerșut-au și bir să le dea și cheltuială oștii. Ce bir n-au priimit, iar cheltuială 1 000 de puni s-au apucat că or da.

160. Dzis-au să mai strice și alte pâlânci, ce sunt pre marginea hotarului, pre lângă zaporojeni și la pragurile Niprului: Camen Zaton și altele, și s-au apucat că le-or strica.

161. Mai dzis-au și pentru Ucraina, dincoace de Nipru, că au luat-o din hotarul lésilor, să o dea să o ție iar lésii; și au priimit moscalii să să rădice, să fie iar leșască.

162. Mai cerșut-au veziriul și toate arméle să le dea moscalii. Deci Șefer au răspuns că acest lucru nu pot să-l facă, căci lésii le sint nepriiateni, și vor să margă prin țara lor, și fără armé nu pot să margă, fără cât, pe câte armé au ei în obuz, atâte le-or plini în Azac. Și așa li-au dat.

163. Tocmitu-s-au și pentru oasté din Brăila, să iasă și să margă cu pace. Atuncea au oblicit moscalii c-au fost luat moscalii, cei cu Toma, Brăila.

164. Mai dzis-au veziriul, de or hi intrat și în Crâm oști moschicești, să iasă, că nici veziriul nu știia ce or hi făcut.

165. Acestea toate au priimit moscalii să dea turcilor și altele multe, carele nu le poate înșira condeil meu.

Și au dat moscalii zalog la turci pre Șefer și pre feciorul lui Șeremet, pân' s-or plini aceste toate. Și așa să audziia să hie dat și veziriului 800 puni bani gata.

Și au stăut obuzul pre loc 3 dzili închis, pân' s-au așădzat toate acestea. Și apoi au mers solii în ordiia turcească, și obuzul moschicescu s-au pornit în sus pre Prut și cu ceauș, să nu-i învâluiască nimé.

166. Atuncea, de cum era leșinată oasté, încă și mai rău leșinasă, fiind închiși atâte dzile. Că mai-nainte, de nu avea pită, avea carne, căle ducem ciredzi de vite multe iar după ce s-au închis, au luat cirédzile turcii, și nu avea nici carne, nici pită. Și caii încă hămnisă. Venia turcii aproape de obuz și le arunca piită.

Caii se bălega tot apă, că altă n-avea ce băliga. Și după ce s-au pornit obuzul, mulți moscali fugia la turci de foamé. Așa

să audziia atunci, să fie perit moscali, cu la bătae cu tot, ca 30 000, iar turci să fie perit 120 000, pe număr.

167. Așea socotescu că, de ar fi fost moscalii toți, strânsă toate obuzurile la un loc, să nu-i fi fost răschirat când s-au pornit întâiu asupra turcilor, poate ar fi biruit pre turci.

168. Așijderea și turcii, după ce i-au zăbovit cu pacea pre moscali, să nu hie ținut pace, ar fi bătut pre moscali, precum flămândzisă și ei, și caii. Numai ce vom să dzicem, voia lui Dumnedzeu au fost, de nici moscalilor nu le-au dat Dumnedzeu chivernisală ca să biruiască pe turci. Așijderea și turcilor le-au luat Dumnedzeu mintea, de nu s-au prăpădit moscalii de tot. Nu bat cei mulți pre cei puțini, nici cei puțini pre cei mulți, ce numa cum va Dumnedzeu.

169. Deci au purces moscalii pre Prut în sus și au mers pân-în sară și noapte pân' la miazănoapte, tot cu tabără legată. Și când au stătut să odihnească, pe care unde i-au apucat vrémea, așea au stătut cu caii înhâmați, tot la un loc, pân-în dzuă. Apoi iar au început a merge pân' la vro 2 ceasuri. Apoi au început a rădica părcanile, și a eși oasté cea slobodă afară, și au început a-ș adăpa caii și a mulțami lui Dumnedzeu că au eșit din părcane, mai tare decât c-au scăpat dé la turci.

Și au purces pe câmpu pedestrima, pe de laturea obuzului. Atuncea eșia tătari di prin păduri, bulucuri cu vite, cu robi. Deci moldovenii să slobodziia la tătari, ca să scoată robii, iar tătarii îi lua în goană, de-i gonii pân-în obuz, de-i tăia. Că era caii moldovenilor leșinați, de-ș da în cap.

170. Atuncea Șeremet au poroncit moldovenilor să dea pace tătărâlor, să nu să bată cu dânșii; că ei au făcut pace, și nu le-or da agiutor, și or petrece rău cine să va mai bate cu tătărâi.

Deci moldovenii au început a striga și a-l blăstăma, cum n-or merge ei să să bată, că ei îș văd părinții și făméile și feciorii lor robi la tătari, de audziia Șeremet cu urechile cumu-l blăstăma. Iar el le dzicea să nu bage samă, că-i va scoate

împăratul, și care va merge cu dânșii le va da împăratul moșii la Moscu. Și nu-i era și rușine a grăi ce nu i să cădea, un om mare ca acela!

171. Atuncea mergând câțva moldoveni depărcior înaintea obuzului, s-au tâlnit cu vro 100 de tătari viind cu câțva robi de la Iași. Și le era caii obosiți și a lor. Deci lovindu-i moldovenii fără veste în gura Jijiei, i-au tăiat pe tătari, mai pre toți, și au dat și în Prut, de s-au înecat. Și au scos acei robi toți.

Și într-acei robi s-au fost tâmplat de robisă și pe un căpitan, atuncea purces din Iași, anumé Tudosie Ciohoranul. Și acela au spus atuncea că altă oaste, fără acei tătari, la Iași n-au mărș. Atuncea audzind, toți s-au învoiașat și, spuind lui Dumitrașco vodă, au dat laudă lui Dumnedzeu.

172. Atuncea toți moldovenii au purces în răsipă, carii cum putea, pre la bejeniiile lor. Atuncea și moscalii au dat lui Dumitrașco vodă 200 de moscali, de s-au dus în Iași, ca să-ș apuce doamna, să iasă înaintea moscalilor, mai sus, pre Prut.

173. Dumitrașco vodă, sosind în Iași, au odhnit 2 dzile pân' s-au gătit, neavând nici unelé de céle ce trebuie, nici avea cu cine, că-ș căuta oamenii atunci cineș nevoé sa, de fugia.

Atunce era și câțva turci balgii în Iași, și mulți moldoveni din cei ce jăcuisă pe turci îndemna pe Dumitrașco vodă ca să-i tae și pre aceia ce mai rămăsése și era la închisoare, dzicând că, de or scăpa turcii aceia, ei n-au puteré să trăiască în țară, că turcii știu tot cine ce au jăcuit.

174. Ce Dumitrașco vodă n-au priimit acel lucru să-l facă, ca să-i tae, ce-au socotit că, măcar că sint păgâni, dar ei nu sint vinovați, că sunt neguțitori și le agiunge lor cât i-au jăcuit, de i-au rămas săraci, și câtă pediapsă de foame au tras la închisoare. A doa, iar au mai socotit că, de-i va tăia pre balgii, el apoi nu va avea cu cine va mergé la Moscu. Că slujitorii și jacășii carii jăcuisă pre acei balgii n-or merge cu dânșii și or rămânea toți

în țară. Deci cu acest sfat, au poate-fi nărocirea lor, au scăpat de moarte.

Și purcedzând din Iași, au trecut Jijië pre la Popricani și s-au tâlnit la Prut, la Zagarancea, den ceasta parte, cu obuzul moschicescu.

175. Domnit-au Dumitrașco vodă țara numai 9 luni, în anul 7218 < = 1710 >; și au eșit din Iași iulie în 16 dzile, iar moscalii au făcut războiul atunce la Stănilești în iulie 11 dzile.

Deci de la Prut au purces în sus denpreună cu moscalii și au trecut Prutul pre la Ștefănești în cea parte. Și de acolo am mârșu drept la Movilău, la Nistru.

Deci câți boiari și alții mai de gios, din moldoveni, ce-au eșit cu Dumitrașco vodă din Iași și au purces cu obuzul, audziia c-au ertat turcii pre cei greșiți. Dar nu mai putea să s-întoarcă înapoi sau să fugă într-altă parte din obuz, căci că prăda donții și căzacia lui Medhorotschii și a lui Tantschii pre cine găsiia în laturi de obuz, de-i lăsa numai cu sufletele. Ce nu avea putință să să ducă într-altă parte, ce li-au căutat numai să să ție cu obuzul, cu Dumitrașco vodă. Că, când au venit împărătiia, avea ucaz oaste de nu strica nimărui nemic, iar la întors strica tot ce găsiia.

176. Sosind obuzul la Movilău, la Nistru, să luasă niște tătarî, ca vro 200 în urma obuzului. Pe cine găsiia, tot lua. Și a dat preste dânsii Ivanetschii polcovnicul și cu Tantschii, cu slujitorii lor moldoveni, ce era la stiag. Și i-au tăiat pe tatarî și au prins și vii vro cinci, șease și i-au dus la împăratul. Și au pus de i-au spândzurat în malul Nistrului, încălțați, îmbrăcați.

177. Iară după ce-au trecut moscalii Nistrul, au scris împăratul Moscului la turci că, de n-or porni pre craiul Șfedului pân-în 12 dzie și l-or ținea acolo la Tighinea, el încă a strica, pacea, nu a o ține-o.

178. Dumitrașco vodă au făcut căutaré tuturor moldovenilor câți sint cu dânsul și i-au întreat, mărge-or cu dânsul

la Moscu, au ba. Ce toți au primit, că într-alt chip nu avea cum dzică. Că nu avea cum mărge într-altă parte de râul tâlhăritului. Și i-au pus Dumitrașco vodă într-un izvod și l-au dat la împăratul, de l-au iscălit cu mâna lui.

Iar boiarii și slujitorii aceștiia era, anumé:

1. Ioan Niculcé hatman,
2. Savin Zmucilă vel ban,
3. Gheorghiti vel păharnic,
4. Iordachi Aristarhu vel user,
5. Pavel Rugină vel comis,
6. Moglâdea sardar,
7. Ilie Abăza, vornicul despre doamna,
8. Dumitru aga,
9. Ioan Mirescul polcovnic,
10. Ioan Bănariul vel căpitan,
11. Brahă, căpitan de dărăbani,
12. Moțoc jicniceriu,
13. Ioan Dzărul, vâtav de copii,
14. Nuor Dzărul postelnic,
15. Costantin Dzărul medelnicer,
16. Vasilie Dzărul, tij medelnicer,
17. Mechichi stolnicul,
18. Antiohie cămăraș,
19. Costantin Părcălabul medelnicer,
20. Dima basbulucbaș,
21. Ciutea căpitan,
22. Apostol căpitan,
23. Toader Mirescul căpitan,
24. Pavăl Mirescul căpitan.

Toți aceștiia și alții mai proști, mai de gios slujitori, carii aicea nu s-au putut înșira anumé, i-au scris împăratul în visterië lui, de s-au dus cu Dumitrașco vodă. Și atunce au dat împăratul lui Dumitrașco vodă 2 000 de ruble, să le fie de

cheltuială lui și moldovenilor. Și l-au orânduit să meargă să erneldeze la Harcov, preste Nipru, dincolo de Țara Căzăcească, în slobodzie, aproape de Azac. Că acolo să cerșusă și el, lăudându-i unii din moldovenii carii știu că-i loc bun.

Și au poroncit la gubernatul Apracsin să-i dea ernatec lui și tuturor moldovenilor lui, dându-i și 200 de draguni să meargă cu dânsul.

179. Iară lui Rent ghenaral și Tomii spătar le-au scris împăratul moschicescu și au trimis cu cărțile pe un om a lui, împreună cu un om a veziriului, să lasă Brăila și să vie după dânsul, în sus.

Deci Toma spătariul, cum au audzit, cum au fugit în Țara Ungurească, de s-au mai apucat ceva de acolo. Și pe urmă au venit la împăratul, la Petreburc, cu câțva munténi ce-au fost cu dânsul la Brăila.

Și l-au făcut împăratul ghenarar și-i da pre an leafă 5 000 de ruble. Și cu vrémea s-au adus și giupâneasa din Țara Muntenescă.

Și i-au dat sate în Țara Moschicească de chivernisala vieții. Și trăind acolo câțva ani, supt poronca împărăției, s-au schimbat și el din viața această lumască. Iar giupâneasa lui au rămas și pân-acum cu pacé, de trăește pre acele moșii ce i-au dat împărăția.

Iar Rent ghenaral s-au rădicat de la Brăila cu toată oaste în sus pre Siret, pre la Cernăuți, tot stricând și mâncând ce găsiia prin țară. Și țara fugisă de la câmpu la munte. Și dac-au audzit că vine Rent pre acolo, să mira încotro vor mai fugi. Deci Rent, de la Cernăuți au trecut Nistrul în cea parte pre la Hotin și au agiuns pe obuzul lui Șeremet acolo, la Polono.

180. Iară împăratul, de acolo de la Movilău, s-au luat 200 de draguni și au purces în sus pre Nistru, pre la Cameniță. Și acolo s-au despărțit de obuzul cel mare. Și dé la Cameniță au luat în sus, prin Țara Ieșască, pân-unde au găsit pre Avgust

craiul, împreună cu împărăteasa lui, de s-au sfătuit și s-au odihnit vro trei, patru dzile. Și atuncea l-au cinstit Avgust craiul.

Și sădzând la masă împăratul cu împărăteasa și cu mulți domni leșești, și între acei domni fost-au și Adam Sinavschii hatman și cu hătmâneasa lui. Și între alte voroave, multe can cu glumă, dzis-au hătmâneasa lui Sinavschii către împăratul moschicescu acéstea cuvinté: „Mult mă mir de voi împărății și craii, cum de nu vă țineți de cuvânt și ne amăgiți pe noi. Că mai anțertu ni-au dzis noao, tuturor lëshilor, craiul Șfedului să ne gătim cu toții să mērgem să ernăm în stolița moschicescă, împreună cu dânsul. Și noi când ne gătiem să mērgem, pre cuvântul lui, el ni-au amăgit și n-au mărso la stoliță, și s-au dus la Tighinea. Și acum împărăția ta ni-ai dzis să ne gătim să mērgem la Țarigrad și noi ne bucurasem tare c-om mērgé de om vedea Țarigradul. Și când noi ne gătiem, măriia ta n-ai vrut și ti-ai întorsu înapoi.“

Iar împăratul au răs atuncea, și cu toți câți era la masă, și i-au dzis: „Păcat că nu ești tu bărbat, să te chiemi Siniavschii. Că de ai hi tu bărbat, să nu hii făméie, adevărat aș mērgé cu tine la Țarigrad. Iar bărbatul tău au zăbovit oștile, nu li-au trimis mai în grabă. Pentru acéia nu m-am dus în Țarigrad.“

181. Și de la Avgust craiul au purces împăratul la Râga, unde era Menjic cu oștile lui, carii sta împotriva Șfedului. Iar de acolo, de la Râga, s-au dus la Petreburc, la scaonul său de iarnă.

182. Iară Șeremet, cu obuzul și cu Dumitrașco vodă, au mărso de la Movilău pân'la Șarhorodul. Și de acolo s-au despărțit de Dumitrașco vodă și au purces spre Țara Ieșască, cu toată oastea lui, cât mai rămăsese de o mai satura, pre la Nejboji și de la Nijboji la cetate Polono, de au deșărtat-o de oaste moschicească și de alte lucruri ce era, că o ținea moscalii.

Și apoi au rădicat toți oamenii di prin târguri și de prin sate, câți era în Ucraina, și i-au trecut pre toți preste Nipru în hotarul

moschicescu. Și au trecut și el cu toată oastea, de au așădzat-o la ernalte în Țara Căzăcească, iar el cu curtea lui s-au așădzat în târgu în Prelumpca.

183. Iară Dumitrașco vodă, de acolo de la Șarhorod, după ce s-au despărțit de Șeremet, au purces drept la Chiov, pre la Nemirova, prin câmpul pustiiu, că pre acolo era atuncea locul pustiiu, numai cu cele 200 de draguni și cu moldovenii, câți era cu dânsul. Că mai fusese și niște căzaci, cu Medhorotșchii și cu Rogojentschii, și l-au lăsat în urmă pre Dumitrașco vodă. Și aceia s-au dus înainte.

184. Deci Dumitrașco vodă, rămâind mai în urmă numai cu acele 200 de draguni, precum mai sus s-au pomenit, nu era mult să-i ia zaporojenii de grumadzi împreună cu tătarăi. Că prinsese limbă și-i luasă șleavul, să margă după dânsul să-l prindză. Și calé numai de un civert de ceas, de nu l-au agiuns să-l ia de grumadzi, cu toată tabăra lui. Că era ca la 1 000 de zaporojeni și mai bine, împreună cu țitari amestecați. Ce norocul lui au fost că au fost apucat de au agiuns în târgu în Bila Tărcvi. Și acolo în târgu era cetate și puști și oaste moschicescă. Și vădzând zaporojenii c-au agiuns în Bila Tărcvi, s-au întors înapoi. Iar Dumitrașco vodă nemic de aceasta nu știa; mai pre urmă au oblicit.

185. Și de acolo au mărș în Chiov, de s-au odihnit 2 săptămâni, dându-i moscalii ce-i trebuia, nemic nu-i lipsia. Și când au vrut să purceadă de acolo, din Chiovi, mulți moldoveni au vrut să rămâe acolo și nu vrea să mai margă cu Dumitrașco vodă înlontru. Și încă și Ion Niculcé hatmanul nu vra să mai margă cu dânsul, gândind că doar ne-or lăsa din Chiov de ne-om întoarce la pământul nostru. Iar Dumitrașco vodă n-au vrut să ni lasă să rămânem, ce au mers la comendatul de Chiov și i-au arătat izvod, cu iscălitura împăratului, de câți boiari era, ce-l făcuse la Movilău, dzicând că sintem dați pe

mâna lui și nu ne va lăsa să ne ducem la turci, să facem vreun vicleșug. Că el a vrea să dea samă pentru noi la împăratul.

186. Deci comendatul, vădzând așa, i-au dat pe toți pe mâna lui Dumitrașco vodă cu sila, și i-au dus cu vartă pân'la Harcov. Și acolo încă, după ce-au trecut Țara Căzăcească, încă era pân'la Harcov, calé de 2 dzile, un câmpu pustiiu pentru Harcov și pentru Țara Căzăcească. Și acel câmpu iaste șleavul tătarilor, când pradă dé la Crâm. Și iară cu grijă și cu multă spaimă au mers, pân-au agiuns la Harcov.

187. Iară Luca visternicul venisă mai pre urmă, în Țara Ieșască, după noi la Chiov, și cu Sandul Sturdzea stolnicul.

Nevrând ei să margă cu Dumitrașco vodă, nu i-au putut lua, nici comendatul nu i-au dat, nefiind în izvodul împăratului, gândind că i-or lăsa moscalii să s-întoarcă înapoi. Deci moscalii nu-i lăsă să s-întoarcă înapoi; că venisă și Galenici cniadzul mai pre urmă în Chiov, de ținea drumul tare închis, de nu lăsa pre nime să iasă din Chiov încoace. Că era un om rău, și nici de mâncat, nici de cheltuială nu le da.

Și s-au ispitit într-un rând să fugă, și i-au prins și i-au ținut închiși o lună. Și apoi i-au dat pre chizășie Tomii ghenarariului și i-au slobodzit. Și au șădzut un an acolo în Chiov, până s-au mâncat tot ce-au avut. Și apoi de al doilă rând s-au ispitit cu fuga, de au scăpat încoace, de au venit în Moldova. Și alți moldoveni, câți s-au mai tâmplat în Chiov, tot așa, cu fuga, au scăpat.

188. Și câți scăpa din Chiov încă cu multă grijă venia pân-agiungea spre Cameniță, că, rămâind locul pustiiu, era tâlhărit mult, și lésii avea piznă pre moldoveni, căci s-au închinat la moscali. Deci pre câți prindea, și tot jăcuia; și pre unii îi și omorâia, pre alți-i pune la poprială. Numai Adam Siniavschii hatmanul să pune pentru dânsii și pre cari-i oblicia că-s închiși, trimitea de-i scotea și-i miluia. Și pre unii îi pune la steaguri, dându poroncă să le dea pace. Și lésii, furiș, tot îi strica.

189. Dumitrașco vodă, după ce s-au așădzt la Harcov, zahară prea multă îi da și lui și tuturor moldovénilor, cât nu putea birui să o mănânce. Și i-au mai dat pe deasupra și 13 sate a unui ghenaral, ce-l chiema Sidlovșchii, pline de pâine și de hălăsteie cu mori și câte doao, trei sute de oameni într-un sat. Și bucate, vaci, boi, oi, stupi, odoară, toate le dedese lui Dumitrașco vodă, sirmeaoa acelu ghenărar, cădzind el într-o greșală.

190. Deci Dumitrașco vodă nu vrea să ție pre moldovéni cu dragosté, ca pre niște streini ce ș-au lăsat casele și s-au streinat de moșiile lor pentru dânsul, ce vrea să-i ție mai aspru decât în Moldova. Că i se schimbășă hirea într-alt chip; nu precum era domn în Moldova, ce precum era mai-nainte, tânăr, pre când era beizadé în dzilele frăține-său, lui Antiohie vodă, încă și mai rău și iute la bețiie. Să scârbiia, și ușa îi era închisă, și nu lăsa pre moldovéni necăiuri din târgu să iasă afară, fără ocazul lui.

Și cu căzácii de loc iară să învrăjbișă rău, că nu-i ținea într-o nemic. Deci și moscalii cei mari încă-l urășă, pentru căci îl iubii împăratul și-i dădésă nume mai sus decât a tuturor.

191. Atuncea s-au sculat Savin Zmucilă banul și mult l-au amestecat la Șeremet, dzicând că „eu când ne-am închinat la lési, cu Petriceico vodă, avea cinste și boiarii ca și domnul“. Și cărți de la Sobetșchii craiu, ce era atuncea, și le arăta lui Șeremet, precum au avut voie boiarii, și când le-au fost voia, s-au dus în țara lor, în Moldova; iar Dumitrașco vodă va să-i facă robi în țara créstinească.

Și multe ca acéstea, caré nu le pociu toate să le scriu cu condeii miei, după cum sint firile moldovénilor, carii nu pot nici la casele lor trăi să nu să sfădească, dar în țară streină. Că și când au fost cu Petriceico vodă, iar destule sfădzi au fost și atuncea între domn și între boiari, ca și acmu. Care pre urmă iar lor ș-au stricat, ca și acmu de la moscali, caré mainte să va arăta.

192. Împăratul Moscului, după ce s-au așădzt toți la ernatec, precum s-au scris mai sus, scris-au la Șeremet și la tot sinatul și gubernății cei mari, de au mersu toți la Petreburc, la sfat. Și atuncea au mers și Dumitrașco vodă la împăratul.

193. Deci, după ce s-au strâns toți, au început împăratul a-i întreba pe tot: ținea-vor pacea cu Turcul, au ba, și da-or ce-au giuruit, au ba?

Deci sinatul cel mare au dzis nemic să nu dea, și să s-apuce de vară iarăși de războiu. Căci de s-au tâmplat acmu așa smintială, de acmu să va chivernisi într-alt chip, de n-a fi așa. Căci bani și oaste iaste de agiuns, au putere și doao dzeci sau treidzeci de ani să să bată.

194. Atuncea împăratul, vâdzând că-i sfatul așa, au și orânduit, în toată țărâli, de 30 fumuri să mai fac-un om de oaste, gata cu tot ce-ar trebui, să mai adaogă încă vro 50 000 de oaste preste cât mai aré.

Și au orânduit, până i-a pornii în gios pre Don, și au mai lungit flintele decât inicercele turcilor, de o șchioapă mai lungi, ca să poată bate mai departe.

Și au făcut tot paloșe simcelate în vârv de amândoa părțile ascuțite, să să bată cu turcii la năvală, și au lepădat șpăgile. Și li-au făcut la grumadzi lădunci de hier albu, la tot săldatul câte o ocă de apă, ca să aibă hiecaré săldat apă gata la războiu, să nu pată ca la Stănilești.

Și au însurat atuncea pre Șeremet, dându-i împăratul o rudă a sa, dzicându-i să-ș facă copii, să-ș uite feciorul ce era zălog la turci, netocma că l-a scoate el și pre acela.

195. Și au socotit atuncea să pornească pe Dumitrașco vodă înainte cu greimea, să-i dea 40 000 de oscali călărași și 40 000 călmăși și 30 000 donți și 40 000 căzaci cu hatmanul lor, să între în Crâm, să tot tac, să ardă, pân-a intra și greimé să să apuce de cetăți a le bate și a le lua. Și așé au așădzt sfatul să

facă, și începuseră să pornă zaharaoa și gătisă toate acestea ce scriu mai sus.

196. Iară Șeremet, măcar că s-însurăsă, îi era jeale de fecior, că va peri la turci, cum au și perit. Și să tot ruga sinatorilor, ca doar ar putea strica sfatul, și ei nu vrea nici putea că apucasă de grăisă către împăratul, și le era rușină să întoarcă sfatul.

Deci oblicind împăratul pentru Șeremet că i-i jeale de fecior, tare i-au bănuît și l-au muștrat, aducându-i aminte când l-au fost trimis înainte pre Șeremet să margă să strice podul la Dunărea, după cum îi poroncisă. Și mai pe urmă, venind și împărăția sa, s-ar fi luat cele 2 polcuri a lui cu 12 000 de oaste și cu Dumitrașco vodă cu moldovenii și s-ar fi dus întins la pod, fără de nici o grijă; caré polcuri să chieama Preobrajenschi și Simionentschi, și cu acele 2 polcuri ar fi bătut pre turci. Altă nu i-ar mai fi trebuit, ce-ar fi lăsat-o înapoi, de ar fi venit încet și ar fi izbândit.

197. Atuncea au sosit mai pre urmă, după acel sfat, și un unchiu a împăratului, anume Apracsin, guvernatul de Azac. Și întrebându-l și pre dânsul sinatul, el au dzis că nu-i bine cum au așădzat sfatul, că-i cu greu a să bate în trei părți. Că cu Șfedul sint câțiva ani de când să bat. Și dintru un lucru de nemică s-au început sfada acmu și cu Turcul. Așijderea și lésii le sint vrăjmași. Cu greu le va fi.

Numai că turcii, cum au așădzat, așa să lasă deodată; și de or și mai cére, să le dea, până a tréce craiul Șfedului. Și apoi să stea să să împace cu Șfedul și, împăcându-să cu Șfedul, s-or așădza pre lesne și cu Leavul. Atuncea le-or eși și solii de la turci, ce sint zalog. Deci pre lésne iaste atuncea a strica pace cu turcii și a să bate prea cu iușor cu dânsii.

Și așa s-au apucat și Savva Rogojenschi cum despre turci, dându-le bani, or face pace.

Deci sinatorii, pentru voia lui Șeremet, au mers la împăratul, și dzicând acéste cuvinte, au lăsat și el să fie așa,

după sinat. Și s-au părăsit a mai face oaste împotriva Turcului, până la o vrmé.

197 <sic>. Împăratul Moscului s-au strâns toată oaste și au șădzut în vasă, de-au trecut de la Petreburc marea, în céia parte, la Șfed, asupra finiiilor. Și s-au bătut acolo 2 ani și au luat toată crăie finiiilor, ce era supt ascultarea Șfedului. Și au luat și cetatea Abovul, care era stoliță finiiilor; și apoi iarăș cu cinste s-au întors la scaonul său, la Petreburc.

198. Iară pre Șeremet l-au trimis la Chiov și i-au lăsat 20 000 de oaste căzaci și calmâți, să stea să dea ce a da, să-ș scoată feciorul și să poarte grijă despre turci, să așédze acel lucru.

Așijderea și despre parte Râgăi au lăsat pre Menijic fercmarșalac, să păzască despre șfedzii din gios.

199. Iară Dumitrașco vodă atuncea au făcut ponturi de cerea Țara Harcovului, cu toate veniturile, dzicând că țară au lăsat, țară să-i dea. Și pre toți moldovenii el să fie mai mare. Ce-i va fi voia lui, volnic să fie, fără ucazul împăratului. Nime să nu hie volnic a mérge nicăiuri. Și altele multe ca acéstea.

200. Atuncea împăratul au dat acéle ponturi a lui Dumitrașco vodă la sinat, să le vadză și cum ore socoti ei. Deci Apracsin au dzis către sinat: „Nu-i bine să-i dați Țara Harcovului, ce o cére el; că măcar eu că am vro 30 de răvase de la acei căzaci din Harcov de jalobe lor ce au pre Dumitrașco vodă. Și acolo într-acé țară, sint aproape de 80 000 de oaste slujitori; și acmu, nefiind pacé, lesne le iaste a să rădica ca să să dea supt Turc, că nu-i departé Azacul. Și cât am sta să ne batem cu streinii, noi om vrea să ne batem cu ai noștri.”

201. Atuncea și Șeremet au dzis: „Adevărat, bine ai dzis, că așa va hi. Și încă iaste alta și mai mare. Că mi-au spus un boiar de a lui, anume Savin Zmucilă banul, că mai-nainte vrmé s-au mai închinat din domnii moldoveni la créstini, la lési, la unguri, și apoi i-au ertat turcii, de s-au dus la dânsii. Și mai pe urmă acei domni mult rău au făcut créstinilor, anume

acei domni Pătru vodă, Grigorie vodă. Așijderea și acesta, de s-a așădza la Harcov, nu-i departe Crâmul.“

202. Deci sinatul, audzind, au ales să dea lui Dumitrașco vodă 1 000 de dvoruri în Țara Moscului, caré acea mie de dvoruri cuprinde 50 de sate; și oameni ca 15 000 sint. Și să-i mai dea și câte 20 pungi de bani pre an, care fac 6 000 tuble, și 2 părechi de curți frumoasă în stoliță. Iar boiarilor să le dea 13 sate ce-au fost a celui ghenărariu Sidlovșchii, de le stăpâniia Dumitrașco vodă. Care boiari a priimi, să-i dea de acéle sate, iar care nu a vrea, să-i dea ucaz de voie, să-ș margă la pământul său, ca să s-așédze.

203. Deci Dumitrașco vodă, eșindu-i ucaz, au și venit la Harcov, cu multă voie rrea că să depărteadză de țară, și s-au rădicat și s-au dus în Moscu. Și nu mult după aceasta i-au și murit doamna Casandra, fata lui Șarban vodă, domnul muntenescu. Și au îngropat-o în târgu, în stoliță; și au rămas văduvoiu de au trăit câtăva vrémé, pân' s-au însurat, care s-a scrie mai-nainte.

204. Iară boiarii cine au vrut să priimască, li-au împărțit de acéle sate a lui Sidlovșchii, de trăescu unii și până astăzi într-acéle sate; iar carii n-au vrut să priimască, ei au venit la Chiov, la Șeremet, ca să-i sloboadză.

Dar Șeremet nu vrea să-i sloboadză, și-ncă nu numai pre boiari, ce și pre neguțitori, și pe slujitori, și pre toți. Că-i dzisése Dumitrașco vodă, în pizma boiarilor caré să ducea de la dânsul, să nu lasă nici pre unul să treacă, pân'nu i-or slobodzi turcii feciorul.

Deci Șeremet să potrivisă lui Dumitrașco vodă și nu-i lăsa, de-l blăstăma toț, că periiia atâția oameni. Alții nu avea ce mai cheltui, alții era neguțitori, altora le rămăsése făméile în Moldova. Ce bogat blăstăm era asupra lui Șeremet!

205. De aceasta audzind chihae veziriului, au dzis feciorului lui Șeremet: „Pentru ce porpřește tată-tău neguțitorii și

moldovenii ce vor să vie încoace? Să-i scrii ca să-i sloboadză.“ Și așa, pe scrisorile feciorului lui Șeremet, au slobodzit neguțitorii și pre alți moldoveni ce era acolo.

Atuncea m-au slobodzit și pre mine, Ioan Niculcé hatman, cu voia lui, după ce-au trecut doi ani. Și am venit în Țara Leșască, cu multă nevoie, care s-au pomenit mai sus.

206. Dumitrașco vodă, după ce s-au dus la Petreburc, pre boiarii moldoveni n-au vrut să-i ia cu dânsul la împăratul, socotind că va isprăvi să nu mai poată scăpa de acolo. Și-i grăiia de rău cătră împăratul, dzicând că Ion hatman și alții au rămas acolo și vor să să ducă la turci, și pentru aceia au trimis de i-au luat cu vartă, de i-au dus la Harcov, vrând să-și acoperă rușine, căci i-au dus cu vartă. Că oblicisă împăratul de acel lucru, că i-au luat cu sila, și unii din Chiov au și fugit.

207. Iară împăratul au răspuns lui Dumitrașco vodă, mai vârtos pentru mine, Ioan hatman: „Dacă nu va să șadză, volnic să fie: Dumnedzeu să-i agiute să margă unde i-i voia, că nu mi-i rob“. Atuncea Dumitrașco vodă n-au căutat bine, unde i-au răspuns așa.

208. Iară când mi-am luat dzioa bună de la Harcov, de m-am despărțit, mult mă îmbiia să mai ședzu, și multe să adevieriia să-mi dea, și să-mi isprăvască și de la împăratul mare milă. Și când mi-a hi voia, el să-mi isprăvască.

Dar eu eram bucuros c-au venit acela ceas, di-am găsit vrémea să ies dintr-acel norod greu și cumplit. Că-s niște oameni foarte necredincioși, și prea cu greu traiu au oamenii ce sint nedeprinși cu acel fél de oameni dintr-acéle părți.

Și avea mare jeale și el, și doamna lui, și toți moldovenii. Și-mi dzicea că nu mi-oi putea face pacé, ce oi peri de turci. Dar eu am pus nădejde la Dumnedzeu și pentru dreptatē mea s-au îndurat și din toate m-au scos.

Și după ce-am venit, încă și Șeremet în câteva rânduri mi-au dzis să mă aședz și va scrie la împăratul să-mi dea

jalovanie și sate. Dar tot n-am priimit; că iaste norod prea cumplit, și nu sint oamenii slobodzi să margă unde l-i voia, nici la împărăție, fără ucaz. Și ucaz nu vor să facă, ca pentru să nu facă cheltuială împărăției. Și la împărăție, vro curté mare ca acéia, cu tvorebnici mulți, nu-i, măcar precumu-i la domniia țărâi noastre, sau altă craie și domnie, ce foarte-i un lucru puțin; numai oștréni de agiuns.

Deci de viața mea îmi era cum îmi era, dar mai mult îmi era pentru copiii miei, la ce vor rămânea, că numai doar săldați să fie; iar la alte boiarii nu încap feciorii unora ca a cestora.

209. Ce, fraților moldovéni, rogu-vă să luați aminte, să vă învățați și să vă păziți. Oricât ari fi în cinste la vrun domn, bine iaste să-i slujești cu dreptate, că și de la Dumnedzeu ai plată. Iar cu domnul niciodată să nu pribegesti, măcar cum ar hi, și nu numai în țară streină, ce nici în Țarigrad cu dânsul să nu mérgi, fiind tu moldovan. Ce să-i slujești în țara ta, căci streinii caută numai pre domn să-l miluiască și să-l cinstească; iar pre boiarii ce sint pribégi cu domnul, într-o nemică sint. Altă cinsté are boiariul, cându-i pribag singur, alta iaste, cându-i cu domnul său.

Și apoi domnul să visadză că iaste tot putérnic, ca la țara lui, când este domn, și va să tie așa, ca să năcăjască pre acei boiari, și nu socotéște slujba ce i-au făcut, că s-au înstreinat, ce nemică învoială nu-i face.

Nădéddea domnului iaste ca sâninul ceriului și ca încetul mării; acmu iaste senin și să face nuor, acmu iaste marea lină și să face fortună.

210. Acmu să lăsăm céle streine pân-acea a le scriie deodată, până iar le-a veni rândul, și iar să ne întoarcem a scriie de unde am lăsat a scriie de țara noastră.

211. Veziriul, rămâind la Stănilești, după ce-au purces moscalii, au și trimis pre un pașă, anume Curt, să stea la Iași, cu ferman de ertare tuturor greșelelor cine ce-ar hi făcut. Și au

trimis și la Lupul sin Gavriliță să-l aducă de la bejenii dé la Bursuci.

Ș-au răpedzit în toate părțile la vadurile Prutului, unde găsiia moldovéni, de-i scotea din robii. Și au purces de la Stănilești câtinel spre Dunărea, să margă la Țarigrad.

212. Curt pașa, după ce-au agiuns în Iași, pre cine găsié din căpeteniile țărâi au și început a-i boiari, cum boiaréște domnul Moldovei. Și ședea în curțile domnești. Iar atunce era un boiaru, anume Darie Donici sârdar, care pre urmă, la alți domni, au agiuns și logofăt mare, iar la moscali au fost polcovnic. Mergând la Curt pașa, l-au pus hatman.

Așijderea și pre un grec, Buzagiu, îl pusése postelnic mare. Și pre alții ce mergea la dânsul tot îi boerii. Ș-au început Curt pașa a umbla cu binișor, ca să-l poftească acei boiari aicea, ca să scrie veziriul să rămâe el pașă în Iași. Dar n-au putut isprăvi nemic.

213. Iară Lupul vornicul mergând la veziriul, mult l-au mustrat pentru căci s-au hainit țara. Iar el au dat samă cătră veziriul cum nu sunt ei vinovați, adecă boiarii, nici țara, ce-i vinovată Poarta; că pre domnii cei buni îi maziléște fără voia boiarilor țărâi și pune domn pre care nu-l știe țara. Și dându-i Poarta sabiia, face în țară ce i-i voia. „Precum și pre acesta, pre Dumitrașco vodă, l-ai pus măriia ta fără știrea țărâi, și au făcut ce i-au fost voia. Iar mai-nainte era obiceiul de-ș aléga boiarii și țara domn, pre cine poftiia ei, și pre acela puneia și Poarta.“

214. Deci veziriul, audzind acest răspuns, nemic n-au mai răspuns și l-au și îmbrăcat în căftan și l-au trimis să fie caimacam în Iași, pân-a trimite împărăție un domn în Moldova. Și au scris și la Curt pașa să să rădice din Iași. Și au mai pus căimăcan și pre un Macsut postelnicul, care fusése pre lângă veziriul în oaste, capichihae lui Dumitrașco vodă, și-l ertasă veziriul pre dânsul. Numai pre soția lui, pe Iano, l-au tăiat, precum s-au scris.

Și au purces Lupul cu Macsut la Iași să fie caimăcan; iar veziriul au trimis de scotea robii de la tătari. De unde-i găsiia, tot îi aducea de-i întreba, la care domn li-au fost mai bine: la Neculai vodă sau la Mihai vodă. Ei dzicea că li-au fost mai bine la Neculai vodă, pentru căci le eșia înainte Ioan vodă, fratele lui Neculai vodă.

Deci veziriul au scris la împărăție pentru Neculai vodă, fratele lui Ion vodă terdzimanul ca să-l facă domn în Moldova. Iar împăratul, vădzând scrisorile veziriului, au și făcut domn pe Neculai vodă.

215. Iară Lupul vornicul, după ce-au agiuns la Balica, lângă Iași, au scris la Curt pașa să iasă din Iași. Și i-au trimis și cartea veziriului. Iar Curt pașa nu vrea să iasă din Iași, că aștepta să-i vie răspuns ca scrisese să fie el pașea.

Iară Lupul i-au scris să iasă din Iași, că el să va întoarce la veziriul și l-a foarte pârî. Că lor nu le trebuiaște pașă. Atuncea Curt pașa s-au spăriiat și au ieșit din Iași de au purces după veziriul.

216. Atuncea Lupul și cu Macsut au intrat în Iași caimăcani.

Deci Antiohi Jora biv hatman, audzind că iaste vāru-său caimăcan în Iași, au alergat și el la vāru-său Lupul, să fie caimăcanu și el împreună cu ceialalți, gândindu-să, ticălosul, că i să va uita vina lui, că de au fost cu moscalii, de-i chiema, carii s-au scris mai sus. Numai osinda lui Dumnedzeu prea pe rar om de-l trecē. Că Lupul, cum au sosit în Iași, ca un lup nesățios, au și început a prindē pe slujitorii carii fusese cu moscalii și-i închidea și-i bătea și pre căpitani, și le lua pungi de bani, dzicând c-au agonist din jacurili turcilor și au luat leafă, și a pune bani pre târgu, pre negutitori.

Și au pus și de tot omul bejenariu să dea câte 2 lei. Și oamenii nu avea ce mânca, că era săcșorul de făină câte 15 lei, și încă nu să nici găsiia.

217. Deci oarecarii dintr-acei pătimași de rău, fiind veziriul încă nedus din țară, au mārșu di-au jăluit la veziriul. Și cum au audzit veziriul, îndată tare s-au mārșiat și-au mārșat pre Ion vodă terdzimanul să șadză în Iași caimăcan, până a veni frate-său Neculai vodă în Iași, și să chivernisască țara cu îmblândzirē.

218. Și au mai trimis și un capegi bașe împreună cu Ion vodă, de au prins pre Lupul vornicul și pre Antiohie hatmanul și pe Macsut postelnicul, carii era caimăcani, și i-au pus în obedzi, de i-au dus la cetate la Varna, peste Dunărea, surguni, de au șadzut acolo 2 ani la pediapsă.

Pentru faptele Lupului au tras și ceialalți pediapsă. Și s-au plinit atuncea un cuvânt prost ce dzice: „Cu iarba cea uscată ardē și cea verde“.

219. Ioan vodă, după ce-au venit în Iași, era bun și blând tuturor; și au chivernisit țara pān-au venit frate-său, Neculai vodă, în scaon, aicea în Iași. Și lāsând Ion vodă pre frate-seu în Iași, s-au întors la slujba sa, în Tarigrad, la terdzimāniie.

Dumitrașco vodă Cantimir s-au dus la Moscal și acolo au murit cu 4 ficiori: Matei, Costantin, Șerban, Antioh. Iar ce-or vini, vremea viitoare va arāta.

A DOA DOMNIE A LUI NECULAI VOEVOДА
MAVROCORDATU, FECIOR <LUI> ALEXANDRU
VODĂ ICSAPORITO
CAP 92. VLEAT 7220 <= 1712>

Zacialo 1. Neculai Alexandru vovoda Mavrocordat, după ce au venit în Iași, a treia dzi, după obicei, au boerit boarii. Pus-au pre Neculai Costin vel logofăt, pe Gavriil Miclescul vel vornicul <de Țara de Gios>, pre Ilie Catargiul vel vornic de Țara de Sus, pre Ioan Buhuș, ce-au fostu logofăt, l-au pus hatman, pe Ramadanu vel postelnic, pe Ioan Păladi vel

spătar, pe Gheorghită Mitrea vel ban, pre Costantin Ruset vel pâharnic, pe Grigoraş Jora vel visternic, pe Costantin Costache stolnic mare, pe Manolache Hurmuzache comis mare.

Aceştia era boiarii lui Neculai vodă, iar chivernisala şi toate trebile era mai ales după Ramadan postelnicul.

Atuncea Neculai vodă îşi lăsaşă firea cea simată, cum era în domniia dintâi. Ce mult să mai lăsaşă şi trăia bine cu boiarii, în dragoste; că era boiarii fugiţi, unii în Țara Ungurească, alţii în Țara Leşască, alţii la Moscu, şi cu dânsii şi din prostime mulţi duşi, şi avea grijă că pentru numele lui cel straşnic n-or mai veni. Deci arăta cătră toţi blândeţe şi milă.

Deci toţi boiarii s-au întors la pământul său. Numai cei de la Moscu n-au venit, că nu putea de oşti şi nu-i lăsa moscalii, precum mai sus s-au scris.

Şi carii boiari, cum venia din streinătate, da vina cătră Neculai vodă tot pre cei de la Moscu, şi ei îşi curăţia obrazele, cum n-au ştiut nemică; şi aşa să îndrepta.

Iar Neculai vodă măcar că-i pricepea şi-i ştia, dar lăsa şi el toate precum dzicea ei, căci era bucuros, fie cum ştie, numai să vie în țară.

Țara era atuncea stricată rău de tătarî şi de moscali şi de tâlhărit. Aşijderea şi turcii balgii făcea multă gâlceavă şi supărare lui Neculai vodă la divanuri, pentru fraţii şi rudele lor ce perisă şi pentru jacuri ce-i jăcuisă unii şi alţii. Şi făcea şi năpăşti mai mult decât era adevărate.

Deci Neculai vodă făcea multă chivernisală. Pre unii, can rar, îi da platnici turcilor, iar nu deplin, pre cât cerea ei, iar pre uni-i închidea pân'la o vreme şi apoi îi slobodzia; iar a mai mulţi turci nu le ţinea în samă. Şi să îndrepta, ştiind rândul Porţii. Dintâiu, la giudecată să făcea a ţinea cu turcul, iar pre urmă eşia giudecata dreaptă moldovanului. Nărocul țărâi că s-au tâmplat atuncea de au venit Neculai vodă. Iar de ar hi venit atuncea alt domn, mai prost, ar hi fost prè rău de moldoveni.

5 <sic>. Măcar că unii au tras la Neculai vodă greu mare şi multă închisoare, cum au fost feciorii lui Manolie şi Toader armaşul, că tăiasă nişte neguţitori de la Roman, fără poronca nemărui, şi-i pâraia nişte fraţ a celor neguţitori, cu ferman de la Poartă, pre carii într-alt chip nu putea să-i izbăvască.

6. Atuncea Neculai vodă, pe poronca veziriului, au gătat câteva căruţă cu cai, să pornească pre Şfed la țara lui prin Țara Leşască, şi cu 30 000 de tătarî, după cum scrisese de la Nistru împăratul moschicescu la veziriul, numai să pornească pre Şfed, după cum s-au tocmit pacea.

7. Iară Şfedul n-au vrut să margă şi au scris cătră la împăratul turcescu di-au pârât pe veziriul, precum că s-au agiuns cu moscalii di-au luat bani şi au făcut pacea. Iar de n-ar fi făcut vicleşug, să ia bani, ar hi luat pre moscali de grumazi, că nu mai avea moscalii nici o putere. Şi acmu şi pre dânsul nu l-au pus nici la o calé şi va să-l pornească, să-l ia moscalii de grumazi.

Iar împăratul, vădzând cartea Şvedului, tare s-au mâniiat pre veziriu.

8. Într-acia vreme sosit-au şi Osman, chihaiaoa veziriului, la împăratul, cu cătră de la veziriul, să iei colac cum au bătut pre moscali şi spuind împăratului cum au încungiurat pre moscali, cât nu mai avea nici o putere, numai ce striga aman. „Deci vădzându-i că strigă aman, ne-au căutat numai a face pace; şi i-au lăsat de s-au dus la țara lor.“

Iar împăratul au dzis: „Voi aţi căutat căci strigă aman şi nu ia-ţ luat de grumadzi. Nu era lucru mic acela, să vă uitaţi voi la aman. Ce-am înţeles eu faptele voastre.“ Şi-ndată au poroncit di-au tăiat capul chihaiei şi au trimis di-au omorât şi pre veziriul.

9. Deci Şfedul au mai rămas întru acea iarnă şi preste vară, şi solii moschicesci tot sta la Țarigrad, popriţi. Iar moscalii au dat Azacul turcilor, şi alte cetăţi au fărmat, după cum s-au

tocmit la pace. Iar Șfedul tot pune pricepi și nu vrea, dzicând, că pân'nu s-a duce Șeremet cu oaste din Țara Căzăcească, nu va merge; că Șeremet stă să-i ție calea.

Deci Poarta au așădzat cu solii moschicești să să rădice Șeremet cu toată oaste din Țara Căzăcească, să să ducă în țara lor, la Moscu, și ei să pornească pe Șfed de la Tighinea cu tătarî și cu o samă de turci, să-l ducă prin Țara Leșască până la țara lui.

10. Deci Șeremet, cum au vădzut cărțile solilor, precum au așădzat la anul, toamna, după bătaie, s-au rădicat din Țara Căzăcească și s-au dus în sus, la Smolentșca, cu toate oștile lui. Iar veziriul au trimis pe Smail efindis, cu vro 30 000 de turci, și hanul cu tătarâmea, să iei pe Șfed, să-l ducă la țara lui.

Iară Șfedul într-acéia vrémé au prins niște tătarî, cu oamenii lui, scriind hanul la Șeremet să stea gata la Smolentșca, că ei vor să purceadză acmu cu Șfedul și l-or duce în Țara Leșască, pân'la un loc, și l-or lăsa; iar Șeremet să-i iasă înainte, să-l iei de grumazi, și să dea 150 pungi de bani hanului, precum s-au așădzat.

11. Deci Șfedul prinzind acei tătarî cu acele cărți, au pus de i-au omorât pe tătarî și au luat cărțile la dânsul, și tăcea mâlcom. Iar hanul nu știia nemică, că i-au prins cărțile, și i-au tăiat tătarâi.

12. Și-l tot siliia pe Șfed să purceadză, pân-iaste iarnă și sint apele înghetate, și Șfedul tot nu vrea să să pornească să margă.

13. Scris-au pașa de Tighinea și Smail efindis la Udriu, la împăratul și la veziriul, mutându-s-mpărăția atuncea acolo, cum că au gătit pre Șfed și oaste, și toate sint gata, și el tot nu vrea să purceagă. În doao, trei rânduri i-au scris, și el tot nu vrea să purceadză.

14. Până de la o vrémé, mâniindu-s-impărăția pe Șfed, au poroncit numai să-l pornească cu sila, acă nu va de bunăvoie.

15. Deci gătind oaste, au mârșu să-l iei cu de-a sila. Iar el s-au închis în curțile lui la Varniaț, unde ședea, și s-au apucat să să bată cu turcii, să nu să dea. Și inicearii încă oarecum ținea în partea Șfedului și nu vrea să-i facă rușine. Că nici vrea să dea șfedzii cu sinéțile în iniceari, nici inicearii în șfedzi, ce sta împregiurul curților, inicearii, la gazda Șfedului. Și să mira pașa și cu Smail efindis cum or face poronca împărătească, că să temea pașé să nu facă zorba inicearii și asupra lui. Și striga inicearii: „Pentru ce să facem noi rușiné acestui craiu, oașpe, ce-au venit la noi?”

16. Deci pașé au chiebat pre un agă a lui de iniceari și l-au trimis să grăiască cu craiul, să nu s-apuce de gâlceavă cu o împărăție, că apoi poate să pieie. Și l-au învățat pré acel agă în taină, vădzind că nu priiméște craiul, când a eși dé la craiul afară, să dzică cătră iniceari: „Noi inicearii ținem cu dânsul, iar el mai tare ne suduiaște pre noi decât pre pașa și ne dzice că sintem niște oameni blăstămat, și nu să miră el de noi”.

Și făcând acel agă așa, cum au audzit inicearii acea voroavă, s-au și mâniiat și au început a slobodzi focul cu șfedzii. Iar șfedzii deodată sta, gândindu-să că le sint prieteni, neștiind pentru vicleșugul ce-au făcut aga de iniceari, căci craiul nu suduia pre iniceari.

17. Deci de la o vrémé s-au închis în case, de să bătea, pân'ce au dat foc caselor. Și ardând casele, așa l-au prinsu; și pân-a-l prinde, au omorât cu mâna lui vro cinci, șease iniceari. Și el încă să rânisă. Numai au învățat pașa pre câțiva turci să-l apuce, să nu-l omoară inicearii; că de l-ar fi lăsat, l-ar fi omorât.

Și așa, apucându-l, l-au dus în curțile pașii, de l-au ținut acolo cu vartă, pân-au venit răspuns de la Udriu.

18. Atuncea au venit poroncă și la Neculai vodă pentru șvedzi și lēși ce ierneadză prin țară, să-i scoată și să-i gonească din țară.

Iar șfedzii, audzind, s-au închis câțva în curți în Prigoréni, în ținutul Cârligăturii, și să apăra din curți, de nu le putea strica nemică călărașii moldovéni, ca să-i scoată.

Și au trimis călărașii înapoi la Neculai vodă de au întrebat, că într-alt chip nu pot să-i scoată, ce numai să dea foc caselor. Dar vodă n-au vrut să-i lasă să aprindă curțile, ce li-au dzis să stea pe de o parte de dânșii. După aceasta, curund, au venit răspuns de la Poartă să le dea pacé.

19. Așijderea mai trimisese Neculai vodă pre hatmanul cu mulți slujitori, tot atuncea tocma la Cernăuți, că era oaste lui voevoda Chiovschii așădzată acolo la ernatec și făcea multă stricăciune lăcuiitorilor, ca să-i scoată și pre aceia din țară. Iar ei s-au strâns la un loc, să s-apuce de bătae, temându-s-a tréce în Țara Ieșască.

Deci hatmanul, vădzând că să apucă de gâlceavă, au și rădicat ținutul Hotinului și a Cernăuților și i-au strâns la un loc pre toți.

Iar lésii, vădzând că s-au strâns atâta om, cădzut-au cu rugă-minte la hatmanul, și multe daruri i-au dăruit. Atunce au și nemerit răspuns de la Poartă și de la Neculai vodă să le dea pace.

20. Atuncea au trimis împăratul și la Tighinea, di-au pornit pre craiul Șfedului la Udrii împreună cu toți șfedzii lui. Și l-au așădzat acolo, la un târgu aproape de Udriu, anumé Demirdaș, și nu l-au mai lăsat la Tighinea să facă amestecături.

21. Așijderea tot atuncea, la acea vrajbă, au venit și craiul Stenislav Lecinschii din Pomoranie teptil, prin Țara Ungurească, au eșit în Moldova la Comănești și au venit pre la Bacău la Mărginéni, la Ștefăniță Ruset vornicul, cu puținței oameni. Și de acolo au mârșu în Iași la Neculai vodă, de i-au făcut mare cinsté. Și au trecut la Tighinea și dé la Tighinea la Udrii, la împăratul turcesc.

22. Iară craiul Șfedului au pârât pre hanul și pre Smail efindi și pre pașa de Tighinea și au dat și cărțile cé le trimisese hanul la moscali.

23. Deci împăratul, vădzând așa, au și mazilit atuncea și pre veziriul și pre hanul, iar pre Smail efindi și pre pașa de Tighinea i-au omorât. Și au pus veziriu atuncea pre Gin Ali pașa, și încă l-au făcut și gineré. Atuncea acel veziriu îndată au închis pre solii moschicești în Edicula și i-au pus la mare pediapsă, cât nu lăsa pre nime să între la dânșii. Nici pân' la umblătoare nu-i lăsa să iasă, ce și acolo cu păzitoriu. Ce mai mult să scârnaviia într-un ciubăr și da afară. Și pre cât din slugi era moldovéni, munténi sau sirbi, pe toți i-au dat la catargă.

24. Atuncea au eșit și Lupul vornicul și cu Antiohi Jora hatmanul dé la închisoarea din Varna, cu mijlocul hanului, giuruind niște sate acolo pe Prut, dzicând că sint ai lui, și mai multe era omeneshi.

Și au mârșu de acolo în Țara Muntenească; și mărgând în Țara Muntenească, au stătut de i-au făcut pacé dé la Neculai vodă, să-i dea moșiile boiarilor celor ce sint la Moscu și alte lucruri multe. Că să temea Neculai vodă, că începus-a-l amesteca den Țara Muntenească la Poartă și avea și pre hanul agiutoriu. Și i-au căutat numai să-i facă pre voie, să vie în țară, să nu mai umble amestecând și făcând cheltuială țării.

Deci, după ce-au venit în țară, îndată l-au pus vornic mare și i-au dăruit și 8 pungi de bani. Și nu i-au agiuns atâta, ce au cerșut și satele boiarilor ce era pribégi la Moscu. Și i li-au dat deodată, iar după ce-au venit Luca visternicul, i li-au luat și iar le-au dat Lucăi.

Iar mie, lui Ion hatman, îmi sta mare piedecă, ca să nu pot veni în țară, să-mi ție el moșiile. Si nu să temea de osinda lui Dumnedzeu, ca să-și aducă aminte câté pedépse și urgii de domni pré la închisori, în câteva rânduri, au tras. Caré mai pre urmă au giudecat Dumnedzeu, că mi-am făcut și eu pacé la domniia lui Mihai vodă, și cu giudecata mitropolitului și a tot divanul mi-am luat și eu moșiile înapoi.

25. Iară Șeremet, den Smolentșca, dac-au înțeles că au închis solii iar, s-au și întors cu oaste la Chiov. Și viniia și dzi și noapte. Și cum au agiuns, di-au înțat în Chiov înaintea oștii sali.

26. Iară tătarâi au și slobodzit un ceambul din Bugeag, di-au lovit fără veste, numai 5 dzile, di-au agiuns pân' supt Chiov. Și au tăiat, și au robit, și s-au întors de au luat 20 000 robi. Și s-au întors înapoi cu pace, că n-au avut cine le sta împotriva, nefiind oaste în Chiov. Că de ar hi fost măcar vro 2 000, n-ar fi scăpat nici un tătar, că le stătuse caii, de mergea pre gios câți rămăsese pre urmă pre șliav, și eșia rușii de prin bălți și de prin păduri de-i uciea.

27. Atuncea să tâmplasă numai Ivanenco și cu Tântșchii, fără de slujitori. Și au eșit ei cu 20 de oameni din Chiov, de o lature, și au găsit vro 15 tătari, și i-au luat de grumadzi, de i-au dus la Șeremet, în Chiov. Iar altă oaste era de cēja parte de Nipru. Nărocul tătarâlor că nu putea tréce, că nu-i ținea ghiiata, nici putea tréce prin apă.

28. Iară când au fost de primăvară, în al doilea an a domniei lui Neculai vodă, făcut-au turcii sfat și cu Șfedul și cu Stenislav craiu, dzicând Stenislav crai că pe dânsul îl priimăscu toți domnii leșești să fie craiu. Și a da Camenița turcilor și le va da și bir și câteva fete mari pre an turcilor, numai să-i dea oaste, să margă să-l pue craiu în locul lui Avgust. Și atuncea a tréce și Șfedul cu pace prin Țara Leșască, și apoi s-or scula cu toții asupra Moscului.

29. Deci turcii s-au ispitit să facă și acel lucru și au orânduit și pre Abdi pașa, cu câteva mii de oaste turci și cu tătari și cu Neculai vodă. Și au pornit și pre Stenislav de la Odriiu, dându-i împărăția și 150 pungi bani de cheltuială, să să pue craiu în Țara Leșască. Și au venit Stenislav craiu pân' la Zagarance cu toată oastă, și el au mai rămas acolo să vadă cum a mai fi.

30. Iară Abdi pașa au mârso pân' la Hotin și au trimis la Chiov, la Șeremet, sol pe un turc, de i-au dzis cum să silească el la împăratul Moscului, să nu să pue el a da agiutor lui Avgust craiu și să lasă ca să pue craiu pre Stenislav, și apoi or lăsa și ei pre feciorul lui Șeremet. Iar Șeremet i-au răspuns acelui turcu sol că el de feciorul lui s-au lăsat, de când s-au dat pe mâna lor, dar el nu aré nici o putere să facă acel lucru, că el iaste o slugă, și pân-acmu i-au venit 4 cărți de la împăratul Moscului, cum a vedea că întră turcii în Țara Leșască, să pornească și el cu oștile de la Chiov împotriva lor.

31. Și iar au dzis Șeremet, cum să poată ei face acest lucru, că craiul Avgust aré pre Neamtu cu 30 000, și pre Venitic cu 30 000, și pre Prus cu 30 000, și pre noi cu 30 000. Toți acești monarhi sint giurați să-ș dea agiutor unul altuia câte 30 000 de oaste; iar când ar vedea vreun greu, și cu toată putere să-ș dea agiutoriu. „Și la noi nu iaste obiceiul, ca la voi, să să mazilească craii și domnii, cum faceți voi. Întâiu papa de Râm, dacă ar audzi că veniți voi să le faceți acest lucru, toată creștinătate ar sili asupra voastră să să rădice.

32. Numai craiul Șfedului aré pizmă pre mine, că l-am bătut în multe rânduri, și-mi amestecă feciorul. Dar voi nu trebuie să vă potriviți unor oameni nebuni.“ Și cu acest răspuns s-au întors solul lui Abdi pașa de la Șeremet la Hotin.

33. Într-acéia vrémé, când au sosit turcii de la Abdi pașa la Chiov, ce scrie mai sus, la Șeremet, atuncea să tâmplasă de făcea Șeremet pradznicul împăratului, adecă dzua sfântului Petri apostol. Și să strânsese la curtea lui Șeremet să-i cinstească la vro trei, patru mése, de era plină ograda de ghenărari și de oficeri tot împodobiti în haine de sirme. Și fripsese un bou și vro 3 berbeci întregi și cu coarnele poleite. Iar slujitorii moscalii și cu pușcile sta pe dial de slobodzia focul pentru sănătate împăratului.

34. Așijderea mai gios, la Pecersca, alte puști, scoasă cu alți slujitori, de slobodziia focul. Așijderea mai gios de Chiov sta căzaccii, vro 20 000 de oaste, cu puști, de slobodziè focul.

Deci vădzând solii acele lucruri, să mira și ei, și au avut ce spune la Abdi pașa, întorcându-s-înapoi.

35. Atuncea oblicind Avgust craiul de voevoda Ruschii că-i agiuns cu Stenislav craiul, ca să dea Camenița, l-au prins craiul și l-au făcut surgun la Sacsonie, de-au șădzut câțva ani, pân' l-au slobodzit. Și au răpedzit oaste proaspătă și zahară în Camenița cum mai în grabă, și au făcut surgun și pre ghenarariul ce era în Camenița fiind agiuns cu Stenislav, viind turcii, să o dea.

36. Deci Abdi pașa, vădzând acel răspuns de la Șeremet și vădzând că s-au adaos în Camenița oaste și s-au schimbat ghenararii, au făcut știre la Poartă.

Deci Poarta au vădzut că n-au putere să fac-acésté lucruri ce sfătuisă, ca să schimbe pre Avgust craiul și să pui pre Stenislav în Țara Leșască. S-au spăriiat să nu să rădice toată creștinătate Evropii și ș-or piiarde turcii împărăția. Și s-au lăsat de acel lucru. Și s-au socotit într-alt chip, di-au scris la Abdi pașa, de i-au făcut răspuns să s-aședze la Hotin, fiindu-le rușine să s-întoarcă făr-ispravă înapoi.

Dzic unii c-ar hi sfătuit, Șfedul și voevoda Chiovschii să să aședze Hotinul, ca să le hie lésne de acolo să margă la Chiov; că tot nădăjduia, Șfedul că va mai putea să-ș dea palme cu Moscalul. Iar unii dzic că ar fi sfătuit Neculai vodă, temându-să că nu a putea sedea în Iași de Dumitrașco vodă, dar alții că Neculai vodă au giuruit încă împărăției 100 de pungi bani, ca să nu facă Hotinul. Ce adevăr nu se știe. Știu că de primăvară au luat și ținutul Hotinului, de l-au făcut olat cetății iar la anul au luat și Cernăuții să-i facă olat, dzicând că tot de Hotin au fost. Iar lui Stenislav i-au venit poroncă să margă iar la Udriiu, și s-au întors.

37. Atuncea Șeremet nu putea ști nemic de feciorul lui, că pusesă voevoda Chiovschii strajă de a lui, de nu putea nime merge, nici veni. Și pre cine trimitea Șeremet, îi tot prindea voevoda de-i tăe sau îi închidea.

Iar Șeremet au dat 100 galbeni unui moldovan, de ș-au băgat capul pentru voia banilor, cu cărți, și au făcut cum au putut și au mers la pașa de Tighinea. Și atuncea s-au tâmplat de au slobodzit solul cel de la Moscu de la închisoare, și l-au întors pre acel moldovan, anumé Cârjé, cu niște turci, di-au dat veste de pace. Și încă tot s-au mai zăbovit, precum a arăta mai-nainte.

38. Pre acéia vrémé era greu în țară; nu de bir, ce de alte supărări. Că turcilor le era calea tot prin țară, mergând și viind la Hotin. Unii veniia pre la Focșani, de mergea pre Sirétiu, pre la Botoșeni, dinspre Bosna; alții pe Bârlad și pre la Iași, alții pre Prut. Și ca niște oșténii păgâni ce era, tot stricăciuni făcea, cu fél de fél de răsuri și batgiocuri și fete fecioare și a făméii intelepte.

39. Prutul pusése Neculai vodă, de la Poartă având poroncă, pre Costantin Costache stolnicul, împreună cu un pașă, de-l curăția, cu multe sute de oameni, de copaci și de plahii. Alții trăgea șăicile cu pâine pân' la Țoțora, și de acolo le încărca în cară, de pornia la Hotin.

Și făcuse și hambare, de o punea la Țoțora de sta, câtă nu o putea rădica prin cară. Dar măcar cât greu și supărare, era, și cheltuială lui Neculai vodă, dar și atuncea, vădzând slujba mazililor, au făcut milă cu dânșii și cu sfintele rugi, cu mănăstirile de le-au rădicat un obicei spurcat ce era asupră, de stângere caselor boerești, ce să făcuse, de da desetină de stupi și de mascuri, țarinéște. Ce Neculai vodă au ertat, să nu mai dea, precum n-au fost dând și mai nainte, la alți domni. Numai de la domniè a doa a lui Mihai vodă li să făcus-acest obicei.

40. Atuncea, pre acéia vrémé, cu câțiva ani mai-nainte, să tot bătea Frantojul cu Neamțul pentru Țara Șpaniei, care de

care să o ia, să o stăpânească, neavând craiu. Și tot biruia Neamțul pre Franțoj, căci îi da și alții, fără-alecatorii lui, agiutoriu. Îi mai da Angriia 40 000 de oaste și Olandriia 30 000. Apoi supărându-să de atâtea ani tot bătae, sta să s-împace, și Neamțul nu priimiia, vădzând că biruiaște.

Deci s-au lăsat Angriia și Olandriia a-i mai da agiutoriu, și începuseră a bate Franțojul pre Neamțul. Deci Neamțul vădzând așa, stătu-au și alți mediatuiri între dânșii și le-au făcut pace, împărțind Țara Spaniei în doao drept. Și pre undé le-au venit hotarale, răsipit-au cetăți și târguri, de le-au stricat și au făcut pace.

41. Pré atuncea au trecut și un sol mare de la leși la Poartă, anumé voevoda Mazovețschii, de au așădzat cu turcii cele amestecături multe. Și întorcându-să de la Poartă, au mărș la Avgust craiul, și apoi l-au trimis craiul și la Petreburc, la împăratul Moscului.

42. Atuncea au trimis la leși și Turcul sol pre un șerim din Crâm, anume Șefer bei, de-au făcut pace lui voevoda Chiovșchii și lui Stenislav, craiul din Pomorania. Și întorcându-să Șefer beiu de la leși, s-au și rădicat voevoda Chiovșchii și cu Șendze Ianoș Vișnovețschii și cu alte capete, staroste Raavșchii, și s-au dus la locul lor în Țara Leșască, la Avgust craiul, de s-au împreunat, și, și n-au avut nici o nevoie.

43. Așisderea și Stănislav craiu încă au purces de la turci prin Țara Ungurească și au trecut la Pomoranie. Și nu s-au încredzut să margă la craiul, ce s-au așădzat în niște târguri, în hotarale împăratului nemțesc.

44. Vrut-au turcii să dea galioane Șfedului, să-l pornească și pre dânșul pre Marea Albă, pân' la franțoji; și de acolo, ori să-i dea vase Franția, ori să vie vasele lui. Și n-au priimit, ce au dzis că pre uscat au venit, pre uscat să va ducé. Și să mira și turcii ce or mai face cu dânșul; că el arăta cartea împăratului

turcesc, ce-i scrisese când au venit la Tighinea, că nu l-a lăsa și-i va da oaste. Acéia nădăjdé căuta și o aștepta.

45. Iară când au fost în al treilè an a domniei lui Neculai vodă, vleit 7222 <=1714>, mazilit-au turcii și pre Brâncovanul vodă, trimițând pe Buiuc imbrihorul de l-au prins cu mare meștersug. Că l-au înșălat unchii lui, de au mers de la Târgoviște în București, fiind agiuși cu Mihai vodă, de sta Mihai vodă de-l pâraê, gândindu-să că va fi el domn.

Iar după ce l-au prins, au scos imbriorul ferman de la împărăție, scriind la țară de or priimi pre Mihai vodă bine, iar de nu, să-ș rădice dintre dânșii pre cine ar vrea.

Deci unchii Brâncovanului, anumé Costantin stolnicul și Mihai spatariul, dacă au vădzut că-i lasă Poarta în voia lor, s-au lăsat de prieteșugul lui Mihai vodă și s-au rădicat domn dintre dânșii, pre Ștefan Cantacuzino spatariul, fiul lui Costantin stolnic.

46. Iară pre Brâncovanul l-au dus la Poartă cu mare pază și cu multă avére, scrisă tot de imbrihorul, și l-au închis la Edicula cu mare grijă, și pre dânșul, și pre doamna-ș, și pre cuconii săi, și pre toate slugile lui. Că era acel Gin Ali pașa vezir un păgân rău preste samă de nu folosiê nemărui darea.

Deci atuncea au început și solii moschicești a-l pâri, și Șfedul, și de multe părțile, cum iaste mânăie lui Dumnedzeu, Măcar că cele pomeniri multe și cei priiateni harnici și avéré ce avea, sosindu-i atuncea ceasul, nemică nu i-au folosit. Precum dzice Scriptura: „Nu va folosi avéré în dzioa urgii”.

Poate-fi și osinda Moldovii, că-i tot schimba domnii adése, și-l blăstăma toată țara; au poate-fi și a unchiu-său, a casei lui Șarban vodă, au doar și a moscalilor chemaré și apoi vicleșug. Că mult sânge crêștinesc s-au vărsat și de multe ori îl blăstăma împăratul Moscului și dzicea: „Iuda-Brâncovanul m-au vândut, de am răpus oaste și am pățit aceasta”.

47. Deci l-au scos și au tăet capetele, întâi a patru cuconi ai săi, apoi și a lui și a câțiva boiari, slugi ai lui.

Iar pre doamna și pre alte slugi le-au ținut încăș vro 2 ani la închisoare și apoi i-au slobodzit.

Atuncea, cându-i tăia feciorii, au fost dzicând unul să-l turcească, să nu-l tae; dar tată-său l-au îmbârbat tare, să nu-ș lase lége. Numai un copilaș, nepot de fiu Brâncovanului, au scăpat, că l-au luat în saraiul împărătescu, ca să-l turcească; iar mai pre urmă l-au scos îna împăratului și l-au dat la maica sa, care mai pe urmă la istorie lui va arăta mai pre largu.

Precum să dzice „domn bogat și fără sfat“, adevăr că atuncea au fost fără sfat, dacă s-au mâniiat Dumnedzeu pre dânsul. Iar mai-nainte, în 30 ani, tot cu sfat au fost; că ținea Dumnedzeu și-i erta osinda. Iar acmu n-au vrut să-l mai rabde. Și când l-au tăiat, au adus pre toți solii de-l privia.

48. După aceasta au pornit și craiul Șfedului prin Țara Ungurească și au trecut cu pace pân' la țara lui, la Pomoranie. Atuncea au slobodzit și pre solii moschicești, să-ș margă la pământul său. Și-i aștepta Șeremet cu bucurie mare. Iar când au agiuns feciorul lui pre la Nemirov, nu știu ce l-au lovit, c-au murit, și n-au apucat tată-său să-l vadă viu. Dzik unii c-au mâncat ciuperce și au murit, iar unii dzic să-l fie otrăvit soltanul la Tighinea, pentru să să mânia tată-său, Șeremet, să strică pacea, căci tătarăi pururea ar pofti să fie oaste. Iar unii dzicea că dintre dâșii l-au otrăvit.

49. Craiul șfedzesc, după ce-au intrat în Pomoranie, strânsuș-au oaste ce-au mai putut de țara lui, având nădejdea că-i va da și Frantojul agiutoriu. Și au început să să bată iar cu Moscalul, vartos, ca să-ș scoată locul și cetățile ce i-au luat.

Deci Moscalul și Avgust craiu cu sasii și craiul Daniei și Prusul, toți acéste s-au învoit la un loc cu legături și au început a să bate cu craiul Șfedului. Unii să bătea pre apă, alții s-au dus în Pomoranie, și au tot bătut pre craiul Șfedului, pân-i-au luat

toată Țara Pomoraniei, cu toate cetățile. Numai ce i-au rămas o cetate, unde-i era stolita Pomoraniei, anumé Ștetenul. Și să închisése acolo, de să bătea cu ceialți crai. Și aștepta craiul să-i vie agiutor de la Frantoj pre apă. Atuncea, nărocul lui cel prost, că au murit craiul frantojesc cel bătrân, anume al 14 Iudovic.

50. Și nemerind acea veste la Avgust craiul stând cu oaste prinpregiurul cetății Ștetenului, au pus un trâmbicer al lui dând veste din trâmbiță c-au murit craiul frantojesc, ca să audă craiul Șfedului din cetate, unde era închis.

Iar craiul Șfedului, dac-au înțeles din trâmbiță lui Avgust craiu că au murit craiul frantojesc, pus-au și el alt trâmbicear a lui di-au răspuns înapoi din trâmbiță-i, lui Avgust craiu, dzicându-i așa: „Di-au murit craiul frantojesc, iar craiul nostru, unul din cei 12 monarhi a Evropiei, iaste sănătos și nu să teme de nemic“. Iar când au fost preste doa, trei dzile, au lăsat craiul cetate și au fugit, cu niște vase pre maré, la țara lui, la Ștocul.

51. Atuncea au luat și toată Țara Pomoraniei; și pre Moscal nu l-au lăsat Prusul să stăpânească acolo în Pomoranie, fiind lor acolo locul de moșie. Ce i-au dat câteva pungi de bani pentru cheltuiala oștii, și au rămas Pomorania a celorlalti crai, cum s-au dzis mai sus.

52. Iar Șfedul, după ce s-au dus la Ștocul, au început a pune mediiaturi de pace, să facă cu Moscul și cu Prusul și cu Avgust craiu, și au început a conteni de a să mai bate. Iar craiul Daniei nu-i priimii la pace și-l tot bătea pe cea parte de maré, unde aré și Dania loc.

53. Turcii, dacă s-au curățit de Șfed și de soli și de acéste toate câte scriu mai sus, rădicatu-s-au împărăția cu toată puterea și s-au dus la frânci, la Țara Moreii, ce o ținea veniticii, și au luat-o toată, cu toate cetățile ce era întru acea țară Moreia. Și au așdizat într-însele pașălăcuri, precum fusése mai-nainte vreme iară a lor și să dezbatușă ei de la turci, când să bătusă

turcii cu nemții la Beciu. Și luând-o acmu, s-au întors iar înapoi la Udriiu.

Atuncea au prins și pre un domn sfetnic Țării Morii, care era și doftor vestit, anumé Lichinie. Și fusese acel doftor și aicea în țară, la domnia lui Antiohie vodă întâi, și apoi, ducându-să la moșiile lui acolo, la Morii, cădzusă de era sfetnic. Deci cunoscându-l turcii, de la Țarigrad, îndată l-au spânzurat.

54. Iară de iarnă au început a să învrăjbi Turcul și cu Neamțul, să strice pacea, din pricina Moreii.

Și au trimis di-au mazilit pre Ștefan Cantacuzino vodă, feciorul lui Costantin stolnicul, din Țara Muntenească. Și cum l-au dus la Poartă, l-au și spândzurat, și pre dânsul și pre tată-său Costantin stolnicul, neplinind anul cu domnia în Țara Muntenească. Și au agiuns și ei osinda Brâncovanului, căci îl vândusă ei pre dânsul. Și i-au rămas lui Ștefan vodă 2 feciori; unul slujește la nemți, altul la moscali.

55. Iară în locul lui au pus domn pre Neculai vodă, și în locul lui Neculai vodă, în Moldova, au pus domn pre Mihai vodă.

Deci Neculai vodă, gătindu-să de aicea cu toate conacele, au purces în Țara Muntenească. Și atuncea, la purcesul din Iași, multe voroave ce nu s-au cădzut au grăit Lupul vornicul lui Neculai vodă, împotrivă. În loc de cinste și milă ce au avut de la acest domn, el îi mulțămia cu voroave proaste după cumu-i firea acestui neam a Gavriliteștilor, de nu sint nici unui domn mulțamitori, ce pre urmă tot cu năpăști le mulțămesc. Caré în scurtă vrémé ș-au răsplătit Neculai vodă această gâlceavă de cătră Lupul; că pentru simetia lui ș-au pus, ticălosul, capul, precum s-a arăta înainte.

Iar în țară au venit domn Mihai vodă cu a treia domnie.

A TREIA DOMNIE A LUI MIHAI RACOVITĂ
VOEVODA, VLEAT 7224 <= 1716>
CAP 93

Zacialo 1. Mihai Racoviță vovoda viind în scaon în Iași iarna, bucuratu-s-au toată țara, fiind el pementian, și mai vartos neamul său, că era mult.

Și dintăiu să arăta cu mare dragoste și blândete țarai. Țara încă să bucura, căci era moldovan și le era pre lésne la divanuri a grăi cu dânsul. Că-i giudeca drept și blând, și ușa îi era pre deschisă, nu cu măriré multă.

Și după obiceiul, a treia dzi au boerit pre acești boiari cari-i scriu mai gios. Pus-au pre Ilie Catargiul vel lofogăt, pre Lupul Costache vel vornic de Țara de Gios, pre Ioan Sturdzea vel vornic de Țara de Sus, pre frate său Dumitrașco Racoviță hatman, pre Costantin vel postelnic, pre Ioan Păladi, cumnată-său vel spătar, pre Dimitrii Macrii vel ban, pre Costantin Ruset vel păharnic, pre Costantin Costachi vel vistiernic, pre cumnată-său Costandache vel stolnic, pre Iordache Cantacuzino vel comis.

Aceștie era boerii lui Mihai vodă la a treia domnie. Și nu era nici unul mai de cinste decât altul, că era mai tot un neam. Numai Costantin postelnicul era oarece mai în cinste, având un frate capichihai la Poartă, anumé Manolache chiurci bașia.

2. Lui Mihai vodă atuncea îi vrea hi lésne și îndémână a domni, că de neprietenii lui, de munténi, să curătișă de toți; boiarii cei bătrâni, cari îi mai sta împotrivă, iar murisă; la Țarigrad domni mazili pre atuncea nu era. Că era numai Duca vodă și Antiohie vodă, și nu avea obraz la Poartă; și Antiohie vodă preste doi, trei ani i s-au tâmplat de-au murit.

Și adusese și câțva greci cu dânsul, cari fusese din casa Brâncovanului vodă. Ce iarăș acei greci l-au adus la stricăciune, precum să va arăta înainte.

Și el încă să învățasă a domni, nu ca în cele 2 rânduri dentăi, de era o turmă și un păstoriu. Numai n-avea nărocire, că nu era pace.

Doamnă avea de treabă, bună și milostivă, cuconi 5 și cucoane 3. Și-i era casa can grea. 2 cuconi îi ținea turcii zalog la Poartă; pre rând îi schimba.

3. Pré acéia vrémé, gâtindu-să turcii să purceagă asupra Neamțului, să iei Varadinul, iar Neculai vodă făcea niște răutăți mare în Țara Muntenească în boiari. Pre unii îi închidea, pre alții îi tăia, pre alții îi jăcuia, de le lua toate avéřile lor ce avea și-i părăia la Poartă că sint haini și agiuși cu némții. Și pre cât nu-i omorâre el, îi trimetea la Poartă de-i omorâia.

Atuncea au perit și Mihai spatar; atunci ș-au adus aminte și de gâlceava ce i-au făcut vornicul Lupul, când au trecut din Moldova în Țara Muntenească, și l-au pârât la veziriul Gin Ali pașa cum că iaste hain, agiuns cu moscalii.

4. Deci Gin Ali pașa veziriul, cum au înțeles, au și trimis un capigiu bașe de l-au pus în obedzi pe Lupul, de aice de la Mihai vodă. Și agiungând pre veziriul pre drum, nici l-au mai giudecat, numai ce l-au scos și acolo în câmpu au pus de i-au tăiat capul; iar trupul lui au rămas neîngropat, de l-au mâncat pasirile.

Așa au perit Lupul vornicul din pâra lui Neculai vodă.

Nici un boiar n-am vădzut precopsind din ceia ce să pun în price cu domnul.

Și atuncea cu Lupul au mai perit împreună și 2 boiari sirbești o dată cu Lupul. Iar în locul Lupului au pus Mihai vodă, domnul Moldovii, pre Dariie Donici.

5. Deci veziriul ducându-să la oaste la Varadin, și li-au eșit némții înainté cu Evghenie prințepul. Și ș-au dat bătae de îmbe părțile, prea groznică. Și i-au biruit Evghenie cu némții pre turci, di-au fugit turcii care încotro au putut; și li-au luat și

ordiia toată. Atuncea au perit și spurcatul Gin Ali pașa veziriul în războiu.

6. Acest Gin Ali pașa era un păgân rău, turbat și mare sorbitoriu de sânge asupra creștinilor. Nu-i trebuia lui daruri sau rugăminte. Acesta au omorât pe Brâncovanul cu copiii lui; acesta au omorât și pe Ștefan vodă, și pe tată-său, Costantin stolnic, și pe Mihai spatariul, și pe Lupul vornicul, și pre alții mulți. Acesta au omorât și pre vro 40 pași, tot aléși, frunte turcilor, de sterpisă împărăția turcească de capete. Acesta au stricat și mănăstirea Mavramur de la Țarigrad.

Și-i era gândul lui, de a birui pre némți, să pue pași și în Moldova și în Țara Muntenească. Numai nu i-au agiutat Dumnedzeu, că ș-au luat și el plata, că i-au luat tată-său, diiavolul, sufletul.

7. Iară némții, dac-au bătut pe turci, s-au mai pogorât de-au luat cetatea Timișvariul de la turci, cetate aleasă și vestită, cu toate olatele ei, și s-au așădzat acolo la ernatec.

8. Atuncea munténii carii erau fugiți în Țara Ungurească de răul lui Neculai vodă s-au rădicat cu cātane și au luat pre Neculai vodă din București în robie. Și l-au dus în Țara Ungurească de l-au ținut până la anul, pân' ce-au făcut turcii pace cu némții.

Și au luat némții și din Olt încolo 5 ținuturi a Țării Muntenesti. Destulă răutate era și pe acolo de turci și de cātane, caré mai pe largu va arăta istorie ici.

9. Iară în locul lui Neculai vodă venisă frate-său Ioan vodă terdzimanul, domn țării. Ce departe era firea lui Neculai vodă de a lui Ion vodă! Că Ion vodă era minunat de om bun, cât nici acmu nu pot uita muntenii bunătatea lui.

10. Eșit-au atuncea cātane și în Moldova, pre supt munte, la Cașin și la cetate la Neamtu, și cuprinsése țara pân-în Sirétiu. După cum sint moldovénii gata la jac, îndată s-au dat la dânsii. Era și asupriți de Mihai vodă, că scosese hârtii pré țară și pre

mazili, dăjdi și desétini pe mazili țărănește. Obiceaiul cel de stângerea mazililor nu vrea să-l mai părăsască. Deci câți oameni și câte casă boerești era dincolo de Sirétiu ținea toți cu cătanele.

Și să făcuse niște tâlhărit mult peste samă. Și acmu Mihai vodă stăpâniia numai pre lângă Iași și la Orheiu puțintel, iar încolo tot poghiazuri cu cătane, cu moldovéni amestecați; agiungea de prăda pré la Fălcii și pre Bârlad.

Hotinul, Cernăuții le ținea tot turcii. Și să mira ce a face și de ce să va apuca; că domniia îi era noao și nu avea bani să plătească, să strângă slujitori. Și-i era cu frică și să mutasă în Cetățue; și mai nici în Cetățue nu mânea, ce mânea câte la un loc, de nu știè nime. Că și boiarii încă nu era drepti, ce mulți dintre dâșii să agiunsesse cu cătanele.

11. În Cetatea Neamțului era un căpitan, cap cătanilor, anume Frénțe, și mai era și câțva mazili moldovéni cu dânsul acolo. Deci au făcut sfat să margă cu poghiaz, să iei pre Mihai vodă.

12. Iară Mihai vodă, oblicind sfatul lui, trimis-au pre Macrii vel ban și Costantin Costachi vel visternic să aducă vro doao, trei mii de tătarî, ca să margă, să-i lovască întâiu el pre dâșii, decât ei pré dânsul.

Și mǎrgând acei boiari la tătarî, s-au rădicat câțva mǎrzaci să vie, încă și mai mulți de câți poftisă Mihai vodă. Și viind cu dâșii până din gios de Movila lui Costantin vodă, i-au lăsat Costantin visternicul pe tătarî supuși în Valea lui Aaron vodă și a venit să spue lui Mihai vodă; că era lucru cu taină, de nu știia nime că vin tătarî.

Atuncea Costantin visternicul, mergând la Cetățuia să spue lui Mihai vodă de tătarî că au sosit, nu l-au găsit în Cetățuia și au purces să vie la Iași, la Mihai vodă. Atuncea și cătanele sosis-în Iași, fără véste. Cât ai rumpe un păr din cap de n-au luat pre Mihai vodă de grumadzi, din curțile domnești. Că

străji ce-avea la Târgul Frumos și la Podul Leiloae, nime din străji nu scăpasă să-i dea știré, că-i prinsese cătanele pre toți.

13. Avusesé știré Mihai vodă mai-nainte vrémé că au esit Frénțe și cu Velicico cu poghiaz din Neamtu. Și fusése Mihai vodă de dimineată și afară, pre Bahluii în sus, dar apoi, vădzând că nu-i nemic, s-au întors în Iași. Că poghiazul să zăbovisă, că veniia becisnicéște, cu zăbavă; că au venit pre la Pășcani, de la Pășcani la Cotnariu, și apoi au venit la Iași.

Deci Mihai vodă au apucat numai cu doi, trei copii de au plecat fuga la Cetățuia și cătanele după dânsul. Ce la pod, puțintel oarece s-au mai poprit, stându-le împotrivă, pân' s-au mai depărtat Mihai vodă și au apucat di-au intrat în Cetățue. Și nărocul lui că nu l-au știut că iaste el, să-i tie calea pri dincolo de Bahluii, că l-ar hi prins.

Iar Costantin visternicul, cum au audzit de cătani, n-au apucat a spune lui Mihai vodă de tătarî, că n-au apucat a veni în Iași, ce-au și fugit în stuh, din gios de Balica, iar Mihai vodă nu știia de tătarî nemic, că au venit la Aaron vodă, nici tătarâi de cătane.

14. Atuncea cătanele veniia. Frénțe pre supt dial, cu vo 200 de némți, iar Velicico, cu moldovéni și cu cătane lovis-înainte în târgu și slobodzisă și temnițele și cuprinsése și Cetățue; numai nu să putea lipi, că-i împrosca din Cetățue.

Deci Frénțe și cu cătanile au lăsat coșul în șes, unde iaste acmu hălășteul la Frumoasa; și după ce-au lăsat coșul, s-au suit la dial și căuta loitre și pripelece, ca să dea năvală să sae preste zăd. Și alerga unii și din târgu, de li aducea loitre.

Iar Mihai vodă atuncea să temea tare să nu-l iei din mǎnăștiré; și toată boerimea să spǎriiasă. Numai au apucat de au slobodzit o pușcă mare și au început a tragé și clopotile cele mare.

Iar tătarâi de la Aron vodă, cum au audzit pușca și clopotile, oaricum să îndoia dintâiu, să nu fie vreun vicleșug, iar apoi, unde s-au pornit a veni ca vântul.

Cătanile, cum au vădzut că vin tătarăi, cum au lăsat Cetățue și au alergat la coș, la cai. Ce pân-încăleca ei, tătarăi încă au sosit.

15. Deci au și purces cătanile pe lângă pâraul Cetățuii asupra Hlincii a să spăria și tătarăi a-i încungiura giur împre-giur, de le da năvală să-i spargă.

Atuncea au eșit și Mihai vodă cu seiménii și cu streléții, adecă vânătorii ce avea, în timpinarea lor la Hlincea. Și au început a strângé și din târgu slujitori, cine era. Deci streléții au început a-i bate rău cu sinétele. Pân' ce-au înnoptat, au tot mârș de la Hlincea în sus, pre pârau, alătura.

Iar de la o vrémé, băgându-să la strâmtori, vrând să treacă pâraul în céia parté, spre câmpu, n-au mai putut ținea războiul, ce-au început a-i răsipi și a cădea acolo în pârau, fiind țarmuros. Carii pre puținii au scăpat. Nărocul c-au fost noapte.

Și atuncea la acel pârau, au prins și pre Frénțe căpitan, viu nevătămat, un tătar. Și l-au cumpărat Mihai vodă de la acel tătar și, mult muștrându-l, au pus de i-au tăiat capul. Și pre alții, pre câți au mai prins den moldovéni, vii, tot i-au omorât. Și mai pe urmă le-au strâns capetele tuturor, și trupurile, și au făcut o movilă și o crucé mare cu cerdac, ca să fie de pomeniré acolo, la Parasca. Și nu au fost mai mulți de 300 cătane cu moldovéni cu tot. Iar tătarăi au fost mai bine de 5 000 mai la șease mii.

16. Atuncea, în grabă, mâniindu-să Mihai vodă, au spândzurat pe Cuzea spatariul, nepriceștuit, încălțat, îmbrăcat, dându-i vina că au scris el la feciori, având acolo la cătani, ca să vie să prindă pre Mihai vodă de aicea din Iași.

Ce nu să știie, întru adevăr, au ba. Numai în pizmă l-au omorât, că i-au fost năpaste, că n-au fost scris.

17. A doa dzi, tătarăi au cerșut la vodă 10 pungi de bani, să s-întoarcă înapoi. Iar Mihai vodă n-au avut, au n-au vrut să

le dea; și li-au dat voie să prade țara dincolo di Sirétiu, că sint tot haini, cătane, numai dincoace di Sirétiu să nu robască.

18. Deci au și purces pre Bahluiu în sus, pre la Târgul Frumos. Și de la Sirétiu încolo au și slobodzit ceambuluri a prăda, cât au putut cuprinde ținutul Neamțului. Și pân-în Hangu și pân-în Ceahlău au agiuns di-au prădat și au robit. Și s-au întors plini de robi în Bugeag. Iar cătanile Cetatea Neamțului au lăsat-o plină de bucate și au fugit la Cașin, la altele cătane, ce era acolo.

19. Scris-au Mihai vodă și la Poartă de izbândă ce-au făcut. Și n-au scris cum au fost, ce-au scris c-au fost mulțimé și i-au bătut. Pentru acéia ș-au agonisit mare crédintă și laudă și numé de vitiaz de la turci, precum își scosése și Cantemir vodă, mai în trecuți ani, când s-au bătut cu lésii la Boian, pre Prut.

20. Atuncea, tot într-acel an, Șfedul tot să bătea cu craiul Daniei de céia parte de maré, precum s-au pomenit mai sus. Dând năvală, l-au lovit dintr-o pușcă, și au mai trăit trei, patru dzile și au murit.

21. Rădicat-au șfedzii în locul craiului pre o sor-a lui. Și atuncea au așădzat toată vrajba oștirii și s-au împăcat cu toți craii ce s-au poment mai sus. Și au lăsat cine ce-au luat să fie luat, precum a arăta mai pre largu la istoria lor. Fără cât, toată Levoniia pe de iasta parte și cu crăiia Finiei de céia parte de mare și cu 24 cetăți tot alése, frunte, au rămas să fie tot a Moscului.

Și atuncea, așădzând pacea, au slobodzit pre toți ghenărarii și slujitorii câți era robiți de la Poltava și din printr-alte locuri. Pe toți i-au slobodzit, de s-au dus la țara lor, a șvedzi. Așijderea și șfedzii, câți moscali au fost robiți la dâșii, pe toți i-au slobodzit, de au venit la Moscu.

22. Între acei capete moschicești ce-i robisă șfedzii era și Tolbeșchii, cniadzul, rob. Și atuncea eșind acel cniadz de la robie, avea 3 fété mare, frumoasă. Atuncea au dzis împăratul

Moscului lui Dumitrașco vodă să-ș aleagă dintr-acéle 3 fête una, care-i va plăcea, să i-o dea să-i fie doamnă. Și alegându-ș una, i-au dat-o împăratul.

Și au făcut nuntă cu dânsa, după obiceiii, și s-au cununat. Și au pus împăratul pe acel cniaz gubernat la Chiov, în mare cinste.

23. Tot întru acel an era, în Țara Leșască, multă oaste de sași, de mânca țara. Și oaste leșască nu avea nici o plată de slujba ce slujia. Deci, cum sta obuzul la câmpu, pre marginea Nistrului, s-au și bulzuit un obuz și au scos pre capetele lor și ș-au ales cap den zvonic, cum să dzice, la noi zorba, anumé pre un porucinic Branil, să fie cap tuturor slujitorilor.

Deci, cum au stătut el cap, cum au început a scrie cărți pre la céle obuzuri și pre la slujitorii ce era împreștiiați. Și în scurtă vrémé s-au strâns toate obuzurile la un loc. Și au scris cărți la hatmanii lor să vie și ei la obuz, să să scoale asupra sașilor, că, de n-or veni, n-or mai fi hatmani. Cum au audzit oaste Litfii, cum s-au strâns la un loc.

24. Așijderea și mazilimea, șlahta, și ei au rădicat cap pre un boiar, anumé Lidihovschii. Și s-au strâns și ei la un loc cu slujitorii. Și au scris Lidihovschii: care nu a încăleca, toată șliahta a fi podan, și l-or mânca satele.

Și au purces asupra sașilor. Pre unde-i găsiia, tot îi omorâia. Și au perit mulți sași pân-au apucat de s-au strâns la un loc. Iar dacă s-au strâns la un loc, nu le putea strica lésii nemică, că sașii avea foc mult.

25. Deci lésii vădzând că nu le pot strica nemic, sfătuia unii să rădice și țara, toată mujicimea asupra lor, să-i împresoare pe sași mulțimea norodului.

Dar Lidihovschii, care era cap pre mazili, au dat sfat că nu-i bine să rădice țara, să s-învêțe mujicii la războiu; că sint mai mulți ruși pravoslavnici decât lési catolici, și dacă i-or rădica pe toți, sint mai mulți de un întunéric de oameni și or bate pe

sași și poate ne-or bate și pre noi și ne-or lua moșiile. Și ei s-or închina la Moscu, că sint tot de o lege, și a fi mai rău, că ne-or lua mojicii țara. „Ce mai bine, fraților, noi să ne vârsăm sângele, iar mojicii, lasă-i să șadză ca niște mojici.“ Și așa au stătut câtăva vrémé, de să tot bătea.

26. Craiul Avgust ședea în Sacsoniia, că să temea a veni în Țara Leșască; iar pre hatmanii leșești, cu meștersug i-au prins pre tuspătru la mână, slujitorii de prin târguri ce ședea. Și era oaste numa să-i tae. Și-i suduia tot de fată, și le umbla pe denainte cu sabié goală, și-i muștra, și le dzicea că „Voi ne-ați stricat volniciia noastră și ne-ați pustiit satele, țiind cu craiul și cu moscalii, de aduc oștile lor de ne mânăncă satele și ne-au stricat obiceiii céle vechi“. Și i-au dus de-i ținea la varta slujitorească, de-i păziia slujitorii.

27. Fraților, boiari moldoveni, carii sinteți musaipi la domni și faceți obiceiaiuri carii n-au mai fost în țara noastră a Moldovii, vă poftim să vă aduceți aminte, cetind acestu pontu de asupra, să vedeți ce-au pătit atuncea acei hatmani, pentru obiceiaiuri noao ce începuse a face în Țara Leșască!

28. Atuncea împăratul Moscului, vădzând atâta calabălăc în Țara Leșască, trimis-au pre Dolhoruc cniazul, cu 30 000 oaste, în Țara Leșască, ca să stea să-i împace. Și au venit cniazul la Liubliun și au stătut de li-au făcut pace. Atuncea au venit și Avgust craiul den Sacsoniia la Liublin.

29. Și au făcut pacea într-acesta chip: sașii să să ducă tot din Țara Leșască, fără cât lui să-i dea 1 000 slujitori, să-i fie de paza curții lui.

30. Oaste să rămâe 50 000, iar ceialaltă să o gonească, că acmu iaste pacé, nu trebuie mai multă. Și să le dea leafă, să să cheltuiască, iar să nu șadză prin sate, la ernatec, să pustiască satele.

31. Domnii să ție câte un stiag, iar nu câte doao, trei; și alții nici câte un stiag.

Slujitorii să şadă prin sate crăeşti, iar nu printr-a mazililor, ori vara cu obuzuri, ori iarna prin târguri. Şi nemic să nu-i dea pre unde a şedea numai lămne şi apă şi grajduri de cai.

Craul să facă seim în anul a treilea, după obiceiău. Că acest crai nu mai făcea niciodată seimu.

32. Pentru voevoda Chiovschi, să-i întoarcă pagubele ce au avut în pribegie, şi să-ş strângă vecinii lui, ori în ce târgu sau sat i-ar găsi, pentru căci au pribegit, pentru să nu-ş puiardă volnicia lor. Deci trebuie să nu rămăe păgubaş.

33. Aşa fac şi boiarii noştri. Dacă pribégeste, iar ceilalţi stau cu feliuri de feliuri de năpăşti şi părî, ca să-l istovască.

34. Pre hatmani i-au giurat să fie drepti ţărâi, iar să nu mai tie de acmu înainte cu alţii streini.

Şi aşa i-au slobodzit de la varta lor şi i-au lăsat să fie iar hatmani, cum au fost.

Aşa s-au aşădzat pacea între dânsii. Poate or însemna şi mai multe la istorie lor să fie.

Deci aşădzându-să pacea, s-au rădicat şi Dolhoruc cniadzul şi s-au întors la ţara sa.

35. Iară când au fost în al treilea an a domniei lui Mihai vodă, s-au gătit turcii să margă să să bată iar cu nemţii, la Beligrada. Şi atunci au venit şi craiul Racoţii de la franţozi. Şi au trimis Mihai vodă, cu poronca veziriului, de au adus şi pe Bercin, hatmanul lui Racoţi, din Țara Leşască, fiind pribag în Jolcfa, şi cu alţi capete de ai lor, unguri, de i-au trimis la Udriiu, să margă şi ei în oaste cu turcii la Beligrad, dându-le turcii şi oarece bani, de au făcut oarece oaste, moldoveni, pre cine au putut. Şi au mers în oaste cu veziriul.

36. Iară Mihai vodă au încălecat cu tătari şi cu slujitori de a lui, de s-au dus la Caşin şi la mănăstire la Mira di-au mai bătut pre nişte cătane ce era acolo, cuibu de tâlhărit, de i-au spart şi i-au gonit în Țara Unguriască. Şi pre carii tâlhari, pre

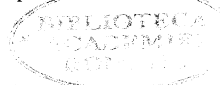
unde i-au prins, cu réle şi groznice morţi i-au omorât. Iar tătari, prin ţară pre unde ş-au agiuns, au tot robit.

37. Apoi înţelegând Poarta de acea izbândă a lui Mihai vodă, venitu-i-au poroncă să încalece cu soltanul den Bugeag şi cu oaste de Hotin, cu Colceag. Şi când a agiungé veziriul la Beligrad, atunci şi ei, pre taină, să între în Țara Ungurească, să prade, să să tâlnească cu veziriul în Țara Ungurească.

38. Deci pre acea poroncă s-au gătit şi au purces Mihai vodă. Tătari încă au trecut Prutul pre la Zagarancea. Şi s-au tâlnit Mihai vodă cu soltanul şi cu Colceag la Botoşani, şi au intrat prin Câmpul Lungu şi au eşit la Bistriţă, în Țara Ungurească. Ce soltanul au şi slobodzit tătari în pradă a ardé şi a pradă satele şi a le robi. Iar Mihai vodă şi cu Colceag, acolo lângă Bistriţă aproape de cetate, au şi prins un om viind cu cărţi, viind de la Sibiu la comendatul de Bistriţă, scriind precum au bătut pre veziriul şi au luat némţii şi Beligradul, şi preste 4 dzile i-a veni şi la dânsul oaste.

39. Deci Mihai vodă şi cu Colceag, prindzând acéle cărţi, au şi răpedzit la soltanul de i-au făcut ştire să s-întoarcă. Şi au şi păzit Mihai vodă şi cu Colceag de s-au întors înapoi şi au eşit în ţară. Iar soltanul, mai zăbovind vro doao, trei dzile, au eşit mai cu greu, că le ţinea calea sacuii. Numai pre tătari îi rătuia nişte căzaci zaporojeni, că era cu soltanul vro 500, dar ar hi eşit foarte cu greu. Şi au trecut la Bugeag, cu caii stătuţi şi mai mulţi pre gios.

40. Iară pre turci i-au bătut némţii prea rău. Şi au luat Beligradul şi i-au mai lătit mult şi preste Dunărea, aproape de Filibea. Şi s-au dus să între şi în Bosna némţii; ce n-au putut, că în Bosna era un paşă, anumé Chiupurlui, foarte om harnic. Şi fiind locul tare, n-au putut isprăvi nemica, ce încă s-au întors cu ruşiné dé la Bosna.

41. Frânțozul, cum au vădzut că să bate Neamțul cu Turcul, au și început a scorni și el gâlceavă cu Neamțul și a să bate cu Ispania ca să împiedece pre Neamtu.

42. Atuncea au isprăvit și Mihai vodă ferman de la Poartă și au trimis pre Costantin Costache visternicul și pre Luca biv visternic de au mârșu în Bugeag. Și au cercat de-au scos robii de la tătari, ce-i luasă tătari, atuncea când au scos cătanile din țară. Și pre cine au găsit neascunși și nedepărtați, pe toți i-au scos.

43. Împăratul Moscului, vădzând că s-au așădzat pacea despre Șfed și vădzând pre turci că să bat cu nemții, dusu-s-au și el atuncea tocma la frânțози, ca doar ar face să să scoale asupra Turcului și Frânțozul, și să să rădice și el. Și pentru vasă, ca să aibă voie să îmble și a lui pre maré, cum îmbla și a altora, să nu stea pricină.

44. Ce atuncea era craiul tânăr, numai de vreo 6 ani, că Iľudovic murisă. Numai, măcar cum era de mic, dar tot i-au ișit înainte și i-au făcut urație.

Ce împăratul cu epitropii crăiei au vorovit; și i-au răspuns că ei cu Turcul nu pot să să bată, că lor din Țara Turcească li-i agonisita. Și i-au dzis și împăratului să ție pacea ce-au făcut, să nu o stricé. Iar pentru vase l-au pozvolit să-i umble.

45. Iară întorcându-s-împăratul înapoi, găsit-au în țara lui alte sfaturi asupra lui, făcute de o samă de boiari și de fiul său, Alexie Petrovici.

Deci fiu-său, dacă au așădzat, s-au dus la némți și li-au dzis acelor boiari cum, dacă vor omorî pre împăratul, să trimită să-l chiieme pre dânsul să le hie el împărat. Că așa-i iaste rușine de lumé, să s-aflé față.

46. Și dacă l-or pune împărat, să-ș iei iar portul cel vechi, și oșténii iar, cum au fost mai de demult și să dea și Șfedului înapoi toate ce i s-au luat, și cu Turcul și cu Leavul să s-aședze

și să-ș lépede și pușci și toate tot în maré, și să trăiască cum au trăit mai-nainté. Că acesta împărat îi va istovi de tot.

47. Deci cum au venit împăratul și au înțeleș acest sfat, i-au și început a-i prindé și a le face fel de féliu de cazne și a-i omorî. Și au trimis și la împăratul nemțescu de au cerșut pre fiul său cu parola. Deci Neamțul l-au dat pe parolă, ca să nu-i facă nemic. Iar după ce l-au adus la stoliță l-au scos la divan și mult l-au mustrat și l-au făcut de au dzis cum că-i greșit și nu-i harnic de împărăție. Și au încoronat pre un cucon mai mic, ce avea cu împărăteasa cea mai de pre urmă; iar pre Alexii l-au bătut cu hunutul și, neplinind patru dzile, au murit. Iar pre urmă, fără zăbavă, au giudecat Dumnedzeu, că i-au murit și copilul cel mai mic, ce-l încoronasă.

Atuncea au omorât împăratul și pe Răzanschii, patriiarhul Moscului. Și de atuncea n-au mai hirotonisit patriiarh, ce li-au rămas bisérica cea mare a Rosiei văduvă, și au făcut sinod, adecă sobor; 12 episcopi sunt purtători de grijă biséricii.

48. Audzind de aceasta, împăratul Neamțului foarte s-au scârbit pre moscali, și era numa să să bată, nefiind Neamțului voia să fie cel mai mic la împărăție. Că Alexie era cumnat cu împăratul nemțescu: ținea amândoi două surori. Ce-au împăcat lucrul, că au murit, precum mai pe largu va arăta la istorie lor.

49. Iară în anul <7226 = 1718> iar au mârșu turcii la Beligrad și cu Ion vodă al Țării Muntenesti. Și au stătut la pacé: cine ce-au luat să fie luat. Timișvariul, Beligradul, cu tot olatul pân-unde a giungé, și din Olt în sus să fie tot nemțescu.

Atuncea au pus némții pe fiul lui Șarban vodă peste Olt, să fie mai mare. Țara Morii, precum au luat-o turcii, să și-o ție. Pentru Hotin n-au pomenit nemică, fără cât au dzis pentru Țara Leșască să stea după cum iaste așădzată mai denainte vrémé, când s-au făcut la Carlovic. Și atuncea, când au făcut la Carlovic, scrie pentru Hotin ca să nu-l facă turcii, nici alte

cețati, nici pasă în Moldova să nu fie. Deci stă de atunci Hotinul așa, îngăimat. Pân-acum vârtos sedé. Nu știu de-acum înainte ce a vrea Dumnădzău să mai lucrezi: mai sta-o-a, au ba, au poate și câtă țară au mai rămas, să o iei? Va arăta vremea viitoare, cine a agiungé să trăiască.

50. Atuncea și Franțozul s-au împăcat cu Neamțul. Și pre Neculai vodă l-au scos atunci din robie, și au mersu la Tarigrad; iar frate-său Ion vodă au mers la scaonu-ș în Țara Muntenescă. Și, neplinind anul, au murit Ioan vodă cel bun și frumos. Oh, oh, oh! Unde or mai găsi munténii om bun ca Ion vodă? Și în locul lui au venit iar Neculai vodă, pediapsa lor.

51. Lui Mihai vodă i-au venit de la Poartă să stricé Cetatea Neamțului și Miera, unde au șădzut cătanele. Și le-au stricat, iar nu foarte de tot.

52. Fost-au préatuncea și o foaméte mare în țară, cât agiunse de să vindea miera de pâine în Iași 10 lei. Că numai din Țara Leșască și din Țara Turcescă aducea oamenii pâiné.

53. Iară la anul după foaméte scornitu-s-au și un omor mare de ciumă în țară, și au ținut un an și au agiuns și pân-în Podoliia, în Țara Leșască.

54. Atuncea au trimis Mihai vodă boiari, di-au jăluit la Poartă pentru ținutul Cernăuților. Și au arătat și ispisoace pentru moșiile lor. Și l-au dat Poarta iar Moldovii și au trimis turci de-au hotărât ținutul Hotinului și al Cernăuților, să știe cât or țină turcii. Și au ertat și birul tărâi pre giunătate, pân-în trei ani. Și au isprăvit de-au mers un capigi-baș, de au hotărât și Bugeagul cu Moldova și au dezbătut bucata cea de loc ce o închinasă Lupul vornicul tătarilor, de au dat iar tărâi.

55. Atuncea și mie mi s-au isprăvit ferman de la Poartă de pace, și am venit la pământul meu, zăbovind în streinătate 9 ani; 2 ani la Moscu și 7 ani în Țara Leșască, cu multe valuri și supări, caré nu le mai poci înșira cu condeiul meu.

Și venind la Mihai vodă, toate ce-m luasă Lupul mi s-au dat înapoi. Și am trăit la casa mea până astădzi, și înainte cât mi-a mai lungi Dumnădzău viața.

56. Pré acéle vrémi s-au rădicat un beiu turcu despre parte Indiei și au început a să bate cu persii, în câțiva ani, al cărué numé Merfiiz. Și mai cuprinsése toată Țara Persului, că-l tot bătea Merfeiz pre Persu. Pân'și pe împăratul persilor l-au prins și i-au scos ochii. Numai un fecior a lui au scăpat și, din cât putea, tot să bătea.

Și să mărișă numele acelu Merfeiz pre mult, cât și împărătiia ceasta a Tarigradului începuse să îngriji de dânsul. Că să dusése turcii și arapii, mai giunătate, de slujia la dânsul. Și între acéle bătai multe apropiindu-să și de hotarul moschicescu, de Ahastranu, au fost ucis și câțva neguțitori moschicesți.

57. Deci Petru, împăratul Moscului, făcându-și atuncea pace și fiind cuprins de oștire, îi era urât să șădză așa, fără oștire. Ce-au trimis pentru acei neguțitori la împăratul turcesc a Tarigradului, cum el nu poate răbda acest lucru, ce să va scula asupra persilor, având strâmbătate și pentru hotar.

58. Deci Turcul i-au dat pozvol să-ș cérce strâmbătate, că el n-are acolo amestec, fiind bucuroș să s-înceapă gâlceavă acolo, să aibă el pace să odihnească.

59. Iară împăratul moschicesc, vădzând că răspunde Turcul așa, s-au și gătit și au și purces cu toată puterea lui tocma la persi. Și au luat și pre Dumitrașco vodă atuncea cu dânsul și i-au dat o samă de oasté în mâna lui, de l-au pornit preste niște munți, de-a dreptul pre uscat. Iar împăratul cu greimea au încungiurat pre apă, pân' s-au tâlnit la un loc. Ce pân-a să tâlni cu împăratul, au avut bătae cu niște cumuci, și i-au biruit Dumitrașco vodă.

60. Și împreunându-să oștile la un loc, cei de pe apă cu cei de pe uscat, purcedzând pre niște câmpu otrăvit, au început a le muri caii, cât să spăriiasă că n-or rămânea nici cu un cal.

Pân' de la o vrémé, luându-și sama că acel câmpu iaste otrăvit, îș punea traistele în capul cailor, ca să nu apuce iarbă. Că caré cum apuca, cum muriia. Și așa au mârș doao, trei dzile, cât și pușcile au lăsat înapoi, neavând cu ce le tragé, că li murisă caili.

61. Deci întrând puținel într-acea țară, li-au eșit cumucei înainté, de li-au mai stătut împotrivă moscalilor. Apoi, vâdzând că n-au nici o putére, s-au închinat. Și au trimis cumucei pe urmă di-au adus și pușcile moscalior. Și le-au fost spuind cumucii că n-au știut pe unde or veni că acea bucată de loc iaste otrăvită de nu trăiaște pre dânsa dobitoac.

Și de acolo au mârș mai-nainte și a mai dobândit și vro doao, trei țărișoare. Și pe urmă s-au împăcat cu Persul, și încă i-au mai dat o bucată de loc împăratul, ca să ție cu dânsul, să-i dea agiutor asupra lui Merifeiz.

Și au zăbovit acolo, spre acéle mai 2 ani; și apoi s-au întors iară la țara lor, împreună cu Dumitrașco vodă. Iar acolo au lăsat oști cu ghenărari prin cetățile ce dobândisă. Și după ce-au venit la stoliță, la anul iar au mai trimis oști acolo, spre acéle părți de loc.

Dumitrașco vodă încă, după ce-au venit dé la persi, n-au trăit prea mult și s-au plătit și el datorie aceștii lumi, cea strămoșască, și s-au dus cătră părinții săi. Iar copiii lui au rămas supt mila împărătească, aflându-să în slujbe împărătești, de trăescu și până astăzi.

62. Iară împăratul Moscului își dédésă o fată a lui după Cșendzi han Holștinschii, caré era nepot de sor' craiului șfedzescu. Și craiul Șfedului, când au murit, au lăsat diiată de crăie surori-sa caré iaste acmu viie; iar de a muri ia, să rămâe șfedzască lui Cșendzi han Holștinschii, că lui i să cade crăie, fiind dintr-altă sor-a craiului șfedzescu.

Deci împăratul Moscului dzicea ginere-său, lui Cșendzi han Holștinschii: „Cum îi aștepta tu pân-a muri mătușe-ta?“ Și

gătiia oaste, să-i dea să margă să ia crăiia dé la mătușe-sa. Și apoi să să pogoare în gios, în Tara Ieșască, împreună cu împăratul și cu craiul Avgust, cu sașii, să supue pre léși, după voia lor, și așa să să pogoare asupra turcilor cu toții. Și așa începusă să pornească oastea.

Dar numai poate fi, n-au vrut Dumnedzeu să-i mai lasă să să verse atâta sânge. Și atuncea, la acea gătiré, s-au războlit și au murit marele împărat Petru Alexiiovici în anul 7233 <= 1725>. Și în locul lui au rămas împărăteasa lui însăși stăpânitoare.

63. Împăratul turcescu de la Tarigrad, vâdzând că moscalii au luat o bucată de loc de la persi, și Merifeiz au luat iar mai bine de gumătaté iar dé la persi, trimis-au și el oastea lui la persi. Și au luat și el o bucată de loc de au luat, cu câteva cetăți mare și vestită. Și Persul rămăsese un lucru slab, mai cu nemică.

64. Iară mai pre urmă, mai încoace târdziie vrémé, îndreptatu-s-au Persul a bate pre Merifeiz. Și așa din bătae l-au bătut pre Merifeiz și l-au răsipit. Și s-au scos toate țările câte-i luasă și l-au gonit și pre dânsul înapoi iar la Indiia, de unde venisă, de nu să știe ce s-au făcut, de au perit pomenirea lui.

65. După aceasta s-au apucat Persul a să bate cu împăratul turcescu pentru cetățile ce au luat de la dânsul. Și o samă de cetăți s-au scos; și să tot bate pân-în cest an 7241 <= 1733>. Iar moscalii tot țin cu pace ce-au luat de la persi.

Iar lăsând céle streine, să ne întorcem a scrie iar pentru Moldova noastră.

66. Iară în țara noastră, după ce s-au așdizat acel lucru ce scriu mai sus, s-au făcut pace bună. Și boiarii cei pribégi din Tara Ungurească s-au făcut pacé și au venit toți în țară.

Nu mai ce-au rămas Vasilie Ceaurul și cu Velicico sulgeriul, că nu s-au încredzut să vie în țară. Și au mârșu din Tara Ungurească în Tara Muntenească, și acolo au murit amândoi. Și moșiile Ceaurului li-au dat Mihai vodă altor boiari streini, iar nu neamului său, dzicând că ceia ce-au pribegit cu moscalii

au venit o împărăție și s-au hainit cu domn cu tot; deci pentru acéia li să cade să li să dea moșiile, întorcându-să la mila împărăției. Iar aceștea ce s-au închinat la cătane, au fost cătanele niște tâlhari, și pentru acéia li-au dat moșiile. Precum să va alege mai-nainte, vremea va arăta.

67. Iară în al optule ani a domniei lui Mihai vodă dat-au Dumnedzeu o fortună grea și s-au aprins târgul, și multe curți boerești și mănăstiri au ars.

Și din mănăstiri au sărit și în curțile domnești, și pân-a alerga oamenii din târgu, au ars de tot. Care multe lucruri au ars de a lui Mihai vodă, că nu putea oamenii și slujitorii nemici să scoată den curte, de fortună mare ce era.

68. După aceasta s-au apucat Mihai vodă de iznoavă, de li-au făcut, cu 2 părți mai frumoase de cum era întâiu; că întâiu era mai proaste.

Și au dat și dé la Poartă 10 pungi de bani milă, ca să facă curțile. Iar domniia s-au mutat, pân-a găti curțile domnești, în niște case boerești în târgu, anume în casele cumnată-său, lui Ioan Paladi biv spătar, și într-a lui Costantin Costache vel spătar, fiind acéstea curți amândoa alătura.

69. Iară după aceasta scos-au Mihai vodă pre țară desetină țărăniască de stupi îndoită și de mascuri, de au plătit tot omul, și țaran, și boiar, și mazil.

Și fără zăbavă trecut-au preste giurământ și au stricat legătura sfinților patriiarși, și au scos văcărit, de i-au rămas blăstăm pân-acmu, că-l scot și alții.

Și au scos de moară câte 2 ughi, și de prisacă câte 2 ughi, și de țigani câte 2 ughi. Dar apoi de țigani au făcut legătură. Și vecinii boerești și călugărești încă nu-i da cu price, că i-au adus din rae, alții că sint moșteni. Foarte pre rar, de avea boiariul pre mari dovadă și scrisori, de-i da. Și dzicea să-ș caute țaranul giurătoriu, să s-îndrepte. Și așa foarte bine să îndrepta oamenii, eșind din vecinătate.

Ce acmu mazilii nu să mai pârăe cu vecinii să-i tragă, ce țărani trăgea pre mazili la giudecată.

Acéstea toate obiceiuri au rămas în țară. Vechindu-să domniia, nu să mai temea că-i va mai strica nime, nemic.

70. Țara să întemeiasă în dzilele lui. Să înmulțisă oamenii și să lătisă satele, că era om foarte chivernisitor.

Pâinea să făcea în dzilele lui foarte bună în toț anii. Stupii în doao veri s-au făcut buni, iar în célelalte proști. Vitele era mai în toți anii bolnave, de muriia. Fân și vin mult în toți anii era.

Bani mulți în țară, la neguțitori, de-ș prindé oamenii nevoile. Zlotașii nu vindea vitele, că nu-i sirguia cu istovul banilor. Din prostimé, pre cine-l știia că aré câte ceva, îi și găsiia pricină și-l închidea și-i lua trei, patru sute de lei sau și mai mult.

71. Doamna lui era foarte milostivă. Multe bisérici și mănăstiri stricate au acoperit și le-au tocmit. Și oamenii scăpați îi miluia, și pe fete sărace le grijiia și le mărita.

72. Mihai vodă de la o vrmé începuse a îndrăzni, și multă vârsare de sânge făce în oamenii cei vinovați, cum s-ar dzice furii, tâlharii. Nu avea nici o trecere sau milă de ertaré, oricât de mică de i-ar hi fost greșala.

Pusése 4 furci mari de bătusă înainté porții, unde-i acmu fântâna, de sta acolo așădzate. Și mai în toate dzilele spândzura, tâlharii de picioare sau de susiori, cu capetele în gios, cu piele goală. Și puneia pe calo de-i bătea cu puha, cât nu putea merge boiarii la curte de țipetele lor. Și pre o parte făcea și bine, că să sterpisă tâlhăritul.

Iar mulți perii și drepti; că avea un armaș mare, grec, Panaiute ce-au fost cârșmar la Țarigrad, lacom și fără suflet. Și pe gura aceluia mulți pătimiia.

73. Tâmplatu-s-au atunceia grecii carii era a lui Mihai vodă capichihai și alții ce slujii la dânsul di-au început a să sfădi ei în de ei. Și s-au făcut 2 céte și să pârăe totdeauna la Mihai vodă, să-ș mănânce capetele. Într-o ceată era Costantin postelnicul

și cu frate-său Manolache, chiurci-bașia împărătescu, și cu alte rude a lor, iar într-altă ceată era Tudorache capichihae și cu un doftor, ginere lui, și cu Iusufache aga.

Și să pârâe o ceată pre alta la Poartă, cum au mâncat sute de pungi de bani din țară. Că Mihai vodă tăiasă și acest obiceiul, de nu mai trimitea boiari la Poartă pentru nevoile țării, să vadză ce să cheltuește acolo, că credea numai pre greci. Și acmu nu numai la Poartă nu mărgea boerii, ce și la visterie nu mai intra, să știe când ies nevoile țării, să orânduiască ei. Ce când vrea să scoată ceva, cu grecii sfătuia și pornia în țară boernașii lui, cu taină, știu ca cum ar purcede un ceambul tătarăscu în pradă noapte, cu taină, în toate părțile. Și boierii cei de țară nu știu nemică.

74. Deci poate-fi fiind voia lui Dumnedzeu să greșască, au lepădat pre oaste grecilor cea de frunte și i-au gonit de la dânsul, de s-au dus la Țarigrad, și au priimit lângă sine pre cei blăstămați, de să sfătuia cu dâșii.

Și așea, priimind pre acéia, încă și numele său cel bun de ușă deschisă ce-l avea cătră toți, de intra și copiii, l-au stricat acei greci blăstămați, alăturându-să pre lângă dânsul, sădzând tot cu dâșii de să sfătuia și pre nimé nu lăsa să între în casă să-ș plângă jalobele.

75. Atuncea, la acea vrémé, fugisă și câțva boiari din Țara Muntenească aice, jăluind de Neculai vodă, și să ruga să scrie la Poartă, să pârască pe Neculai vodă și să fie el domn Țării Muntenești.

76. Tot atuncea, pre acea vrémé, găsitu-s-au și un copil de creștin muncit de bezzaconicii jidovi în chipul muncilor domnului Iisus Hristos. Și au prins pre câțva jidovi di-au pus la închisoare. Și nu i-au giudecat, ca pe niște jidovi, mai degrabă, să facă ce le va face, ce i-au ținut la închisoară, gândind doar a lua de la dâșii bani mulți. Și încă au scris și la Poartă,

ca și-îmbunédze pre veziriul, să apuce și pre jidovii dé la Țarigrad, să ia și Poarta o sumă de bani.

77. Deci, cum au oblicit solul lui Antihrist, pazarghidianul, jidovul cel mare de la Țarigrad, au și început a cheltui bani și a amesteca pe Mihai vodă. Și au trimis pe un agă a veziriului și au slobodzit pe jidovii carii era aice. Și au scris să le dea pace.

78. Așijderea și Neculai vodă, după ce-au oblicit c-au pribegit muntenii aicea și-l amestecă, s-au mâniiat și au stricat logodna ce făcuse cu feciorul lui și cu fata lui Mihai vodă; și au stricat și prietesugul. Ș-au vărsat multe pungi la Poartă, și au amestecat mai tare el pre Mihai vodă. Și au isprăvit de au trimis veziriul un capegi-baș să ia pre boerii pribégi, să-i ducă în Țara Muntenească.

79. Iară boerii munténi nu era în Iași, că-i trimisese Mihai vodă în Hangu, în munți, la straja ungurească, cu socoteală ca aceasta, că să va mântui de cătră veziriul, că nu sint în țara lui.

Deci viindu-i doao, trei porunci aspre, numai să-i dea, s-au căit căci i-au trimis acolo la margine, temându-să că nu-i va putea prindé, să-i dea în mâna capegi-bașii. Și au trimis pre Costantin Ruset ca să-i amăgească cu îmblândziré, cum c-au venit de la Poartă răspuns să-i împace Mihai vodă cu Neculai vodă.

Iar în urma lui Costantin Ruset vornicul au răpedzit o 100 de sciméni călări, noapte, din Iași ca să-i prindză, să-i dea de grumadzi lui capegi-bașe, răpedzind și la Câmpul Lungu să caute să prindză poticile, să nu scape nici unul.

Ce muntenii, având iscoade, au prins de veste mai-nainte și au trecut în Țara Ungurească. Și s-au întors oamenii lui Mihai vodă înapoi, fără de nici o ispravă. Și n-au avut pre cine da pre mâna capegi-bașei.

80. Deci, întorcându-să capegi-bașe la Poartă, au mers pre la Neculai vodă. Și l-au umplut Neculai vodă de bani. Și mergând la Poartă, au pârât pre tare la veziriul pre Mihai vodă

că nu bagă samă fermanul și n-au vrut să dea pe boiarii munteni.

81. Acéstea audzind veziriul, tare s-au mâniiat pe Mihai vodă. Deci Neculai vodă și cu Costantin Postelnicul și cu frate-său Manolache chiurci-bașa, ce avea cinste la veziriul, și cu pazarghidian jidovul s-au făcut totuna și au cheltuit și au mazilit pre Mihai vodă. Și au pus domn pe nepotul lui Neculai vodă, anume Grigorie Ghica terdzimanul: iar terdziman au rămas fratele lui Grigorie vodă.

Așa l-au adus pre Mihai vodă păcatele, de s-au lepădat de slugile céle puternice și s-au potrivit minciunilor celor blăstămați.

82. Deci îmbrăcând căftan de la Poartă, Grigorie vodă au trimis pre un capegi-baș cu mazilie aicea în Iași, împreună cu Enache aga, fecior lui Costantin postelnicul. Și cetindu-i ferman de mazilie, duminică, în 26 dzile a lui septemvri, pus-au căimăcani pe Costantin Costache vel spatar și pre Sandul Sturdzea vel baș. Și l-au grijit bine, ca pe un domn, cu tot ce i-au trebuit. Și a patra dzi, gioi septemvri 30, au eșit Mihai vodă din scaon din Iași, can pe o bură de ploae, petrecându-l toți cu mare cinste.

83. Vrut-au atunce o samă de mazili să-i facă gâlceavă, să lége stubeie deșerte, să le spândzure pre lângă drum, pre unde a tréce Mihai vodă, pentru căci li-au rămas de la dânsul obiceiai de deseantină de stângerea caselor. Numai căimăcanii n-au lăsat să-i facă acea ocară, scriind Grigorie vodă de la Tarigrad.

Așjderea și postelnicul învășă pre Enache aga să nu știe că face cineva vrun supăr lui Mihai vodă; măcar că el le-au făcut lor rușine, când au purces din Iași, dar ei nu trebuie să-i facă lui, că le-au fost stăpân.

84. Tâmplatu-s-au atunce la maziliie de au fost can degrabă și au rămas boiarii plini de datorii, că dedésă bani

împrumut și nu apucasă să-i ia. Că-i punea pre boiarii zlotăși și-i făcea de istoviiă înainté cu bani turcești. Lua noi și da vechi. Și au rămas mazilii stânși.

85. Așjderea și turcii balgii încă împrumutasă pre Mihai vodă cu bani noi, să ia vechi. Și cu ceară, cu miiare, pentru dobânda lăcomiei, de da mulți bani. Și la maziliie au rămas și neguțitorii balgii stânși.

Și au domnit țara în rândul al treilé 11 ani fără trei luni.

86. Deci pornindu-să Grigorie vodă de la Tarigrad, eșitu-i-au toată boiarimea înainté la Gălați. Iară Grigorie vodă, după ce-au agiuns la Brăila, n-au venit pre uscat, ca alți domni, ce de la Brăila au sădzut în 2 șeici și au venit tot pre apă, cu multă pofală, dzicând din trimbiță și din naiuri și dând și din puști, până ce-au agiuns la Gălați, de s-au împreunat toți boiarii țărâi acolo cu dânsul, după obiceiai. Și de la Gălați au purces cu toată boerimea pân-aproape de Iași. Așjderea și din Iași eșitu-i-au înainté căimăcanii cu slujitorimé și cu orășeni și l-au băgat cu mare cinste în Sfetii Nicolae, timpinându-l și arhieriei cu tot clirosul bisericiei. Și l-au încununat spre domnie părintele Gheorghie mitropolitul. Și de acoloa, eșind, au întrat în curțile domnești.

DOMNIA I. UI GRIGORIE VODĂ, NEPOT DE FIU
LUI GRIGORAȘCO VODĂ, DOMNUL MUNTENESC,
STRĂNEPOT GHICĂI VODĂ CE-AU FOST I. A NOI
CAP 94. VĂLEAT 7234 <= 1726>

1. După ce-au venit Grigorie Ghica vodă în Iași, a treia dzi, pre obiceiai, au boerit boiarii. Pus-au pre Gavriil Miclescul vel logofăt, pre Dariie Donici vel vornic de Țara de Gios, pre Costantin Ruset vel vornic de Țara de Sus, pre Costantin Costache hatman, pre Costantin, fratele lui Manolache chiurci bașii, vel postelnic, pre Sandul Sturdzea vel spătar, pre

Iordache Cantacuzino vel ban, pe Toader Paladi vel visternic, pre Iordache Costache, sin Lupului, vel stolnic, pre Andronache Vlasto, cumnată-său, vel comis.

Aceștea era boiarii lui Grigorie vodă, mai toți rudele lui Mihai vodă, carii fusese și la Mihai vodă. Iar toate trebile era după Costantin postelnicul. Și după dânsul era Sandul Sturdzea spatar, fiind moldovan și oarece și neam lui Grigorie vodă.

2. Deci alți boiari, ce mai rămăsese de atâta vrmé de aștepta pre Grigorie vodă, ca să încapă și ei, vădzând că i-au apucat iar ceialalți boiari pre denainte și acmu, căuta rău.

3. Atuncea, la banii stiașului n-au mai scos altă dajde. Numai găsind obiceiul gata de la Mihai vodă vâcărul, au scos atuncea și el vâcărul, 10 potronici de cal și 6 potronici de vită. Iar de primăvară au scos sferturi pre putintă; și de toamnă hârtii, iar ușoare și fără năpăști.

Și au mai scăzut desetina boiariilor, să dea de 10 un leu, și au rădicat țigănaritul și morăritul și prisăcărul și cărciumăritul, caré le scornisă Mihai vodă. Aceștea li-au ertat Grigorie vodă întâi.

4. Iară când au fost de toamnă, s-au hainit un boiar, anume Dumitrașco Racoviță hatman, fratele lui Mihai vodă. Fiind mazil la țară, au început a scrie cărți la frate-său, la Mihai vodă.

Deci oblicind Grigorie vodă, au trimis la dânsul să-l prindă; iar el, simțind, au fugit la tătară în Bugeag. Și cu dânsul au fugit și ginere-său, Iordache stolnicul.

5. Iară în scurtă vrmé s-au burzului și Adli Gherii Calga, soltan de Bugeag, asupra lui Medli Gherii hanul și au încălecat cu tot Bugeagul. Iar pricina era așa. Mai nainte vrmé cu câțva ani fugis-un Bahti Gherii, ce-i dzicea poreclă Delei soltan.

Acesta, fugind spre calmăși, făcea multe amestecături pentru hăniia Crâmului. Să agiungea cu șerimii din Crâm; făcea de scotea Poarta mai totdeauna pe han.

Deci Poarta au ales pe acest han, anume Medli Gherii, de om rău, ca doar va putea supune pre șerimi și pre mârzaci. Deci

luând hăniia, mulți mârzaci și șerimi au tăiat, pân' și pre niște nepoți a lui de soră.

Și vădzând acest Calga soltan, n-au mai putut răbda a vedea atâtea capete perind, precum ei n-au mai avut acest obiceiul să să piardă mârzacii. Ce au și încălecat atuncea toți bugagenii cu zorbă, și au scris și la Poartă, cerșând han pe un frate a lui, anume Caza Cheri. Și Poarta nu vrea, dzicând că tot așa s-au învățat de schimbă hanii și nu le pot intra în voie.

6. Atuncea s-au făcut mare spaimă în toate țările împregiur. Și s-au bejenit Țara Moldovii, temându-să încă și raiaoa Tighinii și a Hotinului și Țara Rumânească, și-nă și preste Dunărea și Țara Ungurească, și Țara Leșască de încălecarea acelui soltan cu tot Bugeagul.

Că nu știe alte țări și olate adevărul, ce vor să facă, măcar că dzicea ei că nu le trebuie Adli Gherie hanul, că le strică obiceiul, de le tae mârzacii și șerimii ca un casap, și scrie la Poartă să le dea pre Caza Cheri să le fie han.

Dar tot nu putea oamenii crede, așe iaste, au altăceva or să facă.

Și mult au îmblat prin Bugeag, după ce-au încălecat. Apoi au trecut Nistrul și s-au dus în câmpii, aproape de Ceahrin, de ședea cu multe voroave și spaime acestor țări prinpregiur, ce scriu mai sus.

7. Atuncea cu câteva luni mai-nainte, să tâmplasă de hotărâșă Grigorie vodă locul țării și stricasă capegi-bașe dé la Poartă, ce venisă cu ferman, câteva câșle tătarăști, împreună cu oamenii lui Grigorie vodă.

Deci tătarăi, vădzându-să toți la un loc, să foarte lăuda asupra lui Grigorie vodă și asupra țării, dzicând că le-au ars multime de robi și de copii și li-au stricat câteva geamii. Deci și boiarii ce era pribégi acolo, Dumitrașco Racoviță hatman și cu ginere-său, Iordache Costache stolnic, făcea și ei multe amestecături la soltanul și la mârzaci, cu vorbe réle și îndemnături asupra lui Grigorie vodă.

8. Grigorie vodă înțelegând că să laudă soltanul și mârzácii asupra lui, avea mare grijă și Grigorie vodă și toată boiarimea. Și țara încă să bejinisă. Și era Grigorie vodă în curți în Iași, închiși cu slujitorii, în tot ceasul așteptând gata să-l lovască. Și trimitea la soltanul oamenii săi, cu daruri totdeauna, ca să-l împace. Și nu-l putea sătura nici cu un feliu de daruri.

Era și giupănésele boiarilor pribegi aice, la poprială, în Iași, de Grigorie vodă. Trimis-au soltanul un agă al său la domnie, să le lasă să margă la bărbații lor în Bugeag. Și îndată li-au slobodzit, de s-au dus, cu tot ce-au avut, în Bugeag, la boiarii lor.

9. Iară pre urmă n-au cutedzat Grigorie vodă ca să șadză în Iași, ce s-au dus la Botoșeani, de au șadzut câteva dzile. Și pre doamna-ș au trimis-o la Hotin, di-au șadzut pân' s-au împăcat lucrul.

10. Audzind Poarta împărăției de atâtea amestecături a celui soltan, au orânduit un sarascheriu, cu câteva mii de oști turcești, și pre Grigorie vodă și pre Neculai vodă, domnul muntenescu, și pre Colceag beiu cu lipcanii și cu spahii de Hotin, să margă toți în Bugeag, asupra celui soltan și a bugigénilor.

Deci acel sarascher au venit cu oaste la Smil, așteptând să să strângă și alții acolo.

Neculai vodă încă au venit pân' la Gălați. Colceag bei încă de la Hotin au trecut pe Prut la Smil; iar Gligorie vodă s-au pogorât de la Botoșeani pre la Cotnar și au venit iar la Iași. Și au șadzut cu corturii și cu toată oastea lui în câmpu la Balica vro 2 săptămâni, în postul Crăciunului. Și de la Balica au trecut codrul la Scânteia și au mers în gios pe Bârlad pân' la Roșiieci. Și de acolo au mârșu la Fălciu și au trecut Prutul și au mers la Codrul Chighieciului, de-au șadzut acolo vro doao, trei săptămâni.

11. Deci saraschierii oștilor au scris cărți la acel soltan să-ș plăce capul, să margă la Poartă, că nu va avea nici o nevoie, iar pre hanul ceastă dată împărăție nu va să-l mazilească.

Deci el, vădzând acel răspuns de la saraschierul și înțelegând că și hanul vine cu oaste din Crâm, și alți megiiși pre dincoace, ș-au plecat capul și au purces la saraschierul la Smil, de s-au dus la Poartă, fără nici o grijă. Și nu i-au făcut împărăția nemică.

12. Iară Iusuf mârza și cu vro doi, trei mârzaci au pribegit în Țara Leșască, de au trăit acolo câtăva vrémé.

13. Iară hanul au stăut di-au ernat în Bugeag pân-în primăvară, cu multă cheltuială și silă bugégénilor de crâméni.

Atuncea au scos mai marii Bugeagului și ei vâcărit, di-au dat mulți bani hanului, mai sus vâcăritul de cumu-i la noi.

Iar Gligorie vodă, după ce au așadzat pace între dânșii, au venit de la codru, întins la Iași. Și cât au șadzut în codru, fân, grăunță tot de la tătari au mâncat toată oastă. Și la purces au pus de-au făcut și o movilă mare în codru, ca să rămâie de pomeniré.

14. Atuncea și Grigorie vodă, după ce-au venit la Eși din oaste, trimis-au ardu de jalobă la împărăție pentru stricăciune ce-au făcut tătarii țărâi și pentru boiarii pribégi, ce sunt rudă lui Mihai vodă, cum au făcut atâtea amestecături la tătari, fiind și cu îndemânarea lui Mihai vodă, de s-au făcut acéstea.

Deci Poarta au bănuit tare lui Mihai vodă și au făcut ferman la hanul pentru acei boiari pribégi, să-i dea pre mâna lui Grigorie vodă. Și toată paguba țărâi și cheltuiala ce-ar hi făcut Grigorie vodă cu oaste să i-o plinească de la tătari.

15. Atuncea au trimis Grigorie vodă la hanul pre Darie Donici vel vornic și pre Sandul Sturda vel visternic cu fermanul Porții și cu izvod de pagube. Deci pre boiarii pribégi nu i-au dat; că lordache au fugit în Crâm la un soltan, feciorul hanului, iară Dumitrașco hatman au fugit teptil preste Dunărea, trăgându-să la Țarigrad, la frate-său, la Mihai vodă. Ce frate-său nu vrea să-l priimască, temându-să de la Po: rtă

să nu oblicească că-i la dânsul. Ce umbla mistuindu-să prin Dobrogea din loc în loc.

Iar pagubele de la tătarî i-au plinit toate. 700 pungi bani gata i-au adus în Iași cu niște cămări cu cai. Care lucru era de mirat, unde au isprăvit Grigorie vodă de au întors tătarâi pagubele moldovenilor; că avea mare trecere la Poartă. Însă acești bani nu i-au luat tot Grigorie vodă, ce giumătate i-au dat hanului, și o samă au dat și oamenilor celor cu pagubele.

16. După aceasta, mergând Costantin postelnicul la Poartă, au oblicit și pe Dumitrașco hatman că-i în Dobrogea, la un sat, teptil. Și fiind aproape de calea lui Costantin postelnicul, au umblat cum au putut și l-au prins. Și făcând știré lui Grigorie vodă, au și trimis de l-au ferecat în obedzi și l-au închis în Iași. Și l-au pus la grea închisoare câteva luni, pân-au dat câțva bani, și apoi, ertându-l, l-au slobodzit. Și ducându-să la satul lui, la Ferești, au mai trăit trei, patru zile și au murit.

17. Iară în al treilea an a domniei lui Grigorie vodă s-au făcut de cătră toate părțile bună pace. Și s-au apucat di-au acoperit mănăstirea Balica cu oale și au tencuit-o pre dinafară și au făcutu-i și tindă, și au zugrăvit-o peste tot pri dinlontru, și zid împregiur, și clopotniță, și curți de piatră. Și au îndzăstrat-o cu toate, cu veșminte, cu odoară și cu bucate, și cu robi și moșii și vii, ca pre o mănăstire, deplin.

Așijderea au mai făcut curți scumpe și hălășteu cu iaz la Frumoasa, să fie de primblare domnilor.

18. Făcut-au și turn mare pe poartă, în curte domnească, și ceasornic mare. Așijdere și 2 cișmele, fântâni aduse pre oale, cu multă cheltuială, una denainte porții curții domnești și una denainté feredeului. Așijderea și feredeul l-au mai tocmit. Mai tocmit-au și câteva casă în curțile domnești și odăile simenilor și la grajduri, ce era stricat, tot au tocmit.

Făcut-au casă frumoasă și-n Galata, și au tocmit chiliile la Bârnova. Așijderea și la Bârboiu au făcut turn și au acoperit-o. Și multe sfinte biserică au dires și au tocmit.

19. Iară când au fost în al patrulea an a domniei lui, în anul 7238 <= 1730> murit-au și Neculai vodă, domnul muntenesc, unchiul lui Grigorie vodă. Și l-au îngropat în mănăstirea ce-i de dânsul zidită la Văcărești. Iar în locul lui au rădicat munténii pe fiul său Costantin vodă.

Și i-au rămas lui Neculai vodă 3 ficioni, cari mai pe urmă 2 au eșit domni, Costantin și Ion, precum le scriu înainte istoriile. Iar unul, Alecsandru, vreme înainte va arăta.

20. Iară în scurtă vreme făcutu-s-au mare zorbă în Tarigrad, rădicându-s-inicearii asupra lui sultan Ahmet. Și l-au scos de la împărăție și au pus pre un nepot a lui, anume sultan Mahmut. Și-ntr-acea zorbă multe capete au perit și mulți veziri s-au mazălit. Și să can potoliia zorbaa și iar să scorniia.

Atunce mazilind pre veziriul, găsit-au multă avére la dânsul, iar mai multă au găsit la chihaeoa lui. C-au aflat mai bine de 40 000 pungi bani, fără drugi de aur sleiți și alte odoară. Că atunce dedesă voie de bea mai tot turcii vin. Pentru aceia s-au făcut zorbă, de au schimbat împărății.

21. Atunce și Mihai vodă, aflând vreme, au mazilit pe Costantin vodă din Țara Muntenescă, de n-au plinit încă bine luna cu domnié după moartea tătâne-seu.

22. Atunce au mazilit și pe Adli Gherii, hanul tătarăsc, și au pus pre Caza Cheri, carii și-l pofțisă ei mai-nainte. Și au eșit și Medli Gherii soltan, care fusesă cu zorbaa.

23. Atunce zorbalele au găsit pe un casap sirbu, anume Buțucachii, priiaten al lor, și ducându-l la veziriul cel nou, l-au făcut, fără voia lui, de l-au îmbrăcat în căftan, să fie dom în Moldova. Ce îmbrăcându-l, nu i-au dat ferman să-l trimită aicea mai în grabă.

24. De aceasta oblicind Grigorie vodă, spus-au tuturor boiarilor. Și s-au sculat toți boiarii de au scris la Poartă cum nu le trebuie acela domn, și s-au gătit să fugă. Și fiind aice și un turc mare, ce venisă cu căftan, au mărș toți boiarii la acel turcu de i s-au rugat. Și spuind turcul la Țarigrad cumu-i pofta boerilor, mâniau-s-au împăratul și veziriul. Și pre mulți de acei cu zorbaoa au tăiat, de i-au mai împuținat. Și au tăiat atunce și pre acel domnișor Buțucachii vodă, nepurces încă din Țarigrad. Și de iznoavă au trimis alt căftan de domnie lui Grigorie vodă.

25. Tot atuncea au mărș mârzacii, câțva, la Țarigrad de au pârât pe hanul cel mazil pentru câte răutăți li-au făcut. Și au jăluit și pre Grigorie vodă de banii ce li-au luat și de alte multe strâmbătăți ce-au avut.

Deci Poarta au orânduit aceasta la pașa de Tighinea, trecând Caza Cheri han pre acolo, să ia sama și să-i aședze. Atuncea au venit și Iusuf mârza din pribegie de la lési. Și viind prin Iași, l-au dăruit Grigorie vodă foarte bine, ca să-l facă priiaten pre un câine. Și mergând la hanul, l-au priimit bine și-nă l-au și dăruit.

26. Iar înainte aceștii zarve făcuto-ș-au pace și Iordache stolnicul de cătră Grigorie vodă. Și viind din Crâm, l-au priimit vodă și l-au ertat de toate greșelele lui. Și-nă i-au făcut și un rând de haine și i-au dat și din bucate. Și iar îl luas-în dragoste, socotind că-ș va părăsi năravul și a fi cu bine domniei și cu priintă. L-au trimis la Tighinea pentru acei mârzaci ce părăsă pre Grigorie vodă la Poartă, ca să stea la soltanul și la mârzaci să aședze acest lucru, știindu-l că să știe cu dâșșii.

27. Iară după ce-au agiunsu la Tighinea, n-au căutat spre slujba lui Grigorie vodă și s-au apucat iar de alte amestecături să facă, mai mare decât cele dintăiu. Și la Grigorie vodă scriia într-un chip, iar cătră alți boiari de aice din țară scriia într-alt

chip, cum că iaste gata domniia lui Costantin Duca vodă dată de la Poartă, protivindu-să și el minciunilor tătarălor.

Iar acei era anume Costantin Costache hatman, văr primare cu Iordache stolnicul, cu frate-său Gavriil păharnic și Ioan Păladi vel vornic și cu fiu-său Toader vel ban și Toader Costache stolnicul și cu Iordache Cantacuzino spatariul și alții mulți. S-au făcut toți la un cuvânt, pre scrisorile lui Iordache, fecior Lupului, și să sfătuisă ca să fugă la soltanul, să stea pricină Ducăi vodă, să nu fie, și să-ș rădice pre unul dintre dâșșii domn.

Și așa au îmblat cu acest sfat cătăva vrémé, nici să ducea, nici spunea lui Grigorie vodă, ce sta în cumpene și să mira ce or face: fugi-or, au spune-or lui Grigorie vodă? Unii dintre dâșșii dzicea să fugă, alții dzicea să spue lui vodă, pân-au oblicit Grigorie vodă ce vor să facă ei, cum giuruia hanului țara, din Prut încolo să fie loc tătarăscu, numai să le isprăvască acest lucru pre voie, să-ș rădice domn dintre dâșșii pre cine or socoti ei.

28. Deci au și prins pre acei boiari ce era în Iași și i-au închis. Și au răpedzit și la cei dé la țară, de i-au prins, și, ferecându-i, i-au adus și i-au pus la închisoară: pe unul într-un loc, pre altul într-alt loc.

29. Iară pre Iordache stolnicul, feciorul Lupului, nici l-au mai adus la Grigorie vodă să-l giudece; și cum l-au adus în Iași, l-au și dus înainte porții, la cișmia, și au poroncit de i-au tăiat capul. Iar pre ceialalți i-au mai ținut oarece închiși și i-au ertat, puind pre unii la giurământu, pe alții și fără giurământ.

30. Atuncea au pus pre Costantin Ruset vornic de Țara de Gios, iar pe mine, Ioan Neculcă biv hatman, m-au pus vornic de Țara de Sus și pe Sandul Sturdzea hatman și pe Costache Razul spatar mare și pe Andreiaș Ruset visternic mare. Și așa s-au potolit acéle calabalicuri.

Fugit-au atuncea Gavriil păharnic la Bugeag, și multe vorbe réle au grăit cătră soltanul și cătră hanul pentru Grigorie vodă. Iar pre urmă l-au dat lui Grigorie vodă de grumadzi. Ce

Grigorie vodă nu i-au făcut și l-au ertat; nici s-au uitat la ocările ce-i făcuseră și la ponturile ce-i scrisesă Gavriil.

31. Uitați-vă acum, fraților, câtă ocară au avut Grigorie vodă de la acești boiari atunci! Iar el i-au ertat, și fără zăbavă; încă pe unii i-au și boerit, di-au fost la cinstea dintâi. Un domn strein, și câtă milă au arătat!

Iară după aceia au trimis pre alți boiari de-au stătut la judecată cu tătarai la Tighinea. Și multă cheltuială-au făcut până s-au așădizat, mai îndoit de cât luasă el de la tătari. Și au luat și o bucată de loc de a Moldovii, din hotarul cel vechiu calé de un ceas.

32. Pre atuncea, cu acele schimbări multe a vezirilor și cu calabalicul tătarilor și cu amestecăturile acelor boiari, cădzusă țara și Grigorie vodă la o mare datorie.

33. Tâmplatu-s-au într-acești doi ani, la vlea 7239 <= 1731> și 7240 <= 1732> de-au fost și timpurile proaste, de nu s-au făcut pâinea din Iași în sus, și era și foamete, dar nu pre mare. Agiunsese miera de mălai, în sus pe supt munte, la 4 lei. Dar Grigorie vodă, având mălaiu mult la Fălciu și la Chișinău, strâns din ușor, da acelor oameni de la ținuturile den sus câte 6 potronici miera și-i aștepta de bani până toamna. Și încă au căutat câteva cară cu chirie, di-au încărcat pâinea și au trimis-o pre la târgurile den sus, la Roman, la Neamți, la Botoșani, la Soceavă, și la Cernăuți, de o da oamenilor fără bani. Numai chirie își plătiă ce și aceia cu păsuială, dând întâi domniia chirigiilor, apoi, cu vremea, scotea de la acei oameni.

34. Iară tot întru acestaș an 7240 <= 1732> arătat-au Dumnedzeu greu bănat asupra creștinilor, pentru multe păcate și fărădelégile noastre. Fără lipsă de pâine ce era, au mîncat și lupii oameni pre supt munte, la ținutul Neamțului și la Soceavă. Ce curund ș-au întors Sfinția sa mânia și ne-au trimis iar liniște de cătră acele hieri sălbateci. Dar să spăriiasă oamenii.

35. Costantin vodă, fecior lui Neculai vodă, după ce l-au mazilit turcii și l-au pus în Țarigrad, n-au plinit anul mazil și iar au eșit domn în Țara Muntenească, la vlea 7240 <= 1732>. Că atunci tot era Poarta neașădizată, și s-au tâmplat de-au cădzut un vezir, de-i dzicea Topală pașa, prieten lui Costantin vodă și dușman lui Mihai vodă.

Deci cum au cădzut acel Topală pașa vezir, au și pârât boiarii munténi pre Mihai vodă la acela, știind că i-i neprieten, pentru multe superi ce le face Mihai vodă și le strică obiceiurile, ca și când au fost în Moldova, și le ia mare sume de bani.

Deci veziriul l-au și mazilit; și trimisesă să-i tae și capul. Numai niște priiateni a lui Mihai vodă au agiuns di-au dat știre împărăției, și așa au scăpat.

Și l-au adus în Țarigrad viu și l-au închis. Dar pre acel prieten grec, anume Venitura, ce-au dat știre împărăției pentru Mihai vodă, oblicindu-l veziriul, i-au tăiat capul. Și tot n-ar hi scăpat și Mihai vodă, că trimisesă veziriul de venisă câțva boiari din Țara Muntenească de-l pârâe. Numai norocirea lui atăta au fost, că s-au tâmplat de s-au mazilit și veziriul. Dar numai 4 dzile de ar hi mai trăit veziriul, era baraiumul, și atunci ar hi perit și el. Numai vrând Dumnedzeu, au eșit de la închisoare deodată.

36. Costantin vodă, domnul muntenesc, viind în București, s-au așădizat cu bună pace de către toți boiarii și li-au dat toate în mâna lor să chivernisască. Și trăia toț cu liniște, nu ca la tată-său, Neculai vodă, ce într-alt chip, foarte cu bună îmblândziré de cătră domnie.

37. Scris-au Costantin vodă la vără-său Gligorie vodă, domnul Moldovii, ca să-i caute o fată di boiaru din Moldova, să-l logodească, ca să-i hie doamnă.

Deci Grigorie vodă cu mare bucurie au priimit și cercând au aflat o cucoană, fată fecioară a lui Costantin Ruset vel vornic,

foarte frumoasă și înțeleaptă, anume Caterina, și de bun neam și laudat. Și au făcut logodnă și au trimis-o mai pre urmă cu părinții săi și cu alți boiari, rudenii a ei, tocma la București.

Și au făcut mare și frumoasă nuntă domnească. La anul 7241 <= 1732>, noievrice 12 au fost nunta. După aceasta au scris Costantin vodă cu mare mulțămită la Grigorie vodă de slujbă ce i-au făcut.

38. Mihai vodă, schimbându-să veziriul, sedea cu pace la Tarigrad și oarecum și can cu nădejde de laudă asupra munténilor, făcând și un ardu viclian, dzicând că-i de la niște boiari munténi.

Deci veziriul au trimis să vie boiarii, să stea față cu dânsul. Iar ei audzind, au și fugit unii în Tara Unguriască, alții în Moldova, vădzând că-i chiamă la Poartă. Și au dat știre la Tarigrad cum toată țara s-au încărcat, audzind de Mihai vodă că iară îi să viie domn. Iar împărăția audzind, s-au mâniat și au făcut pre Mihai vodă surgun la Miidili, precum va arăta mai-nainte vréme.

Și au cheltuit atunce Costantin vodă la Poartă 1 000 pungi, ca s-omoară pe Mihai vodă. Și turcii banii au luat și nu l-au omorât.

39. Tot întru acest an, îndemnatsu-s-au Grigorie vodă anume că merge la primblare, la Prigoréni, la vornicul Ioan Niculce și la Ruginoasa, la hatmanul Sturdzea. Iară de la Prigoréni au trecut la Roman, de la Roman la mănăstirea Neamțul. Și au scos icoana den mănăstire ș-au ținut-o singur Grigorie vodă cu mâna lui. Și s-au închinat foarte frumos, cât să mera și vodă și turcii cari era cu Gligori vodă. Și călugării de la mănăstire dzăce că nu s-au închinat ace sfântă icoană ca atunce neciodată, așe ca atunce. Și de acolo, la Bae și la Săcul, apoi la Slatină și la Dragomirna și la Soceavă. Și au îmblat prin cetate Socevii di-au vădzut-o, apoi la Pobrata și apoi la Pășcani și la Ruginoasa; apoi s-au pogorât la Iași.

Așea, într-o săptămână au îmblat di-au vădzut toate mănăstirile și locurile și satele boerești, ca să știe cine cum să ține.

Măcar că cei proști și neagiunși de minte hulii, dar aceea primblare era de mare laudă și folos. Că poate-fi di-ar fi mai zăbovit cevaș într-acest an cu domnie, ar fi arătat milă cu mănăstirile și cu casăle boerești. Că au strâns cu cărți pre toți igumenii de pre la mănăstiri la Bobotiadză, de li-au făcut căutaré de câte moșii au și cine le stăpânesc moșiile. Și au dat poruncă să nu-i știe că le sint moșiile închinat pe la boiari, ce să și le stăpânească ei.

Și au dat acel izvod la vel logofăt, să le poarte de grijă. Și li să adevéria că le va pune la o calé și pre mănăstiri și pre satele lor.

40. Până acmu, în al șesele an a domniei lui Grigorie vodă, în Tara Moscului iaste pace, și ține samoderjavia împărăției o nepoată de frate a lui Petru Alexiovici împărat, anume Anna, fiica lui Ioan împărat.

41. Despre léși, iarăși pace. Siliia Avgust craiu, până era viu, vădzându-să bătrân, ca să-i coronească léșii feciorul, să fie craiu în locul lui. Ce léșii n-au priimit, măcar că multe giuruintă le adevéria craiul léșilor; dar țara n-au vrut.

Murit-au și câțiva domni leșești într-acești 6 ani a domniei lui Grigorie vodă, tot capetele cele vestite și tuspatru hatmanii leșești.

Deci craiul încă, dacă au vădzut că nu priimăsc léșii să-i coronească feciorul în locul lui, nici el n-au vrut să pue hatmani. Și sedea și acmu oaste leșască fără hatmani; numai un rementariu, de poartă de grija oștilor, anume Poniatovschii. Iar în cursul anilor 7241 <= 1733> în luna lui dechemvrice în 23 de dzile, murit-au și acest craiu leșesc, anume Avgust, în târgu în Varșav. Ce s-a mai face, va arăta vrémea viitoare.

42. Trecut-au și un sol mare leșesc la Poartă, dar nu prin Iași, ce de la Hotin au mers drept pre Prut. Și i-au trimis

Grigorie vodă conac și boiari întru întîmpinare-i la Toțora, dzicând acel sol că merge pentru întemeiatul păcii la Poartă, fiind împărăția noao. Și numai preste iarnă au zăbovit; iar de primăvară iar s-au întors înapoi și iar pre Prut au mers. Și i-au trimis Grigorie vodă conac cu Sandul Sturdzea hatmanul. Numai acmu craiul murisă, când s-au întors solul.

43. Despre persi, împărăția Tarigradului tot încă au oaste, pentru acele târguri ce le luasă mai-nainte, când să bătea persii cu Merifeiz. Acmu Persul de Merifeiz s-au mântuit, cu moscalii s-au împăcat, iar cu turcii încă tot nu s-au așădat. Ce toate ce s-or mai lucra de acmu înainte, vremea viitoare va arăta.

44. Tot întru acestas an era mulți oameni den Țara Rumânească și din Moldova strânsi la Milcov. Și când era nevoi dincoace, ei fugii dincolo la munténi; iar când era nevoi dincolo la munténi, ei trecea dincoace. Tot așa umbla, cu viclesug.

Iar Grigorie vodă au trimis pre Enache aga, feciorul lui Costantin hatman, laz de féliul lui, cu mulți slujitori, făcând veste că merge în gios la vădrărit. Și așa într-o dzi, fără veste i-au lovit și i-au prins pre toți. Și rădicându-i de acolo, i-au adus în Iași, de i-au așădat, ca la vro 2 000 oameni.

Deci fiind atunce de cu toamnă frig, mulți copii și oameni bolnavi au murit pe drum de foame și de frig. Și după ce i-au adus în Iași, mulți fugii. Și trimitea Grigorie vodă de-i prindea și-i da pre uliță, ca să-i sperie să nu fugă, având gând ca să facă Iașii mare, precum audzisă că sint Bucureștii în Țara Muntenească.

Și mult greu au tras bejenarii preste iarnă, că cădzusă o iarnă pre mare și grea. De la 6 dzile a lui dechemvrie s-au început și au ținut pân'la 20 de dzile a lui mart, tot cu omăt; iar și până la Sfetâi Gheorghe tot frig au fost. Și sfârșisă oamenii nătrețele, de agiunsese stogul de fân 10 sau 12 lei, și încă nu să găsiia.

Perit-au multe vite a lăcuitoților, iar așes a bejenarilor au perit mai de tot, fiind niște oameni neașădzați.

45. Iară când au fost în luna lui april în 13 dzile, în anul 7241 <= 1733> au și sosit veste de la terdzimanul la frate-său, Grigorie vodă, precum împărăția au îmbrăcat pre căpichihăile lui cu căftane, ca să să mute cu domniia în Țara Rumânească, și Costantin vodă, domnul munteneșc, să viie cu domniia aicea în Moldova.

Și cum i-au nemerit acea veste, au și răpedzit pre Enache aga în Țara Muntenească, ca să apuce scaonul și banii hârtiilor, înțelegând că au fost scos acolo hârtii pre țară. Tot pentru lăcomiie n-au mai așteptat ca să-i viie turcu agă de la Poartă, cum au așteptat vără-său Costantin vodă. Și rămășițele de aicea au început a strâng tare, iar bejenarilor li-au dat voie să să ducă iar la urmă, la Focșani.

Deci bieții oameni, săracii, cum au audzit acea voie, cum au și purces carii cum au putut, unii numai cu croșna și cu copiii în brață, ca vai de ei. Bogat blăstăm și lacrimi vărsa asupra celui Enache aga, ce le făcusea acea strămutare, și asupra celor ce-ar fi dat acel sfat! Și cât au agiuns la margine, nemică n-au zăbovit, ce-au și trecut în Țara Rumânească. Că Grigorie îndeadins îi slobodzisă, ca să treacă în țara lui, vâdzând că să duce și el acolo domn.

Și au pus căimăcani în Iași, anumé pre Costantin Costache vel logofăt și pre Costantin Ruset vel vornic, socrul lui Costantin vodă.

Și încă turcul de la Poartă tot nu venisă, nici la Grigorie vodă, nici la Costantin vodă. Lucru de mirat pentru Grigorie vodă, om grabnic la socoteala lui, a-ș scorni singur în țară că nu-i domn. Nu să temea că-ș va aduce vro primejdie capului său și țarâi, fiind el împizmuit și cu tătarâi. Ce acéste aduce ce graba și mândréțele!

46. Iară după ce-au trecut 7 dzile, la săptămâna, sosit-au și capegilar-chihaies a împăratului de la Tarigrad, cu căftan, la Grigorie vodă, să margă să fie domn în Țara Rumânească, și Costantin vodă, domnul muntenesc, să viie aicea, la Moldova.

Deci Grigorie vodă i-au eșit înaintea cu alaii și cu toți boiarii la Valea Adâncă. Și împreunându-să acolo, au venit până la Iași, și au cetit fermanul în divan și i-au pus căftanul în spate. Însă boiarii n-au mărș să-i sărute mâna, nefiind domn aicea, ce numai cătră turcu s-au închinat, după ce i-au cetit fermanul.

Și eșind Grigorie vodă den divan, au intrat în casele dinlontru denpreună cu capegi-bașe, turcul. Și acolo s-au împreonat și boerii cei mari cu turcul, mulțămind împărăției.

47. Iară a treia dzi au pornit pre capegi-bașe, turcul, și cu tot agârliăcul ce-au fost mai greu pre Bârlad. Iar Grigorie vodă, luni, în dzioa de Sfėti Gheorghei, s-au pornit din Iași pre la Târgul Frumos, pre Siret, cu de toate ce i-au trebuit la toate conacele, pân'la Focșani, și au trecut în cea parte la gazdă.

Așijderea și Costantin vodă s-au rădicat din București și au trecut în ceasta parte la gazdă, tot într-o dzi luni, april 30 dzile.

48. Iară doamna Ruxandra, muma lui Grigorie vodă, au mers în gazdă osebi la o mănăstire a socru-său, a lui Grigorașco Ghica vodă bătrânul. Deci Costantin vodă au mers de s-au împreonat cu mătuse-sa, cu doamna Ruxandra.

Așijderea și Grigorie vodă, știind de Costantin vodă, au mers și el la gazda maică-sa, și acolo s-au împreonat domnii amândoi. Apoi a doa dzi au mers și unul la altul, di-au vorovit ce li-au trebuit, de toate.

Apoi au făcut și divan, cineș în țara lui. Apoi gioi, în dzua de Ispas, maiu în 3 dzile, au purces cineș către scaonu-ș.

Domnit-au Grigorie vodă Țara Moldovii 6 ani, 7 luni.

49. Era acest domn Grigorie vodă la stat mic și suptire, la față uscat. Numai era cu toane, atâta cât la unele să arăta prea harnic, bun și vrédnic, milostiv și răbdătoriu. Și în viața lui era

tot cu mése mari, cu cântări și cu feliuri de feliuri de muzici în toate dzilele. Prè de avea vro treabă mare, să nu iasă la câmpu, ca să facă veselii cu naiuri și cu cântece haginești și cu mulți peilevani măscărici. Și pre boeri totdeauna îi pofția să fie cu dânsul la primblări. Și dacă eșia la câmpu, era prea lascav și darnic.

50. Iară pre unele locuri i să arăta lucrurile de blăstămăciune. Că să potriviiia unor boiari, sfétnici ai lui, cari-i avea, 2 greci și un moldovan, anumé Costantin Psiolu hatman și cu fiu-seu Enache aga, lazi de niamul lor, oameni tirani și curvari; iar din moldovéni avea pre Sandul Sturdzea hatmanul, om viclian și închis la inima lui și lacom.

Acesta îndemna pre Grigorie vodă tot la luat, și pre tot boerii moldovéni îi sărăciia și-i depărta de cătră mila domnească, ca să fie numai el frunte și de cinste. Caré fapte a Sturdzii, trecându-i-să la Grigorie vodă, multe bunătăți a domnului întuneca și le strica.

Stinsése mazilii și țara și mănăstirile de tot, cu obicéele ce găsia în țară, scoasă de alți domni, mai-nainte de dânsul. Și aceia domni, de le și scorniaș, le ținea câte un an, doi și le părăsiia. Iar Grigorie vodă, aflându-le în țară, toate le grămdiaș la un loc.

Și scoté văcărit, hârtii gréle, vădrărit, desétină, civerturi mare. Într-un an au scos și pre țigani hârtii gréle. Scos-au o dată și pre preoți un bir, ce-i dzicea mucaria, de agiungea pe preot, cât de sărac, trei galbeni, iar pre cei mai frunte și 8 galbeni i-au agiuns. Dentreu caré nu puțin blăstăm i-au rămas. Și nemărui rădicătură nu făcea. Lua sume mare de bani în toți anii domnii lui de la săraca de țară, ca la 1 500 și mai bine pungi de bani pre an, de au rămas mazilii și țara stânși den sfatul acestor trei boiari.

51. Într-un rând ertasă Grigorie vodă pre mazili și pre mănăstiri de dajde și au învățat pre Sturdzea să facă ispisoc de întăritură. Iar Sturdzii, neplăcându-i această milă de ertărea

mazililor, ca un lacom de fire, au făcut un ispisoc și au pus numai giumătate de mazili, iar pe giumătate i-au dat la țărănie, pentru ca să facă vrajă în mazili. Și așa cu acest mijloc făcând vrajă între mazili, s-au mâniați Grigorie vodă și au rupt ispisocul.

Și au întunecat Sturdzea această bună faptă și milă domnească asupra mazililor, ca să nu să îndreptdze, să fie tot săraci, să poată a le cuprinde moșiile și ocinele și a pune nume rău domnului. Și așa îl sfătuia și-l purta ei, că cui să cădea să dea, el îi lua; și cui să cădea să-i ia, el îi da.

52. Era acest domn și curvar. Multe țiiatori fete mare ținea și apoi le îndzăstra și le mărita, cu haine, cu odoară, ca pre niște fete de boiar. Numai nu să amesteca la fete de casă mare, ce de căpetenii mai de gios.

Și avea doamnă și cuconi, și nu să rușina, de-ș făcea casa de ocară, un om mare ca acesta. Precum și oamenii lui, Costantin hatman cu fiu-seu Enache aga, așijderea făcea, încă și mai multe. Și alți greci a lui, toți. Și la toate era desfrânat.

Curtea lui poftia să fie tot îmbrăcată. Pre nime din boiari să nu-i audză jăluindu-să că-i scăpat sau olecăindu-i-să că sunt timpurile rele și nu s-au făcut roadele, că să foarte mânii, și la manie era foarte grabnic. Și nici sfetnicii lui nu-i îndrăzniia, când era mânios. Dară să întorcea curund.

53. La giudecată îi părea că giudecă foarte bine, și cumu-i părea, așa rămânea. Și pre urmă, deși vedea că au greșit, nu întorcea, ce așa, dând carte de rămas, rămâne, cât de la o vreme părăsisă oamenii a mai veni la divan. De era vreun țaran îngreunat la bir, nu-l mai scădea; ce așa da, pân-istoviiia tot ce avea.

Da sume mare de bani la Poartă și turcilor agi ce viniia de la Poartă cu trebi. Căruia era să-i dea o pungă de bani îi da cinci, șease, tot ca să-l laude la Poartă, iar de săracii țărâi nu-i era milă.

De să clintii pân-afară den târgu sau pân'la vreun boiar, tot cu căruța cea de cupărie după dânsul. Că preste tot ceasul bea ori vin cu pelin, ori vutcă. Și încotro mergea, tot cu gloată, ca doao-trei sute de slujitori și alții să fie cu dânsul.

Cu pușca da prè bine. Greci mulți adusesé în țară, de mânca léfe tot din visterie. Și câte diregătorii la margine, tot grecii le ținea, iar boerii de țară era numai cu numele; că la nemică nu-i mai întreba. Numai cu sfatul acelor trei boeri, ce vrea să facă, făcea.

Dar avea și trecere mare la Poartă, cât pre turcii balgii din țară foarte-i înfrânasă, și să temea de dânsul, de nu putea face zapt oamenilor întru nemica.

Pociu dzice că Grigorie vodă, precumu-i era firea, de ar fi avut niscăi oameni cu frica lui Dumnedzeu pre lângă dânsul sfetnici, ar fi fost de mirare și de pomenire în domnii cei de frunte și de laudă, iar nu cu cei de hulă.

54. Iară când au trecut din Moldova în Țara Rumânească, mulți feciori de boiari den moldoveni au luat cu dânsul, de i-au dus la munteni, dzicând că i-s dragi moldovenii și va să-ș facă pomană. Ce va mai face, vrème viitoare va arăta. Iar acmu, lăsând istoriè lui Grigorie vodă, venim cu rândul la istoriè lui Costantin vodă, ce-au venit în Moldova.

DOMNIIA LUI COSTANTIN VODĂ,
FIUL LUI NECULAI VODĂ MAVROCORDAT,
VLEATO 7241 <= 1733>, MAI 7

Zacialo 1. După ce-au purces Costantin vodă de la Focșani, venit-au toată boerimè și mazilii Țării Moldovii împreună cu dânsul din conac în conac, cu pace și cu cinste și cu multă gloată. Și agiungând aproape de scaon, eșitu-i-au înainte caimacamii cu toți boerii și slujitorii și cu alți orașeni tocma la Valea Adâncă, de s-au împreonat după obiceiul,

aducându-l cu frumoasă politie pân' la Sfetâi Nicolae, unde l-au întimpinat mitropolitul țărâi chir Antonie cu alți episcopi și cu tot clirosul besericii. Și intrând în beserică, l-au blagoslovit spre domniia Moldovii, și eșind din beserică cu tot senatul, au intrat în curțile domnești și au șădzut în scaon.

2. Iară a treia dzi, după ce s-au așădzat în scaon, boerit-au pre acești boeri cari-i scriu mai gios. Pus-au pre Costantin Costache logofăt iarăși vel logofăt; pre Sandul Sturdzea, ce era hatman, l-au pus vornic mare de Țara de Gios; pre Iordache Cantacuzino Delianul vel vornic de Țara de Sus; pre Costantin Ruset vornicul, ce era socru domnului, l-au pus hatman, pre Mihălache Ruset, ce era văr primare cu domnul, l-au pus postelnic mare; pre Andreiaș Ruset spatar mare; pre Iordache Cantacuzino Pășcanul ban mare; pre Iordache Ruset Cilibiul păharnic mare; pre Toader Păladi vel visternic și pre Ioan Bogdan vel stolnic, pre Costantin, feciorul lui Iordache sulgeriul, vel comis.

Aceste era boerii lui Costantin vodă dintâi. Însă nu toti după orânduiala lor, cum să cadă, s-au pus, ce mai mulți după mită. Fiind domnul tânăr și neștiind rândul țărâi, au apucat unii cu dări la musai.

Și așădzându-să acéste boerii, au lăsat domnul visteriè și chevernisala țărâi în sama boerilor, să chivernisască ei cum or ști nevoile țărâi, după obiceiul vechiu, cum au fost mai întâiu; nu cum era la Grigorie vodă, să chivernisască numai Sandul Sturdzea cu doi greci ce-au lăsat în sama tuturor. Ce pre cât a ținea va arăta vrème viitoare.

Venit-au și cu acest domn și mai mulți greci decât la Grigorie vodă.

3. Atuncea la domniia noao, la banii stiaului, găsind boerii hârtiile gata de la Grigorie vodă, scos-au hârtii, fruntea de 4 ughi, mijlocul de 3 ughi și de 2, coada de un ughi, fără năpăști. Iar apoi, după aceasta, scos-au pre țară civerturi.

Iar la divanuri, oricum să parè că să pricepi mai bini decât Gligori vodă a giudeca, să ispitè să să pui și-npotriva boerilor, unde socotè că giudecă strâmb boerii.

Și-n toate diminetile avè obicei de chema boerii di le da café; și nu numai celor cu boerii mari, ce și la o samă di boeri mazili. Cari au fost boeri mari îi chema di le da café, li arăta politică di cinste mari.

Dară așè, în scurtă vremi, piste 2, 3 luni, și născu zavistiia și lăcomiia, după cum îi obiceiul lumii acéste. Că din boerii noștri, din moldoveni, începusă unii a să lipi cu-nbunături pintre greci, a arăta drumuri și căli di răutăt, cu ce ar lua bani mai mulți din țară. Și stricară legătura și blăstămul ce făcuse Gligori vodă milă boerilor, di da disetină din dzeci stupi un leu, iar acmu făcură di dederă țărănești, de dzeci stupi 22 potronici și civerturi pi țară totu odată. Iar di toamnă au scos văcărî și vădrăritu totu odată, și di iarnă civerturi și hârtii, iar di primăvară pogonăritu și conți, câti 8 potronici di vită, ca și văcărîtul.

Aceste toate névoi într-un an li-au luat. Și-ncepu obicei, ca și la Gligori vodă, de nu mai întreba pi alți boeri di țară; numai c-un moldovan și cu grecii să să sfătue, anumi Toadir Pălade vel visternic, di făcè cum îi era voia.

Și s-învărbiră și domnii foarte tari, fiind veri primari. Că umbla Costantin vodă să scoată pi Gligori vodă din domnie, din Țara Româniască, să margă iar Costantin vodă în locul lui Gligoriie vodă în Țara Româniască, și aice în Moldova să pui pe vără-su, Mihălachi postelnicul domnu în locul lui.

Iar Grigoriie vodă, simțind faptille lui Costantin vodă ce umbla, siliia să scoată pi Costantin vodă și să pui pi Mihai vodă domnu în locul lui Costantin vodă. Că Mihai vodă, după ce i s-au plinit un an, l-au scos din surguniie. Sidè în Tarigrad la casa lui. Numai el nu să prè trăgè în Moldova, vădzând c: să

sfădesc domnii amândoi, socotind ca doară a apuca domniia în Țara Româniască.

Vai de aceste 2 țări creștine, cu acești domni străini! Ce di amar di bani dau pentru vrăjbilé celi ticăite a loru! Păladi Toadiru vel visternic, fiind nepot lui Mihai vodă și cu atâte rudi, îi pâriia bine di aceste vorbi că sint între domni și mai mult îndemna la jacuri și la vrăjbi.

Făcându-să prietin domnului, și niconoscându-l, domnul gândi că-i iaste prietin. Dar elu altele socote în inima lui, ca doar s-ar spargi țara și să audă la Poartă, să-ș de domnul în cap, să vii Mihai vodă domnu, fiindu-i unchiu. Și era cu doă feți, arătându-să cătră boeri că-s vinovaț grecii.

Grecii, păcum s-au scris că era mulți, iei toati boeriile și pârcălăbiile și vămășiile celi di pi margini, cu agonisită, tot ei le cuprinsă de li-au luat, iar boerii di țară nu puté încapè la nimică. Și toț avé lefi mari di la visterii, și vo dzeci țitiori măritati a tătâni-său, bărbații lor tot cu lefe și cu boerii era; așijderè un frate a lui, anumi Iancul beizadè, cu mari cheltuială, că avé câte 10, 15 lei liafă pe dzi, făr-alteli. Și maștehă-sa iarăs cu mari cheltuială, că avé gre casă, cu multe roabi, di li îmbrăca și li mărita, tot cu cheltuiala țarâi, și osăbit și leafă pe dzii 15 lei.

Și tâmplându-să de era vrajbă între leși cu moscalii, vine mulți turci la Hotin și la domn și tuturor lé da daruri cât nu li să cadè, ori cu triabă, ori fără triabă.

Măcar că și Grigorie vodă da la turci mult și făcuse obiceiul mult, nu ca alți domni, iel da mai înainte, iar acesta da îndoit di cum da Gligorie-vodă; cari Dumnedzău știi ce di greu era pi țară, tot ca să-l laude turcii la Poartă, că-i bunu, ca s-apuci iarăși domniia la munteni.

Mai dinainte vremi, alți domni, când viniia un agă pre mari, di-i da un povodnic și o pungă bani, mult doă; iar la ceialanți mai di gios le da câte un postav, și unora și câti un aclaz, și altora câte o sută lei, câte o sută cincizăci. Iar mulți bani da

numai cari vinea cu triabă la dânsul, iar care trecia, nu le da nimic. Și boerii moldoveni totdeauna mergi la Poartă, di jăluia nevoile și lua sama capichihăilor, și nu să făcè nici a patra parte cheltuială cât să face acmu.

Agiuns-au osindă pe biata Moldovă, că tot le dzăcè că nu să mai satură di domni, iar acmu, de când au stătut domni străini, le agiunge, de nu li vine și altu amaru și mai cumplitu. Numai cum a hi mila lui Dumnedzău, la atâta au rămas, iar altă putinția nu mai iaste; că boerii la Poartă nu vor să margă, că nu-i lasă domnii.

Capichihăile fiind greci, cât dzăcu c-au cheltuit, atâta le dau, și n-ari gură ciniva să li dzăcă ceva sau să li ia sama, ce dzăcu că suti di pungi și mii au cheltuit.

Turcii ce vinu, tot belacosă, ciasornici di aur, fuzăi, cai cu seli, cu rafturi, suti de lei, mii de ughi le dau. 1 700–800 de pungi de bani să eu din țar-acmu, iar mai înainte la domnii trecuți, mai multu di 400–500 pungi nu să lua. Și astfel di țar-iera, întemeiată, nu ca acmu.

Oh, oh, oh! vai, vai, vai di țară! Ce vremi cumplete au agiunsu și la ce cumpănă au cădzut! Doar Dumnedzău di a face milă, precum au făcut cu izrailitenii, co Moisei proroc, di-au dispicat Mare Roșiie, așè să facă și cu tini, săracă țară, la ce obiceiuri ai agiunsu, ca să scapi dintr-aceste obiceiuri spurcati!

Domnul încă, după ce s-au cruntat într-acești lucruri cari s-au pomenitu mai sus, și ușilè ș-au încuet, și hire di divanurile ș-au schimbat într-alt fel.

Iară la al doilè și al triilè an a domniiei lui Costantin vodă scotè câte 2 văcărituri pe tot anul și hârtii și șverturi mulțime. Numai disetina pi boeri iarăși au lasat-o mai pi urmă să hiie din dzeci un leu, precum era și la Gligoriie vodă.

Așijderea au făcut testament mănăstirilor, preuților di țară și mazililor, di li-au rădicat dajdea, să nu de nimică dajdi.

Ș-au început a arăta și dragoste și milă către mazili ș-a li rădica câte cevaș din văcăritu, temându-să ca să nu fugă în Țara Munteniască, la Gligorii vodă. Că Gligorii vodă tot triimite la boiari și la mazili, di-i chema să vii în Țara Munteniască, ca să dè pricini că să spargi țara, ca să mazăliască pe Costantin vodă. Oblicind Costantin vodă aceste lucruri au început a slăbi pe mazili din dări, și boerii a-i ținea mai biné, pentru ca să nu fugă, iar pi țară ce puté, tot lua. Și triimite la Poartă, multime di bani, di da musaipilor împărătești. Și s-au agiuns Costantin vodă cu toate căpiteniile turci de pe Dunări, di au pârât pe Grigorie vodă la Poartă.

Și atunce fiind un viziriu nou, anumé Smail pașea, neavându treciri la Poartă, au isprăvit cei dinluntru iarăș domniia lui Costantin vodă, să margă în Țara Munteniască, c-au dat 1 400 pungi. Iar pi Grigorie vodă n-au putut să-l maziliască, ce l-au mutat iarăși în Moldova. Și pân-a să așadza domni în scauni, s-au schimbat și acela vizir, ș-au cădzut altul, sălihtariul, vizir.

Deci, după ce s-au așadzat în scauni, au și-nceputu a să sfădi și a să pârâ la Poartă unul pe altul, în vedială.

Că Costantin vodă, cum i-au vinit veste să margă domn la munteni, cum au și păzit de ș-au făcut mărturie de la un cadeu de Hotin, ce să tâmplas-atunce la Eși, și de la boerii caimacani, cum că li-au fostu bun și n-au luat nemicu de la țară. Iar Gligorii vodă, viindu pe drum încoace, cum au înteles de acel lucru, cum a răpedzit cu scârbă la caimacani. Și caimacanii vădzându așé îndat-au răpedzit țară la Hotin, la Tighine, la Baba la sarascherul, de-u pârât tare pe Costantin vodă, că i-au pustiit și c-au jecuit, și nemică nu i-au putut străca atunce. Cari mai pi urmă, vremi viitoare, s-or scrii la rândul său.

Iar capigi-bașe, cari vinisă întâi să schimbe domnii, n-au apucat să margă la Poartă, ce au vinit alt capigi-bașe di la viziriul cel nou, di l-au pus în heră și i-au luat darurile ce-i didesă

domnii, și au adus altă înnoire domnilor. Și au luat și acesta alti pocloani.

Era bogati conaci și-nvăluituri în biata țară. Și mutându-să domnii, n-au vrut să să tâmpine ca întâi, ce au păzit și au trecut Grigorie vodă pi Siret și Costantin vodă pe Bârlad.

Într-acești 2 ani pol ce au fost la Costantin vodă, bișuguri n-au fost nici în pâne, nici în stupi, nici vândzaré în nimic. Și moarte în vite încă era, di muré vitele; și văcăritu pe vitele moarte lua. Numai la mazilia lui viile au rodit bini.

Acest domnu Costantin vodă era un om prè mic de stat, și făptură proastă, și căutătura încrucișetă, și vorba lui înneacă. Dar la hirie era nalt, cu mândrie vre să s-arete, dar iera și omilenic.

Cazné, bătai réle la oameni nu făcè, nici la singe nu iera lacom, și răbdător. Mult îi era ragă învățătura, corăspundeții din toate țările striine să aibă pre silitor spre vești, ca să știi ce să faci pintr-alte țări, ca să dobândiască numi laudat la Poartă.

Minciunile îi era prè drag a li asculta; numai nu era prè grabnic a faci rău. Giuruia pre mult unora și altora, dar la mai mulți nu da dintr-aceli giuruință. Era om di-l întorcè și alții.

Așé socotesc, acest domnu di n-ar hi avutu aciașă casă grè a tătâni-său, cu mulțimé de mâncai, și să nu-i hi fost gândul cu pizmă să scoată pi văru-său pe Grigorie vodă din Țara Munteniască, n-ar hi fost atâta jac în țară; că pe mănăstiri și pre popi îi ertasă de dajde, și s-ar hi pomenit numilè lui în numelé domnilor celor buni și aleș. Numai zavistiia lăcomiiei, pentru ca să margă iar în Țara Munteniască, fiind acè țară mai bogată, și să-ș izbândiască inimii asupra văru-său, lui Grigorie vodă; și mult îndemnându-l și maștîhă-sa, doamna tătâni-său, și musaipii lui fiind mulți, că nu să pot chevernisi într-aciașă țară a Moldovii, fiind slabă, ce sta di dzi, de noapte asupra lui numai să margă în Țara Munteniască. Și așé au rămas cu nemulțămiri dinspre Țara Moldovii.

Ce mai pre urmă mergându, precum va hi și aceștii țări, viind la vârsta bătrânéților, vremea viitoare va arăta. Că mai mulți domni din buni să fac răi, iar din răi să să facă buni, puținii să află.

Să lăsăm di acmu pre Costantin vodă și să scriem di celi străine ce s-au făcut în 2 ani pol în dzâlilé lui.

După ce au murit craiul Avgust, stătut-au leșii vo giumătate an la sfat, pi cini ar socoti să pui crai. Deci unii alegé dintre dânsii, din cinci domni să pui crai pe unul; iar alții dzâcê să aducă pi Lișinschii de la franțoj, să-l pui crai, că iaste socru craiului franțujesc și li giuruești multime de bani domnilor și multime di léfi slujitorilor de câțva ani trecut, carili să chiamă zasluga.

Socoté că li-a fi de folos c-a da oaste agiutor Franțozul, di or sta împotriva moscalilor ș-a Neamțului, când or vria să li strâce volniciia; ș-or avé agiutor și pe Turcu, că Turcu iaste la o legătură cu Franțozul. Iar di or puni dintre dânsii, n-oru avé agiutor di la nimi, și i-or strâca moscalii și nemții, când n-or gândi iei, și li-or strica volniciia.

Și la acest sfat, să pui crai pe Lișinschii, era îndemnător Iosif vovoda Chiovschii, fiind vâr primare cu craiul Stānislav Lișinschii, și cu tot niamul lui, Potoceștii.

Iar altă samă de domni lēsești să agiunsesă cu moscalii și cu némtii și trăgê să pui pe Frederic, ficiorul craiului Avgust. Și dzâcê că dintre dânsii nu-i bini, că-s sāraci, și d-or vrê să să scoali asupra lor cinéva, n-a avé ciné li agiuta. Pe Lișinschii iar nu-i biné să-l pui, că Franțozul iaste diparte, și Moscalul și Niamțul nu priimești, fiind prietin Turcului, și or vini oști moschicești și franțujești ș-or faci mari rău tare țării.

Deci stāndu așe mult la sfat, era și solul nemțesc și solul moschicesc acolo la Varșavă, și era strānsă multă oaste leșască.

Iară vovoda Iosif Chiovschii și cu niamul Potoceștii au scris pi taină la craiul franțujesc și la Lișinschii ș-au adus pi

Lișinschii fără vestie în târgu în Varșavă. Și numai într-o dzi nu l-au arătat, iar a doa dzi au și ieșit în vidială, și au și-nceput a striga Potoceștii și a i să închina lui și a dzâcê „crai nou, crai nou, crai nou, vivat!“, și atunce cu toții în grabă a s-închina ș-a-l primi de crai.

Iar solul moschicesc au eșit din Varșavă ș-au purces asupra Litvii ș-au răpedzit la oastē moschiciască, că sta gata în Smolianțca. Și-ndat-au și trecut oastē, di-au întrat în Litva, iar domnii și boerii din Litva au și-nceput a fugi din Varșavă ș-a alerga la oastē moschiciască ș-a tineva moscalii împotriva lui Lișinschii.

Iară domnii și boerii din Țara Lēșască, vâdzând că să disparte di dânsii, s-au și făcut în trii părți: unii alérğa la moscali, iar alții s-au dat în gios, în preajma Hotinului, nădejuind c-or vini turci să lé agiute, iar o samă fără domni și cu craiul Lișinschii s-au dus di-au întrat în cetatē Danțca, cu o samă de domni lēsești, așteptând să li vii oaste franțujască într-agiutori.

Dar moscalii au împlut Țara Lēșască: unii au întrat di la Smolianțca, unii di la Chiov, unii di la Riga, alții cu vastă di la Mare Balticum, și s-au dus la Danțca, și s-au tâlnit la Danțca cu câteva mii de franțoji, și i-au bătut pe franțoji. Apoi au mersu dzeci mii de moscali la Danțca și, apropiindu-să di cetate la poartă, au și aprinsu din cetati un lagum, ș-au perit mai tot acei moscali.

Iar di pe aceia, vâdzând moscalii tabăra lor, s-au și gătat cu temei oaste întemietă 40 000 ș-au mers întinsu la Gdanțca. Ș-au început a bate cetatē cu cambarali ș-au fărmat pre rău cetatē. Iar cei din cetati s-au spārietu, socotindu că n-or putea să ții cetatē. Ci-au căutat numai a faci ponturi di paci și a s-închina și cu multu dar pentru oștile moschicești ce perisă.

Și domnii lēsești cari iera în cetate încă să n-aibă nici o nevoi dispre moscali, să margă și să închiné craiului Frederic.

Și cu această tocmală au și deschis porțile, s-au intrat moscalii în cetate.

Iară craiul Lișinstii, mai înainte, când să bătē, di era încun-giurată Gdanța di moscalii, au făcut meșterșug c-un păscar. C-au mers acel păscar cu pește la acela ghinărar cari iera mai mari pe oștile moschicēsti, ș-au făcut ocaz di la ghinărariul Lis, cari era mai mare pe oaste moschicească ca să poată umbla cu 2 oameni pe mari, să prindă pește, ca s-aducă totdeauna pește ghinărariului Lis. Și credzându-l ghenărariul, i-au dat ocaz di volnicii a umbla la pește.

Deci craiul Lecinschii s-au și îmbrăcat în haine proaste, împreună cu păscariul, ș-au și purces pi apă să prindă pește, făcându-s-a prinde pește, pân-au eșit din străjile moschicēsti. Și ieșind la marginē, la un satu, au și nemērit niște căzaci di donți umblând pentru hrană. Iar Lișinschii s-au și supt pe un cuptor, făcându-să bolnav. Ș-audzind căzaccii gemând, nici în casă n-au vrut să între, temându-să de boli.

Iar Lișinschii au făcut cum au putut ș-au mărșu pân-în hotarul prusesc. Și agiungând în hotarul prusesc, n-au putut să să mai tăinuiască, ce au căutat numai a spunii. Și oblicind craiul prusesc, l-au și luat la sinē în dragoste, și de toate ce-i trebuia îi da și ca pi un crai îl ținea. Numai în pază sta, ca să nu scapi nici într-o parte; căci iaste colēgatur Niamțului și prietin Moscalului. Și au rămas acolea. Precum va mai fi, vreme va arăta.

Iar moscalii, după ce au așădzat Gdanța, au lăsat oaste puțină pe marginē, d-or vini niscăi franțozi, să să poată apăra. Și ceia oaste s-au înturnat iarăși în Țara Leșască, asupra leșilor. Pe unde găsea obuzuri lēsești, să tot bătē și-i tot biruia pre leși.

Atunce s-au și coborât și craiul Frederic cu oaste din Sacsoniia, cu sași ca la 30 000 oșteni, la Varșavă. Și ghinărari anumi era: Lis și Bero și Zagrațchii și Hesenburgii și Cotuș Minuh și Masurlis și Vejbah.

Aceste ghinărari era ciniș cu obuzul său, câte 15 000–20 000 di moscali la un obuz, oșăbit di căzaci și de donți și de sași.

Iară leșii, pân' la o vreme, tot umbla din loc în loc și nu s-închina moscalilor, nădejuind ca doară li-ar vini agiutor di la franțozi și de la turci. Și pre unii din leși boțându-i moscalii, au trecut și olatul Hotinului. Iar turcii nu li da agiutor, căci să bătea cu cazilbașii, or nu să putē încrede în leși, fără câtu au trimis puținii spahii și un soltan la margine, la Hotin, de sta di pază, să nu facă vun meșterșug Hotinului.

Și așe au stăut lucrurile amestecate 2 ani. Și vădzând leșii că n-au nici o nedejde ș-agiutor nici di o parte, au începutu a s-închina, pân' s-au închinat tot la craiul Frederic, ș-a-l primi crai. Iar pe craiul Lecinschii, cu tocmală l-au trimis Prusul pe apă la ginerele său, la franțozi.

Deci și craiul Frederic i-au priimit cu dragoste și i-au boerit cari nu era boeriți. Și au pus hatman coroni pe Iosif voevoda Chiovschii, cari era timiială zorbalăcului cel mai mari, și hatman polni pi Branitchii și hatman vilchi litovschii pre Ragivir și hatman polni de Litva pe Vișnovetchii. Și au rămas lucru pân-acmu așe, pân'la let 7244 (= 1736), feurar 1.

Iar moscalii au rămas ca la 30 000, și ași ca la 20 000 în Țara Leșască; iar alți moscali s-au dus în gios la Poltava, în prejma Azacului. Că hanul s-au rădicat di-au purces cu toată putere din Crâmu, să margă pi la cercheji, să triacă munții asupra cazilbașilor pi la Dervent. Și prindzând de veste cazilbașii, nu i-au lăsat să triacă, și au zăbăvit toată iarna acolo, pi la chercheji. Și cât au zăbăvit la cherchezi, au început a face mistectături și tulburări în hăniele cele de suptu Moscu, ce-s la Căzan și la Hastrahan, a-i pune hani și bei și lacumiți. Și s-au întorsu iarăș innapoi la Crâm.

Ce și moscalii încă stau mulți, boțiți la marginea lor, în preajma lor. Numai hanul, de toamnă, când au trecut spre

cercheji, au fost can stricat tătarăi niște sati moschicești pi margine trecând.

Iar moscalii, după ce au sosit la margine s-au vădzut ace stricăciuni di tătari și acele mestecături și tulburări ce au început a face în hăniele lor, n-au mai putut răbda, ce au lovit și ei vo 20 și mai bini di sati tătarăști, cari trăesc pi di încolo di Azac, și le-au pus tot supt sabiie.

Apoi s-au pornit o samă di moscali cu căzaci să marg-in Crâm. Și pe câmpii Crâmului i-au apucat o iarnă gre, cu mari vicoli, și li-au perit mulți cai și oameni. Ce n-au putut să mai margă și s-au întorsu înapoi, la marginea țării lor, pe la Poltava, pi la Harhov, di erniadză pân-în primăvară. Ce sa va mai alegi di primăvară, vremea va arăta.

Cazâlbașii încă într-acești 2 ani pol a domniii lui Costandin vodă s-au tot bătut cu turcii pre rău. Că în anul 7242 <= 1734>, au bătut cazâlbașii pe turci, de n-au scăpat unul, că-i botîsă la o marginé. De o parte era târgul Bagdatul și di altă parte era apa Efratului, de nu pute să fugă turcii nici într-o parte; că-i încungiurasă de toate părțili, di n-au scăpat mai nimi.

Atunce au perit și Topal pașe și câțva pași. Topal pașe cari fusesă mai înainte vizir și era saraschier pi ace oaste.

Iară la văletul 7243 <= 1735> rădicat-au turcii mulțimé di oaste, ca la 200 000–300 000 di oaste di-au purces iară asupra cazâlbașilor. Și au pus sarascher pe Chiprului, și cu vo 30 de pași, cu mulțime di tunuri.

Iară cazâlbașii s-au așădzat cu ordiia lor acolo între 2 munți pe un șes. S-au făcut 2 meteredzi nu diparte unul de altul, cât să poat-agiunge cu sinéții. Și-au făcut lagum în meteredzul din frunte, iar în cel dinapoi meteredz n-au făcut lagumuri. Și s-au tocmît oaste, pedestrimea, în méteredzul cel din frunte cu lagumuri s-au rânduit o samă di oaste călărimé sprintină pe de

amândoa părțile munților, supus. Iar turcii, cum i-au vădzut pi cazâlbași, s-au slobodzit cu mari năvălire asupra lor.

Dar cazâlbașii s-au făcut a fugi înapoi, de au lăsat meteredzul cel cu lagum, di-au intrat turcii într-însul și iei au intrat în meteredzul cel dinapoi.

Și așe, cum au început a să bate, s-au și aprinsu lagumurile s-au început a arunca pe turci. Și după ce s-au potolit lagumurile, îndată s-au și slobodzit cazâlbașii în turci a-i omori pe cari mai scăpasă di lagumuri; iar cari pleasă fuga din ordiie îi prinde cazâlbașii cei supus de pi supt munți, di-i lua pe tot de grumadz.

Dintr-atâta somă di oaste ce fusese di-abè au scăpat 1 000–2 000. Și au perit sarascheriul Chiprului și tot pașii cât au fost într-ace oaste. Și vo 200 di tunuri au luat.

Cetătilé toate ce li luasă turcii în trecuți ani di la cazâlbași acmu li-au luat cazâlbașii toate înapoi. Și acmu îmblă turcii de să roagă să facă pace, dar încă nu s-au așădzat pân-acmu. Ce precum va mai lucra vremea, va arăta la rândul său.

Fost-au dată pitaină agiutor împărătiasa Moscului 40 000 moscali cazâlbașilor, cu ghinăriariul Lis și cu portul schimbat cazâlbașești. Și turcii nu știia nimic di acel agiutor. Și mai mult moscalii spărge temeul turcilor pe pedestrimé, iar pi călăriméa turcilor cazâlbașii îi bate mai rău. Și multu s-au învățat cazâlbașii la focu de moscal a da.

Frânțozul, vădzând că nu priimăsc moscalii pre socru-său Lișinschii crai în Țara Ieșască, și cu nemții, s-au dat coate cu Turcu să-nciapă el gâlciavă la nemți, și Turcul să de agiutor leșilor împotriva moscalilor. Deci au și sculat pe craiul Șpaniia fără veste cu oaste și s-au coborât în Italiia di-au luat câteva cetăt din Anapolé, cari le ține Niamțul.

Dar Frânțozul a pornit oaste asupra Niamțului, ca să margă în Sacsoniia, și n-au putut mergi, că nu l-au lăsat Neamțul. Și s-șu și lovit o samă di oaste în câteva rânduri. Și uniori bate

Niamțul, și uniori Frantozul; dar tot mai mult bătē Niamțul. Numai temeiul oștilor nu s-au lovit niciodată, că nu cuteza nici ceia parte, nici ceia.

Iar în anu 7243 <= 1735> au mersu și 30 000 moscali agiutoriu Niamțului, foarte oaste bună aliasă, cu ghinărariul Lis, caria fusesă și la cazâlbași. Și iar așē s-au bătut într-acest an câte o samă di oști. Dar temeiul tot nu s-au bătut, fără cătu singuri moscalii s-au bătut cu o samă di franțozi, și i-au bătut pre rău pre franțozi. I-a cari oaste, capetile franțuzești, vădzând ace groznică bătai, au scris cărți la craiul franțuzescu să facă paci, să nu să mai bată, că oaste moschiciască iaste un nărod pré tari, nu pot nimic să prindă cu dâșii la bătai. Di s-or mai bate, poate să istovească pe toată oaste franțuzască.

Ce acmu stă papa di Râm și cu alte crăii tari ca să-i împaci pi Niamțu cu Frantozul. Ce precum s-a alége, vremea viitoare va arăta.

Aceste toate s-au făcut în 2 ani pol în dzâlile lui Costandin vodă. Iar la ce s-ar mai alegi înainte s-or scrii la rând, la domniia lui Gligoriiē vodă.

A DOA DOMNIE A LUI GLIGORII GHICA VODĂ,
VĂLET 7244 < = 1735 >, DECHEMVRIE 15

Și după ce-au vinit în Eși în scaun, să arăta vesel, cătră tot boerii cu dragoste. Numai i să cunoștē fata, că-i parie pre rău, și i-i rușiné, unde l-au scos vāru-său din Țara Munteniască. Ș-au și-nvātat de au mersu boerimē toată la gazda capigi-bașii cari viinīsă di-l puses-în scaun, di-au făcut marē jalobă c-au pustiit țara Costantin vodă și cu grecii lui, făcând multe obiceiuri reli.

Ș-a triē dzi au și pornit pe capigi-bașē în grab', ca să margă și să pui și pe Costantin vodă în scaun în București. Că vinīsă numai un capigi bașē la amāndouă domniile să li mute și să li

aședză. Și Costantin vodă aștepta pe capigi bașē pe drum; nu-ntra în București pân-a nu sosi turcul să-l pui în scaun.

Deci cum au pornitu pi capigi bașē din lasu, n-au trecut patru, cinci ciasuri, ș-au și închis pe 2 boeri, anumia pe Sandul Sturdze vornicul, cari fuses-în domniia dintâi pre drag lui Gligoriiē vodă și-l ținusă la marē cinste, și pe Toader Păladi visternicul.

Deci visternicului Păladi îi da pricină pentru catastijeli țării și izvodilē, că li-au luat toatē Costantin vodă, și n-avē pe ce îi lua sama. Iar vornicului Sturdzii era mai mare și mai grē închisoarea și scârbă, arătându-i vină că i-i rudă și l-au ținut că-i a lui, și l-au îmbogățit în domniia dintâi, și l-au cinstit mai mult dicât pe alții, și l-au avut de credință bună.

Iară iel, când au scris Grigoriiē vodă din Țara Munteniască la dânsul și la alți boeri moldoveni să fug-în Țara Munteniască și i-au poroncit într-atâte rânduri, iel n-au vrut să primască să fugă, ca alții, ce încă au stătut el altora pricină să nu fugă. Că-i dzăce vornicului Sturdzii: „Di-ai hi fost îndemnător tu, și n-ai hi fost pricină să-i poprești, și aț hi fugit, eu astădz n-aș hi fost mazâl din Țara Munteniască și aș hi și acmu în Țara Munteniască domnu. Și Costantin vodă ar hi fost mazâl, dar nu ieu; că-n Moldova era să vii Mihai vodă.”

Deci Sturdze rămăsēsă la mari groază și greu; s-apropiesă cumpănă vieții. Numai s-au tâmplat, nărocul lui, un patriiarhu mazâl di la Țarigrad, anumi Paisie, de vinīsă cu Grigoriiē vodă aice în Eși. Ș-au stătut di dzi, di noapte cu rugămintē, și cu mari greu, după ce au trecut o săptămână, l-au ertat.

Socotiț acmu, fraților boeri, hirile domnilor! Să potrivești cu linul mărilor și cu sâninul ceriului. Când nu gândești, să tulbură mările și ceriul nuoriadză.

Așē sint și hirile domnilor. Când trage omul nedejde de bucuriie, atunce vine la scârbă. Precum era măcar acest Sturdză, la domniia dintâi, marē și tarē, ca un leu asupra tuturor: ce vrē

iel și ce dzice iel, aceia făce și Gligoriiie vodă; iar acmu la cât vinisă! Care să pomenēști puterea lui ce avē la domniia lui Gligoriiie vodă înapoi.

Iară când au fost a patra dzi, după ce-au șădzut în scaun, au boerit boerii după obicei, anumi: pus-au pi Costantin Costachi sin Gavrilică vel logofātu, iarăși cum au fostu logofātu, pi Iordachi Cantacozino vel vornic din Tara de Gios și pi minē, Ioan Neculce, iarăș vel vornic di Tara di Sus, pi Costantin Psăolus hatman, pe Grigorașco vel postelnic, grec tarigrădan, din toț grecii acestor 2 domni, el mai bun și mai înțelept și cilibii, nămai tot hire de grec. Precum iaste hirē mai ales de lup decât de dulău, așē și el nu iaste lup, decât să pricepe mai mult dulău decât de lup. Nămai nu avē prē multă treceri la stăpân, după cum îi era slujba bună și omenie.

Pus-au pe Iordachi Pășcanul Cantacozino vel spătar; pe Gavril Costachi Gavrilică vel ban; pe frati-său Toader vel păhar-nicu; pe Costachi Razul vel visternic; pri Lupul Gheuca vel stolnic, prie Alistarhu vel comis. Acește au fost boarii lui Gligoriiie vodă în a doa domniie.

Iară după ce s-au așădzat boeriile și s-au mai curățit de calabalăcuri, au stătu di au scos banii stiaului, grei bani pi toată țara. Și au scos dăjdi pi boeri mazăli, și pi popi, și pe mănăstiri, și au ruptu testamentul ce făcuse Costantin vodă cu blăstăm.

Și au scos și cărcimărit, câte cinci lēi de cărsmă în toată țara. Și iară au stricat blăstămuli ce iera făcut mai înainte, să nu dea.

Ș-au ales boeri, ș-au pornit pi la ținuturi cu banii stiaului, din dzi întâi a lui ghenar, cu mare sirguală și grabă di bani.

Și bine n-au trecut ghenar, să istovască zloțașii banii stiaului, au și păzât în luna lui februar di au scos văcărît câte un leu di cal și câte un zlot di vită, iarăși cu mare grabă.

Atunce să tâmplasă Costantin Costachiie Gavrilică, ce să poriclea Negiel, că avē un negel în nas din naștere, cari ieria

logofātu marie și era cu zlotăria la Suciavă. Și mergând la mănăstirē la Suceviți, sosind într-o simbătă sara la mănăstire, în 28 di dzăli a lui feurar, au șădzut cu igumănu și cu alti mazăli la masă, di-au mâncat bini sara. Iar când au fost dispredzū, s-au sculat să margă la biserică duminică diminiată. Și n-au apucat să agiungă în biserică, și l-au și lovit o ametală, di-au cădzut gios în mijlocul mănăstirii. Și luându-l ficiorii în brată, deabē l-au dus pân' la chillie, și peste un cias au și murit.

Apoi l-au adus slugilē lui la Iași, și i-au eșitu vodă înainte și cu toată boerime, și l-au îngropat la Mitropolii, afară, lângă ușe bisericii, c-așē ș-au poftit iel, să nu-l îngroape în biserică.

Și mari cinste i-au făcut la-ngropare; și mai mulți oameni străga „Dumnedzău să-l erte“ dicāt „să nu-l erte“. Că măcar că era om mănios și zavisnic asupra unora, după cum is pizmătari niamul Gavrilicăștilor, dar avē unili și lucruri bune. Că era om și harnic, nici mitarnic sau lacom, și era și om libovnicu, ospătători.

Dragă-i iera cinstea, și mai aliasă dicāt toate era ce mai bună, că să punea tari în prici cu domni și cu alții pentru țară. Sta di să price, ca să nu o jăcuiască. Pentru aceia nărodul mai mult străga „Dumnedzău să-l iarte“.

Și noă încă ni să cade, celor ce om citi, di vremi că sta pentru țară cu bini, să dzăcim „Dumnedzău să-l iarte“. Că boeriul cari stă cu binē pentru țară di să puni, macar di-ar vini și la primejdiia vieții, i să cade de la ace țară și di la peminteni a-i da mai multă cinste di laudă, dicāt de hulă.

Făcutu-i-au și giupâneasa lui, unde l-au îngropat, mormânt di piatră frumos, ca să rămăe di pomeniri.

Iar în locul lui au pus pe Donici Darie logofātu mare, care fusăsă și mai în trecut ani.

Iar când au fost în luna lui april, în săptămâna cea mari, în post la Paști, n-apucas-a istovi nici banii stiaului, nice văcărîtu bini, ș-au și scos și hărtii greli, de nu putē oamini nici

la biserică să margă, să-ș cati de sufletu, să să pricistuiască, sau la Paști să păscuiască, ce păscuia pin păduri, cu ferăli sălbatici, ascundându-să, săracii, di hârtii.

Făcut-au tot atunce salohori și cară la Vozia. Scos-au atunce di-au datu mazălii și cai împărătești: în doă rânduri 400 cai.

Rânduit-au tot atunce, în luna lui mai, și oameni să mai și scoată lemnul la Cartal pe Dunări, să facă pod. C-au început a umbla să strâci pace moscalii cu turcii. Ce precum s-a alége di acest lucru, s-a scrii înaintea, la rândul său.

Toati aceste nevoi mari într-acești cinci luni să botisă totodată pi țară.

Și era prè cu greu oamenilor, că de iarnă vitele murisă, și de pâne pe multe locuri ducè lipsă, că nu rodisă de anul trecut. Și neguțitorii cu datorie, simțindu de nepace, nu da un ban cu datorie nimăru. Și zlotășii avè dispre domnu mari scârbă de zapciilăcu. Ce să mira bieții oameni ce s-or face capetele. Că să fugă n-avè încotro, numai în codrii, de răul zlotășilor.

Iar piste vară, viind viziriul la Cartal, la Dunări, ieșit-au ialoviță pi țară, di 2 ughi, ce iera în visterii la banii stiagului o ialoviță, și 2 pile de pâni. Așijdere și alte pile, di ughiu pilă, ce li-au dus la Hotin. Așijderea și alt rând di pili di ordzu grele, câte 2 pili la un ughiu, și cinci civerturi.

Aceste toate li-au dat într-acest an a domniiei, mării sale lui Gligori vodă.

Să lăsăm acmu aceste ale țării și să începem de altile străine.

Viziriul viindu la Dunări, la Cartal, neavându pace cu Moscul, precum s-a scrie înaintea la rândul său, au trimis bani lui Gligori vodă să facă oaste muldoveni. Și Gligori vodă au trimis pe supt munte, la Câmpul Lungu, la Vicov, la Berghem, de-u strânsu de cei oameni tineri, cu sineță, ca vo optu sute, de le da bani și tain, de i-au ținut la Eși toată vara.

Gligori vodă tot nu uita rușine ce i-au făcut vâru-său Costantin vodă, de l-au scos din Țara Munteniască. Ce tot să

zavistue amândoi la Poartă de să pârâe unul pe altul, ca să-ș de peste cap unul altue.

Iară cându au fostu mai despre toamnă, viniè veștii bune lui Gligori vodă de la viziriul, purtându trebile frate-său terdzi-manul. Și i-au vinit și poruncă să margă la viziriul la Cartal, arătându în vedială că-l cheamă la sfat. Deci îndată s-au și gătit, cu mare pofală și bucurie, și au și purces cu taină, să-l puie domnu în Țara Munteniască.

Iar Costantin vodă, simțindu de lucrurile lui Gligori vodă, au și răpedzit pe vâru-su Mihălachi spătarul la Tarigrad, la muftiul și la căzlar aga și la alții de curtè împărătiască, și s-au tocmnit trebile bine de la împărăție. Și au trimis și alți boeri la viziriul, cu multe vorbe proaste asupra lui Gligori vodă, la viziriul și la hanul.

Cându au sosit Gligori vodă la viziriul la Cartal, bucurie s-au schimbat în voe ră, cu lucrurile străcate și încă și în scârbă mare dispre hanul. Care, cu multă cheltuială de mari sumi de bani au dat viziriului și hanului și abie s-au aședzat lucrurile dispre amândoi părțile, de-u vinit iar înapoi în Eși, la scaunu-ș. Și i-au poroncit viziriul să-ș caute Țara Moldovii, să o stăpâniască bine, să nu o răsipască, iar de Țara Munteniască să-ș aședze, să nu mai înble mestecându, c-apoi nici în Moldova n-a hi, și va petrece mare urgie.

Așè sintu prieteșugurile turcilor; cini dă mai mult, acela-i mai prieten și mai bun.

Costantin vodă, fiindu aice domnu în Moldova și înțelegându de Mihai vodă că i-i giuruită domnie la munteni de viziriul, au înblat la Mihai vodă de s-au legat cu prieteșug și s-au logodit pe o sor-a lui cu un ficior a lui Mihai vodă, ce era mai mijlociu, anume Ștefan. Iar pe de altă parte au înblat capichihăile lui Costantin vodă la căzlar aga și la muftiul.

Și când s-au trezit Mihai vodă, s-au trezit numai cu giuruința, că Costantin vodă l-au amăgit și-au luat domniia la munteni, și Gligorii vodă aice, precum scrii mai sus.

Și iar, după ce s-au dus la munteni, Costandin vodă scriia la Mihai vodă cum că nu-i pricina di smintială dispre dânsul, și-i dispre Gligorii vodă, și el să țină di ace logodnă cu soru-sa și să gătiadză di nuntă. S-au pornit boeri la Țarigrad să ia pi ficiorul lui Mihai vodă, pi Ștefăniță, și să-l ducă în Țara Munteniască, să de pi sor'sa.

Iar Gligorii vodă di aice din țară, nu s-au lăsat cu atâta, ci-au tot păzit di-au scris cu taină la Mihai vodă, di-au stricat cu sora lui Costantin vodă, și-au luat pi o fată a lui Psăolus Costantin hatmanului, frate cu chiurce-basei. S-au mai făcut și altă logodnă, cu fata lui Mihai vodă ce mai mari, s-o dă după ficiorul lui Gligorii vodă cel mai mari, după Scarlatu. Și ficiorul lui Grigoriie vodă era di 15 ani, și fata lui Mihai vodă di 25 ani. Deci când au agiuns boerii muntenesți la Țariigrad pi uliță, iar nunta ficiorului Mihai vodă giuca, au luat pi fata lui Costantin hatmanului. Deci Costandin vodă au rămas la mari rușini.

Apoi Costantin vodă nu s-au putut lăsa rușinat și au jăluit la Poartă pi Mihai vodă, și i-au întorsu cheltuiala 80 pungi bani. Și-ncă au îndemnat și pi niște datornici a lui Mihai vodă di l-au părât. Și-ndată au închis pi Mihai vodă, di-au rămas și la închisoari. Ce s-a mai lucra, vreme viitoare va arăta.

De merat lucru iaste di Mihai vodă, domnu bătrân, și cu ce minte și hărnicii îl știam că iera! Și acmu 10 ani, di când s-au mazilit, i-au stătuț nărocul, săracul, tot împotrivă, di-au rămas tot amăgit și di o parte și di altă. Iar mai înainte era el putincios să amăgiască pi alții, iar nu alții pi dânsul.

Numai poate Dumnedzău s-au mâniet di i-au luat darul. Dară Dumnedzău, cum s-a-ndura cu mila sa, va faci.

Dzice Hristos la Ievangelii că, dacă s-a înpuți sare, bucatile cu ce s-or săra? Trebui să socotim și noi aciasta, că di

vremi că cei mari, stăpânii noștri, îmblă amăgindu-să unul pi altul pentru lăcomiia și cinstea aceștii lumi și calcă pravilile și legăturile cu giurământ celi adivăraté, dar noi, cești mici, vădzând pi cei mai mari, cum li vom ținea, sau cum ne va da Dumnedzău biné sau spori sau bișug? Numai iarăș înainte, cum a fi mila Sfinții salé, ni-a-ndrepta.

Să lăsăm di acmu domnié a doa a lui Gligori vodă și să scriem di celi streine ce s-au făcut în dzălilé lui.

Pân' la vălet 7244 <= 1736> mart s-au și pornit moscalii, o samă la Hastrăhan și la Căzan și la alte hânii tătarăști, ce sântu supt ascultarea Moscului, întâlegând di celi fapte ce-au făcut hanul Crâmului, di să burjului-asupra Moscului, di i-au bătut și i-au supus iarăș cum au fost suptu Mosc.

Iar o samă di oaste, moscali, căzaci, calmâși, s-au pornit cu Les ghenărarul asupra Azacului; și o samă di moscali și iarăș cu căzaci și cu zaporogeni, cu Minih ghenărar, s-au pornit asupra Crâmului.

Deci cei moscali cari mersesă la Azac au încungiurat Azacul și au început a-l bate. Și căzacii și calmâșii cari era cu dânsii au început a bate și-a tot tăe pe nohăii ce trăesc pe dencolo di Don.

Întălegând turcii, au și pornit pe căpitan pașe cu câteva galioané, cu leventăi, ca s-apere Azacul.

Și aproapeindu-să de Azac, au eșit un soltan cu nohai care era pe de ceia parte di Don. S-au sfătuit soltanul cu căpitan pașe, de-u eșit levincii afară din galioani pe uscat și-au purces asupra moscalilor împreună cu soltanul. Și, dându bătai, așe au bătut moscalii pe turci și pe nohai, cât abe au scăpat putânei di au fugit în Crâm cu căpitan pașea.

Iară tătarii di peste Don, cât n-au perit, s-au răsăpit; unii s-au închinat la moscali. Și-apoi locul cel di ceia parte di peste Don, cât îl țâné tătarăi, l-au supus peste tot. Și-apoi Les ghenărarul au stătuț prenpregiurul Azacului pân' la iuli.

Și vădând turcii și tătarâi și pașa din Azac că nu le mai vini agiutor, au închinat cetate moscalilor, și moscalii au slobodzât pe turci, di s-au dus la Tarigrad cu pace.

Iar Les ghinărarul moschicesc, după ce au luat Azacul, au așădzat o samă de oaste în Azac, și în olatul Azacului, pe tătari; și s-au sculat, împreună cu hanul calmășăsc, și s-au dus la Crâm, la cei moscali.

Minih fertu-marșalic și cu căzaci și cu donți s-au sculat de la Poltava și au purces și ei asupra Crâmului, iar în luna lui mart. Iar hanul, cu toată tătarâme și cu turcii ce iera în Crâm, li-au ieșit în tâmpinaré pre câmpii Crâmului. Și așé da năval-în toate dzilele moscalălor.

Iar moscalii tot s-apăra, nici să mera, numai s-apăra den tunuri, pân' ce au început a s-apropiè de poarta Crâmului. Iar când au fost la poarta Crâmului, așé li-au dat tătarâi un chiot cu năvală, cât părea c-or treci peste moscali. Și-au perit mulțime de tătari acolo.

Apoi tătarâi, neputând sprejini, numai li-au căutat a-i lăsa în Or pre moscali. Iar moscalii au început a bate Orul den puști și cambarale. Îl îndesé 2 dzili iar când au fost a triè dzî noapte, tot da năvăli la poartă vârtos, di-au aruncat 180 cambaralé.

Iar o samă dintre dânșii s-au furat noapte s-au sărit preste șanțu, pre unde nu să păziè tătarâi și turcii. Și-n faptul dzuâi așé i-au lovit moscalii pre den dos și ceia pre den față, s-au dobândit cetate Orul în luna lui mai. Și au perit și atunce mulțime de turci și tătari.

Și după ce au luat cetate Orul, au intrat înluntru s-au început a lua târguri și cetăți, ș-a arde, ș-a prăda. Și pe urmă, precum s-au scris mai sus, vinit-au și ghenărarul Les, cu hanul calmășăsc, în Crâm, de prăda și ardé și ii. Pe unde găsie robi, pe cei bătrâni îi slobodzie, iar pe cei tineri îi făce oșteni. Mai bine de 50 000 robi au luat.

Iar hanul tătarăsc au fugit cu o samă de tătari, cu cât au putut scăpa, înluntru, diparte, și n-au vrut să să închine. Și cu cine mai putea, strânge turci și tătari, de tot zahăe câte o aripă moschiciască, de nu să pute lăți. Apoi au trimis Minih fertu-marșalic o samă de oaste moscali din Crâm la Cunburul.

Iar tătarii den Bugiag, fiind strânși toț la Vozăia, di ceasta parte di Nipru, au ales o samă de mărzaci și cu 12 000 de tătari di i-au trecut di ceia parte de Nipru. Și i-au învățat să margă în preajma porțai Orului, doar ar putea găsi niscarva zahară moschiciască, să o străce, neștiind că vin moscalii la Călbur.

Și purcegând tătarii pe cânpii Orului, nu departe de Culbur, au vădzut coborându-s-într-o vâlcè vo trii sute căzaci, care merge înaintè oștii moschicești. Și neștiind tătarii di cee oaste, s-au și slobodzât să-i è în unghi, ca niște ulii, pe acei puțanei căzaci.

Iar căzaccii acei au începutu a s-apăra, pân' s-au ivit și moscalii de peste dial, cei mulți. Și cum au vădzut pe tătari, cum s-au și slobodzât asupra lor a-i goni ș-a-i tăè, pân' la Culbur, căzaccii pe tătari. Unii da în Nipru, să scapi înot, și s-înneca; alții îmbla să între în vasă, să triacă să scapi, și să înneca, că-i boțăsă căzaccii dinapoi și-i tot tăè pân' ce au sosât și ghinărarul cu moscalii și au poroncit să nu-i mai tai.

Și i-au luat de grumadzî pe toț cât nu perisă și li-au luat și armili toate și hainile, di au făcut o movilă di armili lor și li-au dat foc. Iar pre dânșii i-au petrecut pé supt sabii, a doi moscali și i-au slobodzit să margă în Bugiag, să spui celorlalti tătari.

Ca vo 1 000–2 000 i-au lăsat vii; iar ceialalti au perit toț, cu tăet, cu înnecat. Mai mult de un tătar n-au scăpat de ceia ce au dat înnot. Ceialalti toți s-au înnecat.

Apoi s-au apropiet de Culbur și au început a arunca bunbe și a da din tunuri. Și îndată s-au închinat. Și cum s-au închinat turcii, cum au căutat vasă și i-au slobodzât pe toț cu paci, de au trecut la Vozăe, dzăcând că „noi cu turcii avem paci, iar cu

tătarii avem gâlciavă. Așe să spui pașii de Vozăe, să șad-în cetate fără grija.“

Și s-au și apucat di au tocmît Culburul. Și avè răspundetii ghenărarul din Culbul cu pașe de Vozăe, di trimite unul la altulu daruri.

Iară după ce au vinit la luna lui avgust, lovit-au o moarte rea pre moscalii din Crâm, de murea câte 300—400 pre dzi. Și să bolnăvisă pre rău. Uii dzăc să le fie otrăvit apele, cât n-au putut să stè în Crâm. Și au lăsat Crâmul, și au eșit o samă spre Nipru, di s-au pusu pentre Nipru și-ntre Buh, iar o samă spre Poltava. Și au ieșit și cei den Culburu, și s-au dus și aceia la cei de la Buh. Și stau pân-acmu la noemvrie tot pé marginea țării lor: unii pre la Poltava, unii pre la Harhov, unii pre la Săci. Iar din Azac n-au ieșit; tot îl ținu.

Iar turcii s-au spăriat prè taré. De multă vremi sta hămeit; că să temè împărăția de zorbă, să nu facă inicerii.

Apoi s-au pornit vizirul di-au eșit la Udriiu, și de acolo au vinit la Dunări, la Cartal, și au făcut pod preste Dunări. Și au trecut o samă de oaste cu inicer aga și c-un sarascher la Tighine, și o samă la Hotin. Iar vâzărul au șădzut tot de ceia parte de Dunări, pân' la noemvrie, și umbla să facă pace, agiungând la Niamțu și la franțozi.

Și nu s-au putut așădza cu Moscul, că cerè Dunăre, și Turcu nu da nici Azacul, și olatul lui să-l lasă. Și la noemvrii, vâdzând că nu să pot așădza de pace, au lungit să stè oștile așe peste iarnă cu pace pân' la mai; ori să facă pacie, ori să să bată. Viziriul ar hi dat poate ce cerè moscalii, dar inicerii nu priimè să dè.

Iar după ce au eșit moscalii den Crâm, triimis-au viziriul di-au schimbat pre hanul, pre Aza Chirie cel bătrân, și au pus han pré un ficior a lui Adăle Gherii cel rău. Numai ședè în Bugiag, că în Crâmu pân-acmu nu putè să margă, că să temè de căzaci să nu-i iasă înainte, ce șidè în Bugiag.

Și el pre solul moschicesc l-au slobodzit, di-au mersu cu pace la țara lui. Viziriul încă au mersu la Baba, să iernedză până la mai, cum au așădzat.

Nemții încă au răspunsu turcilor că, de n-or face pace cu moscalii măcar că iei au paci, dar agiutori or da moscalilor, după cum au dat și moscalii agiutori nemților, când s-au bătut cu Franțozul. Și s-au strânsu multă oaste nemțască peste Oltu, la Dunări, de sta gata.

Niamțul încă s-au împăcat cu Franțozul. Câteva cetăți den Anapole au dat și Niamțul cnezîe Liutarenghii Franțozului, să șadă și s-o stăpâniască socru-său Lișinschiie. Și Leșinschiu să de pacé Crăiui Leșești, s-o stăpâniască Frederic cu pace pe Crăiia Leșască.

Leșii iarăși au făcut săim la mai, și așe au priimit pre Frederic toți de crai. Și au și ieșit toate oștile străine dentr-însa, și moscalii și Sasul. Și au răspunsu că iei cu Turcul au pace și n-or strica pacea, că țara lor iaste aproape de turci, și nu pot să să bată. Și craiul, vâdzând așia, s-au dus la Sacsonie, având trebile lor.

Iar hatmanii amândoi cei mare, și a coronii și a Litfii, s-au tras spre Ocraina cu toate oștile, de stau să iernedză. Că au vrut tătarai să margă să prade Chiovil și, vâdzând că nu pot să răzbiască de moscali, au prădat multe sate leșești den Ocraina.

Apoi căzaci de la Sici iar s-au făcut tâlhăret 1 000—2 000, și iar nu mărgu la Bugiag, ce pradă Ocraina leșască pre la Nimirova.

Deci hatmanii leșăști, vâdzând așe, s-au așădzat pre la Nimirova, di-au șădzut câțva vremi, apoi au lăsat rămentari, și ei s-au dus pre la casale lor.

Iar cazâlbașii, în cestu an, n-au avut bătai mari cu Turcul, că să rădicasă zorbă la cazâlbași, că să rădicasă viziriul asupra șahului. Și-apoi l-au bătut șahul pre viziriul, și-au perit viziriul.

Turcul umblă să facă pace cu Cazâlbașul și dă mulțime de bani șahului să facă pace: cum dă și Moscului și Niamțului, așe giuruești și cazâlbașilor. Numai au răspunsu Cazâlbașul că nu poate să facă pace pân' nu s-or împăca cu Moscul.

Început-au și vinițienii a pomeni de Morii la turci.

Aceste toate s-au făcut într-acest anu, la vâlet 7244 <= 1736>. Iar de acmu, ce s-a mai înnoit la let 7245 <= 1736 >, de la noemvriie, s-a scrie la rândul său, înainte.

Iar la velet 7245 < = 1737 >, Cazâlbașul s-au așădzat cu Turcul. N-au făcut oștire nici Niamțul cu franțozii într-acest an. Iar turcii, de iarnă, s-au dus o samă cu hanul cel nou în Crâm, și din Crâm s-au luat fără veste ș-au lovit despie Harhov, dispre slobodzâe, di-au făcut mare stricăciuni, pân-a prinde moscalii de veste. Iar după ce au prinsu de veste moscalii, abe au scăpat cu fuga hanul, di s-au întorsu în Crâm.

Așijderea de la Tighine încă au purces vo 2 soltani și 2 pași cu vo 30 000—40 000 de tătari și 30 000 turci, și au purcesu în Țara Căzâciască di-au trecut Niprul pre la Perevolosina. Și așe au dat Dumnedzâu de i-au chevernesit de bini, că i-au încungiurat, de n-au scăpat nici un turcu. Cât n-au perit, i-au luat pre toț de grumadzi.

Și tatarâi, după cum li-i obicei, de nu stau la războiu, fugând la Nipru, la trecătoare, fiind ghița slabă, s-au rumtu, și câți nu s-au înneecat, i-au luat căzaccii pre toți de grumadz. Și au prinsu 2 soltani și trii pași și i-au dus robi la Moscu, vii, nevătămăți.

Așijderea dup-aceste, în urmă, au fost mersu un soltanu cu o samă de tatarî și turci. Dacă s-au apropiat de Nipru ș-au vădzut pe ceia tătari și turci ce au pățit, n-au cutedzat să margă, ce s-au întorsu înapoi, prădând pren Țara Ieșască, dzăcând că-s satele moschicești.

Aceste s-au făcut într-această iarnă, let 7245 < = 1737 >. Aceste bogate nevoi s-au făcut în Moldova, cari cu condeil

mieu nu poci să lungesc: civeturi, hârtii, vâcărît, pili, ialovită, greli podvodzi de fân, de lemnie, fiind oaste turciască pre aicē, așădzată la Cartal, la Dunări, di-au ernat.

Iar dac-au trecut iarna, tot într-acesta an, de primăvară, trimis-au leșii omul lor la Poartă pentru ace robiie ce au făcut tătarii. Că iei știu că au pace cu dâșii, și câți robi au aflat i-au luat pre toți înapoi.

Trimis-au și turcii un sol de a lor la leși, la craiul Frederic, di i-au dat titluș de crăiie și cu daruri, poftindu-l să aibă pace, cum au avut și cu tată-său, Avgust crai. Și Frederic au priimit prieteșugul. Și s-a întorsu la țara lui.

Triimis-au turcii pre raiz-afende și 2 turci maré și pre Alixandru terdzimanul, fratele lui Grigorie vodă, și pre solul nemțesc care era sol la Țarigrad, di-au mârșu la Nimirova ca să facă pace.

Triimis-au și moscalii dispre parte lor 3 cneji, anumi Șefer, și pe altu, sol nemțescu, care au vinit de la împăratul Niamțului pre la împărătiassa Moscului, cari s-au strânsu cu toțai la Nimirova la Sfeti Petre.

Iar oaste moschiciască, de primăvară, după ce s-au strânsu di la iernatic, s-au împărțit în 2 părți. O parte, cu Les ghenărariul, 40 000 moscali, 60 000 calmăș, 30 000 donți, 20 000 căzaci de la Harhov, toți acește, ca la 150 000, s-au dus în Crâm; și n-au mersu pre la Oru, ce au mersu pre aiure, că au găsât un vad cari nu-l știē tătarii să fie mai fost. Ș-au tot arsu ș-au prădat toată vara Crâmul.

Ș-au triimis și turcii pre căpitan pașe cu 60 000 oaste levent agiutori tatarâlor. Și s-au bătut în vo 2 rânduri tari, cu năvăli multe. Și da duiumuri multe peste moscali, cât îi nădușia, de rămăsese lucrul di să bătē di-a mâna. Și tot au biruit moscalii, cu multe vârsări de sânge. Și mulți mârșaci și șirimi au perit, și au prinsu și vii mulți. Și hanul încă au perit în războiu. Și

au găsit într-un ostrov multime de tătari bejenii și pe toți i-au pus tot supt sabiie.

Iar Minih fertu-marșalic cu 120 000 moscali pedestrimi și cu 60 000 călărimia și cu 50 000 căzacii horodovii, 30 000 zaporojeni, cu 10 000 cătani, au purcesu pre Nipru în gios, de la Perivoloșin, pentre Nipru și pentre Buh.

Și după ce au trecut Bahul, au ales 15 000 de oaste și cu Lionte ghenărarul, și l-au trimis înainte spre Vozië. Ș-au mai trimis și altă oaste, c-un ghenăral, 20 000, după Leonte, că, dacă i-ar mai trebui agiutori, să-i agiute.

Iar turcii, înțelegând că mărgu moscalii spre Vozâe, au trimis și ei 40 000 turci, tot aleși, și 30 000 tătari c-un soltan. Și cum s-au apropiet Leonte cu cele 15 000 de Vozâe, turcii s-au și slobodzit asupra lui Leonte cu mari năvală, pedestri, cât rămăsese lucrul să spargă obuzul lui Leonte. Numai au și sosit și celi 20 000 oaste agiutori; și cum au și sosit, au și-nceput a bate rău pre turci, și i-au gonit, pân-i-au băgat în cetate.

Ș-au început a bate cetate marți, iulie în 5 dni, ș-a arunca bombi. Și s-au aprinsu giabhanaoa în cetate ș-au aruncat o bucată de zidiu, ș-au perit multime de turci. Și a doa dzi, mercuri, iuli 6 dni, au dobândit cetate.

Și au luat pre pașe de Voziia și pre un beiu de la Bosna robii, iar pre altăi i-au pus tot supt sabiie, și mueri și copiii, ce au găsit. 40 000 numai turcii, oaste aliasă, fără mueri, fără copii, au perit toți, că i-au pus tot supt sabiie.

Numai tătarai au scăpat, o samă, care au fugit, și i-au gonit căzacii pân' la Nistru.

Și într-aciastă oaste 40 000 au fost mai aleși 12 bei cu 12 mii de oaste, oameni tot aleși, viteji den Bosna. Și toți acolo au perit. Ș-au făcut o movilă prè mare de trupuri moarte.

Pe urmă au vinit și Minih fert-marșalih di-au făcut ș-au tocmit Vozië și Culburul, cu 10 părți mai bune și mai

frumoasă; și mai bune de cum au fost întâi, cu feliuri de feliuri de meșterșuguri și tabii.

Și au lăsat într-însa 7 000 moscali și 2 000 căzaci; și în Culburu iarăș au lăsat <loc gol> oaste. Și cu ceia oaste s-au tras între Buh și-ntr Nipru. Și au șădzut toată vara acolo pân' la octovrie, așteptând să facă solii pace la Nimirova.

Iar solul nemțesc au scris la viziriul că nu poate să facă pace cu Moscul; deci să știe că și împăratul Niamtul au stricat pace cu Turcul.

Iar într-această vreme, la Simpetriu, s-au pornit și nemții, ginerile împăratului, duca de Liutoranghiia, au purces cu obuzul cel maré, ca la 70 000–80 000 oaste, asupra Bosnii; și au luat Nișul, și pren Tara Arbănașilor a o strica și a o bate, și pre Bosna tij a o bate.

Altu ghenăral, anume Valis, și cu alți ghenărari de la Sibii, cu o samă de oaste, au purcesu a bate Vidinul.

Alții au vinit pren Tara Unguriască di s-au coborât în Tara Munteniască, la București, și pre supt munte, ca vo 6 000–7 000.

Iar Vădaniie, ghenărariul de Brașăv, și cu alți 2 ghenărari, cu 5 000 oaste, au eșit peste munte, la Comănești și la Oituz în Moldova, și în Câmpul Lungu niște căpitani cu vo 700. Și au șădzut acolo, pre supt margine munților, vo 2 luni și mai bini.

Stricăciuni n-au făcut nimic în țară. Tot cu bani cumpăra ce li trebuia. Numai pre turci căuta, și bucatele unde le găse le lua cu di-a sâla. Numai vo 2, 3 boeri, ce li era casale pe supt munte, aproapi, să închinasă la nemții, anume Ștefăniță Ruset vornicul și cu ficiorii lui și Răducanul stolnicul și Costandin Balșé medelniceriul și Ștefan Catargiul sulgeriul. Și tărănime ce iera pe supt munte n-asculta de domnie.

Iar altă boerime și mazilime s-au strânsu toți la Eși pre lângă Grigorie vodă. Și Grigorie vodă deodat-au eșit cu tabăra la Frumoasa; dar apoi pre mult n-au zăbăvit acolo, că să temé să nu-l lovască nemții, să-l ia. Și nu crede nici pre boerii de țară,

să nu-i facă vrun vicleșug cu nemții. Și s-au mutat la Țuțora, între Prut și-ntre Jijiia.

Ș-au și răpedzit la Hotin de olac, di-au vinit 400 de lipcani, cu Sara Mehmet pașe, și au scris la viziriul di i-au triimis 2 pași, anumi Mahmut pașe și Vasli pașe, cu vo 600 spahii. Și au triimis viziriul cindzăci pungi de bani, ca să mai facă oasté. Și i-au triimis bani și de chili, și de ialoviță, și de cară, și de fân, și de ordzu. De câte beialicuri era la ordie, da bani turcii lui Grigorie vodă; și el mânca banii toți, și cei de liafă și ceialalti toți. Și lua aceste toate, ce scrii mai sus, din țară, de făce trebilie împărătești fără bani. Numai atâta cât da moldovenilor: le da carne, pită, ordzu.

Și după ce s-au strânsu toată oaste ce iera: lipcani, turci, moldoveni și alțai, s-au făcut ca la 6 000 oaste. Și au mai eșit frica lui Grigorii vodă de nemți. Și de frica viziriului și de rușine s-au întorsu iarăș înapoi la Gălata. Ș-au făcut hendichiu în giuru împregiurul taberii ș-au pusu străji buni. Ș-au șădzut toată vara acolo, pân-în toamnă la Sîmedriu.

Iar Costantin vodă, domnul muntenesc, cum au audzit c-au eșit nemții în Țara Munteniască, cum au și fugit peste Dunări. Și boerii și slujitorii muntenesti l-au petrecut 2, 3 ciasuri. Și ș-au luat dzua bună, și l-au lăsat toți și s-au întorsu la București.

Ce nu numai boerii, ce și slugi de a lui, ce au fost la tată-său, l-au lăsat toți. Și nemții, viind la București, au luat pre boeri pre toți și i-au trecut cu casă cu tot în Țara Unguriască; pre unii cu voe, pre unii și can fără voia lor.

Împăratul Turcul, și turcii, după ce au vădzut aceste, tari s-au spăriet; ce împăratul nu numai de moscali și de nemți, ce și de oasté lui, să nu facă zorbă asupra lui. Au și păzit di-au schimbat pre viziriul ș-a tăet pre chihaiia, dzicând că s-au agiunsu ici cu moscalii di-au dat Vozié.

După cum li-i hire de dulău, de le dzâc că-s dulăi, adivărat că-s dulăi. Dacă văd că nu pot isprăvi, ei dau vina capetelor.

Ș-au pus și han nou, anumi iar pe Adăle Gheri cel rău, ce fusăș mai întâi la domnié întâi a lui Gligori vodă, cându s-au făcut zorbă, întălegând că acela au perit în Crâm, cari șede la Tighine pân-acmu; că la Crâm nu poate să margă.

Atunce au triimis împărăția di-au luat pre Manolachiie chiurci-bașe Psăolu, fratele hatmanului Costandin ce iaste aice în Moldova, și l-au dus la Țarigrad, la împărăție, de i-au dat grè muncă păgânească, 5, 6 dzile, pân-au spus toată avere ce-au avut, di i-au luat tot ce au avut, ca la 3 000 pungi, cu odoară. Nu numai a lui, ce și a frățâni-său, a lui Costantin hatman și altor rude a lui, gineri și alțai. Ce au găsât, tot au luat. Ș-apoi l-au spândzurat în mijlocul uliței unde să vând blările, în târgu. Și i-au pusu o blană în cap, dându-i pricină că el sfătuia pre chihaiia.

Atunce l-au agiunsu osinda Țării Moldovii și Țării Muntenesti. Că acest Manolachi să-nvătășă de să făcè tot de casăli chihaelilor, de mânca aceste săraci de țări cum le era voé, cu alți greci și alte pașii, de făce schimbări și adaușaguri cu mulțime de bani. Cum și mai înainte vremi, când s-au făcut zorbă, de s-au schimbat împărăția la Ibraim pașe viziriul, cădzut la maré urgii, precum scrii la rândul său. Atunce au scăpat, și tot nu s-au lăsat de răutăți. Dar acmu n-au putut scăpa, după cum să dzăce, că nu-s în toate dzilele Paștile.

Așè dzâc că mai mult dispre Costantin vodă să-i fi fostu pâra, avându pizmă pre dânsul. Ș-au scos ferman să omoare și pre gineri-său, Ștefăniță beizadé, ficiorul lui Mihai vodă, care ține fata hatmanului Costandin. Numai nărocul lui c-au prinsu de veste, di s-au ascunsu la casăli solilor, multă vremi, pân' s-au îndreptat.

Răiz afende, solul turcescu de la Nimirova, vădzând aceste lucruri ce să poartă și moscalii nu primăsc bani să facă

pace, ce cer Dunăre cu Crâm cu tot, și nemții Bosna și altă somă de bani, cheltuiala oștii, și robii ce luasă, au făcut izvod de toate de aceste ce cerea moscalii și nemții.

Și au dat multe daruri solilor nemțești și moschicești și lui Minih fertu-marșalih moschicesc, ca să mai aștepte 30 dzile, să nu porniască oștile, pân-or trimite la împăratul turcesc să vadă ce or priimi. Di-a priimi, bini, iar dé n-a priimi, s-or bate. To ca să să mai lungiască, să triacă vara cu amăgele, după cum iaste nătura turcilor. Că să spăriesă pre rău.

Ce, după cumu-i orânduiala aceștii lumi lacomă, au întunecat minte solilor nemțești și moschicești, di-au priimit să aștepte celi 30 dzile, pân-a vini răspunsu de la Poartă.

Și au și răpedzit raiz avendé cu acele scrisori la împăratul turcesc pre terdzâmanul, fratele lui Grigorie vodă, să umble într-aceste 30 dzile de olac, să aducă răspunsul, cum a fi: ia pace, ia nepace.

Ș-au purces terdzâmanul, ș-au vinit pre la Grigorie vodă, frate-său, la Gălata; și l-au benchetuit 1 dzi cu mari cinste. Și l-au mai învățat și el meștersuguri di-a lui, ce au mai știut. Că avé Grigorie vodă mare jeli și frică, c-or lua creștinii țara; ce nu numai el, ce și grecii lui, și n-or avé ce stăpâni și ce mânca la Țarigrad.

Și la 30 dzile s-au întorsu iarăș înapoi la Nemirova, unde era solii, cu răspunsu că nu priimé turcii să dè nimic, numai să fie bătaie la anul. Și așé solii s-au dus cineș pre la stăpânii lor.

Și vodă încă au triimis pre aga Enachii Grecul cu 600 slujitori înainte lui reiz afendi la Movilău, temându-să de căzaci să nu-l lovască, și l-au petrecut pân' la Tighinea.

Iar Vădanii ghenărarul, dac-au eșit la Oituz cu oaste, au și poroncit lui Gligorii vodă să dè paci oaminilor den Săret incolo de bir și să-i trimită 150 de pungi de bani, dacă i-i voé să șadă cu paci în Eși, pân' la o vreme.

Deci Gligorii vodă era la Frumoasa și n-apucasă să strângă oaste, nici să dusă la Prut. Au socotit și au trimis pe Toderășco Păladi vel spătar și pe Alixandru Sârbul 3 logofăt cu daruri și cu cărți de la dânsul și de la boeri, scriind ghenărarului, lui Vădanii, să-i fii milă de țară, să n-o strâce. Și au mersu la dânsul la Oituz, și i-au priimit cu dragoste, și s-au adiverit cu bini.

Numai, Grigorii vodă nu s-au încredzut, ce s-au dus la Prut, după cum s-au scris mai sus, di ș-au strânsu oaste.

Așijdere nici pe Păladi spătarul nu-l credé, fiind moldovan, să nu-i facă vrun meștersiug. Și de acee au trimis și pe Alixandru Sârbul, fiind di casa lui, ca să nu poată faci vrun meștersiug asupra lui cu Vădanii ghenărarul.

Turcii, pân-a umbla terdzâmanul la Poartă aceste 30 dzile, iar împărăție au și pus sarascher pre Chipruliul și au și rădicat oaste den Țarigrad, ca la 120 000 și l-au trimis la Bosna asupra nemților.

Și viziriul au triimis pre Meniș pașea de la Cartal cu 20 000 oaste, și au purces de la Cartal pre margine Dunării a mai strânge oastea ce puté. Și s-au dus la Vidin asupra lui Vales, ghenărarul de Sibii, ce băté Vidinul cetate, ș-au gonit pre nemți de la Vidin. Că au făcut ungurii viclesug, că s-au închinat 5 000 la turcii. Dar tot nu i-au bătut prè rău, numai cât i-au gonit de la cetate.

Ș-au dat și lui Costandin vodă, domnul munteniesc, vo 2, 3 pași cu oaste, di-au gonit pre nemți din Țara Munteniască; că era puținé, numai vo 3, 4 mii, în Țara Munteniască. Ș-au făcut turcii multă răutate și pradă în Țara Munteniască, c-au luat munții în cap. Și pre unde au găsât bejenii, au tot prădat și au arsu.

Și au spartu și Mitropolie de la Târgoviște și au găsât multă averé a boerilor munteniești și au luat-o toată. Ce nu numai într-un rând au prădat-o, ce în câteva rânduri au umblat, prădând și străcând biata țara.

Costandin vodă, domnul muntenesc, iarăși s-au așădzt în București cu vo 2, 3 pași. Și rē pradă au făcut turcii și Bucureștilor. Și Mitropolia din București au făcut-o mecet, di să închină într-însa pașii. Și Costandin vodă au pus tot boeri de cei de gios, că boerii îs toț în Tara Unguriască, cei mari, duși.

Iar ghenărariul cel mare de la Sibiiu, anume Valis, care mersesă la Vidin, vâdzând că nu poate sta împotriva turcilor, că are oaste puțină, au scrisu la Vădaniie ghenărariul, că ieșis-în Moldova cu oaste, di-au trecut muntele înapoi di-au mersu agiutori la Vidin. Numai ce au rămas vo 500 oaste nemți de strajă la Comănești, iar ceialalți măcar că i-au dus la Vidin, tot n-au putut isprăvi nimic împotriva turcilor.

Deci ghenăraru Valis, vâdzând că au greșit și s-au împrăstiet oaste pren Moldova și pren Țara Muntenescă și n-au putut isprăvi nimic la Vidin să-l ia, ori de ciudă, ori de rușine, ori de frica împăratului, au mâncat otravă singuru ș-au murit.

Mai ispititu-s-au turcii și cu 2 soltani să margă preste munte în Țara Unguriască. Și s-au păzit nemții mai biné, într-alt fel; că, după ce au intrat în munte, li-au ținut calē și dinainte și dinapoi. Ș-au perit un soltan și cu tătarăi mai toți; numai unul au scăpat, prē cu puținii tătari.

N-apucând a intra în munte, la Cămpina, întorsu înapoi prădând și ardând. Ș-au lovit pren București, fiind domnul în scaun; ș-au prădat târgul tot, cu mănăstiri cu tot, ș-au găsat mulțime de averé. Și domnul n-au putut să isprăvască nimic, să nu-i lasă să prade. Ce-u găsit a boerilor pribegi și nepribegi și a neguțitori pin hanuri, tot au luat.

Acest război au fost mai pre urmă, la let 7246 < = 1737 >, la noemvrii.

Să lăsăm acmu Țara Munteniască, di om scri-o înainte la rândul său.

Grigoriie vodă, sedzând cu tabăra la Gălata și înțelegând că s-au dus nemții cei mulți și au rămas numai 500 nemți la Comănești de strajă, și vâdzând că să gătiadză tătarii și cu turcii de la ordie viziriului să margă la dânsii, au scris la viziriul să nu margă nici turci, nici tătari, să strâci țara. Puținei, ce au rămas de strajă, a triimite oastē lui și i-a goni.

Deci viziriul îndat-i-au și poprit să nu margă. Că era de la Gălăți pân' la Bârladu tot tătari, cu 2 soltani, di-au șădzt toată vara di-au mâncatu pre beții oameni, di-au rămas numai cu sufletele. Deci Grigoriie vodă au ales din oastē lui ca la 1 500 slujitori turci, lipcani, moldoveni și 2 stiaguri de căzaci ș-au triimis pre Costandin hatmanul, fratele chiurci bașii, și pre Toader Pălade spătariul să margă pre la gura Oituzului și la Comănești, să astupe poticile și să strâci pălâncile ce li făcusa nemții.

Și mărgând acolo la Comănești, numai au și dat peste celi cinsute nemți ce rămăsiasă de strajă.

De merat lucru iastē cum au dat Dumnădzău o spaimă nemților, cât n-au putut să stea la războiu. Că cum s-au tâmpinat și au discălecat căzaccii di-au slobodzit focul ș-au picat vo 3, 4 nemți, s-au și spăriet nemții ș-au plecat fuga și n-au apucat să sloboadă focul. Ș-au și-ntrat turcii cu moldovenii într-înșii ș-au prinsu ca vo 30, vii cu morții. Ș-au perit și colonelul cari iera pre oastē nemțiască mai mari.

Și iarăși au dat Dumnădzău frică moldovenilor și turcilor, că nu i-au gonit mult, temându-să să nu fie oaste supusă, să fie vicleșug; că nu ar hi mai scăpat nici unul. Iar nemții tot gândē că-i gonesc; că cum au agiunsu la pălâncă, cum ș-au lăsat pușcile și caii și 2 căruță iarbă, ș-au fugit care încotro au putut pren munte, pe gios. Ș-a triē dzi au început a eși câte unul; și vâdzând că nu-s nime, ș-au luat pușcile și ce au avut ș-au trecut muntele, dincotro vinisă, înapoi.

Iar hatmanul cu oaste, precum mai sus scrii, nici giumătate de cias n-au zăbăvit și s-au și-ntorsu înapoi, fiind grec cu pele de iepuri la spate. Au fugit toată noaptea, făcându-i să dzuă la Bistriță, negonindu-l nimé, nici vădzând pre nimé; după cum iaste vorba, că nu fac toate muștile mieré. Că, când s-au tâlnit cu oaste nemtască, tremura de frică și vré să fugă. Iar turcii, vădzând că vrea să fugă, au început a-l sudui și-au scos și sabiele asupra lui, să-l taie. Și vădzând așa, că fac turcii zorbă asupra lui, s-au slobodzit de fric-asupra nemților.

Și s-au tâmplat ace izbândă, după cum scrii mai sus. Numai tâmplându-să Toader Pălade spătariul și vădzând zorbaoa turcilor, el mai mult au început a îndemna oaste.

Și după ce au venit la Eși hatmanul, i-au scris Grigoriie vodă cărți la viziriul și l-au triimis cu 10 nemți vii și cu 17 capete morți. Și cu ace puțin-izbândă și-au mai tocmit triaba, că era să pitriacă și el de la Poartă, ca frate-său Manolachi chiuirce-bașia.

Tot într-acia vreme mers-au Chipruliul întâi la Niș, unde luasă nemții, și-au încungiurat cetate Nișul. Și n-au putut să sprejiniască nemții și s-au închinat; c-au fost ca la 5 000–6 000 nemți cu un ghenăral. Și pre ghenărari și pre nemți i-au slobodzit cu pace; iar pre raia au pus-o tot supt sabii. Că să burzuluisă toată creștinătate, de ținé cu nemții: sârbii, arbănașii și alții ce era prenpregiuru.

Purces-au Chipruliul de acolo asupra nemților ce băté Bosna. Deci nemții nu puté lua Bosna, fiind locurile tari și raiaoa încă ținé tot cu turcii, nu vré să să de nemților. Numai ce au apucat di-au luat vo 2, 3 cetăți în margine Bosnii, și au și sosit Chipriliul cu oaste lui agiutori bosnenilor. Și s-au lovit în vo 2, 3 rânduri, și-au tot can zăticnit pre nemți și nu și-au putut alegé.

Acestea toate s-au făcut la velet 7245 <= 1737>. Iar dup-acea, la văletul 7246 <= 1737>, în luna lui octomvriie,

tot într-aciastă toamnă, vădzând turcii că li-au mersu cam binéșor spre nemții, că nemții nu făcuseră gătiré prea bună, în grab-au și pornit oaste de la Cartal și de la Tighinea, cât-era strânsă, ca la 100 000 de iniceri și de spahii, c-un sarascher și cu Medle Gherie, hanul cel nou, cu toată tătărâme de Bugiag, ca la 60 000 și 2 soltani; mai can cu toată puterea turciască ce era la Cartal. Și pré apă, de la Țarigrad, vo 20 000 să margă să ia Vozié de la moscali.

Întălegând că Mineh fertu marșalih s-au dipărtat cu oștile moschicești la ernatic, la Perévolosin, după ce s-au dus solii de la Nemirova și ei întălegând că-s numai 7 000 moscali și 2 000 căzaci, 9 000 de toată oaste, au socotit c-or lua-o prea pe lesné; și luând-o, or treci și or lua și Culburul și-or treci și-n Crâm asupra celora moscali și or duci și pré hanul cestu nou, pre Medle Ghirie.

Ș-au luat și vo 60, 70 puști din Tighinea și 400 cară moldovenesti, di-au dus giabhanaaoa. Și după ce au agiunsu acolo, au început a bate cetate. Și-au bătut-o 2 săptămâni și n-au putut-o lua. Și așa da turcii feliuri de feliuri de năvăli strașnici asupra cetății, și și mai perea. Spartu-s-au și vo 20 de puști marie, împlându-le mai mult preste măsură, ca s-agiungă la cetate, și iară pre dânșii îi omorea.

Făcut-au un meștersug, cu niște săcrii noaptea, ca să să apropii de cetate. Iar moscalii au făcut altu meștersug, di s-au luminat ca dzua, și-au îndreptat pușcile de i-au făcut fărâmi.

Făcut-au turcii 2 lagumuri, și s-au strânsu acolo mulțimé să de năvală. Iar moscalii li-au găsat undé le pusesă turcii și li-au bătut bine dispre dânșii, ca să de înapoi spré turci. Și-au făcut și ei 2 lagumuri, alătura și cu gauri, din celi turcești, la a lor. Și când s-au strânsu mulțime de turci la lagumuri și-au dat foc, iar lagumurile au dat înapoi, și s-au aprinsu și celi moschicești, cât au perit mulțimé de turci. Și atunci au eșit și moscalii cu

căzácii afară den cetate ș-au început a tăia și ei pre câți nu îi omorâsă lagumul.

Așijderea sculatu-s-au turcii cu zorbă asupra hanului, dzăcând că gâlciava dispré dâșșii s-au început întâi și ei dau năvală di per, și tătarâi nu per, umblă pre de laturi.

Deci, au luat hanul pre tătări împreună cu turcii, și carale celi moldovenești li-au împlut de stuh ș-au început a pune pre moldoveni de împingea carăli; și turcii cu tătarâi după dâșșii cu pușcile, ca s-apropie de cetate, să bată cetate. Iar moscalii așe au început a-i împoșca den cetate, și au eșit și afară, și așea au dat o năvală turcilor, cât au perit mulțime, și au luat și o samă de puști.

Așijdere era o zămculiță de laturi de cetate, și șidea niște moscali. Ș-au îngropat și moscalii un lagum acolo și s-au făcut a fugi spre cetate. Iar turcii au și-ntrat într-ace zămculiță ș-au găsât lagumul și l-au scos.

Moscalii, vădzând că au găsât turcii lagumul și l-au scos, au și îndreptat pușcile în zămculiță a bate. Și au perit și acolo mulțime de turci; și câți n-au perit li-au căutat a eși, că nu puté să șadă, că-i împoșca den cetate.

Așijderea vinit-au turcii cu vasă pré apă, și moscalii încă ave vasă. Ce nu li-au sporit turcilor nici cu acel fel. Că cum au fost dându moscalii din tunuri de pe apă or den cetate, să și afunda vasăle turcești, de s-înneca, cât n-au rămas nici unul, iar moschicesc nici s-au betejit.

Mai pre urmă iarăș s-au rădicat turcii cu năval-asupra cetățai, vădzând că au eșit o samă de moscali din cetate. Și s-au și pornit turcii asupra moscalilor să-i ia în unghii. Iar moscalii s-au făcut a fugi asupra vasilor și au lăsat poarta cetățai dișchisă. Iar turcii, cum au vădzut poarta cetățai deșchisă, au lăsat pre moscali di-a-i mai goniré ș-au și-nceput a intra în cetate.

Și i-au lăsat di-au intrat vo 4 000—5 000 și au slobodzit porțile cetățai di i-au închis. Și așe moscalii den cetate, fiind

supuș, au și-nceput a lie da foc și din frunte și din coadă, și den dos a le da bombi, pân-i-au potopit pre toți. Da să de înapoi, porțile cetățai era închise. Și câți n-au perit, i-au luat pre toți de grumadzî.

Iar turcii cei ce rămasese-afară, de n-apucas-a intra în cetate, i-au și aruncatu lagumul. Atunce moscalii cei di-afară, ce să făcus-a fugi spre vasă, s-au și-ntorsu înapoi într-înșii a-i omori câți scăpasă de lagum.

Așijderea și moscali di pré apă au prins a-i împoșca, cari s-apucas-a să lipi de zidiul cetățai, că nu puté să să mistuiască nici într-o parte. Ș-au început moscalii a-i bate și di pe apă, cât i-au potopit, ca la 30 000—40 000 de turci.

Iar în scurtă vreme a și sosit veste de la soltanul la sarașcheriul, caré soltan era între Nipru și Buh de strajă, cum că vin de la Minih agiutori cetățai pre mulți moscali pre apă, di s-au făcut spaimă în oaste turciască. Câți rămasesă vii, neperiti, au și fugit preste noapte ș-au lăsat cetate. 3, 4 dzile di-ar fi mai zăbăvit turcii prie loc, nici unul nu vrea scăpa. Că au și dat Dumnădzău un vicol, că, cum era giumatate răniți, așe dzăc că-ntr-acel câmpu 4 părți ar hi perit și una di-ar fi scăpat, bini.

Fostu-s-au cerșut căzácii să-i lasă călări, audzind că vin turcii la Vozie; și Minih n-au vrut să-i lasă, fiind la Perévolșin. Și au greșit că nu i-au lăsat, că nici un turcu n-ar fi scăpat, sau tătar.

Deci acel soltan ce era de straji între Buh, vădzând că turcii fug de la Vozie, slobodzit-au și el ciamburu pre margine Ucrainii leșești, di-au prădat satele. Țân și ei prieteșugul ca câinii vinere. Ce s-a mai face cu leșii, vreme viitoare va arăta.

Grigorii vodă, vădzând că s-au dus nemții din Moldova, scris-au cu giurământ la boerii cei pribegi și la țară, cei haini, să să întoarcă înapoi la locurile sale, să nu poarte nici o grija. Și i-au ertat pre toți, numai să nu mai fugă și altăi, ca să e bani.

Deci s-au întorsu toți la locurile sale, și nimic nu li-au făcut. Numai pre Costandin Balșe, având mărăz pre dânsulu, l-au bătut la talpie, și l-au slobodzit.

Făcut-au și acestu obicei Grigorie vodă, de să bată boerii cei mari la talpe, turcește.

Și pre Ștefăniță vornicul Ruset, fiind mai bătrân, l-au făcut surgun o lună la mănăstiri la Dobrovăț ș-apoi l-au adus la Eși și l-au ertat. Și i-au măritat o fată ce ave, cu cheltuiala lui vodă, după Scarlatachie comisul, ficior Lupului Gavriliți.

Iar pre Răducanul, fiind nepot lui Mihai vodă și agiunsesă cu cărță la Grigori vodă de la nemți, de-i făce știré ce fac nemții și ce-i la sfatul când era nemții la casa lui, la Grozești; pentru aceia mai mult l-au boerit, de l-au făcut păharnic mare.

Pus-au turcii pre ficiorul lui Racotî anumé, ca să fii crai în Țara Unguriască, și i-au făcut coroană de aur, cu diiamanduri de mult preț. Și i-au dat și cinci mii punge bani, să-i fie de cheltuială și să-ș facă oaste, osăbit de ce i-au rânduît, turci și tătari.

Și l-au pornitu den Țarigrad, di-au vinit la Brăila di să gătiadză și-ș stränge oaste. Ispiritu-ș-au nărocul, cu 2 soltani și cu turci, di-au triimis în Țara Unguriască, ca să triacă pre la Câmpina, pren Țara Româniască. Ce nu i-au slujit nărocul ciastă dată, c-au pățât rău, precum scrie mai sus patima lor.

Împăratul nemțesc, întâlegând de Racotîi, au strânsu toate capetele celi de frunte, boeri ungurești, di i-au dus pre toți la Beci, di-i ține acolo de le dăde toate ce li trebuesc. Ce s-a mai alege, vremè viitoare va arăta.

Deci întâlegând Poarta turciască di ce s-au lucrat la Vozie, trimis-au di-au luat pre viziriul la Țarigrad, la sfat, nu numai pre viziriul, ce și pi toatele capetele celi turcești, pre toate unde era. I-a ce va arăta, vreme viitoare va arăta.

Aceste toate s-au făcut într-acești 2 ani a domnii lui Grigoriie vodă, pân' la valet 7246 <= 1737> la istovul lui noemvriie.

Dup-acestea, așăzându-să Grigorie vodă în scaun în Eși să iernedză, după cum s-au scris mai sus, pus-au în Eși și 4 stiağuri de turci și cu 4 de lipcani, stiağuri să ervedză cu dânsul în Eși, necredzând pre moldoveni.

Bogate nievoi și rușini făcè turcii bieților oameni la Eși și la țară, pre unde merge. Că lua femei și fete maré și copii, cu sâla, de-ș făce răs. Și la drumuri îș rade și prăda pre oameni.

Iar în luna lui dechemvrii, bine nu s-au așădzat în Eși, și au și scos hârtii, frunte de 3 ughi, mijlocul de 2 ughi, coada de 1 ughiu, și cârcimărit tij 5 lei, și cară pré țară, de căra fân și lemne la oaste. Și fân nu găsiia pre aproape, că-l mâncaș de cu vară, ce lua ordzu a cui găsiia, fără bani.

Și taberi de cară duce la Siret, de măcina, că pe aproape nu era mori. Și lua boi a cui gășae, de pe drumuri.

Ș-au început și ciuma a s-atăta în Eși. Și au ținutu puțin, vo lună, acel omoru.

Oh, oh, oh, săracă Țară Moldovă și Țară Munteniască, cum vă pitreciți și vă dizmerdați cu aceste supărări, la aceste vremi cumplite, și fără de milă de stăpânii noștri, cari singuri noi ț-am poftit și ț-am aflatu! Nu ne săturam de domni de țară, nici de măritat fetele după peminteni, ce dzâcem că-s proști și săraci. Și alergați la cei străini, greci, de-i apucaț cari de cari să vă hii gineri, că-s cilibii și bogați, și le dați moșii și-i puneat în capul mesâi. Iacă la ce am vinit!

Aceste, adivărat că ni-au făcut cilibii la toate, cu lacrimi pre obraz și cu suspinuri la Dumnădzău strâgând. Iar altă puteri, făr-a suspina la Dumnădzău, n-au rămas.

Ia priviți pré țările megieșilor cum țin pre cei străini! Le dau di mâncat, iar la sfat sau în capul mesâi nu-i pun, nici îi amestecă. Și pentru aceia trăesc prostimea lor pân' acmu necălcăta. De-ș dau vo fată după vun străin, pre cu greu; dar moșan nu-i priimăscu, nici la sfat. Și pita ce o mănâncă, cu vârsari de singe

și cu multă ostinială și grijă și slujbe, o mănă streinii prentre-alte țări.

De ce s-au mai lucrat peste iarnă, dé acmu de la noemvrii la vâlet 7246 <= 1737>. Viziriul, cum au sosât la Țarigrad, l-au și mazălit, și au pus vizir. Și cum l-au pus vizir, cum au început a rândui oaste la Hotin și la Tighine, și pre altăi într-alte părți, și a face mare gătire pen țară. Trecând la Hotin, și altăi în gios de la Tighina și di la Hotin, maré stricăciune și pozne făce oamenilor pré unde lovia. Unii trece pre Bârlad, unii pre Săretiu.

Și în Eși încă au ernatu 3, 4 mii de turci. Și aceste încă destule răutăți făce.

Și era o scumpete maré de pâne și de fân, cât agiunesă carul de fân 4 lei, pre 2 boi. Și alte nevoi despre domnu: cară, ialoviță, chile, vâcărit, și adăoșag peste vâcărit câte un tultu de vită.

Așijderé și în Țara Munteniăscă, turcii și tătarăi au ernat, și multă pradă au făcut trecând pren țară la Olt, de să bate cu nemții.

Nemțai și moscalii au sădzut în paci pré la ernatic, pre margine tărâlor lor, făcând maré gătiré.

Hanul den Bugiac s-au sculat la ghenarie și s-au dus la Crâm, nefiind moscali în Crâm. Și de acolo s-au sculat și au strânsu oaste pre cine au putut, ca la 80 000, amestecat tătari și turci, și s-au dus în pradă la slobodzie, spre Harhov. Și i-au tâlnit moscalii și i-au biruit. Și abé au scăpat hanul cu 4, 5 mii de oasté. Și li-au luat moscalii toț robii ce au luat de la dânșii; că le stătusă caii în ciambur, și i-au tot gonit pân-în Crâm.

Mihai vodă era la închisoaré, că-l pârè muntenii să dè 7 000 de pungi de bani. Și au sădzut la închisoari 11 luni, și apoi, cădzând acesta vizir, ce mai sus s-au pomenit, fiindu-i prietin, l-au scos.

Și fiind doamna lui Grigorie vodă la Țarigrad, cu fiu-său, Scarlat, au făcut nuntă, și au luat pré fiica lui Mihai vodă, cari mai sus s-au pomenit că-i logodită, la ghenarie, la Bobotiază.

Iar Grigorie vodă au făcut veselie pentru fiu-său o săptămână, împreună cu toți boerii.

Aceste toate s-au făcut pân' la dzi întâi a lui aprilie, de primăvară.

Iar în 31 de dzilé a lui mai, la 4 ceasuri de dzi, s-au făcutu un cutremur mare, de au cădzut mănăstire Golâe și multe casă și mănăstiri în gios, Răchitoasa și altă mănăstiré, la Focșeni. Și s-au cutremuratu mai bine de 1 lună, mai în toate dzileli.

Și s-au și început maré ciumă în Eși, s-au ținut pân' despre toamnă omorul, toată vara pân' la luna lui dechemvrie.

Iar Grigorie vodă au eșit afară cu ordiè la Socola, în fundul văii, de au sădzut toată vara. Și începând și în ordie a pica câte un om de ciumă, s-au mutat la Țuțora, desprie toamnă, ca să să mai răcoriască de boală.

Viziriul s-au rădicat cu 300 000 oaste ș-au purces spré Niș, asupra nemților. Și au făcut oaste în 3 părți. Unii, cu Racoti, i-au pornitu pré Dunărea în sus, și cu tătari, de au luat Țara Oltului și alte pălânci ce iera pré Dunări. Și siile să triac-în Țara Unguriăscă, și n-au putut să răzbască de nemți; și s-au apucat a bate cetatè Rușava.

Altăi sidè împotriva taberii cei maré nemțești și au bătut-o toată vara, și nu pute s-o dobândiască. Perea turcii ca frundza, de pica pré Dunări în gios; și le aduce Dunărea trupurile pré la Galați și pré la Smil, și-i prindea oamenii morți, de le lua boarfili de pre dânșii. Că fiind Rușava în ostrovul Dunării, da turcii năvală taré pré apa Dunării s-o ia, și den cetate pe turcii tot prăvălea, di s-înneca în Dunări. Câteva mii au peritu, de turci, la această cetate.

Iar despre toamnă, vâdzând nemții cei den cetate că agiutori, nemți nu li mai vini de nicăiuri și bucatile li să sfârșăsc, și Dunărea încă scādè, și toată greimé turcilor ciartă prenpregiur, s-au închinat cu 1 500 nemți. Atâte nemți au fost numai în Rușava.

Și eșind acel ghenăral den cetate, l-au îmbrăcatu viziriul cu căftan și cu mari cinste l-au slobodzit, de s-au dus la tabăra ce mari nemțască, cu dobi și cu surle, de înpreună cu toți oamenii lui, dzăcându-i viziriul: „Aferim, slugă bună și credincioasă! Măcar di s-ar afla om harnic și drept ca tine și la împărăție noastră! Cu puține oaste să stai să te bați cu atâta puteri, atâta vreme!“ Și după ce au mersu la nemți încă mai mari cinste au dobândit.

Dzăc unii să hie dat viziriul bani să s-îchinez și să hie fost cu știrea împăratului nemțesc, și viziriul încă să-ș fac-obraz despré împăratul turcescu. Că tabăra ce maré nemțască șide între niști bălți la loc tari, iar turcii nu cutedza să margă la dânsii, și nemții așijderea nu cutedza. Și așe au șădzut oștile pân-în toamnă, fără câtu câte o strajă de să lovié.

Iar despré toamnă s-au dus viziriul la Tarigrad cu acé izbândă. Și s-au împrăștiet la ernatic oștile, și cele turcești și cele nemțești. Iar dincoaci, despré moscali, au rânduiau un sarascheri cu oaste la Tighine, și altă oaste au mersu, de la Hotin și de aiure, ca 80 000 oaste, și cu tătarăi Bugiagului 60 000, de sta pe Nistru d-astăpta pré moscali.

Iar moscalii s-au făcut în 2 părți. O samă, cu Ies ghenăral, s-au dus în Crâm cu 100 000 oaste și s-au bătut acolo cu hanul Crâmului și cu 60 000 turci, ce iera cu căpitan pașea. Și i-au tot bătutu pré turci și pi tătari. Și au prădat și au arsu Crâmul vo 4 luni.

Și apoi au eșit den Crâm și au lăsat Crâmul și au venit la ceasta oste, la Perivoloșin, unde iera Miniș fertu marșalic. Și s-au făcut ca la 300 000 oaste. Și au tot șădzut toată vara și apoi dé Sfêri Ilii s-au pornitu spré Nistru pré încetu.

Iar tătarăi și cu o samă de turci călărimé li-au eșit înaintea și-i tot ceheia prenprégiur, de le lua oamenii di pre la iarbă; iar să le sté împrotrivă nu puté. Să ispité câteodată, și pica ca perile turcii și tătarăi.

Și așe s-au apropiet calé de 4 ceasuri de Nistru tabăra ce mari, iar frunté oștii, cu 20 000 oaste și cu o samă de căzaci, au agiunsu la Nistru, la Calanca, den gios de Rașcov, unde iera de ceasta parte și sarascheriul cu toată inecerimé.

Și au început moscalii a-i împrôșca den puști și den bombe de pisté Nistru, câtu nu pute turcii să să mistuiască nicăiuri pré di ceasta parte. Iar peste noapte li-au și vinit ocaz de la Miniș să s-întorcă înapoi. Și s-au întorsu noaptea la obuzul cel mari, unde era Miniș. Și au purces iarăș cu toții înapoi la Buh.

Și murindu-le caii și boii, țiindu-i toată vara în herbintială la Buh, n-avea cu ce tragi privantul, pușcile. Ș-au îngropat acolo în câmpu 500 de cară de glonțuri și de conbarale osăbit de fânină și posmagi și alte bucate ce au lepădat pré câmpu.

Și după ce au agiunsu la Buh, au triimis Miniș ș-au rădicat și oaste ce era în Vozie. Și i-au dat foc ș-au răsăpit-o de tot, și Culburului tij. Și au venit la dânsul, și s-au dus cu toții la ernatic la Perivoloșin.

Iar turcii iniceri vré să triacă să agiungă pré moscali; dar nu-i lasă să triacă Nistrul sarascheriul, neavând ferman, cât începusă inecerii cu zorbă, cum li-i obiceiul lor, să omoare pe sarascheriul.

De merat lucru iaste acesta, cum așe lesne să întoarsăr-înapoi și stricară și Vozia; și sarascheriul încă nu lăsa să triacă inicerii după dânsii, să-i goniască. Unii dzăc că au dat sarascheriul mulțimi de bani lui Miniș; iară altăi dzăc că s-au temut Miniș de ciumă, să nu i s-împle oaste.

Și să temé să nu è turcii și tătarăi pré moldoveni în sabie și-n robiie, că așe să lăuda turcii. Și să ceré și la sarascheriul, să le dè voie, cum or videa că trec moscalii încoaci Nistrul și nu-i pot sprézini, să și sloboadă prad-în țară. Iar pentru Vozia, această pricină dzăce Miniș, că un an de când au luat Vozie, și ciuma dentr-însa n-au mai eșit, cât mai bine de 20 000 oaste s-au potopit într-însa; și pentru aceia au stricat-o și au scos oaste

dentru-însa. De nu-s niscăi fapte a lui Minih, vremea viitoare va arăta adevărul.

Împăratul turcesc, înțelegând de acest lucru, s-au mâniau pre sarascheriul și l-au făcut surgun. Și au pus pre altul, anume Veli pașe, vîtit, vîtiáz bun, ce au arătat mari îndrăzniré la moscalii.

Și au tăet și 4 pași, și au mazălit și pe sultanul, căci n-au mersu după moscali să-i goniască. Că era bucuros, și totu să temea să nu facă vrun meșterșug, să s-întoarcă.

Tot într-această toamnă, la noemvrii, murit-au ficiorul craiului unguresc, anume Racolci, la Dunări, ce-l pusesă turcii crai, la Udrii, ca să hie în Tara Unguriască. Și nu i-au slujit norocirea, care mai sus s-au pomenit.

Vinit-au capizilar-chihaia de la împărăție, cu poroncă la Grigoriie vodă di-au mersu la Nistru să rădice pușcile ce lé îngropasă moscalii, să le ia să le ducă la Tighine. Și s-au dus pân' la Nistru și au triimis de au încărcatu tot, cu mare frică, să nu-l lovască căzácii; dar n-au avut nici o ostinială. Și au încărcatu 500 de cară de glonțuri, cum mai sus s-au pomenitu.

Si au îmblat Grigorie vodă pre la Soroca, pré la Rașcov, pré la Orhei, di s-au primblat să vadză locurile țării. Și pi urmă, de la Orhei n-au vînit în Eși, că murea tari de ciumă, ce au trecutu la sat la Deleni, în ținutul Hârlăului, la vornicul Iordache Cantacozino Delianul, de au șădzut pân-în dzi întâi a lui dechemvrie. Și apoi, înțelegând că au mai rădicat Dumnedzău focul, s-au dus în Eși.

Iar nevoili în țară prea multe, di chili, de ialovițe, de cară și de alte nevoi nespūsă, tot eșite pe catastifile banilor hârtiilor ce fusesă de primăvară. Ca și la Duca vodă cel Bătrân, ce ieșé pré banii hârtiilor, așé și acmu au fost.

Oamenii, de vară, să bejenisă la munți, la păduri, de frică să nu prade păgânii țara.

Ieșii au avut paci, fără cât în Ocraina, pré unde au fost șliavul moscalilor, au avut oarece stricăciune de tătari.

Franțozului i-au tot îmblat oamenii lui să facă paci turcilor dispré moscali și dispré nemți.

Cazálbașul încă au avut paci în cest an cu turcii.

Aceste toate s-au lucrat într-acest an, de la noemvrii, la văleat 7246 <= 1737>, pân-iarna la istovul lui noemvrii, la velet 7247 <= 1738>. Și ce s-a mai lucra s-a scrii la rîndul lui.

Iar am început a scrie acestu an. Iară, după ce au mersu Gligorie vodă în Eși, ciuma s-au potolit. Nevoi totuna au ținut în țară, précum scriie mai sus.

Pré viziriul și pe hanul i-au chematu la sfat la Tarigrad. Ce pré viziriul l-au schimbat și au pus vizir, iar pre hanul l-au triimis de au șădzut toată iarna în Bugiag pân-în primăvară, iar primăvara s-au dus în Crâm. Și au mersu ș-un poghiaz tătărăsc la moscali, dar puțină pagubă au făcut, iar mai mulți au perit iei.

Iar de primăvară s-au sculatu viziriul cu toată puterea cât au avut și s-au dus asupra nemților la Beligrad. Și nemțai încă au strânsu tabăra lor acolo, 90 000–100 000 oaste nemți, mai departe de Beligrad. Și au făcut șanțu și sta acolo de aștepta pe turci cale de 7, 8 ceasuri. Și după ce s-au apropietu turcii de tabăra nemțască, iar nemțai au ales 18 000 de oasté den tabăra lor și au triimis să lovască, pe turci noaptré fără de veste, să-i spargă, înțelegând că nu-s turci mult. Și turcii au fostu prinsu limbă că vin nemțai și au fostu stând gata. Și cum au sosit nemțai, cum i-au și impresurat turcii, fiind mulți.

Deci nemțai, vădzând așea, au mai ales 12 000 și au triimis după dânșii, ca să le dea agiutor. Dară nu li-au fost nice de un agiutor, că, când sosí, au început a-i sparge. Și așea au purces turcii asupra taberii cei maré nemțești, bătându-i pân'cé i-au băgat în tabără. Dar prea puțin au scăpat.

Și așé, dând năvală și taberii cei maré, n-au putut să stea împotriva turcilor. Numai ce li-au căutat dé au lăsat șanțul și s-au supus supt cetaté Beligradului, de s-apăra de turci; că-i

încungiurasă turcii pre nemți den toată pârtilé, de nu le viné nice oasté de nicăiri nemților. Ii-au fost viind agiutor 50–60 000 de oasté de la colegaturi, numai, fiind ciumă, nu cutedza, cu oastea cè proaspătă, să între în ceia oaste, ce sta mai departe, calé de 5, 6 dzile.

Și așé câteva dzăle apărandu-să de supt cetaté, au stătu solii la pace. Că nu știia nemțai că au luat moscalii Hotinul și ce să lucriadz-în ceste pârți, fiind încungiuraț de turci. Și să temea nemțai să nu margă turcii în Țara Unguriască, să nu să tulburé și ungurii.

Așjderea și viziriul, viindu-i veste dencoacă despré moscali că au luat Hotinu, au tăinuț și au făcut veselie marie, cum au bătut turcii pre moscali la Hotin. Și audzind nemțai, au făcut pacé. Precum s-au făcut pace, s-a scrii la rândul său.

Moscalii, de primăvară, cu Les ghenăral, cu 80 000 oaste, cu calmăș și cu căzaci și cu moscali, s-au dus asupra Crâmului. Și au avut acolo în Crâm în 2, 3 rânduri bătai cu turcii și cu tătarăi. Și s-au rănit și hanul ș-au murit acolo în Crâm. Și turcii, acmu de iarnă, după ce au făcutu pace, au pus han pe <loc gol>. Și moscalii s-au întorsu înapoi, neluând nice o cetaté, fără câtu au strâcat Crâmul prea rău într-acești patru ani.

Meneh felt marșalac, de primăvară, au purcesu de la Chiov pen Țara Leșască dreptu asupra Hotinului pré la Nejboj și pré la Cameniță, cu 120 000 oasté moschiciască, cu donți, cu calmăși, cu cătane. Și au vinut pre-ncetu toată vara pân'la Hotin, den Țara Căzăciască pen Țara Leșască; și numai la Nistru au zăbăvit mai bine de 2 săptămâni. Și au trecut Nistru pe den sus de Hotin, pren ținutul Cernăuțului, pe la un satu ce să chiamă Gincăul, pré la Vasăleu.

Purces-au și pe dencoacă Veli pașe sarascheriul și cu 2, 3 pași, cu 20 000 de oasté turci, și sultanul cu 30 000 oaste tătari. Și era și la Hotin vo 7 000–8 000 de lipcani, și era și câteva

mii de spafii, și capezilar chihai împărătesc cu bostangii, și Colciag pașa, cu iniciarii cetățai.

Și pân-a treci moscalii Nistru, l-au eșit și tătarăi cu turcii înnainte pesté Nistru asupra Cameniței, dar n-au isprăvit nimic, că i-au bătutu moscalii pre rău.

Și după ce s-au pornitu moscalii de la Nistru asupra Prutului pe la Jestavna, pré la Sobranet, și li-au tot datu năvală turcii și cu lipscanii, dar au perit lipcanii mai tot, și turcii, cât s-au zăbăvit pe acolo.

Și au prădat margine Țării Leșești, căzaccii și cu calmășii și cu catanilé: Horodincea, Snetinul, Cuturilé, Tesmenita; pân' la Stanislav au agiunsu de au prădat. Și după ce au agiunsu la Jușca, au luat în gios de au trecut codrul pe la Stanihorci, pre den sus de un satu ce să chiamă Boianul, și s-au întorsu pe supt poalele codrului, pré la Rerence. Și acolo iarăș au avut război, și iarăși au bătut pe turci, moscalii.

Și de la Rărence au purces pe suptu poalele codrului pre la Grozniți, și de la Grozniți tot în gios pe supt codru pe la <loc gol>. Și acolo era pedestrime turciască, cu toată puteré. Și agiungând moscalii acolo într-o vineri, în 17 dzilé a lui avgustu, la velet 7247 < = 1739 >, cum s-au tâmpinatu moscalii cu turcii și au începutu a să bate, n-au putut spréjini turcii focul moscalilor, și s-au și spărietu. Ș-au fugit turcii caré încotro au putut: Veli pașe sarascheriul și cu o samă de turci și cu sultanul, cu tătarăi, în gios pré Prutu, iar Colceag pașe au intrat cu o samă de turci în cetate.

Iar feltu marșalac n-au vrutu să lasă pre moscali să goniască pe turci, temându-să să nu facă vrun meștersug; și au șădzut toată dzua într-acel loc, la <loc gol>, unde-i bătusă. Iar turcii den Hotin, dac-au vădzut că i-au bătut, ș-au tot scos muerilé, care cum au putut, într-ace dzi și s-au dus în gios asupra Tighinii.

Deci a triè dzî, apropiindu-să Meneh feltu marșalâc într-o duminică de Hotin, în 19 dzile a lui avgust, și i-au eșit Colceag înaintea și i-au închinat cetate Hotinului. Și au purcesu cu Meneh și cu Colceag împreună s-au intrat în cetate Hotinul. Și au luat pre tot turcii robi, iar pre păsoaia lui Colciagu au slobodzit-o, și au mersu în gios. Iar pre Colciag și pré alți turci i-au pornitu la Moscu robi.

Și au zăbăvit <loc gol> dzilé la Hotin și au întorsu și câteva mii de oaste înapoi întălegând că să tulbură svédzii și leșii asupra lor. Și după aceea au purcesu în gios pre Prut.

Iar Grigorie vodă încă era rânduitu de la Poartă cu Sară Mahmetu pașea să margă la Cernăuți, să ții calea moscalilor la Nistru, să nu-i lasă să triacă despre ace parte. Și au făcutu ca patru, cinci mii de oaste, turci, moldoveni, și s-au dus în sus până la Livârda.

Apoi întălegând că nu-i putintă a-i sprejéni, au mersu spre Prutu la Bogdănești și, apropiindu-să moscalii de Hotin, s-au întorsu la Drăgsani, de au șădzutu acolo până-au luat Hotinul, și au trecut și sarascheriul în gios.

Atunce au vinit și Gligoriie vodă la Eși, la Gălata, cu ordiia, puind străji bune. Apoi, prinzând limbă den străji că s-au pornitu moscalii în gios pre Prut, au pus caimacami pe Sandul Sturdzea vel logofăt și pe Iordachiie Cantacozino Delianul vel vornicu de Tara de Gios, și el au purces în gios cu cât boeri s-au tâmplat cu dânsul.

Iar Meneh, după ce au agiuns la Isnovât, au pornitu oastea cè ușoară, donți, calmăși, cătané, și cu o samă de draguni 2, 3 polcuri, înaintea, cu Costantin Cantimir și cu Dumitrașco Cantimir, ficiorii lui Antioh vodă, fiind acolo la moscali înstreinați.

Deci au și purcesu pen țară, strângând privantu și bucate turcești, unde găsé. Și cai de a cui găsé, și turcești și boerești, îi lua, că lé slăbisă caii. Deci Dumitrașco beizadea, maior, au

luat pe suptu munte, pré la Suceavă, și-n gios muntelé a prăda până la Bacău; și s-au întorsu la Eșu cu duium. Iar frate-său Costantin Cantimir, ce era bregadiri, au luat de la Isnovât Jijié în gios și pe la Botășeni și au răpedzit ca două mii oaste să prindă pe Gligoriie vodă.

Și au mersu poghiazu pe Bahlui în gios, pe la un satu ce să chiamă Căcărădzenii, au trecut Bahluiul și-au luat pré la Șanta de au trecut codrul la Vaslui. Și dé acolo s-au întorsu înapoi, că să temé de tătari.

Și Grigoriie vodă au prinsu veste den Roșieci și au fugitu în gios spre Gălați.

Deci Costantin beizadea au vinitu tot jăcuind până în Eși și au intrat în Eși săptemvriie în 2 dzilé, la velet 7248 <= 1739>. Și i-au eșit înainte mitropolitul și cu caimacanii și cu alți boeri caré să mai tâmplasă, și călugări, și neguțitori de laturea târgului, despre muntenimé, și i-au închinat cheilé țărâi și stiaurilé slujitorilor. Și s-au împreunat cu mare bucurie și-au purces pen Iașu. Până la Frumoasa l-au petrecutu boerii. Și s-au așădzat acolo cu oastea.

Iar Meneh feltu marșalâc au trecut Prutul dé la Isnovât în ciasta parte și au tot vinit pré Prut în gios, făcând ocopuri celé câte de cinci, 6 ceasuri unul de altul.

Și de la Podul lui Gherman au lăsat obuzul cel maré să triacă Prutul iar în cea parte, și el, cu vo 10 000 de oaste, au venit drept la Eșu. A doua dzi, luni, septemvrie în 3, au intrat în Eși și i-au eșit și lui înainte mitropolitul și cu caimacanii și cu alți boeri caré să tâmplasă, făcându-i maré cinsté, până l-au adus în curțile domnești. Și au șădzut în Eși o săptămână. Și cât au șădzutu în Eși, în toate dzâlélé chema pe mitropolitul și pe caimacani și pe alți boeri, de-i puné la masă de-i cinstea.

Și au îmblat în giuru împregiurul târgului de au ales loc dé cetate. Și au pus semn é și au pus săldați și salahori, de au început a săpa, d-au făcut șanțu și tabiie. Și au lăsat 4 000–5 000

oasté, c-un ghenăral maiur, anumi Petrea Șipon, și cu un polcovic, ca să fie de paza târgului.

Și au rânduit și pe un ghenăral, anumie Levendal, să margă la gura Jijii, să facă și acolo ocop. Și n-au apucat a-l facé. Și în Târgul Frumos și în Roman iarăș au lăsat oaste și au făcut ocopuri.

Și au datu și acește ponturi moscalii țărăi și au pus pe caimacani, pe Sandul Sturdza vel logofăt și pe Iordachie Cantacozino vel vornic, ce-i dzăce Delianul, iar. Și ei să hiie mai mare căimăcani, sănături, pân' s-a mai alegé cum a mai fi.

Ponturile ce-u dat țerii:

1. Să fie moldovenii crédincioși cu toată inima împărățâii Rusii.
2. Să n-aibă răspundetie cu neprietinii împărățâii Rusiiei.
3. Boerii pribegi cu Gligorie vodă să s-întoarcă toți pân-într-un an; iar caré nu s-ar întoarce pân'la anul să n-aibă ertare și moșiile să lé hie perdute.
4. Doaădzăci de mii de oasté să erneză țara și s-o hrăniască, și să șadă pen târguri, unde s-a socoti.
5. 3 000 dé sálahori să nu lipsască pesté toți anii, să lucreze la cetăți, la ce ar trebui.
6. Oamenii bolnavi de oaste, să cheltuiască cu dânșii și aptică, să lé dea oțăt și usturoi.
7. Oficerilor ce-s cu aceste 20 000 oaste iar să lé dea ce li-ar trebui.
8. Moscal, grec sau alți oameni străini să nu încapă nice la o dregătorie în țară, numai cu neguțătorii.
9. Cât slujitori sau boeri, ce n-or hi la vo dregătorii să încaleci toț să margă la oasté. Și liafă să le dè împărăție, iar la nevoia țărăi, ce li-ar fi parte, să-ș dea.
10. 90 pungi bani să-i dea poclonul lui acmu.
11. 100 pungi masa lui în toț anii, 12 mii galbini de aur. Galbănul îmbla 4 lei pré aceștea vremi.

12. Nimé să nu tăgăduiască bucate sau hainé sau bani turcești și grecești, că cu capul a da samă.

Aceștea ponturi au dat Meneh boerilor; și au dzis că, de n-or priimi, a da foc târgului. Și i-au făcut cu di-a sála di-au iscalit, că să tâmplasă și boeri de nu s-învoé. Și au iscalitu toți.

Caré mai pe urmă viț videa la ce au vinit cinștea lui Meneh pe boeri. Că vinul cel ungurescu, dulce, s-au făcut venin amar, și răsul, plânsu, și voia cea bună, groază și frică, și oh, oh, oh! și bogăție, sărăcie și lipsă și blăstăm și osindă vecinică, neuitată și neînchegată.

Apoi, făcând aciaste, Mineh au pofțit pe boeri și pe mitropolitul de l-au petrecut pân'pesté Prutu la Zagarance. Și acolo au tocmit oastea șiraguri, de au vădzut-o boerii. Și au făcut o sfeștenie mitropolitul, și au blagoslovitu oasté și au stropit-o cu aghiazmă. Și apoi au datu den tunuri, și s-au dus la cortu și i-au cinstit toată dzua, dând den tunuri.

Și li-au dăruitu caimacaniilor câte 200 ughi de aur, și mitropolitului 300 ughi. Și apoi s-au întorsu boerii la Eși.

Iar Meneh au rânduitu al doilea rându pe Dumitrașco beizadea, cu căzaci și cu catani și cu moscali, să margă să prindză pré Gligorie vodă dé la Șărbăneștii cei de pe Săret, întâlegând că-i acolo. Și au purcesu și s-au dus tot pe Săretiu în gios, pân-apropé de Șărbănești.

Iar Gligorie vodă, prindzând vestea, au trecut Siretiul cu maré spaimă noapté pré o ploaie și au fugit spre Brăila. Iar Dumitrașco beizadé n-au cutedzat să-l goniască, ce s-au întorsu înapoi și au lovit Focșenii, și cei de iasta parte și cei de ceia parte, de i-au prădat, de a rămas oamenii cu peili goalé, numai cu sufletelé.

Și au lovit și pe la Mera de au luat pe Lupul aga și pe socru-său, mitropolitul Sidis. Și i-au dus la Meneh, având el răspundetie mai denainte cu Meniah, de când era sârdar la Orhei, cu poronca lui Gligorie vodă. Iar pe Costantin beizadea

l-au rânduit cu oastea catané asupra Huşilor, ca să stea în preajma tătarâlor.

Iar Meneh s-au pornitu asupra Tighinii de la Prutu, şi au trecutu codrul în fundul Bâcului şi au luat în gios pân' lângă Bârâiac. Şi acolo l-au agiunsu cârţi dé la solii franţujeşti, că au făcutu pacé, să s-întoarcă înapoi.

Déci s-au şi întorsu înapoi; iar în Tighinea den turci mai nimé nu rămăsese şi să totu fugia. Şi tătarâi era morţi, sta înfipti şi începuse a agiunge să s-închiné. Şi Meneh s-au întorsu înapoi. Şi scrie Meneh la caimacani că s-au întorsu înapoi, că s-apropie iarna, iar pacé nu-i, să poarte grijă la oastea ce iaste în Eşi şi la Roman şi în Târgul Frumos, că el merge la Hotin şi pré marginea Târâi Leşeşti, dé a erna.

Şi au şi întorsu pe atamanul înapoi, şi cu Capisna cu donţii, şi au luat şi dé la Roman şi dé Stoian, caré s-au făcut 8 000 dé oasté, şi au purces în gios pré la Focşeni. S-au întrat în Țara Munteniască în sus, prădând pân'la Câmpina. Şi di-acolo n-au cutedzatu să vii înapoi, să nu lé iasă turcii înainte de la Brăila, ce au trecut în Țara Unguriască.

Iar Meneh au tot mârso în sus pân'la Hotin şi au şădzut câteva dzilé la Hotin. Şi tot scrie cârţi cu scârbé la boerii caimacani să poarte dé grijă de privantu, să nu să mai protivască lui Gligorie vodă, că nu-i pacé. Şi scrie şi la Petre Şipon ghenărariul să zapciiască pe boeri de bani.

Triimis-au Gligorie vodă pé un postelnic cu carte la caimacani de li-au făcut ştiré că s-au făcut pacé. Iar ghenărariul au triimis pe acel postelnic cu carte la Mineh. Meneh l-au pus la calaur şi s-au mâniet şi au trimis dé au strâcat casăle dé la Frumoasa. Şi au cădzut şi caimacanii în mari prepus desprésé Minihi. Mai taré prépus era pé vornicul Iordachii Delianul Cantacozino, făcându-l şalviri cu 2 feţe.

Deci şi caimacanii să spăriesă şi să mera ce or facé, că au pus bani pe neguţitori şi pe alte breslé şi nu puté scoati. Şi pe

tară nu puté îmbla să strângă banii, că țara era bejănă şi plină de tâlhari dé oaste. Încotro mergé, viné tot dizbrăcaţi, şi unii tăeţi. În ținuturile celé de gios nu puté, de Gligorie vodă, să é bani.

Vinit-au şi Costantin beizadea dé la Huş în Eşi, să hiie cu boerii sinat. Şi au lăsatu acolo o samă de cătane dé strajā. Şi i-au lovit tătarâi, şi au perit vo 300 cătane.

Apoi mai pe urmă au pus şi zacutii la caimacani, vădzând că nu pot plini banii poclonului ş-a mesăi lui Meneh, cari mai sus s-au scris.

Iar mai pe urmă vinit-au poroncă de la Meneh la ghenărariul Petre Şipon să să rădice den Iaşi şi de pen alte târguri, să vii la Hotin tot şi să ia şi pe boerii caimacani cu calaur, dé n-or hi plinit banii.

Şi s-au gătit şi au purces den Eşi sâmbătă, în dzi <loc gol> a lui <loc gol>. Şi au purces a căuta în toate mănăstirili bani sau odoară, şi n-au găsât, iar haine n-au luat în Eşi. Iar greceşti, turceşti au luat tot ce au găsătu, şi a unora ce iera sluge lui Gligorie vodă. Mai multu Costantin beizadea le lua el. Iar la tară tot au zăcuitu, şi bucate, şi boarfé.

Şi s-au pornitu moscalii den Iaşi, iar o samă dé cătane şi cu câţva moscali rămăsese în târgu de jăcuia. Iar bieţii oameni, pen mănăstiri închis, săracii, cu atâta groază.

Numai Dumnădzău tot nu s-au îndurat de istov, c-au şi sosât Sara Mahmet paşe cu lipcani şi cu o samă de tătari şi cu Toader Păladi vel visternic de la Gligorie vodă, triimiş înaintea de la Branişti. Şi cum au sosit, cum au început a năvăli la obuzul moschicesc, ş-au întrat în târgu, ş-a prinde pe catané, ş-a-i lua cu caiuşuri de grumaz pe lângă cai, ş-a-i faci să plătiască ce-au băutu. Şi oca cia de vin s-au întorsu în sânge şi în bătaie. Şi au sărit şi oamenii de pen mănăstiri de agiuta lipcanilor a-i prinde, şi tătarâlor.

Apoi ghenărariul, vădzând că i-au prinsu mulți moscali tătarâi, și pe un porocinic, au scris la pașea și la Pălade să-i sloboadă oamenii, că, neslobodzându-i, s-a întoarce cu tot obuzul înapoi și-apoi a da foc târgului, și a sparge și mănăstirile, și-a pune tot suptu sabiie, că acmu iaste pace.

Deci au statut pașe și au strânsu pe toți catani, moscali, și i-au triimis la ghenărariu, pe câți au găsât prinși. Și iei încă s-au rădicatu de pe Căcaina și s-au dus în sus.

Iar tătarâi încă în sus după dâșșii s-au dus. Și au scos multi bucati ce luasă den țară. Și au vinitu oamenii și au datu câte un leu de vită și s-au scos bucatele. Și de ar hi lăsat pașe să margă tătarâi după dâșșii până lângă Hotin, puțini ar hi mersu cu dobândă, mai și fără dobândă, că-i lovisie o ninsoari cu vicol, de-și sta cu capetili lor.

Apoi și Gligorie vodă au scris cărți la Meneh să sloboadă pre mitropolitul și pe boerii caimacani de la Hotin. Sosind în scaun în Eși, luni în <loc gol>, dzilé, a triè dzi după ce s-au pornit moscalii den Iași, și au arătat milă de iertăciuni, ciné era greșit.

Deci Meneh i-au cinstit pe boeri la masă vo 2 dzilé și nu li-au mai cerșut banii ce rămăsesă rămășiță den poclon, și i-au slobodzătu. Și au vinit la Eși.

Iar Antoniiie mitropolitul n-au vrut să s-întoarcă. S-au temut di Grigorie vodă, să nu obliciască că au fost agiunsi mai dênainte cu moscalii; și s-au dus și el la Moscu.

Și atunce și Meneh au trecut Nistrul în ceia parte cu oaste toată. Numai ce au lăsatu un ghenăral în Hotin, anumi Levendalu, cu 3 000 de oaste.

Și pusesă Minih de făcusă tot gauri pe supt cetate Hotinul, apoi lagumuri să-l spargă; dar apoi nu l-au spartu. Și atunce, la purcesul lui Mineh, triimis-au de au robitu tot oamenii den ținutul Hotinului și di pe marginea Cernăuțului. Și i-au trecut u cu copiii, cu femeiei, la Mosc. Și împărtea pré oameni ca pré

dobitoaci: unii le lua copii, alții bărbații, alții muerilé. Și-i vindé unii la altăi, fără liac de milă, mai rău decât tătarâi. Și era vremea de iarnă. Bogată lacrămi era, cât s-audzea glasul la cer.

Deci Grigorie vodă, dac-au sosit în Eși, a patra dza i-au și vinit veste că capimistru și cu atamanul donților ies pe Oituz den Tara Unguriască, că nemții nu i-au lăsat să margă pin Tara Unguriască. Și eșind pe Oituz, au luat u în sus pe supt munți, pré Bistriță, pré la Roznov, pe la Niamțu, pe la Suceavă, pré la Cernăuți, pân-au trecut u Nistrul, tot prădând ce li-au fost în calea lor. Acește au prădat mai rău; că ce mai scăpase dentâi au luat u acește tot.

Triimis-au și Gligorie vodă pré alai bei, de au mârșu cu lipcani, tot în prejma lor, pân-au trecut Nistrul.

Deci în scurtă vremé au triimis Gligorie vodă pe Sara Mahmet pașe cu lipcanii, cu poronca Porții. Și șidea pașea afară, și Levendal ghenărariul în cetate la Hotin. Și au șădzut o lună și mai biné așea, ca lupul cu oaia, la un loc, de-ș căuta într-ochi.

Oamenii de la Moscu și-a frantojilor tot umbla la Poartă și di la Poartă la Moscu, pân' la o vremi, au vinit poroncă, și au eșitu și s-au dus den Hotin și au datu cetate pré mâna pașii. Iar dup-aceia, în 3 săptămâni, au vinit poroncă la Grigorie vodă cum că au dat Hotinul în sama lui. Și în cetate șidea pașea, iar den afară n-avea triabă măcar o palmă. Și au triimis pré Lupul sârdariul pârcălab la Hotin.

Și la dzi întâi a lui dechemvrie au scos hârtii, și la februar au scos vâcăritu, tot una dup-alta. Și s-au tâmplat de-au cădzutu și iarnă maré, pân' la brău. Și au cădzutu de la Vinere Maré și au ținut pân' la Sfeti Gheorghie.

Și perea vitele oamenilor, câte mai scăpasă de oasté, și întrasă și boală în vite și în oi, vârsatu, de să potopé cu totul. Că fân nu putusă facé oamenii, dé oaste și dé ploai multă ce iera. Și cât și făcusă, încă îl măncașă moscalii pân-a să întoarce

înnapoi. Și agiunsesă stogul de fân 15 lei, și nu să putea găsi nicăieri; și vadra de vin un leu.

Socotiț, fraților, cititori, cum iasté osândă și mâniia lui Dumnădzău pré țara aciasta! Că și Grigorie vodă, de cum era, i să schimbasă firea îndoită. Că boerii era tot în prépus și n-ave nici o credință. Orbitu în lăcomie, giudecări era multe de jacuri ce făcuse. Și era giudecătălă cu fătării, că cei drepti era în urgiie, și mulți din cei vinovaț era în cinsté.

Triimis-au de ș-au adus și doamna și beizadelilé dé la Țarigrad, cu multimé de greci. Și grecii dobândisă mândrie și obraz, cu clevité și fără rușine asupra bietilor boeri și cu nebăgare în samă într-o nimică pré moldoveni.

Că pé vornicul Iordachiie Cantacozino, ce-i dzâce Delianul, dacă au vinit de la Hotin, nici l-au priimitu vodă să s-împreuni cu dânsul; și au pus pré baș cihodar, cu 50 oameni, de l-au străjuitu la gazda lui câteva dzâlă, apoi l-au pornitu la țară, la Deleni, la casa lui, nicé să-l vadă în ochi. Și era să-l călugăriască. Numai nărocul lui au fostu că era cumnatu cu Mihai vodă, și Gligorie vodă era cuscu cu Mihai vodă. Și pentru voia lui Mihai vodă l-au lăsat acasă.

Că au fost înțăles Gligoriie vodă că scrisese la moscali și pecetluia cu ciară roșiie, când era iel căimacan în Eși, și vodă era fugitu în gios la Galați. Și alté multe ca acestea îl pârăsă ciocoi. Ce la cât va vini pe urmă acest boeri, vreme va arăta.

Așijderea și pré mine, Ioan Neculce vornicul, tâmplându-mă de am fost la vreme moscalilor în Eși, m-au amestecat ciocoi și cu alți neprietini la Gligori vodă, și m-au închis la bașbulucbaș câțiva dzâlă. Și copiii miei s-ascunsésă în laturi, și au triimis un postelnic dé i-au căutat în toată țara, dându-mi și mii pricină că am bătut un ciocoi la vréme moscalilor, socotind că am fost și eu amestecat la niscaiva fapte. Dar pre urmă au aflatu că n-am fost, și m-au slobodzit și pré mini la țară.

Și atunce, la acé primejdiie, am cheltuit mulți bani, caré de samă la Dumnădzău cini m-au amestecat. Ce la ce di pré urmă și pentru miné și pentru alții, vréme viitoré va arăta.

Iară Gligori vodă trimis-au la Țarigradu de-u făcut afurisăne lui Anton mitropolitul, căci s-au dus cu moscalii și n-au vrut să vie în țară înapoi. Ce Anton s-au dus la împără-tiasă, și i-au făcut cinste și l-au dăruit și l-au pus mitropolitu la Cernihoi în Țara Căzăcească până acmu. Iar în locul lui Anton au pus mitropolit pe Nichifor, grec fiind.

Iară de vară, la vâletul 7248 < = 1740 >, mărs-au sol moscal și turcii de-u hotărât din Iuhurluc dreptu la Buh, în gios turcescu, în sus moschicescu, pân-în fundul Ehorlucului, și din fundul Iuhurlucului dreptu în Buh, și din Buh în gios, apa Buhului hotar până în Nipru, și din Nipru în gios, apa Niprului pân' lângă Vozie, cale de 4 ceasuri din Vozie în sus.

Și au tăet dreptu la Don, tot mai mare, cale de 4 ceasuri în sus, ș-au pus semne; iar din Don în cee parte au lăsat tot moscaliilor hotar să fie cu Azac cu Tuman cu tot. Numai din Or 4 ceasuri cale, pân-în Vozie, au lăsat cale crâmenilor.

Și au trecut și sol mare moschicescu anume cneadzul Romianțev, la Poartă și sol mare turcescu la moscalii cu aședzimântul păcii. Și n-au apucat a agiunge la Poartă, solul, nici cel moschicescu, nici cel turcescu la Petreburcu, și i-au agiunsu veste pe drumuri c-au murit împărăteasa Anna, cè moschicească, la vâletul 7249 < = 1740 >, octomvrie 26.

Și au stătut pe drum aciié doi soli, cari unde i-au agiunsu vestea, câteva dzile, de-u asteptat răspunsu. Și pe urmă, viindu-le răspunsu, s-au pornit de s-au dus și cela la Țarigradu și celalaltu la Petreburcu. Precum or aședza, vreme va arăta.

Într-acestu an murit-au și Carul, împăratul nemțescu. Și să strângu craii și alectorii la târgul Amburhu, la alecție. Cela ce s-a alege, vreme va arăta.

Într-acestu an let 7248 < = 1740 > rădicatu-s-au persii cu toată puterē lor și au mārso asupra unui împārat a Indīii, anume Gonor. Și dāndu război tari, au biruit persii și au prinsu și pe împāratul Indīii la mână, viu. Și i-au luat toate tārāle și apoi l-au lāsāt sā-i hie birnic. Și s-au înlut persii de multā averi.

Tot într-această varā, let 7248 < = 1740 >, la avgust, dat-au o brumā mare, de-u strācat pānele, mālāile, pāpușoi. Și pānā în martie nu putusā ara oamenii. Și s-au fācut foamete mare în țārā. Și de pāne, și de vin, și de vite, scumpete mare; cā le cumpāra și de la Crām; și vite și pāne, și de la Țarigrad și den toate părțile; de sā scumpisā toate lucrurile: 80 lei, 100 lei pāreche boi; vaca 15, 20 lei. Cā și la Țarigrad și la unguri și în Crām, și mai cu prețu decāt aice era bucatele. Toate aceste s-au fācut într-acestu an let 7248 < = 1740 >.

Și împārātiasa Anna, la moartē iei, au lāsāt pe un copil mic de 2, 3 luni sā hie împārat, cānd a vini la vārstā, iar pānā atuncia sā fie pitrop Biron Xenje de Cruliandie, împreună cu alții. Și după aceia n-au trecut 2, 3 luni, și după ce s-au strānsu cnedzii toti, n-au suferit sā fie el cap împārātīii și l-a și fācut surgun, dānd pricinā cā iaste liuter.

Iară la vlet 7249 < = 1741 > au rāmas pitropi împārātīii Moscului īma copilului, anumē Anna, nepoatā de sor-împārātesii ceii bătrāne, și cu bărbatu-sāu, Antonie Xenje de Lunimburcu, și cu un niamțu, anume Isterhaz, și cu vro 2, 3 cniadzi moscali. Și pe Menih l-au mazilit, sā nu mai fie fert marșalic, iar pe alți liuteri ce au fost ofīțeri i-au gonit pe toti. Și li-au luat moșiile ce le didesie, s-au rāmas sā fie iarāși împārātești.

Iară tot întru aceșā an vlet 7249 < = 1741 > au început a face gālceavā craiul șvedzilor, ginerele lui Petrī împārat, dzicānd cā nu i sā cade împārātīia acelui copil, ce sā cade sā fie împārātīe ficiorului lui, cā iaste fācut din fata lui Petrī, sau Elisaftii, fētii lui Petrī, care era fatā mare la Moscu. Și au început a scoate oaste șfedzascā, fiind îndemnat de Frantoz,

adeverind cā li-a da agiutor și bani, cu îndemnătura Turcului. Ce și moscalii, după ce au simțit, au trimis oaste împotriva oștii șvedzești și i-au bātut pre rău pe șvedzi.

Tot întru acest an vlet 7249 < = 1741 > după ce au agiunsu solul moschicesc la Poartā, pentru oarecare pricini neputāndu-sā aședza, au pus împārātīia și au tăiat capul lui Alexandru terdzimanului, fratelui lui Gligori vodā. Și pe alți turci, carii fusēse la aședzāmāntul pācii împreună cu terdzimanul, i-au fācut surguni, dzicānd cum cā au fācut vicleșug, de au viclenit împārātīia și au învoit creștinilor.

Iară piste 6 luni, la vlet 7250 < = 1741 >, septemvrii 13 dzili, au vinit și lui Gligori vodā mazilie, și l-au dus la Poartā cu cinste. Și în locul lui au vinit Costantin vodā, ficiorul lui Neculai vodā Mavrocordatu, din Țara Munteniascā, careli au mai fost aice domn; iarā în locul lui Costantin vodā au mārso Mihai vodā Racoviță cel bătrān.

Atuncia au trimis turcii în Țara Muntieniascā de au tăiat capul unui doftor, anume Testabudza, care acel Testabudza au fost credincios la Poartā. Și cādzind în prepus cum cā sā agiunge cu creștinii, au fugit 2, 3 ani. Și amāgindu-l turcii cu ferman de ertarē, așea l-au prinsu și i-au tăiat capul.

Acest domnu Grigorie vodā era foarte grabnicu și nāselnic. Și în dzilele lui sā înbogātisie ciocoi, cā lua slujbele cu dāri și cu mite de la greci. Iară boiarii mazili n-avea cāutarē și rāmāsēsie la sārācie. Și începusā a-i și boiari pe ciocoi, cā sā mândrisie; socotie cā n-a mai avea sfārșit. Iar Dumnādzāu iaste tuturor giudecātor drept.

A DOA DOMNIE A LUI COSTANTIN VODĂ NECULAI,
LA VLEAT 7250 < = 1741 >, OCTOMVRII 1

Dupā cie au vinit aici Costantin vodā, eșitu-i-au toată boiarimīa īnnainte cu multā bucurie, știindu-l din domnīia

dintâi că iaste om blând și bun. Și piste 3, 4 dzili au boerit boiarii după obicei.

Pus-au pe Sandu Sturdzea iarăși vel logofăt; pe Costachi Razul, ce era hatman, vel vornic de Țara de Gios; pe Iordachi Roset Cilbiul vel vornic de Țara de Sus; pe Ianache, ce-au fost spătar mare în Țara Româniască, frate doamnei lui Neculai vodă, l-au pus hatman; pe ficiorul lui, Adămite, ce era cumnat lui Costantin vodă, l-au pus vel postelnic; pe Adriaș Roset vel ban; pe Manolachi Costachi vel spătar; pe Ștefan Ruset vel păharnic; pe Toader Păladi vel visternic; pe Ion Bogdan vel stolnic; pe Chirițe Dracul vel comis; pe Iordache Roset, ficior lui Ștefănițe Ruset vornicul, vel medelniciar; pe Dumitrașco Păladi vel cliucer.

Și după cie au boiarit pe acești boiari, făcut-au și altă socotială; că au pus, din boiarii mazili, pe Ion Neculce biv vel vornic și pe Iordache Dulgheriu biv vel postelnic și pe Aristarh biv vel ban să fie giudecători aici în Iași, dinpreună cu boiarii cei mari, la toate trebile și giudecății și sfaturile să fie nelipsiți. Și li-au făcut și nafață câte 50 de lei de boiar pe lună.

Așijderea au mai ales câte un boiar din boiarii mazili și au pus la toate ținuturile ispravnici, și li-au dat ținuturile cu slujbe în mânele lor, și li-au ales răsura să ia giumătate mai mult decât soțiile lor.

Așijderea au ales pe alți boiari mazili, carii n-au încăput la boiarii și la ispravnicii s-au fost cu boerii-vel sau ficiori de boiari-vel; pe aceia i-au rânduit să-i puie pe rând pe toți la slujbe. Și li-au rădicat dăjdile, să nu dea nemică, nici ici, nici ficiorii lor. Iară pe alți mazili, carii au fost mai de gios, i-au pus dăjdi ușoare, să dea cineș după puțința sa, puțin.

Așijderea au rădicat și dajde tuturor mănăstirilor și dajde tuturor preoților, să nu dea nemică.

Și câte giudecăți să făcia toate le scriia la condicie și giudecătorii din Iași și ispravnicii de la țară. Și când făcia

Costantin vodă divanuri, toate giudecății le rânduia la boiari ori la ispravnici la țară, de li făcia. Și dacă nu plăcia oamenilor giudecata boiarilor, viniia la divan, cu mărturia de la boiari, și videa domnul mărturia și, pe cum îi părea, le curma giudecata.

Așijderea alésesie vro 5, 6 logofeți de taină, de sta de cetia răvașeli și le făcia răspunsuri și puné logofătul al triile picéte domniască în răvașe și scriia toate răvașeli la condică. Și era și un izbașia, om de curté lui vodă, de strângé toate răvașeli de pe la oameni și le scoté răspunsu, fără de nici o cheltuială. Numai cât da diecilor oamenii câte 2, 3 parali de scris răvașeli.

Ispisoacéle de moșiie, câte mérgé la divan, toate le scrié la condică.

Mănăstirilor li-au făcut obiceiai, vecinii lor să lucrédze cum au lucrat și mai înainte, cât vor. Iar alți oameni, streini, carii vor șidé pe moșiile lor, să le lucrédze câte doăsprădzéce dzile și să le și dă dzécia.

Iară boiarilor și mazililor li-au făcut obiceiú să lucrédze cu oamenii lor, carii or șidé pe moșiile lor, cât li-a fi voia și cât or puté. Însă numai acci oameni ce vor șidea pe moșiile lor să lucrédzé, iar pe alte moși a altor oameni să nu să întindă a stăpâni.

Și pe țară au scos întâi banii stiagului, câte 105 parali de om, céle 5 parali să fie a boiarilor ce or strânge banii, iar 100 parali să margă la visteriie. Și au aședzat să fie patru civerturi într-un an; câte 105 parali să dea tot omul căsar, iar holteii cei cu părinți să dea câte cindzăci și cinci de parali. Și li-au dat peceți tuturor, tipărite anumé, fêțele lor, numele și poreclele. Și după ce s-au cisluit, li-au dat zlotășii izvoade, și la visteriie li-au scris la condică.

Și au făcut obicei zlotășii pe oameni, pe țărani, să nu-i supere nemică. Ce dintr-acéle cinci parali să-ș cumpere bucati,

fân, ce li-ar trebui. Și alte obiceiuri rele, ce iera mai înainte, nici unele să nu fie, nici vâcăr, nici pogonărit, nici cunite, nici adăosaguri, nici jacuri de ciocoi, să îmbe pin oameni mâncându-i.

Și Țării de Gios le mîrgăia pre bine, iar Țării de Sus, fiind prădați de moscali și fiind lipsiți de pâine, le mîrgăia mai greu; can fugia din cei săraci, iar cei mai cu puțință era mulțumiți.

Dat-au și strânsoare mară de cerca pe oameni, și pe undie îi afla îi bătia. Și pe vorniceii cari-i tăgăduia pe oameni de nu vrea să-i spuie, îi da pe ulite și-i trimite la ocnă.

Mai adevărat-au că, de i-a eși somă bună, să poată rădica poronicele împărătești, a rădica boierilor mazili și mănăstirilor desetina și vâdrăritul. Și așa toți au priimit și s-au bucurat.

Numai vro doi, trii boiari nu le plăcia, și ciocoilor cari jecua țara. Că la acei boiari să strânsesie mulți oameni pin satele lor; și alții nu mai rămăsiesie mai cu nimé, și can sta împedecare acești boiari, ca să stricie această socotială, dar nu pot isprăvi nemică.

Dat-au și boiarilor celor mari câte 50, 60 de oameni de scutială; altora, boiari mazili, câte 20, câte 15, câte 5. Așijderea au dat și la giupânésie sărăcie, ca de scutială, câte 10, câte 15, careș după boiarie.

Tâmplatu-s-au de au vinit un turcu de la Poartă cu ferman, să ia pe Lupul sârdariul, ficiorul lui Năstasii vornicul de lemne, pârându-l turcii și lipcanii de la Hotin că la vrémia lui Gligori vodă, când au vinit moscalii în țară, în Moldova, acel Lupul sârdariul să fie fost umblat ajungându-să cu moscalii.

Și după ce s-au dus moscalii, l-au pus măriia sa Grigorii vodă ispravnic pe ținutul Hotinului, și i-ar fi jecuit pe turci și pre lipcani, fiind vrème turburată, și iaste hain și iaste bogat, de are mulțimă de bani. Și fermanul scriia la măriia sa Costantin vodă să caute să-l trimită pre Lupul sârdariul și să-i scrie tot ce va avea.

Iară măriia sa Costantin vodă nu s-au îndurat, nici s-au grăbit să-l trimită, ce au chiebat pre boiarii cie mari și pre alți boiari mazili și pre călugări, pre egumeni și pre neguțitori și pre turcii balgii și i-au întreat pre toți pentru Lupul sârdariul cum știu: „Fost-au hain?” Deci boiarii și călugării, egumenii și neguțitorii și turcii balgii au mărturisit cu toții cum nu-l știu pre Lupul sârdariul să fie fost hain.

Și așa făcând mărturiie de la toți, măriia sa Costandin vodă au trimis la Poartă, scriind la priiatinii mării sale cum că-i iaste năpaste Lupului sârdariului. Și așa au isprăvit de i-au dat pacé. Numai au cheltuit o sută de pungi de bani; șaptezăci pungi au dat Lupul sârdariul, iar doaozăci și cinci de pungi au dat măriia sa Costantin vodă și boiarii, și l-au scos. Iar mai pre urmă au dat Lupul sârdariul și aceli doaozăci și cinci de pungi de bani și au plinit o sută de pungi de bani de au dat și au hălăduit.

9 <sic>. Tot întru aceștia an 7250 <= 1742>, de primăvară, venit-au câteva havalele asupra țării de la Poartă: să facă opt sute de salahori și o sută și cinzeci de cară la cetaate la Voziia, să o zidiască de nou, să o facă; așijderea și câteva mii de chile să li cumpere și să le trimită la Țarigrad; așijderea și câteva pungi de bani să dea la omul lui casap bașia să cumpere oi pentru sulgerie împărătiescă.

10. Așijderea și solul moschicescu s-au pornit de la Țarigrad să margă la Petrburgu, la Moscu, și ajungând la Tighinea, din oarecare pricină au șezut vreo trii luni de zile de au ernat până în primăvară.

Și au rânduit măriia sa Costantin vodă pre dumniului Costachi Razul vel vornic de Țara de Jos de au purtat de grije pentru tot conacul de bucate ce au trebuit, că așa era poronca de la Poartă. Și făcuse ținutul Orheiului și ținutul Iăpușnii ca vreo trii sute de cară, de sta pentru triaba solului; că era ca la o mie și cinci sute de oameni și mai bine cu solul.

Și purcegând de primăvară din Tighinea, l-au dus până în hotarul leșescu. Și tâlnind pre solul cel turcescu, l-au adus și pre acela tot cu cheltuiala țărâi, până l-au trecut Dunărea la Galați. Care au cuprinsu aceste havalele câteva sute de pungi de bani. Și nemică beilicuri în țară nu s-au făcut, ce tot cu bani au plătit măriia sa Costandin vodă din soma civerturilor. Numai, înglotindu-să cheltuiala, n-au fost numai patru civerturi în anul dintâi, ce au fost șasie civerturi.

Lăsând ale pământului Moldovii, acum am scris ale streinilor ce s-au lucrat în anul 7250 < = 1742 >.

11. Zăbava solului moschicescu ce au zăbăvit la Tighinea n-au fost altă pricină fără de cât la Petrburgu, tâmplându-să de scotea epitropii împărăției oastea cea mare, polcurile cele împărătești carele să chiamă Preobrajenschi polcu și Simionetchi polcu, ca să margă asupra șvezilor, era foarte cu supărare mare oștenilor, fiind vrême de iarnă. Și eșind toată oastă din Petrburgu afară și așezindu-să cu obuzul, au triimis pre taină la Elisavet, fata lui Petru împărat, care era fată mare, ca să margă la oaste, să o rădice să le fie împărătiasă.

Deci și ia fiind supărată de epitropi și văzind că umblă lucrurile prost și împotrivă, s-au sculat de la casa ieî pre taină într-o noapte și s-au dus de au întrat în oștile împărătești. Iar oștile împărătești, văzind-o, foarte s-au bucurat și îndată i s-au închinat și au priimitu-o cu mare bucuriie, rădicând-o să le fie împărăteasă.

12. Iară împărătiasa Elisavet au poroncît de au schimbat toate vârtile pre la toate porțile și au și triimis câte doao, trii sute de slujitori și câte cu un ofițiar cap. Și sosind la porțile cetății, li-au și deschis îndată cieî dinlăuntru. Și așa au mărșu pre la toți epitropii și i-au prinsu pre la gazdele lor.

Iar mergând și la Menih și, vrând să-l prinză, au început a să pune împotrivă; și până a-l prinde, au perit vreo cinci, șasie moscali. Și au perit și din oamenii lui Menih vreo cinci, șasie.

Și așa, prinzându-i pre toți epitropii, i-au închis într-un turnu de piatră.

Și sculându-să și împărătiasa Elisavet tot întru acéias noapte cu toată oaste, au purces și au mărșu la curțile împărătești și au cuprinsu curțile de toate părțile și au prinsu cu taină vârtile, de n-au știut nimé nemică până ce au sosit la ușile curților împărătești. Decî nu s-au putut apuca de nemică.

Și întrînd în curțile împărătești, împărătiasa Elisavet a doa zi au și trimis surguni pre împărătiasa Anna și pre bărbatul său Antonie Xsenje de Luțimburcu și pre copilul lor Ioan Antonieviciu la țara lor la Luțimburgu. Și așa pornindu-i, au început a trage clopotile și a slobozi pușcile céli mari și au început a zice în trîmbețe și a striga: „Vivat, vivat, vivat!” și a zice: „Întru mulți ani să trăiască împărătiasa Elisavet”.

Deci împărătiasa Elisavet mergând la biserică și coronindu-o să fie împărătiasă Moscului, duple ce au luat samoderjaviia, adecă stăpînirea împărăției, au cinstit pre toți ofițiarii și pre toți slujitorii.

Lăsându acum céle streine, vom scriie iarăș a pământului Moldovii.

13. Așijderea măriia sa Costantin vodă au mai socotit pre unii din ficiorii de boiari carii nu putea să încapă la boiariie și era ficiori de boiari mari și de niamuri, și începusă acum unii și a îmbătrâni și nu mai încăpea la boiariie, că de la o vrême încoace era tot unii, iar măriia-sa Costandin vodă au socotit de au făcut dreptate și au început a-i boiari și pre aceia ce era căzuți din cînste.

14. Mai socotit-au măriia-sa Costantin vodă pentru școali de învățatură, de li-au mai întărit școalele céle elinești și céle slovenești. Așijderea au mai făcut școali de învățatură și lătinești și arăpești, și au dat știré tuturor mazililor în toată țara ca să-ș aducă copiii la învățatură la școală, ca să învețe orice limbă li-ar fi voia, pentru ca să aște aște oameni învățați și în

pământul nostru al Moldovii, precum sânt și printr-alte țări și părți de loc. Iar dascălilor li să da plata din visteria domniască.

Așijderea au dat poroncă la toată boiarimea să-ș aducă scrisori ce or avea pe moșiile lor, să le scrie la condică, ca să să mai curme gălceville.

15. Socotit-au măriia-sa Costandin vodă și pentru pârcălăbiile de pre la târguri, având obicei pârcălăbii de lua osăbit di cei doaozăci de bani, mai lua și câte doao ocă de vin de bute de vin sau horică, orice féliu de băutură ar fi fost.

Și pârcălăbii nu lua numai acéli doao ocă, precum era obiceiul, ce lua nêste tidve mari câte de patru, cinci ocă, de jecua oamenii și neguțitorii, spărgându-le buțile. Iar măriia sa Costandin vodă au stricat acel obicei rău, să nu mai fiie, să nu mai ia pârcălăbii tidve și oce de vin și de horică, ce numai să ia pârcălăbiile drept pre obicei câte doi potronici de car, iar mai mult să nu supere oamenii și neguțitorii.

16. Așijderea toate mănăstirile li-au dat să fiie în sama mitropolitului și a episcopilor pre la eparhiile lor, ca să le ia sama egumenilor și călugărilor, să nu le prăpădiască viniturile moșiilor și a bucatelor ce or avea fără de ispravă, precum făcea mai înainte vrémie.

17. Făcut-au milă și întăritură la Patriiarhiia Alexandriei, de au închinat mănăstirea Hangul, ca să-i fiie câte di ceva agiutoriu, pentru că această mănăstire o au fost închinat mai înainte vrémie răposatul părintele mării sale, Nicolae vodă. Și având patriiarhiia și hrisov, au socotit și măriia sa Costantin vodă de o au închinat iarăș la Patriiarhiia ce mai sus s-au zis, la Alexandria.

18. Iară în zilele mării sali, lui Costantin vodă, vinit-au și prefericitul părinte chirio-chir Parthenie, patriiarhul al Sfintei Cetăți a Ierusalimului și a toată Palestina. Și priimindu-l măriia sa Costantin vodă cu bine, și osăbit de milă ce au făcut măriia sa de au dat și au întărit Sfântul Mormânt a Domnului nostru

Iisus Hristos, au închinat și acêste patru mănăstiri, anume Tazlăul, Cașenul și Soveje și Pobrata. Care dentru acêste mănăstiri, Tazlăul, Cașenul și Pobrata mai fusêie închinat și mai înainte vrémie la Sfântul Mormânt; și la vrême de nepacé li-au fost dat de bunăvoie patriiarhul de Ierusalim iarăș pre sama călugărilor moldovéni.

Iar așezându-să pacea și fiind mănăstirili câte cu ceva vinit, au socotit măriia sa că iaste lucru cu cale să fie închinat mănăstirile iarăș la Sfântul Mormânt a Domnului nostru Iisus Hristos, să să ajutoreze și să să întăriască Sfântul Mormânt, carele iaste de folosul mântuirii a toată creștinătatea.

24 <sic>. Iară în anul 7251 < = 1743 >, în luna lui iulie în șase zile, vinit-au și lui Costantin vodă veste de mazilie. Că tâmplându-să la Țarigrad de au luat domnia Ion vodă Mavrocordat, frate lui Costantin Mavrocordat, triimis-au omul mării sali aici la Iași, la boiari, cu cărți, puindu caimacamî pre dumnealui Sandul Sturzea vel logofăt și pre dumnealui Costache Razul vel vornic. Iar preste doao săptămâni sosit-au și turcul capegi-bașia, și cetind fermanul iulie în doaozăci de zile și odihnindu-să măriia sa Costantin vodă încă zêce zile, și grijindu-l bine cu de toate céle ce i-au trebuit la purces, și pre la toate conacele, purces-au în zi întâi a lui avgust. Și au mârșu la Poartă, la Țarigrad, cu cinste și, neplinind anul mazil, au luat iarăș domnia Țării Muntenestei. Iar aici, la noi, în Moldova, au vinit domnu măriia sa Ion vodă Mavrocordat.